

Driemaandelijks tijdschrift van de Sectie voor Geslacht-, Naam- en Wapenkunde van Het Noordbrabants Genootschap. Redactie: drs L.F.W. Adriaenssen, voorzitter, mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J. van den Brekel, mevr. P.L. Leget-Kuijlen, A.J.A. van Loon, J.W.M. Weijts en ir J.G.N.M. van der Zanden. Redactie- en administratie-adres: Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch, tel. 073-139484.

Abonnementen per jaargang: binnenland f 39,50; buitenland f 42,50 inclusief porti. Men wordt verzocht te betalen via een toe te zenden acceptgirokaart. Opzeggingen alleen schriftelijk mogelijk voor 1 december.

JAARGANG 43

— no 1 —

1994

Nijver en notabel Goirle

Van de Lisdonk

J. van Gils

Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek

Afkortingen

GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud Administratief Archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch

De oorsprong van de familie Van de Lisdonk is al uitgebreid behandeld in het hoofdstuk 'Drie geschikte personen' van mijn artikel „Nijver en notabel” over de geschiedenis van de Goirlese elite.¹ Daarom kan voor de eerste generaties volstaan worden met enkele data. Op het einde van de negentiende eeuw behoorde een tak van deze familie tot de voornaamste ingezetenen van Goirle, terwijl in dezelfde periode een andere tak gerekend kan worden tot het textielarbeidersproletariaat.

I. JAN VAN DE LISDONK² kwam met een borgbrief op 30 juni 1795 van Moergestel naar Goirle, waar hij werkzaam zou zijn als rietdekker, klompenmaker en koopman. Hij werd te Moergestel op 25 juli 1765 gedoopt als zoon van Hubertus Antonij van de Lisdonk en Maria Jan van der Staak en overleed te Goirle op 30 april 1827. Op 26 juli 1795 trouwde hij aldaar Johanna Princen, gedoopt te Gilze 12 mei 1767 en te Goirle begraven op 8 januari 1798, dochter van Gerardus Princen en Johanna Gabriel Busio. Jan hertrouwde te Goirle op 9 juli 1798 met Johanna Maria Spapens, gedoopt te Goirle op 21 november 1766, dochter van Jan Spapens en Pieternel van de Pol. Zij overleed te Goirle op 16 december 1838. De kinderen van Jan waren:

1 Cornelius van de Lisdonk, volgt onder II-a hierna.

1) In: L.F.W. Adriaenssen (red.), *Welpen van de Brabantse Leeuw. Genealogie tussen geld en geloof in Noord-Brabant* ('s-Hertogenbosch, 1991).

2) J.N. Leget, *Borgbrieven afgegeven door schepenen van Moergestel* (eigen uitgave) 57.

- 2 Leonardus, te Goirle gedoopt op 12 december 1797 en daar begraven op 30 januari 1802 als Bernardus van de Lisdonk.
- 3 Johanna, gedoopt te Goirle op 20 april 1799, aldaar begraven op 25 oktober 1799.
- 4 Petrus van de Lisdonk, timmerman, winkelier, linnenfabrikant, raadslid en wethouder, armmeester en lid van de afdeling Goirle van de Sint-Vincentiusvereniging, geboren uit het tweede huwelijk en gedoopt op 16 april 1800, trouwde te Gilze op 23 april 1825 met Elisabeth van Loon, gedoopt aldaar op 2 maart 1797, dochter van Hendrik van Loon en van Catharina Brockx. Zij overleed te Well op 10 februari 1845. Hij hertrouwde te Goirle op 14 februari 1849 met de dienstmeid Antonia Maria van Gestel, geboren te Goirle op 4 september 1822 en aldaar overleden op 5 oktober 1867. Haar ouders waren Hendrik van Gestel en Adriana van de Pol. Peter van de Lisdonk overleed te Goirle op 17 juli 1883. Uit zijn eerste huwelijk werd op 7 juni 1832 te Goirle een levenloos meisje geboren.
- 5 Huberta, te Goirle gedoopt op 6 maart 1802, aldaar begraven op 2 juli 1802.
- 6 Bernardus, te Goirle op 2 maart 1803 gedoopt en op 26 april 1804 begraven.
- 7 Jan Baptist, te Goirle gedoopt op 17 februari 1804 en op 15 februari 1805 begraven.
- 8 Catharina, te Goirle gedoopt op 13 mei 1806, overleden aldaar op 4 februari 1807.
- 9 Willibrordus van de Lisdonk, volgt onder II-b op pagina 6.

II-a. CORNELIUS VAN DE LISDONK³, rietdekker en lid van het Sint-Sebastiaan-gilde, trouwde te Goirle op 17 april 1820 Maria Elisabeth van Gorp, gedoopt aldaar op 8 augustus 1796, dochter van de linnenkoopman Adriaan van Gorp en van Johanna Maria Brenders. Hij overleed te Goirle op 9 december 1849. Zij overleed aldaar 6 maart 1876. Hun kinderen:

- 1 Johannes⁴, geboren te Goirle op 24 maart 1821, overleden aldaar op 30 juni 1825.
- 2 Hendrikus van de Lisdonk, volgt onder III-a op pagina 4.
- 3 Maria Elisabeth van de Lisdonk⁵, te Goirle geboren op 11 oktober 1824, trouwde daar op 18 juni 1855 met de linnenwever Francis de Jong, geboren te Goirle op 4 februari 1826, zoon van Wilhelmus de Jong en Nicolasina Alewijns. Zij overleed te Goirle op 9 oktober 1884. Haar weduwnaar

3) H.W. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle* (Voorhout, 1953) 182.

4) RAH, *Memories van Successie*, kantoor Tilburg 15, 31 oktober 1825. Het kind bezat roerende noch onroerende goedederen, de vader kon schrijven, de moeder niet.

5) GAT, N 368, no 173, 174, 9 november 1885.

hertrouwde aldaar op 16 september 1885 met Adriana van Overbeek, geboren te Goirle op 7 mei 1831, dochter van Jan Baptist van Overbeek en Joanna Cornelia van Boxtel en weduwe van Adam de Jong. Met zijn tweede vrouw testeerde Frans de Jong in 1885. Hij overleed te Goirle op 19 augustus 1898. Adriana van Overbeek overleed daar op 8 september 1904. Haar erfgenamen waren haar stiefzoon Cornelis de Jong voor de helft en voor de wederhelft haar zuster Johanna van Overbeek, getrouwd met linnenwever Hendrik van den Berg.

- 4 Jan Baptist van de Lisdonk, volgt onder III-b op pagina 5.
- 5 Catharina van de Lisdonk⁶ is op 19 april 1830 te Goirle geboren en trouwde daar op 7 januari 1867 met Petrus Brocken, geboren te Tilburg op 9 april 1817, weduwnaar van Johanna Willems en zoon van Hendrik Brocken en Maria Catharina Couwenberg. Peter Brocken, die te Tilburg wever en winkelier was, overleed te Goirle op 16 april 1892. Zijn testament, gemaakt met Catharina van de Lisdonk op 7 april 1884, werd aangevochten door de familie Brocken en bij vonnis van de arrondissementsrechtbank van Breda de dato 28 juni 1892 traden Frans Hutten, wever en getrouwd met Anna Brocken, wever Hendrik Brocken, herbergier Frans Brocken en kleermaker Jan van Helfteren, getrouwd met Petronella Brocken, allen woonachtig te Tilburg, op als eisers van de scheiding en deling van de goederen van wijlen Petrus Brocken tegen zijn echtgenote Catharina van de Lisdonk, die te Goirle zou overlijden op 28 april 1901.
- 6 Een levenloos geboren meisje (Goirle, 14 augustus 1832).
- 7 Adrianus van de Lisdonk, volgt onder III-c op pagina 5.
- 8 Johanna van de Lisdonk⁷ is op 17 september 1838 te Goirle geboren en overleed te Hilvarenbeek in het Adrianusgesticht op 30 november 1921. Zij trouwde te Goirle op 4 mei 1863 met de wever Martinus Eijssermans, geboren te Goirle op 1 augustus 1836 en aldaar overleden op 2 april 1912. Zijn ouders waren de kleermaker Jan Baptist Eijssermans en Johanna Maria Vreijssen. Van de erfgenamen van Petrus van de Lisdonk kocht Eijssermans in 1883 een perceel bouwland en hakhout in de Bergvennen voor f 180, dat hij in 1895 voor f 100 verkocht aan de landbouwer Cornelis Hendriks. Op een perceel grond, gekocht in 1865, bouwde hij twee huizen en een schuur, welke in 1899 voor f 1400 eigendom werden van zijn schoonzoon, de bakker Cornelis Johannes Spapens.

6) GAT, N 340, no 245, 246, 2 augustus 1867. N 518, no 86, 87, 7 april 1884. N 553, no 12, 14, 21, 3 augustus 1892.

7) GAT, N 366, no 206, 13 november 1883. N 548, no 118, 2 mei 1895. N 1896–1905 no 3, no 438, 17 maart 1899. Raadhuis Hilvarenbeek, Bevolkingsregister klooster 1906–1930.

III-a. HENDRIK VAN DE LISDONK⁸, te Goirle geboren op 2 december 1822, linnenwever, trouwde te Berkel-Enschot op 7 augustus 1845 met Maria van Heijst, dagloonster, geboren te Udenhout op 10 mei 1819, dochter van de dagloner Jan van Heijst (van Hest) en van Arnolda van Gorkom. Van zijn zwager Antonius van Hest erfde Hendrik in 1855 een kwart van wat roerende goederen met een totale waarde van f 35. Maria van Heijst overleed te Tilburg op 11 december 1870. Haar man hertrouwde aldaar op 30 januari 1873 met Petronella van de Leijsdonck, weduwe van Martinus van de Pol, geboren te Oirschot op 4 april 1831 en overleden te Tilburg op 1 december 1907. Haar ouders waren Hendrik van de Leijsdonck en Cornelia Hoevenaars. Hendrik van de Lisdonk overleed te Tilburg op 18 oktober 1904. Zijn kinderen waren:

- 1 Adriaan⁹, geboren te Goirle op 20 februari 1847 en aldaar overleden op 14 mei 1847.
- 2 Johannes Cornelis van de Lisdonk, geboren te Goirle 13 mei 1848 en ongehuwd overleden te Tilburg op 11 maart 1871. Hij was fabriekswerker.
- 3 Adrianus Cornelis, geboren te Goirle op 19 september 1851, overleden te Goirle op 23 juli 1859.
- 4 Antonius, geboren te Goirle op 20 april 1854, overleden te Goirle op 24 juli 1859.
- 5 Peter van de Lisdonk, geboren te Goirle op 12 oktober 1858, dagloner, wolmaler, trouwde te Tilburg op 1 mei 1889 met Henrica Spijkers, naaister, geboren te Tilburg op 17 september 1857, dochter van Jan Spijkers en Antonia van Leuwen. Bij dit huwelijk werden de drie natuurlijke kinderen van Henrica Spijkers door de bruidegom erkend en gewettigd. Peter van de Lisdonk overleed te Tilburg op 10 januari 1906. Zijn weduwe hertrouwde aldaar op 14 november 1906 met de fabriekswerker Johannes van de Sanden, geboren te Tilburg, zoon van Johannes van de Sanden en Anna Maria Anssems en weduwnaar van Elisabeth Johanna de Kok.
- 6 Martinus van de Lisdonk, geboren te Tilburg op 24 februari 1873, fabriekswerker-sodamaker, trouwde te Tilburg op 12 oktober 1898 met Wilhelmina Maria Josepha Boset, geboren te Tilburg op 1 april 1873, dochter van Petrus Boset en Adriana Maria van Rooij. Zij overleed te Tilburg op 7 oktober 1959. Martinus van de Lisdonk overleed aldaar op 17 november 1961.
- 7 Maria Elisabeth van de Lisdonk, geboren te Tilburg op 11 december 1874 en aldaar overleden op 6 januari 1956. Zij trouwde te Tilburg op 31 juli

8) RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 68, 24 januari 1855. GAT, Bevolkingsregister 1870-1880 2/362: het gezin is ingekomen uit Goirle op 7 mei 1870. Van 14 januari 1871 tot 14 maart 1871 woonde Maria Elisabeth van Gorp bij deze zoon.

9) RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 62, 30 augustus 1847.

1901 met de wever Adrianus de Vries, geboren te Tilburg op 12 april 1879, zoon van Antonie de Vries en Johanna van Bladel.

III-b. JAN BAPTIST VAN DE LISDONK¹⁰, op 20 mei 1827 te Goirle geboren, werd linnenwever en overleed te Goirle op 22 maart 1881. Zijn nalatenschap bestond uit de onverdeelde helft van een woonhuis met erf te Goirle. Tot zijn roerende bezittingen behoorden een geit en twee weefgetouwen met weversgereedschappen. Hij had een schuld van f 100 aan zijn oom Peter van de Lisdonk en bij zijn werkgever, G. van Besouw, een winkelschuld van f 20. De onverdeelde helft van de zuivere nalatenschap werd getaxeerd op een waarde van f 570. Erfgenamen waren zijn twee kinderen. Hij trouwde te Goirle op 18 juni 1855 met Maria Elisabeth Koremans, aldaar geboren op 20 maart 1829 en er overleden op 15 maart 1897. Zij was een dochter van Jan Baptist Koremans en Johanna Spijkers. Haar kinderen bij Jan Baptist van de Lisdonk:

- 1 Cornelis van de Lisdonk, te Goirle geboren op 1 mei 1864, fabrieksarbeider, trouwde aldaar op 21 juni 1909 met de fabrieksarbeidster Maria Catharina Leenaars, geboren te Goirle op 16 januari 1867 als dochter van de wever Cornelis Leenaars en Maria Catharina van Iersel. Zij overleed te Goirle op 21 juli 1926. Haar weduwnaar overleed aldaar op 15 december 1930.
- 2 Jan Baptist, te Goirle geboren op 31 oktober 1865 en overleden op 1 januari 1866.
- 3 Adriaan Peter van de Lisdonk¹¹ is op 1 augustus 1867 geboren te Goirle en stierf ongehuwd in het Sint-Adrianusgesticht te Hilvarenbeek op 24 oktober 1939.

III-c. ADRIANUS VAN DE LISDONK, te Goirle gedoopt op 1 november 1833, wever, trouwde te Goirle op 19 januari 1859 met Adriana Maria Koremans, daar geboren op 5 juli 1834 als dochter van Jan Baptist Koremans en Johanna Spijkers. Zij overleed te Goirle op 6 december 1917 als weduwe van Adrianus van de Lisdonk, die 13 oktober 1887 aldaar was overleden. Hun kinderen:

- 1 Cornelia, te Goirle geboren op 25 januari 1859 en daar overleden op 30 januari 1859.
- 2 Johannes Cornelis van de Lisdonk¹², fabriekswerker, is op 2 januari 1860 te Goirle geboren en trouwde daar op 30 april 1887 met de fabriekswerkster Petronella Maria van Erven, dochter van Thomas van Erven en Anna Maria Vromans, geboren te Goirle op 6 mei 1859 en overleden te Tilburg,

10) RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 97, 20 oktober 1881.

11) Raadhuis Hilvarenbeek, Bevolkingsregister klooster 1906-1930. Hij is ingekomen op 31 juli 1923.

12) Raadhuis Goirle, OAA 259, bevolkingsregister 1900, deel III, p. 456.

waarnaar het gezin op 18 november 1909 verhuisd was, op 15 maart 1929. Haar man overleed te Tilburg op 2 augustus 1934.

- 3 Peter Cornelis van de Lisdonk, geboren te Goirle op 16 oktober 1862, overleden te Tilburg op 8 september 1945. Hij was wever en trouwde te Goirle op 1 september 1883 met de fabrieksarbeidster Anna van der Voort, geboren te Goirle op 31 augustus 1862, overleden op 4 november 1936.
- 4 Willibrordus Johannes van de Lisdonk, koopman, is te Goirle geboren op 27 maart 1865 en trouwde daar op 31 augustus 1889 met Maria Theresia Eijsermans, geboren te Goirle op 9 februari 1869, dochter van de wever Hendrik Eijsermans en van Helena Maria van Iersel. Zij overleed te Goirle op 20 januari 1932. Willibrordus van de Lisdonk overleed daar op 25 oktober 1944.
- 5 Cornelis van de Lisdonk, geboren te Goirle op 18 januari 1868, wever en rijknecht, lid van de Goirlese gemeenteraad, overleed te Goirle in het Sint-Elisabethgesticht op 8 april 1950. Hij trouwde aldaar op 30 april 1892 met Johanna Maria Wilhelmina Spapens, geboren te Goirle op 18 november 1868, dochter van de wever Peter Spapens en Ida Laureijns. Zij overleed te Goirle op 28 februari 1939.
- 6 Een levenloos geboren jongen (Goirle, 28 juli 1870).
- 7 Joseph van de Lisdonk, te Goirle geboren op 21 juli 1872, hoofdonderwijzer en lid van het Venerabele Gilde te Hilvarenbeek, waar hij 4 februari 1946 overleed. Hij werd onderscheiden met het erekruis Pro Ecclesia et Pontifice. Te Goirle trouwde hij op 14 september 1904 met Cornelia Maria van Croonenburg, aldaar geboren op 17 oktober 1874 en overleden te Hilvarenbeek op 15 juli 1938. Zij was een dochter van de smid Franciscus Cornelis van Croonenburg en van Adriana Cornelia Rens.
- 8 Adriaan Johannes van de Lisdonk, wever, te Goirle geboren op 18 februari 1875, trouwde daar op 19 november 1900 met Johanna van der Velden, geboren te Ginneken op 10 oktober 1878, dochter van Jan van der Velden en Anna Maria van Eijk. Zij overleed te Goirle op 1 oktober 1948. Adriaan J. van de Lisdonk overleed aldaar op 9 februari 1967.
- 9 Een levenloos geboren jongen (Goirle, 10 maart 1878).

II-b. WILLIBRORDUS VAN DE LISDONK¹³ is op 18 februari 1808 te Goirle ge-

13) GAT, N 287, no 36, 37, 38, 40, 26 augustus 1851. N 329, no 129, 21 april 1859; no 185, 17 juni 1859. N 338, no 187, 188, 30 mei 1866; no 216, 8 juni 1866. N 341, no 144, 27 juni 1868. N 344, no 309, 4 november 1869. N 345, no 86, 7 maart 1870. N 346, no 305, 9 november 1870; no 345, 17 december 1870. N 352, no 102, 117, 27 maart 1873; no 157, 30 april 1873; no 249, 7 augustus 1873. Raadhuis Goirle, OAA 64, ongef. 30 mei 1831. RAH, Provinciaal Bestuur 4385, staat van veranderingen voorgekomen in de fabrieken, trafijken en bedrijven van den 1 januari 1843 tot 1 januari 1848 in de gemeente Goirle. N 1842-1895 no 1727, no

doopt en was rietdekker van beroep toen hij tijdens de Belgische opstand als loteling in militaire dienst moest. Hij verwisselde echter zijn nummer met Peter Brenders, die later zou deserteren. Hij trouwde te Goirle op 10 november 1832 met Adriana Maria Mijnaars¹⁴, naaister, aldaar gedoopt op 17 december 1808, dochter van de spinner en wever Adriaan Mijnaars en van Adriana Elissen, eigenaar van vier huizen in de wijk 't Dorp en van een perceel bouwland, in 1820 kapitaalkrchtig genoeg om f 300 te lenen aan de Tilburgse bakker Jan Timmermans. Willibrordus van de Lisdonk overleed te Goirle ab intestato als koopman op 20 maart 1848, nalatende de onverdeelde helft van een huis aan de Kerkweg. Voor 1 januari 1843 werd hij als linnenkoopman de compagnon van zijn broer Petrus, die na zijn dood een vennootschap aanging met zijn weduwe, dat op 27 juni 1868 werd ontbonden. Voor de bouw van een werkhuis werd in 1853 vergunning gegeven voor het stoken van een steenoven. In die voor de linnennijverheid zeer gunstige tijd is de weduwe Van de Lisdonk, vooral na de ontbinding van het compagnieschap met haar zwager, zo kapitaalkrchtig, dat zeer grote geldbedragen kunnen worden uitgeleend: f 250 aan de wever Johannes van Gorp, f 1600 aan de Tilburgse schoenmaker Leonardus Philipsen, f 1400 aan de weduwe Meelis te Tilburg, f 450 aan de wever Jan Baptist van Osch, f 1000 aan de koopman Johannes Cornelis van Beek, f 1350 aan de koopman Gerardus de Rooij, f 1800 aan Cornelis de Rooij en f 1250 aan de bakker Jan de Rooij, allen woonachtig te Goirle. Daarnaast kocht zij een perceel bouwland en van Gerardus Petrus Mutsaers een perceel *zoo hakhout als dennenbosch*. In 1870 vond de eerste deling plaats tussen Adriana Maria Mijnaars en haar kinderen. De totale waarde van de boedel was toen f 57.269,78. Zij overleed te Goirle als winkelierster op 9 januari 1873. Daarna gingen de kinderen opnieuw over tot een gedeeltelijke boedelscheiding, waarbij iedere erfgenaam recht had op f 4870,12. Gemeenschappelijk bleven *enige openstaande posten, die niet konden worden geïncasseerd door insolventie der debiteuren* en de onverdeelde helft van ruim 8 ha. hakhout, hooi- en weilanden in de Bergvennen. Twee huizen en een perceel bouwland werden publiek voor f 1100 verkocht aan Jan Huijsmans, *gereserveerd de fruitbomen en wilgen*. Een perceel weiland werd voor f 75 eigendom van Jan Baptist Vekemans, een perceel hakhout ging voor f 180 over in handen van Willem van den Hout en de weduwe Jan Bruers verkreeg het eigendom van de Vosbergse heide onder Hilvarenbeek voor f 70. Bij de deling kreeg ieder kind zijn aandeel in contanten, schuldvorderingen, roerende goederen, waaronder een geit en een schaap, en linnen garens. Ook werden de schulden van de kinderen aan hun moeder vereffend. Van de resterende onroerende goederen kreeg dochter Johanna een perceel bouwland en zoon Jan Cornelis het ouder-

8, 13 januari 1851. Memories van Successie, kantoor Tilburg 63, 17 juli 1848. Idem 86, 20 augustus 1873.

lijk huis met erf en tuin en de onverdeelde helft van een akker. De kinderen van Willibrordus van de Lisdonk en Adriana Maria Mijnaars waren:

- 1 Johanna van de Lisdonk, te Goirle geboren op 6 mei 1835 en er overleden op 28 november 1901, lid van de derde orde van de H. Franciscus. Zij trouwde te Goirle op 29 oktober 1860 met linnenfabrikant en wethouder Gerardus van Besouw, geboren te Goirle op 30 augustus 1833 en aldaar overleden op 28 februari 1909. Zijn ouders waren Jan Baptist van Besouw en Maria Petronella de Groot.
- 2 Adriana van de Lisdonk, te Goirle geboren op 30 juli 1836, was lid van de Sint-Elisabethvereniging en is overleden te Goirle op 3 juni 1913. Zij trouwt aldaar op 20 mei 1867 met de fabrikant Godefridus van Enschoot, geboren te Goirle op 5 juni 1833 en aldaar overleden op 13 januari 1908. Hij was een zoon van Willem van Enschoot en Adriana Marcelis.
- 3 Catharina van de Lisdonk¹⁵, te Goirle geboren op 12 maart 1838, trouwde daar op 25 mei 1868 met de fabrikant en gemeentesecretaris Peter van Gorp, geboren te Goirle op 9 december 1836 en er overleden op 21 december 1892. Zijn ouders waren burgemeester Wouter van Gorp en Adriana Damen. Volgens de overlijdensverklaring van dokter Govaerts uit Baarle-Nassau stierf 'madame' Van Gorp te Goirle op 21 augustus 1891 aan *longtering ten gevolge van suikerziekte*.
- 4 Anna Wilhelmina¹⁶, te Goirle geboren op 26 april 1839 en overleden op 19 maart 1847.
- 5 Een levenloos geboren jongen (Goirle, 10 augustus 1840).
- 6 Johannes Cornelis van de Lisdonk, volgt onder III-d op pagina 9.
- 7 Bernardus van de Lisdonk¹⁷, te Goirle geboren op 23 maart 1843, stierf daar ongehuwd en zonder beroep op 7 augustus 1878. Te Gestel bij Eindhoven was Bernardus leerlooier en aldaar kocht hij van zijn moeder voor f 2700 twee huizen met erf en tuin. Een jaar later was hij haar nog f 2952 schuldig. In 1875 stond hij terecht voor het provinciaal gerechtshof, omdat hij op de openbare weg te Gestel burgemeester Egidius Henricus van Gennip van die gemeente had beledigd. Van Gennip verklaarde voor de rechtbank dat er herhaaldelijk baldadigheden werden gepleegd op zijn erf en dat hij daarom 's avonds zijn bezittingen bewaakte. Als Van de Lisdonk nadert over de klinkerweg vraagt de burgemeester hem: „Wat hebt gij te kort”. Daarop antwoordt Van de Lisdonk: „Gij zijt een ploert, een gemene vent, een smeerlap, een huichelaar, een schelm, ik verzeker

14) GAT, N 168, no 84, 30 oktober 1815. N 173, no 86, 28 juli 1820. N 237, no 7, 12 januari 1833. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 7, 25 oktober 1821. Idem 56, 20 mei 1844. Verslag van den toestand der provincie Noord-Brabant, 1853.

15) Raadhuis Goirle, OAA 275, ongef., 21 augustus 1891.

16) RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 62, 19 maart 1847.

17) GAT, N 350, no 285, 10 augustus 1872. RAH, Provinciaal Gerechtshof 105, vonnis no 4097.

u, dat ik u zal afslaan, of het iemand anders zal laten doen, dat afslaan kost maar f 10". Van Gennip denkt dat de beklagde hem niet kent en zegt: „Ik ben de burgemeester", waarop hij als antwoord krijgt: „Gij zijt een schelm, een boer, dat heb ik vandaag nog in het publiek gezegd". Van de Lisdonk werd veroordeeld tot de kosten van het geding en een boete van f 20.

8 Adriana Maria¹⁸, op 15 juli 1844 geboren te Goirle en er overleden op 22 oktober 1844.

9 Cornelis van de Lisdonk, volgt onder III-e op pagina 11.

10 Wilhelmina van de Lisdonk¹⁹, op 3 juli 1848 geboren te Goirle, overleed daar op 23 april 1868. Bij testament benoemde zij haar moeder tot enige erfgename.

III-d. JOHANNES CORNELIS VAN DE LISDONK²⁰, te Goirle geboren op 26 augustus 1841, was linnenfabrikant en ging in 1868 een vennootschap aan met zijn broer Cornelis, ten doel hebbende het fabriceren van linnen en pellen tafelgoederen en andere daarmee gelijkstaande stoffen onder de firmanaam P.W. van de Lisdonk & Cie. Daarnaast zou hij handelen in katoenen en wollen manufacturen en kruidenierswaren en zijn broer Cornelis in linnen garens. Voor het kantongerecht te Tilburg verleende zijn moeder *handligting aan haren 22-jarigen zoon Cornelis tot het oprigten en deelnemen in eene fabriekszaak*. Bij haar overlijden had zij nog een aandeel van f 3101,19 in de zaak van haar zoons. Als firmanten kochten zij van hun oom Peter van de Lisdonk 1/224 deel in een *bleek, looijerij en woonhuis*, schonken zij f 300 aan het liefdegesticht te Goirle, en leenden zij f 1000 aan de koopman Willem Krijnen te Oosterhout en f 2000 aan de Goirlese linnenventer Adriaan van Puijenbroek. Samen met hun zwager Gerard van Besouw verkochten zij een schuldvordering van f 5500 ten laste van Frans Stalpers uit Tilburg aan de Tilburgse arts Van der Heijden. Met Van Besouw kochten zij in 1875 een perceel land in de Kerkakkers,

18) RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 59, 16 april 1845.

19) RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 81, december 1868. GAT, N 341, no 61, 28 februari 1868.

20) GAT, N 341, no 140, 15 juni 1868. N 352, no 119, 6 april 1873; no 382, 22 december 1873. N 355, no 111, 22 april 1875; no 193, 194, 10 augustus 1875. N 366, no 78, 23 april 1883. N 367, no 96, 7 juni 1884. N 368, no 22, 5 februari 1885. N 372, no 126, 127, 28 december 1889. N 373, no 107, 1 juli 1890. N 374, no 56, 1891; no 76, 16 oktober 1891. N 447, no 127, 144, 19 mei 1871. N 511, no 106, 17 juli 1877. N 546, no 76, 4 mei 1893. N 548, no 75, 76, 1894. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 114, 1889. Raadhuis Goirle, OAA 275, ongef., 29 december 1889. Archief parochie Sint Jans Onthoofding Goirle, 'notulen' f 100. Collectie heemkundekring de Vyer Heertganghen Goirle, map Van Diessen. Centraal Bureau voor genealogie 's-Gravenhage, advertenties familie Van de Lisdonk. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle*, 107, 108. *Koninklijke harmonie Oefening en Uitspanning Goirle, 1878-1978* (Goirle 1978) ongepag. „Van Toeten en Blazen", 7e aflevering, *Goirles Belang* d.d. 15 februari 1989.

waarop dat jaar een stoomlinnenweverij gebouwd werd, waarin de firma Van Besouw en de firma Van de Lisdonk ieder voor de helft gerechtigd waren; *voor gemeene rekening en in dezelfde verhouding zijn de stoommachine met stoomketel en drijfwerk, machinale getouwen en verdere benodigde gereedschappen tot de machinale linnenweverij aangeschaft*. In 1884 bouwde Van Besouw een nieuwe fabriek en werd het bestaande fabrieksgebouw met de stoommachine en de helft van de getouwen en gereedschappen eigendom van de firma Van de Lisdonk. Van Besouw werd uitgekocht voor een bedrag van f 6270 en de wederhelft van de getouwen en gereedschappen, waard f 6000. Na het overlijden van Johan Cornelis van de Lisdonk volgde een tweede scheiding, daar zijn weduwe de vennootschap met haar zwager niet wenste te continueren. Bij de deling kreeg Cornelis van de Lisdonk de onroerende goederen van de firma, bestaande uit de fabriek, een bleekveld en een woonhuis, naast een gedeelte van de roerende goederen. De helft voor zijn schoonzuster, met een waarde van f 27.500, bestond uit het gedeelte van een tuin, *zoals die omgeven is door een haag*, en een deel van de roerende goederen, waaronder de voorraad wit, ruw, behangsel- en paklinnen en de ruwe, witte en katoenen garens. Daarna was Cornelis van de Lisdonk de enige firmant van de firma P.W. van de Lisdonk & Cie en in die hoedanigheid leende hij in 1891 f 30.000 van de weduwe van zijn broer. Deze weduwe was Maria Aarts, geboren te Reusel op 13 oktober 1846, dochter van Jan Aarts en Johanna Maas. Zij was dienstmeid te Goirle toen zij daar op 14 juni 1875 trouwde met linnenfabrikant Johan Cornelis van de Lisdonk. Datzelfde jaar kreeg zij bij testament het vruchtgebruik van de goederen van haar man. Veertien jaar later, –Johan Cornelis van de Lisdonk was inmiddels voor de helft erfgenaam geworden van zijn oom Peter van de Lisdonk en hun huwelijk was kinderloos gebleven–, werd zij bij testament zijn enige en universele erfgenaam. Van de Lisdonk overleed te Goirle op 29 december 1889 aan een *vochtuitstorting in de longen*. Hij was te Goirle, zoals zijn broer Cornelis en oom Peter, lid van de sociëteit Gaudium Internus. Als beschermheer en later president van de fanfare Oefening en Uitspanning verstrekte hij aan dit gezelschap een lening van f 200 en onthaalde hij *zijn jongens* zo nu en dan op worstebrood en bier. Zijn overlijden wordt dan ook uitvoerig vermeld in de notulen van de fanfare: „met weemoed herdenken wij thans het voor ons zoo smartelijk overlijden van wijlen onzen zeer geachten president den Weled. Heer J.C. van de Lisdonk, die ons na eene korstondige ziekte al te spoedig ontnomen werd. Van de gansche gemeente bemind, werd hij door de gansche gemeente beweend. De onoverzienbare rij van vrienden, treurende en belangstellende, welke hem de laatste eer kwamen bewijzen en het stoflijk omhulsel kerk- en grafwaarts vergezelde, werd voorafgegaan door de treurmuziek der fanfare onder leiding van haren verdienstelijken directeur, die tevens onder de H. Offerande en Mis pro Deo de treurtonen van het orgel

deed hooren". De notulist eindigde zijn relaas met het volgende gedicht:

Vaarwel Gij waarde vriend,	Wij treuren bij uw graf,
ontruikt aan uwe vrenden,	wij die U hartlijk minden
Te vroeg voor U en ons,	Terwijl ons smeekend oog
verdweent Gij van deez' aard	vol hoop ten hemel staart.

Na zijn overlijden werd het bezit van de firma P.W. van Lisdonk & Cie getaxeed op een waarde van f 55.000. Hiertoe behoorden niet alleen het fabrieksgebouw met inventaris en de voorraden linnen en garen, maar ook een paard, een geit, een schaap, varkens, pluimvee, een aardkar, rijtuigen, een camion, stro, hooi en haver. Opvallend bij de schulden is het grote aantal kleine bedragen, welke geleend waren van de thuiswevers: f 400 van Adriaan van Dun, f 450 van Cornelis van Gils, f 200 van P. de Jong, f 350 van Martinus Eijssermans, f 300 van de weduwe Van Dun, f 400 van Cornelis van Dun, f 900 van Frans de Jong enz. enz. Tot de gemeenschap van goederen met Maria Aarts behoorde slechts het woonhuis, dat getaxeed werd op een waarde van f 7000 en een schuldvordering ten laste van Jan Baptist de Bont van f 500. Door Maria Aarts moest nog f 37,50¹/₂ worden betaald aan Maria Verhoeven wegens dienstbodenloon over de tweede helft van 1889 en f 40 naailoon aan Johanna van Geloven. Als weduwe maakte zij een testament, waarin zij f 6000 legateerde aan de kinderen van haar zwager Cornelis van de Lisdonk en f 200 aan de dienstbode, die bovendien f 50 kreeg voor het kopen van rouwkleding. Aan de kerk gaf zij f 4000 voor vierhonderd missen en f 300 voor een jaargetijde, dat een halve eeuw lang gehouden moest worden voor haar zieleheil. Zij wilde begraven worden in een eikenhouten kist in dezelfde grafkelder als haar man, met een gelijkvormige deksteen of grafzerk. De rest van haar goederen was voor de familie Aarts. Zij hertrouwde te Goirle op 12 april 1893 met de rentenier Johannes Hendrikus Janssen, geboren te Tilburg op 13 januari 1836, weduwnaar van Catharina van Eijck en zoon van Peter Janssen en Arnolda Meulders. Een maand na de huwelijksluiting werden door Janssen de roerende goederen verkocht, aanwezig in het huis van wijlen Johan Cornelis van de Lisdonk. Het huis werd een jaar later verkocht aan de bakker Joseph Gerardus van Besouw, terwijl de tuin, verdeeld in twee percelen, eigendom werd van Cornelis van de Lisdonk en Cornelis Vekemans. Johannes Hendrikus Janssen overleed te Tilburg op 13 mei 1919. Maria Aarts overleed aldaar op 27 mei 1924 *met een buitengewone kalmte van gemoed en gelijke opgeruimdheid van geest welke het bewustzijn van een goed geweten altijd vergezellen.*

III-e. CORNELIS VAN DE LISDONK²¹, te Goirle geboren op 6 december 1845,

21) GAT, N 350, no 379, 25 november 1872. N 353, no 2, 3, 7 januari 1874. N 547, no 299, 9

linnenfabrikant, bestuurslid van de fanfare Oefening en Uitspanning en lid van de afdeling Goirle van de Sint-Vincentiusvereniging, overleed te Goirle op 19 januari 1905. Hij trouwde te Oisterwijk op 13 mei 1873 met Johanna Maria van Besouw, aldaar geboren op 19 september 1848, dochter van de leerlooier Jan van Besouw en Elisabeth van Beckhoven. Zij overleed te Goirle op 14 november 1908. Vanaf 1890 was Cornelis de enige firmant van de firma P.W. van de Lisdonk & Cie. Met zijn vrouw maakte hij in 1874 een testament en samen stonden zij in 1902 borg voor hun zoon Pierre van de Lisdonk ten behoeve van de N.V. Crediet Vereniging Amsterdam. Na zijn overlijden werd een inventaris opgemaakt, waaruit blijkt dat er vorderingen waren ten laste van het departement van koloniën in Den Haag, de N.V. Soerabajasche Machinenhandel te Soerabaja, de N.V. Constructiewinkel der Vorstenlanden te Djokjakarta en de Machinen- en Werktuigenmij. de Vlijt te Semarang. Aan zijn weduwe en zonen werd door de familieraad last en volmacht gegeven *te samen als ieder afzonderlijk de zaken der firma waar te nemen en te behartigen*. In de fabriek van de firma werd toen geweven op honderdnegenentachtig getouwen. De kinderen van Cornelis van de Lisdonk en Johanna Maria van Besouw waren:

- 1 Willibrordus Petrus Maria, te Goirle geboren op 27 februari 1874, overleden aldaar op 9 april 1874.
- 2 Willibrordus Peter Joseph, te Goirle op 31 maart 1875 geboren en op 11 december 1882 gestorven.
- 3 Maria Elisabeth Johanna van de Lisdonk is op 4 maart 1876 te Goirle geboren en overleed daar op 14 augustus 1947. Zij was er op 17 mei 1898 getrouwd met Adrianus Cornelis Peijnenborg, fabrikant en raadslid, geboren te Goirle op 19 augustus 1873 en aldaar overleden op 22 mei 1929. Zijn ouders waren Elias Peijnenborg en Godefrida van Croonenburg.
- 4 Johan Maria Cornelis van de Lisdonk²², op 3 juni 1877 geboren te Goirle, overleed aldaar ongehuwd aan suikerziekte op 14 november 1908. De auteur Janson schrijft over Johan van de Lisdonk: „Hij was de ziel van het bedrijf en hij maakte kort na de dood van zijn vader een lange reis naar Nederlands Oost-Indië om het terrein te verkennen en expansie van de export-relaties te bewerken.”
- 5 Peter Godefridus Maria van de Lisdonk (Pierre)²³, te Goirle geboren op 30 december 1878, trouwde te Hilvarenbeek op 5 augustus 1902 met

november 1894. N 1896–1905 no 38, no 166, 3 mei 1902; no 191, 17 mei 1902. Idem no 42, no 31, 24 januari 1906; no 109, 18 april 1905. GAT, Archief Pieter van Dooren 39, 17 maart 1891 en 9 mei 1891.

22) Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle*, 108.

23) Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle*, 108, 109. GAT, N 1896–1905, no 38, no 190, 17 mei 1902. Archief parochie Sint Jans Onthoofding Goirle, kistje bevattende de notulen van de Sint-Elisabethvereniging. P. Spapens en A. van Oirschot, *Smokkelen in Brabant*, 49. S.A.

Wilhelmina Felicia Maria van Hirtum, geboren aldaar op 3 april 1880 en overleden te Brussel als weduwe van Pierre van de Lisdonk en J.B. Leemans op 4 april 1964. Haar ouders waren Antonius Franciscus van Hirtum uit Hilvarenbeek, koopman en raadslid, en Marie Alice Calson uit Dinant. Zij werd genoemd naar haar grootmoeder Wilhelmina van Besouw uit Goirle.²⁴ Te Goirle, waar zij als excentriek bekend stond, was zij lid van de Sint-Elisabethvereniging. Na het overlijden van Johan van de Lisdonk bleef Pierre als enige firmant over en hij was volgens Janson „niet tegen het bedrijf opgewassen”. In 1902 liet hij aan de Kloosterstraat te Goirle een villa bouwen in jugendstil, waarbij de N.V. Crediet Vereniging Amsterdam borg stond voor f 10.000. Later leende hij van zijn zwager Sjeff Vosters uit Riel f 14.700. Deze langdurige lening tegen een rente van 5% werd mede de oorzaak van het faillissement van Vosters, die te Riel een boom- en bloemkwekerij bezat, in deftig Frans *Horticulteurs, arboricultures, S.A. Vosters et fils*. Vosters leende te gemakkelijk geld uit aan familieleden, zodat hij over weinig liquide middelen kon beschikken en hij bracht bovendien te veel tijd door in de kroeg. Zijn zwager verging het niet beter. In 1924 ging Pierre van de Lisdonk failliet. Het bedrijf werd gekocht door de Belgische fabrikant Wittock van Landeghem, maar kwam in 1933 opnieuw onder de hamer. Van de Lisdonk vertrok met zijn gezin naar België. In 1926 werd hij aan de grens bij Wernhout betrapt op de frauduleuze invoer van spiritus, gedeeltelijk verborgen in een dubbele benzinetank en gedeeltelijk in een mandflës, *geplaatst onder een deken achter in de auto naast zijn vrouw*. Hierbij werd aangetekend: *hij is vroeger directeur geweest van een textielfabriek, maar verkeert thans in minder gunstige omstandigheden en houdt zich bezig met alle mogelijke onpure praktijken*.

- 6 Elisabeth Maria Antonetta, op 11 december 1879 te Goirle geboren, overleden aldaar op 17 september 1880.
- 7 Elisabeth Wilhelmina Maria, op 23 april 1881 te Goirle geboren en er overleden op 29 november 1881.
- 8 Wilhelmina Anna Maria van de Lisdonk is op 22 april 1882 geboren te Goirle en stierf te Naarden op 22 februari 1979. Zij was weduwe van Herman Adriaan Marie Joseph Looijmans, met wie zij op 23 september 1913 te Goirle was getrouwd. Hij was boomkweker te Oudenboschen en een zoon van Joseph Johannes Looijmans en Maria Elisa Ludovica Coremans.
- 9 Johanna Maria Theresia van de Lisdonk²⁵, te Goirle geboren op 29 mei 1883, overleed te Boxmeer op 6 januari 1969 als weduwe van Joseph

Vosters e.a., *Het geslacht Vosters, de voorgeschiedenis van de Rielse reuzen* (Delft, 1988) 99, 100, 103.

24) F. Jespers en A. van Sleuwen, *De orgelmakers van Hirtum* (Hilvarenbeek, 1976) 16, 17.

Vosters en Martinus van der Maat. Zij trouwde te Goirle op 11 januari 1910 met Joseph Maria Simon Anselmus Vosters, geboren te Riel op 22 februari 1884 en boom- en bloemkweker aldaar, tot hij op 17 september 1912 failliet werd verklaard. Hij vertrok toen met zijn gezin als handelsemployé naar Nederlands Oost-Indië en overleed te Soerabaja op 21 mei 1917 aan tyfus. Zijn ouders waren Simon Anselmus Vosters, burgemeester van Alphen en Riel, en Adriana Maria Broeckx.

- 10 Emma Maria Petronella Elisabeth, te Goirle geboren op 13 juni 1884, daar overleden op 16 juni 1884.
- 11 Elisabeth Margaretha Maria van de Lisdonk²⁶, op 9 augustus 1886 geboren te Goirle, trouwde aldaar op 25 november 1912 met Anselmus Cornelis Maria Joseph Vosters, geboren te Riel op 6 september 1887 en overleden te Utrecht op 13 mei 1973. Sem Vosters was looier te Soerabaja toen hij trouwde met Lisa van de Lisdonk. Hij was in Indië zeer succesvol en werd de centrale figuur van de huden- en leerzaken van Maintz' Productenhandel N.V. te Amsterdam. Zijn ouders waren de eerder genoemde Simon Anselmus Vosters en Adriana Maria Broeckx. Lisa van de Lisdonk overleed te Bussum op 18 juli 1963.

25) Vosters e.a., *Het geslacht Vosters*, 94-103.

26) Vosters e.a., *Het geslacht Vosters*, 106.

De erfgenamen van heer Ghijsel Back

§ 19. Van Someren

L.F.W. Adriaenssen

Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

Afkortingen

ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

I. SOPHYA GHERIT COLEN¹ is in 1507 te 's-Hertogenbosch geboren en trouwde met Peter Ghysberts van der Straten.² Nadat deze op 6 december 1552 was

1) GAH, Aanwinsten 7851, f 125, 26 juli 1516.

2) GAH, R 1313, f 163^v, 6 maart 1531. R 1316, f 242^v, 16 februari 1532. R 1322, f 344^v, 5 februari 1534. R 1344, f 414^v, 24 juli 1546. Misschien was hij een zoon van Ghysbert Peters van Strathen, die in 1506 de herberg *int Hart* aan de Markt te 's-Hertogenbosch verkocht (A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne*

overleden, hertrouwde zij met Jan Everaerts. Op 18 juni 1570 is zij overleden.³ Uit het eerste huwelijk had zij zeven kinderen:⁴

- 1 Aelbertken Peters van der Straten⁵, geboren in 1528, trouwde met Dirick Ottens Peeters. Hun zoon Peeter Dierck Otten was in 1603 voogd van de kinderen van Jacop Peters van der Straten.
- 2 Ghysbertken⁵, geboren in 1531. In 1540 kochten haar ouders een rente op haar lijf.
- 3 Jacop Peters van der Straten⁶ was notaris en *clerck inder scriffcamere* te 's-Hertogenbosch. Hij was getrouwd met Maria Otten, dochter van Otto Janssen en van Johanna Herman Jan Hermans. Bij haar was hij vader van:⁷
 - A Oth Jacobs van der Strathen.
 - B Sophia Jacobs van der Straten.
- 4 Arnt Peters van der Straten⁸ trouwde met Mariken Josephs van den Sta-deacker⁹, dochter van Joseph Diercx van den Stadeacker en van Mariken Goyarts van der Rullen.
- 5 Heylken Peters van Straten, volgt onder II.
- 6 Huyg Peters van der Straten trouwde met Yken Jan Cornelis¹⁰, die in 1591 met Henrick Jans Boes in een tweede huwelijk zat.
- 7 Heer Gerit van der Straten¹¹ studeerde aan de universiteit van Keulen, waar hij eind 1555 werd voorgedragen voor de titel *baccalaureus artium*. Later werd hij tot priester gewijd. In 1573 leefde hij nog.

II. HEYLKEN PEETERS VAN DER STRATEN¹² trouwde met mr Nicolaes van So-meren Geraerts¹³, notaris¹⁴ te 's-Hertogenbosch, rentmeester van het Groot

eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepencollanten, loopende van 1500–1810 (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911–1914]) III, 332).

3) C.F.X. Smits, *De grafzerken in de kathedrale Sint Janskerk van 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1912) 127.

4) GAH, R 1397, f 306, 4 september 1573.

5) GAH, Aanwinsten 7851, f 387^v, 1540.

6) R.A. van Zijlen, *Inventaris der archieven van de stad 's Hertogenbosch, chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende. (Stadsrekeningen van het jaar 1399–1800)* (2 stukken; 's-Hertogenbosch, 1863–1866) II, 836.

7) GAH, R 1439, f 374^v, 11 september 1600. R 1474, f 270^v, 2 juli 1603.

8) GAH, R 1430, f 448, 19 juli 1591.

9) GAH, R 1399, f 322, 5 maart 1574. R 1405, f 49, 18 maart 1583. R 1413, f 58, 31 januari 1579. R 1848, f 105, 25 augustus 1572.

10) GAH, R 1430, f 448, 19 juli 1591.

11) L.F.W. Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke in de Sint Jan tot de reductie van Den Bosch”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIV (1985) 140.

12) RAH, Collectie Cuypers van Velthoven 370, 1633.

13) RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 98-f, 12 april 1577. GAH, R 1400, f 451^v, 27 maart 1576. R 1414, f 8, 8 november 1581. R 1438, f 172^v, 18 december 1599. R 1441, f 295, 8 augustus 1601. R 1445, f 27, 20 oktober 1604; f 384^v, 19

Ziekengasthuis. Van 12 juli 1577 tot 18 januari 1581 heeft hij „tot diversche tyden gevaceert inde examinatie van diversche gevangenen, ter cause vande troubelen geapprehendeert geweest zynde”, waarvoor hij van het stadsbestuur een vergoeding ontving.¹⁵ In 1599 kocht hij een huis op de Vughterdijk, in 1617 een huis bij de Tolbrug *achter den Witten Hont*.¹⁶ Hij stierf in 1623. Uit dit huwelijk:¹⁷

- 1 Geraert van Zoemenen, volgt onder III op pagina 17.
- 2 Sophia Niclaes van Someren trouwde te 's-Hertogenbosch op 25 februari 1612 met Anthonie Scheffers¹⁸, zoon van Jan Scheffers en van Elisabeth van den Hoeck. Op 19 december 1634 stierf hij aan de pest. Na zijn huwelijk vestigde hij zich in het huis *in de X Gheboden* en na het overlijden van zijn vader in 1614 betrok hij diens huis *int Missael*. Hij volgde niet zijn vader op als boekdrukker, maar begon terstond na zijn huwelijk met een eigen fonds.¹⁹ Johan Scheffers de oude, boekverkoper *inde Goede Herder*, vermaakte aan zijn neef Anthonie *f 800 en mynen gouden wapenrinck, daer de Scheffers wapen in eenen rooden steen ingegraveert is. Ende geen ander wapen en kennen, dwelck hy tot myne gedenckenisse sal draegen ende aen het geslachte vande Scheffers wederom sal maken*.²⁰ Anthonies genealogische bewustzijn blijkt uit een glazen raam, waarop hij vermeldt af te stammen van Peter Schoeffer te Mainz, die in 1440 samen met Gutenberg de boekdrukkunst zou hebben uitgevonden: *Typographia, An^o 1440 inventa à Joannes Gutttenbergio Argentinensi, à Joannes Fausto et Petro Schoeffero Monguntiae perfecta est Sabell. et Cario. Antoni Jansz. Scheffer, et Sophia Nicol. van Someren*. Maria, Jan en Helena Scheffers

augustus 1605. R 1458, f 243, 3 december 1612. R 1473, f 27^v, 28 februari 1602. P. Cuypers van Velthoven, *Documents pour servir à l'histoire des troubles religieux du XVIe siècle dans le Brabant Septentrional. Bois-le-Duc 1566–1570* (Bruxelles, 1858), 357, noemt een Geraert van Zoemenen, die in 1567 in de Ridderstraat te 's-Hertogenbosch woonde.

- 14) Zijn notarismerk in RAH, Collectie Cuypers van Velthoven 1317 (1598).
- 15) Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, II, 1013.
- 16) GAH, R 1438, f 55^v, 8 november 1599. R 1493, f 369^v, 15 april 1617.
- 17) GAH, R 1857, f 490^v, 12 december 1634.
- 18) GAH, N 2667, f 67^v, 231 juli 1626 (hij maakte ruzie met de Bossche drukker Jan van Turnhout). R 1518, f 277, 24 april 1618. C.R. Hermans, *Bijdragen tot de geschiedenis, oudheden, letteren, statistiek en beeldende kunsten der provincie Noord-Brabant*, dl II ('s-Hertogenbosch, 1845) II, 363, 366 e.v. Ch.C.V. Verreyt, „De boekdrukkers en uitgevers te 's-Hertogenbosch tot het begin dezer eeuw”, *Noordbrabantsche Almanak* (1890) 347, 348. Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, II, 1226, 1322.
- 19) Ch.C.V. Verreyt, *Het geslacht Schoeffer later Scheffer en Scheffers te 's-Hertogenbosch van 1541–1796 in betrekking tot de boekdrukkunst* ('s-Gravenhage, 1888) 15, 69, 70–79. Ch.C.V. Verreyt, „Nog iets over de Bossche boekdrukkers Schoeffer, later Scheffer en Scheffers”, *Taxandria*, XV (1908) 230–232. C.J.A. van den Oord, *Twee eeuwen Bosch' boekbedrijf. Een onderzoek naar de betekenis van de Bossche boekdrukkers, uitgevers en librariërs voor het regionale socio-culturele leven* (Tilburg, 1984) 302–315, 321, 323–327, 331–333.
- 20) GAH, N 2666, besloten testament no 7, geopend op 30 februari 1636.

waren de kinderen uit dit huwelijk.²¹ Jan Antonissen Scheffer volgde zijn vader op als drukker *Int Missael*.

3 Everaert Nicolaessen van Someren, volgt onder IIIbis op pagina 23.

III. GERAERT VAN SOMEREN²² is te 's-Hertogenbosch geboren op 28 juli 1574. Hij doorliep de Latijnse school, promoveerde daarna aan de universiteit van Leuven tot licentiaat in de rechten²³ en vestigde zich in zijn geboortestad, waar hij sedert 1600 praktiseerde als advokaat. Hij was schepen van Den Bosch in 1604, 1607, 1613, 1617, 1625, 1626 en 1627, in 1605 en 1608 kerkmeester van de Sint Catharina, in 1640 armmeester van de wijk Kerkstraat en in 1605, 1610 en 1614–1629 leenman van de leen- en tolkamer.²⁴ Als jurist was Van Someren gespecialiseerd in het leenrecht en het gewoonterecht, waarover hij vaak werd geraadpleegd. Hij codificeerde de costumen en landrechten van stad en meierij van Den Bosch, waarover hij in handschrift de „Collectanea sive commentarius ad consuetudines Buscoducenses” naliet.²⁵

In februari 1602 trouwde hij met Mayken Kelders²⁶, dochter van mr Jan Hogaerts Kelders en van Walburch van der Beke. Haar vader was notaris en griffier van het bisdom van Den Bosch, haar moeder was erfgename van de Bossche bisschop Laurentius Metsius.²⁷ Zij stierf te 's-Hertogenbosch op 22

21) RAH, Collectie Cuypers van Velthoven 1442, 1634.

22) RAH, Beurzenstichtingen 179. Collectie Cuypers van Velthoven 1317, 1598. Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, no 559, 15 november 1642. No 562, 6 april 1645. Inv. 1915, no 447, 16 december 1616. No 516, 11 september 1632. No 537, 8 november 1638. No 546, 21 april 1640. Particuliere verzamelingen, De Oude Schouwwe no 9, 21 april 1640. GAH, R 1425, f 194^v, 30 oktober 1604. R 1453, f 347, i.m. 24 oktober 1609. R 1513, f 231^v, 11 november 1636. R 1535, f 547, 27 juli 1624. R 1537, f 211, 3 februari 1626. R 1540, f 321^v, 11 mei 1629. R 1548, f 408, 17 februari 1636; f 543, 31 mei 1636. R 1556, f 392, 15 januari 1639. N 2678, f CCLI, 10 mei 1622. Mr. J.V[ersfelt], „De regtsgeleerde Gerard van Someren”, in: C.R. Hermans, *Bijdragen tot de geschiedenis, oudheden, letteren, statistiek en beeldende kunsten der provincie Noord-Brabant*, dl II ('s-Hertogenbosch, 1845). Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, II, 1179, 1182, 1187, 1201, 1226. Ch.C.V. Verreyt, „Leden der Lieve-Vrouwenbroederschap te 's-Hertogenbosch van 1316–1642”, *Taxandria*, XVII (1910) 276, 277.

23) H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550–1750* (Tilburg, 1979) 656, no 4866.

24) B.C.M. Jacobs, *Justitie en politie in 's-Hertogenbosch voor 1629. De bestuursorganisatie van een Brabantse stad* (Assen, 1986) 277–279. L.H.C. Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom 's-Hertogenbosch* (5 dln; Sint-Michielsgestel, 1870–1876) IV, 346. Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, II, 1174. W.J. Formsma, *De archieven van de Raad en Rentmeester-Generaal der Domeinen en der Leen- en Tolkamer in de stad en meierij van 's-Hertogenbosch* ('s-Gravenhage, 1949) 29.

25) M.J.H.A. Lijten, *Het burgerlijk proces in stad en meierij van 's-Hertogenbosch 1530–1811* (Assen, 1987) 26, 27.

26) GAH, R 1498, f 581, 25 september 1623. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 189.

maart 1622 en werd begraven in de Sint-Janskerk.²⁸In 1615 had zij met haar man het huis *de Rozenboom* in de Kerkstraat gekocht en betrokken.²⁹ Meester Geraert hertrouwde met Elisabeth Oliviers van Berckhuysen³⁰, dochter van Guillaem Oliviers van Berckhuysen (schepen van Den Bosch, kapitein van een compagnie schutters) en van Anna Dierckss van den Berche. Zij was te 's-Hertogenbosch gedoopt op 15 augustus 1598 en stierf in 1631. In 1625 hadden zij en Geraert een testament gemaakt.³¹

Grafzerk in de Bossche Sint-Janskerk van Geraert van Zoemer en zijn vrouw Maria Kelders, haar ouders (met hun wapens), haar broer Laureyns Kelders en haar kleinzoon Henricus Snelle.

In 1645 kocht Geraert van Someren voor f 10.074 het leengoed *de Oude Schouw* te Berkel bij Oisterwijk, bestaande uit een hoeve lands met een woonhuis, schuur, stal, kooi en bakhuis ter grootte van 12 bunder 3 lopense 17 roe.³² Voor de openbare verkoop daarvan was met affiches reclame gemaakt te 's-Hertogenbosch, Heusden, Dordrecht, Geertruidenberg, Antwerpen, Breda, Hilvarenbeek, Oisterwijk, Tilburg en Loon op Zand.³³ Aan de vorige

27) Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom*, II, 24. Van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen*, I, 397; III, 189.

28) Smits, *De grafzerken*, 151.

29) GAH, R 1515, f 335^v, 4 mei 1615. Van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen*, II, 326.

30) GAH, R 1500, f 321, 23 augustus 1625; haar grootouders mr Henrick Oliviers van Berckhuysen en Elizabeth Henricx Kemp. R 1502, f 109^v, 9 april 1626. R 1537, f 429^v, 16 mei 1626; f 451, 22 mei 1626. RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 486, 9 april 1626. Van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen*, II, 27, 28.

31) GAH, N 2667, f 62^v, 3 november 1625.

32) A. Fasel, „De leenhof in Berkel”, *De kleine Meijerij*, XVIII (1965) 93 e.v. J.A.J. Beex, „Rondom het leengoed 'de oude Schouw' en de 'heer-in-Berkel'”, *De kleine Meijerij*, XIX (1966) 7, 8. A. Fasel, „De schouw van de Oude Schouwe”, *De kleine Meijerij* XX (1969). F.W. Smulders, „De Oude Schouw vergeleken met Gansoyen”, *De kleine Meijerij* XX (1969). F.W. Smulders, „Verdediging van de Oude Schouw”, *De kleine Meijerij*, XXI (1970) 3.

33) SAOW, Hilvarenbeek R 233, staat en inventaris van de nalatenschap van Goyvaert Montens,

eigenaar had hij in 1639 geld geleend tegen een jaarlijkse rente van f 125 met als onderpand hetzelfde leengoed.³⁴ Sinds deze aankoop noemde Geraert van Someren zich heer in Berkel.

Op 25 mei 1652 maakte advocaat Van Someren zijn testament, dat hij op 14 november daaraanvolgend op ondergeschikte punten herzag.³⁵ Een mud rogge moest op zijn uitvaart aan de armen van het blok Kerkstraat worden uitgedeeld en daarbij in brood een malder rogge aan de armen van het blok van de Weversplaats. Elke priester in de stad die een zielmis wilde opdragen kreeg $\frac{1}{4}$ pattacon en elk klooster in de stad *eene recreatie oft pitancie van witte broot ende Franschen wijn*. Voor het begijnhof bestemde hij een witte wassen kaars van 1 fl . Heerneef Guiliam van Zoemeren moest een jaar lang een wekelijks zielmis lezen, zoon Nicolaes mocht zoveel zielmissen lezen als zijn geweten hem zou voorschrijven. Jenneken de dienstmeid krijgt, als ze hem op zijn sterfbed nog dient, het bed waarop zij slaapt en een rente van f 2:10:0, met het achterstel te lossen met f 50. Over zijn bibliotheek en verzamelingen bepaalde hij, dat de kinderen *mijne gedruckte boecken voer allen man vercoopen om de cooppenningen inde gemeijne deijlinge te brengen, maer soe verre mijne kijnderen ennige boecken begeeren te houden, die sullen sij den boeckvercooper op prijs van gelde laeten stellen ende inde gemeijne deijlinge goet doen. Ende allen mijne manuscripta ende collectanea, placcaten, ordinanciën ende privilegiën bij mij vergaedert sullen mijne twee gehoude kijnderen onder malcanderen deijlen oft bij een houden, om haere kijnderen daarmede te beneficiëren*. De schoonzoons Mutzaerts en Eelkens hadden al een en ander vooruit gehad: *alsoe ick deurgaens seeckere boecken inde rechten hebbe metten levenden lijve aenden voerschreven Mutzaerts overgegeven gehad, soe begeere ick dat Ghijsbert Eelkens oft Walburch daertegen hebben sal gelijcke boecken ende autheuren die ick onder mijne boecken hebbe berustende, all sijn die van nieuwer editie ende geaugmenteert int Wals oft int Latijn vuytgegeven volgende de specificatie bij mij daeraff gemaect, oft Mutzaerts sal sijne boecken inde gemeijne deijlinge brengen ende mette andere boecken laeten vercoopen, gelijk in mijn testament begeert hebbe. Ende want Mutzaerts heeft een schoen repertorium juris per A.B. (bij mr Jan Hogaerts Kelders mijnen schoonvader gemaect ende geschreven), soe sal die voerschreven Eelkens daertegen hebben mijn geschreven juris repertorium. Ende tegen Consilia Kinschot ad rescripta gratiæ manuscripta sal Eelkens hebbe mijne gedruckte Consilia seu responsa Kinschot. Speciale boekgeschenken*

1645–1647, f II^v, XLIII, XLVI. Rekening van de verkochte goederen in dezelfde boedel, f I^v.

RAH, Raad van Brabant 1324, f 124, 2 december 1645. Particuliere verzamelingen, De Oude Schouwe no 7, 11 oktober 1645. No 8, 20 oktober 1645. Nrs 19, 23, 30, 31.

34) GAH, R 1550, f 298^v, 22 oktober 1639.

35) RAH, Particuliere verzamelingen, De Oude Schouwe no 35.

gingen naar de notaris en een executeur-testamentair: *Ick legatere aen Johan van den Heuvel licentiaet inden rechten Matthiam Berlichium practicabilium conclusionum cum suis decisionibus aureis. Item ick legatere aen Johan Vercuijlen Josephum Mascardum de probationibus.*

Geraert van Someren voelde zich op 14 november 1652, toen hij zijn testament herzag, *wat siecekljck naeden lichaeme* en stierf drie dagen later. Zijn overlevende kinderen waren geboren in het eerste huwelijk:

- 1 Niclaes Geraerts van Zoemerens³⁶ is rond 1605 geboren, studeerde rechten te Leuven en werd priester. Dank zij de inspanningen van zijn vader en na vele processen werd hij in 1618 cantor van Hilvarenbeek. Zijn vader kortte hem in 1652 *igene ick int vercrijgen vande cantorie van Beeck met groote moijten, quellingen ende processen gedaen hebbe*, de leenrente van f 63 op de tiende van Veghel uit f 1008 kapitaal dat hij hem had gezonden op 14 maart 1633, f 192 die hij hem had gestuurd met de lospenningen van de rente, samen f 1200, het bedrag van f 1600 of 1700 om een huis te Antwerpen te kopen, gestuurd in maart en april 1640, f 146, hem geleend op 20 april 1649, en *etlijcke meublen oft huijsraet ende lijwaet ende sommige boecken aen hem nu ende dan gesonden*. De verleende steun staat deels in het teken van de moeilijkheden die Nicolaes tijdens de retorsie ondervond. Boven genoemde voorschotten werd Nicolaes de heerlijkheid in Berkel toebedeeld en *mijne goude ende silvere signetten oft segelen*. Al voor zijn vaders dood had Nicolaes zich heer van Berkel genoemd.³⁷ Nicolaes van Someren woonde te Retie, Brussel en in 1680 te Leuven. Zijn testament van 5 augustus 1685 werd op 19 april 1689 door de nabestaanden geopend.
- 2 Helena van Someren³⁸ trouwde te 's-Hertogenbosch op 4 september 1634 met mr Norbertus Mutsaerts.³⁹ Deze licentiaat in de rechten was in 1612

36) GAH, R 1616, f 61, 23 december 1660. R 1617, f 285^v, 8 maart 1662. RAH, Collectie Aanwinsten no 305, 20 november 1642. Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacc-koorke”, 159. L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Hilvarenbeek, 1987) 82, 154, 158, 159, 172.

37) GAH, R 1591, f 211, 26 mei 1649.

38) RAH, Commanderie Vught inv. 197, 1666. Raad van Brabant 744, p. 95, no 5263, 21 december 1701. GAH, N 2730, f 213, 4 mei 1662.

39) SAOW, Hilvarenbeek R 50, f 414, 17 augustus 1647. RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 561, 26 juni 1642; no 562, 4 juli 1642. GAH, N 2696, ongef., 11 juni 1643. N 2698, f 149^v, 23 mei 1656. R 1499, f 15^v, 29 december 1623. R 1548, f 311, 16 augustus 1635. Van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen*, I, 271. A. van Sasse van Ysselt, „Eene schepenakte betreffende de familie Mutsaerts”, *Taxandria*, IX (1902), 9. A. van Sasse van Ysselt, „De familie Van den Velde gezegd Honselaer”, *Taxandria*, XLIII (1936) 256. P.C. Bloys van Treslong Prins, *Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Noord-Brabant* (2 dln; Utrecht, 1924) I, 264. Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 532, no 3725.

geboren uit het huwelijk van Peter Jan Cornelis Mutsaerts uit Tilburg en Anna Jans van de Wiel. Van hen erfde hij het huis *de Mutsaerspoort* te 's-Hertogenbosch.⁴⁰ Zijn vader was rentmeester en Norbertus schatmeester van de abdij van Tongerlo.⁴¹ In de jaren veertig was hij aanvoerder van een konflikt tussen de katholieken en de gereformeerde regering van Den Bosch, die verlangde dat voortaan de helft van de blokmeesters 'van de religie' moest zijn.⁴² Op 16 april 1662 is hij te 's-Hertogenbosch gestorven. Helena van Someren kreeg volgens het testament van haar vader vooruit de bij haar huwelijkse voorwaarden (7 augustus 1634) toegestane f 2000 in kapitale erfrenten en 2 mud rogge jaarlijks met f 266 achterstel *ende vuytssetsel van cleederen, juweelen, meublen ende huijsraet ende den costen ende onderhout van hen beide tot Maij XVI.^c sessendertich toe*. Voorts had zij vooruit op 1 april 1644 f 152 ontvangen, op 14 november 1645 3 morgen kamp in het Bosscheveld, op 21 september 1647 een rente van f 18 met het achterstel, op 14 februari 1649 f 222. Zij kreeg een hoeve lands op Kerkhoven onder Oisterwijk *ende de meubelen in mijne camer aldaer*, een leenrente van f 17:10:0 uit een leengoed te Kerkhoven, te lossen met 140 pattacons, en 1 $\frac{1}{2}$ à 2 morgen kamp in het Bosscheveld. Uit dit huwelijk stamt een dochter:

a Maria Anna Mutsaerts⁴³ trouwde met de Bossche koopman Jan Snelle⁴⁴, zoon van Steven Snelle en van Judith Franck Govarts. Hun zoon mr Norbertus Snelle († 1736) werd heer in Berkel.

3 Jenneken van Someren⁴⁵ trouwde niet, maar ging als 'geestelijke dochter' door het leven. Testamentair bestemde haar vader voor haar een korenpacht van 3 $\frac{1}{2}$ mud rogge te Vught, renten uit f 8150 kapitaal en *mijn ledicant met het behanghsel in mijn achtercamerken staende ende mijn beste bedde mette toebehoerten ende mijn nieuw contrefejtsel*. In januari 1670 werd haar nalatenschap gedeeld.⁴⁶

4 Walburch van Someren⁴⁷ werd op 22 mei 1617 te 's-Hertogenbosch ge-

40) Van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen*, I, 385.

41) G. Berkelmans, „Over de geschiedenis van het geslacht Mutsaerts”, *De kleine Meijerij XVII* (1964) 93.

42) J.C.A. Hezenmans, *'s-Hertogenbosch van 1629 tot 1798. Historische studiën* ('s-Hertogenbosch, 1899) 75-78.

43) GAH, N 2733, f 23, 10 april 1675; f 51, 29 april 1675.

44) RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 550, 5 juli 1640. No 665, 1 september 1667. Van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen*, I, 185, 186, 385, 386; III, 262.

45) RAH, Raad van Brabant 1128, ongef., 29 april 1658. Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 98, 23 januari 1670. No 677, 27 januari 1670. GAH, N 2698, f 149^v, 23 mei 1656. R 1574, f 328^v, 18 augustus 1650. R 1627, f 116^v, 27 januari 1670.

46) GAH, R 1627, f 116^v, 27 januari 1670.

47) GAH, N 2698, f 496^v, 12 juni 1658.

Norbertus Mutsaerts, Helena van Someren en twee kinderen door Theodore van Thulden, 1647 (Musée des Beaux Arts te Doornik)

doopt en trouwde daar op 4 maart 1645 met mr Gysbert Eelkens de jonge.⁴⁸ Walburch genoot voor en tijdens haar huwelijk van haar vader *cleederen, juweelen, huijsraet, vuytsetsel, montcosten met haeren man, kijnde ende maerten totten III^en Augusti XVIe sevenenveertich toe*, renten uit f 4000 kapitaal en een korenpacht van 4 mud rogge met f 246 achterstel. In zijn testament bestemde mr Geraert van Someren voor haar *mijne huijsingen vanden Roosboom inde Kerckstraet ende Crullenstraette* met alles *tgene aerdvast ende naegelvast daerinne is, noch de groote koetse met het lanck sitten staende opde voercamere, de koetse staende opde achtercaemere, het buffet staende inde neercamere, de eetblock inde keucken ende de groote schilderije van het oirdeel mette representatie vander passie des heeren staende in het voerhuijs*. Het codicil uit november 1652 wees echter *de Rozenboom* toe aan Walburch en Jenneken, elk voor de helft, waarvoor Jenneken aan haar zus renten van f 87:10:0 en f 60 moest afstaan. In 1657–1659 was in *de Rozenboom* een schuilkerk gevestigd. Gysbert Eelkens was een zoon van Gysbert Jan Eelkens, geboortig van

Den Bosch, apoteker in *de Swaen* aan de Markt te Breda. Hij was aanvankelijk griffier van Breda, maar werd kort na zijn huwelijk drossaard van Retie. Zijn kinderen bij Walburch van Someren waren:

- a Mr Gerardus Norbertus Eelkens († 1722), advocaat bij de Raad van Brabant te Brussel.
- b Gaspar Eelkens, drossaard van Wezenmaal.
- c Gijsbert Nicolaus Eelkens, advocaat te Brussel.

Uit het tweede huwelijk sproot een zoon:

- 5 Willem⁴⁹ stierf in 1630 of 1631.

IIIbis. EVERAERT NICOLAESSEN VAN SOMEREN⁵⁰ trouwde te 's-Hertogenbosch op 15 februari 1605 met Magdaleentgen Bernaert Willems. Hij was lakenkoper en in 1626–1629 controleur van de licenten.⁵¹ In de Vughterstraat bezat hij het huis met erf, tuin, bleekveld, achterhuis, lege plaats met twee kamertjes en een kookhuisje achter op de plaats, *eertijts in Waelwyck ende nu inde Drije France Croonen genoempt*, dat hij in 1609 belastte met een rente van f 35 en in 1630 verkocht.⁵² Tussen 1632 en 1635 is hij overleden. Zijn weduwe was in 1636 erfgename van mr Peter Sebastiaens van Houte.⁵³ Haar kinderen gingen in 1650 een boedelscheiding aan:⁵⁴

- 1 Guiliam van Someren⁵⁵ is in 1606 geboren, studeerde te Leuven en werd priester. Hij was pastoor van Dinther, Middelaar en Groot Linden. Op 2 oktober 1657 is hij overleden. In de Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch was hij minstens sedert zijn studententijd (1632) rector geweest van het door zijn overoudoom Bartholomeus van Merlaer gestichte Merlaerskoorke.⁵⁶ Toen de hervormde rentmeester van de geestelijke goederen in 1648 de stichtingsakte van het koorke opvroeg, konden of wilden Guiliam en zijn broer Nicolaes van Someren deze niet leveren; zij deelden mee wat hen bekend was.⁵⁷

48) RAH, Raad van Brabant 1128, ongef., 29 april 1658. GAH, N 2698, f 149^v, 23 mei 1656; f 229, 31 maart 1656. G.J. Rehm, „De Bredase apothekers van de 15e tot het begin van de 19e eeuw”, *De Brabantse Leeuw*, VIII (1959) 116, 117.

49) SAOW, Moergestel R 304, f 58^v, 10 november 1631. GAH, R 1541, f 368, 14 augustus 1630. RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 267, 3 juli 1630.

50) RAH, Raad van Brabant, civiele procesdossiers 643, 1631–1632. GAH, R 1481, f 132, 26 juni 1608.

51) ARAB, Rekenkamer 23535, 1 september 1626 - 31 augustus 1629.

52) GAH, R 1453, f 218^v, 16 juli 1609. R 1541, f 60, 4 januari 1630.

53) GAH, R 1548, f 395, 24 januari 1636. RAH, Raad van Brabant 741, f 12, no 3004, 23 januari 1636.

54) GAH, R 1605, f 241, 27 april 1650; f 246^v, 30 april 1650.

55) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacc-koorke”, 159, 160.

56) GAH, N 2665, ongef., 21 april 1632. RAH, Raad van Brabant 741, f 35^v, no 3058, 15 juli 1638.

57) RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 590a, 31 juni 1648.

- 2 Helena van Someren woonde in 1634 te Antwerpen.
- 3 Beatrix Everaerts van Someren stierf kinderloos. Haar nalatenschap werd in 1658 collateraal gedeeld.⁵⁸
- 4 Nicolaes Everaerts van Someren woonde in 1671 te Brussel.⁵⁹ Hij noemde zich in 1648 ten onrechte patroon van het Merlaerskooke.⁵⁷ Vermoedelijk probeerde hij daarmee een deel van de inkomsten van het altaar uit gereformeerde handen te houden.⁶⁰
- 5 Elisabeth Everaerts van Someren wordt alleen gezien bij de deling van haar ouderlijke goederen in 1650.
- 6 Jan van Someren⁶¹ is op 1 augustus 1617 te 's-Hertogenbosch gedoopt. Zijn peetvader was heer Jan Hanskens van Aerle, cantor van Hilvarenbeek en dus een mede-erfgenaar van heer Ghijsel Back. Bisschop Ophovius, een andere mede-erfgenaar, noteerde op 26 april 1630 in zijn dagboek, dat bij hem een zekere vrouw verscheen, genaamd Magdalena van Soomeren, met haar zoon Jan, die hij de kruin schoor.⁶² Twee jaar later was hij *rectoir van ibeneficie van Sinte Catharine* in de Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch, op het altaar van de rederijkerskamer.⁶³ Ten tijde van de deling van zijn ouderlijke huis in 1650 was Jan geen priester.
- 7 Sophia Everaerts van Zoemeren⁶⁴ trouwde te 's-Hertogenbosch op 12 december 1651 met Dierck Anthonis Minoretti.⁶⁵ Deze was een zoon van Andries Honorato Minoretti, zadelmaker *int Sweerdt aende Merckter plaetse geheijten inde Zadelstraet*, en van Maryken mr Silvester Niclaessen van Coeckenberge.

58) GAH, R 1614, f 87, 31 december 1658.

59) GAH, N 2758, no 47, 31 augustus 1671.

60) De patroons van het Merlaerskooke volgen in de volgende § over de erfgenamen van heer Ghijsel Back.

61) G. van der Velden, *Het memoriaal van abt Jan Moors 15 november 1634 - 23 juni 1637* (Averbode, 1980) 195.

62) A.M. Frenken, „Het dagboek van Michaël Ophovius, 4 Augustus 1629 – einde 1631”, *Bossche Bijdragen*, XV (1937–1938) 109.

63) GAH, N 2665, ongef., 21 april 1632. Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom*, IV, 201.

64) GAH, N 2758, no 47, 31 augustus 1671. R 1678, f 401, 27 november 1686.

65) L. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX, (1970), 118, 119.

Een ongewenst kind?

Gebeurd in Peelland: Van Janne Reysen van dat hy befaemt was synder maerten geslagen te hebbene, soe dat zy een doot kint ter werelt gebracht soude hebben. Ende wantment nyet en heeft connen bethoenen laeten componeren voer XV Ryns gulden¹

1) ARAB, Rekenkamer 12995, rekening Kerstjaar 1493–1495, f VIII^v.

Tegenbosch (Strijp)

M.J.H. van Dooremolen

Zagwijnstraat 8, 5654 KJ Eindhoven

Afkortingen

ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
OAA	Oud administratief archief
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAE	Streekarchief Eindhoven
SAO	Streekarchief Oirschot

In *De Brabantse Leeuw* is in 1966 een genealogie „Tegenbosch” gepubliceerd.¹ Wie bij het samenstellen van een genealogie of kwartierstaat van genoemde publicatie uitgaat, zit op een volslagen verkeerd spoor. Het artikel wemelt van de fouten en met name zijn de eerste zes generaties vrijwel volledig onjuist. Een nader onderzoek in de rechterlijke en notariële archieven van Eindhoven, Strijp en Veldhoven bracht opheldering over genoemd geslacht. Wel blijven er nog vraagtekens, zodat aan het einde van de genealogie een aantal niet te plaatsen vermoedelijke familieleden is genoemd.

Te Strijp bij Eindhoven bezat Denijs Daendels in 1571 een huis en angelag in het Ven, gronden aan de Hasselsweg en een akker aan de kerk.² Willem Daendels was er eigenaar van onder meer een huis en hof op de Heuvel, een akker aan de kerkweg, een akker aan de Hasselsweg en een akker aan de Gender.² Ook was hij gebruiker van de akker *de Schijtcamer*, die eigendom was van Aert Goort Danen.

Dan waren er nog Hendrick Daendels Rovers, die een huis bezat op 't *Welpsaet* (Welpschot, nu Welschap) en een groes op de Gender bij Sint Severijn, en Rover Danen, die op de Lievendaal woonde.² Het is niet uitgesloten dat Denijs, Willem en Hendrick broers waren van Wouter Daniels; mogelijk heette hun vader Daendel Rover(t)s. Een verdere aanwijzing hiervoor vinden we in het cijnsregister van Cranendonk, waarin op Welschap rond 1565 als eigenaar wordt vermeld 'Henricus filius Danielis Rovers' en daarna Peter Wouter Daniels en Maijcken Jan Janssen bij versterf.³

Tegenbosch (later: de hoeve *den Tegenbosch* op Acht) lag ten oosten van Eindhoven op Woensels grondgebied, grenzend aan de Strijpse heide. Iets verderop lag Hurk (Hork) en daarnaast de Mispelhoef. Aan de Strijpse kant grensde de Tegenbosch aan Welschap, dat aan de Eindhovense kant tegen de

1) C., „Familie Tegenbosch. Strijp–Woensel–Eindhoven”, *De Brabantse Leeuw*, XV (1966) 129 e.v. J.A.M.P. Biesen, „Nogmaals Tegenbosch”, *De Brabantse Leeuw*, XVI (1967) 107 e.v.

2) J.Th.M. Melssen, *Kohieren van de honderdste penning van Gestel, Strijp, Stratum en Meer-veldhoven en extracten uit het kohier van Oerle, 1569–1571* (Eindhoven, 1978), kohier van Strijp, ff 4^v, 13^v, 14, 16^v.

3) SAE, kopie van ARAG, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 2405, f 8.

Lievendaal lag. Deze hoeve grensde aan de Strijpse gehuchten Heuvel en het Ven. Al deze toponymen komen we tegen als bezittingen of belendingen bij de familie Tegenbosch.

I. WOUTER DANIELS was in 1571 eigenaar van een huis, hof en aangelag op de Heuvel te Strijp, bezat daar een akker *de Leijstreep* bij de Kerkstraat, een akker *de hoge Streep* bij de Kerkweg en een beemd te Zeelst bij Sint Severijn.² Hij trouwde met Peerken, die in 1585 zijn weduwe wordt genoemd als zij voor het huis te Strijp betaalt, dat door wijlen haar man van Geraert Hendricx was gekocht.⁴ Hieruit:

1 Jan Wouters, volgt onder II op pagina 27.

2 Peter Wouter Daendels Tegenbosch, volgt onder IIbis op pagina 35.

3 Henrick Wouter Daniels trad in 1610 op als borg voor Peter Janssen, die de Welschapse tiende pachtte⁵, en overleed voor 25 februari 1634.⁶ Zijn kinderen bij Ceunken Jans waren:

A Catharina Henrick Wouter Daniels verkocht haar vaderlijke erfdeel aan haar zwagers Henrick Jan Dirckx en Willem Jan Dirckx⁷ en bedacht in 1663 testamentair haar zusters.⁸

B Peerken Henrick Wouters trouwde met Henrick Jan Dirckx.⁹ Hun kinderen Digna (vrouw van Antonis Jans), Margriet, Sijcken (gehuwd met Jan Franssen), Peter (bevoogd door Peter Jansen Tegenbosch en Peter Anthonis Tegenbosch¹⁰), Dirck en Jan Hendricx verkochten in 1671 een huis in de Fissenhoek onder Strijp.

C Maijken Henrick Wouter Daniels, gehuwd met Willem Jan Dirckx.

4 Wouter Wouter Daniels alias Tevenbosch, *cappelaen van de cappelle op Aght*.¹¹ Deze Wouter Wouter Daniels was in 1644 eigenaar van een perceel te Zeelst, als hij als belender wordt genoemd aan een huis in de *Merefeltse straet*.¹²

5 [mogelijk:] Antonius Wouters.¹³

4) SAE, Eindhoven R 1550, f 14^v, 8 mei 1585.

5) SAE, kopie van het tiendboek van het kapittel van Sint Pieter te Cortessem, 1593–1627.

6) SAE, Strijp R 499, 25 februari 1634: belending te Strijp aan de weduwe van Hendrick Wouter Daniels.

7) SAE, Strijp R 426, f 91, 30 januari 1649.

8) SAE, N 1228, no 7, 25 januari 1663.

9) SAE, Strijp R 532, weesrekening voor hun kinderen van 2 maart 1669 tot 5 februari 1672.

10) SAE, Strijp R 472, 9 september 1671.

11) SAE, Woensel R 263, f 8^v, 7 maart 1645.

12) SAE, Eindhoven R 1603, f 213^v, 8 augustus 1722: in deze acte wordt een rentebrief van 7 juni 1644 aangehaald betreffende een huis, hof en aangelag te Zeelst, belend aan Wouter Wouter Daniels.

13) RAH, Rentmeester-Generaal 153, f 4: Jan Wouters en Peter Wouters als mombers van de onmondige kinderen van Jan Michiels van de Nieuwenhuijs en Anthonis Wouters voor zichzelf zijn cijnspflichtig te Welschap.

II. JAN WOUTERS is borgemeester te Strijp in 1625, als hij samen met de bestuurders van Strijp een hofstad op het Schoot verkoopt. Deze was belast met een jaarlijkse cijns van f 24:0:0 aan het heilig-Kruisaltaar te Strijp en aan Aert Matteus, kapelaan aldaar.¹⁴ Jan Wouters overleed tussen 16 maart 1639 en 25 februari 1640 en was getrouwd met Iken. Zij droeg in 1640 als weduwe goederen over aan haar kinderen Claes, Faes en Peter.¹⁵ Jan Wouter Daendels en Iken zijn vrouw hebben in 1627 van Peter Janssen te Zeelst f 200:0:0 geleend voor hun zoon Wouter, die in moeilijkheden was gekomen door *quade fortuijnen van coopmanschap*. Met toestemming van de andere drie zonen hebben de ouders een stuk grond verkocht om Wouter te helpen, die het geld niet heeft kunnen restitueren. Hij moest dat aflossen of bij de latere erfdeling met zijn broers verrekenen. Op 11 oktober 1632 deden Jan en Iken afstand van bezittingen aan hun zoon Wouter en deze droeg op dezelfde dag aan zijn broers Claes, Faes en Peter alles over wat erfelijk voor hen bestemd was. Aan zijn zoons Claes en Peter droeg Jan Wouter Daniels op 3 november 1632 de akker *den Engelsberg* en een beemd aan de Gender over.¹⁶ Hij transporteerde op 14 maart 1639 zijn erfgoederen aan zijn drie wettige zonen Nicolaes, Servaes en Peter.¹⁷ Wouter Jan Wouters te Strijp deed in 1640 afstand van onroerend bezit aan zijn drie broers.¹⁸ Eveneens in 1640 transporteerden Nicolaes en Peter, zonen van Jan Wouters, grond te Strijp aan de Sliffert aan Servaes Janssen, hun broer.¹⁹

1 Wouter Jansen Wouters Tegenbosch, volgt onder III.

2 Nicolaes Jan Wouters, volgt onder IIbis op pagina 28.

3 Servaes Jansen (van) Tegenbosch, volgt onder IIter op pagina 29.

4 Peter Janssen Wouters (van) Tegenbosch, volgt onder IIquater op pagina 33.

III. WOUTER JANSEN WOUTERS TEGENBOSCH trouwde met Lijntjen (Catharina). In 1658 werd *seeckere beslagene hujsraet* van de failliete boedel van Wouter en Lijntjen, waaronder acht schilderijen, verkocht.²⁰ Hun kinderen Wouter, Eijken en Mechtelt erfden in 1659 van Lijsken Wouters Teeuwenbossche grond te Strijp op Welschap, te Acht en te Blaarthem.²¹ Gezien de omschrijving moet Lijsken een zuster zijn geweest van de drie anderen.

1 Wouter Wouters Tegenbosch was in 1641–1651 belender te Zeelst aan

14) SAE, Strijp R 465, 27 november 1625.

15) SAE, Strijp R 425, f 76^v, 25 februari 1640.

16) SAE, Strijp R 499, 2 maart 1630; 11 oktober 1632; 3 november 1632.

17) SAE, Strijp R 425, f 28, 14 maart 1639.

18) SAE, Strijp R 425, f 77, 26 januari 1640.

19) SAE, Strijp R 425, f 45^v, 5 juni 1640.

20) SAE, Strijp R 468, 22 augustus 1658.

21) SAE, Strijp R 426, 7 januari 1659.

de Molenakker.²² Hij wordt in 1661 de neef van Wouter Peters Tegenbosch genoemd.²³

- 2 Eijken Wouters Tegenbosch trouwde met Willem Michielssen.
- 3 Mechtelt Wouters Tegenbosch trouwde met Jan Jacob Joosten.
- 4 Lijsken Wouter Tegenbosch overleed voor 7 januari 1659 en was waarschijnlijk getrouwd geweest met Peter Willems.²⁴
- 5 [mogelijk:] Antonius Tegenbosch (zie de bijlage). Hij of zijn kinderen waren in 1668 belendend te Zeelst.²⁵ Misschien was hij de vader van Peter, rekenmeester te Strijp in 1672²⁶, en ook de vader van Hendrick.²⁷

IIIbis. NICOLAES JAN WOUTERS leende in 1640 *f*200:0:0 van Jan Martens²⁸ en overleed voor 13 oktober 1643 (zijn weduwe bezit dan land naast de akker *de Schijtcamer* te Strijp²⁹). Hij was getrouwd met Margriet Aerts. Hun kinderen verkochten in 1649 een huis en aanglag te Strijp.³⁰ In 1656 beloofde Peter Jan Wouters de rente en aflossing van *f*350:0:0 te betalen aan de kinderen van wijlen Claes Jan Wouters, te weten Jan, Hendrick, Faes en Willem Claes.³¹

- 1 Hendrick Claes. Te Strijp woonde in 1673 mogelijk een zoon van hem: Aert Hendricx Tegenbosch.
- 2 Servaes Claes.
- 3 Lijsken Claes Janssen trouwde met Wouter Thijssen.
- 4 Beatrix Claes, gehuwd met Jan Dielis, die eerst getrouwd was met Catlijn Lucas. Zij maakten in 1657 hun testament.³²
- 5 Aert Claes.
- 6 Willem Claes.
- 7 Jan Claes.

22) SAO, Veldhoven R 11, f 2, 19 juli 1641; f 99, 6 november 1643. R 12, f 152, 26 april 1651.

23) SAE, Strijp R 470, 23 februari 1661.

24) SAE, Strijp R 501, 28 juli 1666.

25) SAO, Veldhoven R 13, f 177, 21 januari 1668.

26) SAE, Strijp R 425, laatste deel, 31 mei 1672. N 1242, no 9, 2 februari 1693.

27) SAE, Strijp R 468, 2 december 1654: Anna Lucas Bierens, laatst weduwe van mr Peter Vriens, verkoopt een akker te Strijp aan Hendrick Anthonis Wouters. Aangezien Anna een zuster was van Goort Lucas Bierens, die elders samen met Peter Anthonis Wouters optreedt, lijkt er een band te hebben bestaan tussen de kinderen van Anthonis Wouters en Goort Bierens, die getrouwd was met Jenneken Peter Wouters (Tegenbosch). Het ligt eerder voor de hand, dat Peter Anthonis en Hendrick Anthonis zoons zijn van Anthonis Wouters sub I-5. Dit is echter niet bewezen.

28) SAE, Strijp R 425, f 51, 2 oktober 1640.

29) SAE, Strijp R 467, 13 oktober 1643.

30) SAE, Strijp R 469, 10 februari 1649.

31) SAE, Strijp R 426, f 282^v, 24 oktober 1656.

32) SAE, Strijp R 501, 28 juli 1657.

IIIter. SERVAES JANSEN (VAN) TEGENBOSCH, schepen te Strijp, trouwde met Anneke Jan Hendricks van der Zande³³, wiens kinderen hij als vader en momber vertegenwoordigde toen haar broers en zusters in 1644 de erfgoederen van wijlen hun vader verkochten.³⁴ Voor oktober 1641 hertrouwde hij met Dingen Claes Geraerts.³⁵ In die maand verkocht zij samen met haar broers en zusters de roerende goederen van hun vader.³⁵ Dingen overleed tussen 27 januari 1677, toen zij een huis kocht op de Lievendaal te Strijp³⁶, en 6 april 1679.

Servaes Tegenbosch transporteerde in 1636 zijn gerechte helft van een huis in de *Horck* aan Aert Willem Joachims en kocht van hem een akker.³⁷ Hij deed in 1650 ten behoeve van zijn kinderen uit het eerste huwelijk afstand van zijn bezittingen uit dat huwelijk, maar wilde het huis in de Hork blijven gebruiken.³⁸ Hij overleed tussen 26 juli 1650 en 2 oktober 1652. In dat laatste jaar verkochten de kinderen uit beide huwelijken van wijlen Servaes een huis en gronden te Zeelst en teulland te Strijp en Welschap³⁸; in 1653 scheidden en deelden zij.³⁹ Toen Servaes' kinderen in 1653 een huis en hof verkochten aan Willem Jansen Iwens, was Wouter Janssen Tegenbosch naderman. Hij kon de naasting echter niet betalen en liet de goederen aan Iwens.⁴⁰ Dingen, weduwe van Servaes, maakte een testament in 1679⁴¹ en in datzelfde jaar verkochten Servaes' kinderen een huis in de Hurk aan Lenart Hendrick Lobri.⁴² Op 4 februari 1674 ontlastten zij Jan Claes Gerarts, hun gewezen momber, van de voogdij.⁴³ Uit het eerste huwelijk:

- 1 Catalijn Servaessen Tegenbosch trouwde met Philip Aertsen van den Broeck, geboren omstreeks 1613.⁴⁴
- 2 Adriaen Servaessen Tegenbosch, volgt onder IV op pagina 30.
- 3 Maijken Servaessen Tegenbosch trouwde met Jacob Wouter Bogaerts en overleed voor 2 oktober 1652.³⁸ In 1670 (en ook al 9 jaar eerder) was Adriaen Faessen momber van Jan, het onmondige kind van Jacob en Maijken.⁴⁵

33) SAE, Strijp R 426, 26 juli 1650.

34) SAE, Strijp R 467, 21 januari 1644.

35) SAE, Strijp R 467, 2 oktober 1641.

36) SAE, Strijp R 427, 27 januari 1677.

37) SAE, Strijp R 448, 3 november 1636.

38) SAE, Strijp R 469, 2 oktober 1652.

39) SAE, Strijp R 426, f 181^v, 11 maart 1653: belending te Strijp aan de kinderen van Hendrick Wouter Daniels.

40) SAO, Veldhoven R 12, f 252, 12 maart 1653; f 258, 6 juni 1653.

41) SAE, Strijp R 501, 12 februari 1679.

42) SAE, Strijp R 427, 25 april 1679.

43) SAE, Strijp R 427, 4 februari 1674.

44) SAE, Strijp R 495, 26 juli 1693.

45) SAE, Strijp R 536, 1670 en 1675.

Uit het tweede huwelijk:⁴⁶

- 4 Jan Faessen Tegenbosch den ouden, volgt onder IVbis op pagina 31.
- 5 Jan Faessen den jongen (ook 'den clijnen') overleed vermoedelijk in 1679 of 1680 en was getrouwd met Anneke Peters, die in 1679 het vruchtgebruik over zekere goederen afstond aan haar en Jans kinderen.⁴⁷
- 6 Niclaes Servaessen Tegenbosch, volgt onder IVter op pagina 32.
- 7 Anneke Servaes Tegenbosch trouwde met Willem Jansen de Ruijter (ook: Ruijtermans), van wie zij moeder werd van Jan⁴⁸ en Joanna (gedoopt op 26 februari 1669).
- 8 IJken Faes Tegenbosch trouwde met Aert Henrick Veltackers.⁴⁹ Uit hun huwelijk werden geboren Henricus, Elisabeth, Servatius, Jan, Nicolaes, Staes en Dingen (zij trouwde met Jan Corstiaens).
- 9 Margaritha Faes Tegenbosch was doopheffer in 1669 en meerderjarig op 1 oktober 1677. Zij trouwde met Johannes Staessens, waaruit Faes, Jan, Aert, Dingen, Hendrick, Anna Maria, Joannes en Henricus.

IV. ADRIAEN SERVAESSEN TEGENBOSCH⁵⁰ (ook: Tegens t'bosch). In 1667 getuigt ene Adriaen Servaessen, omtrent 44 jaar oud en woonachtig te Strijp.⁵¹ Adriaen Faessen (onzeker is of hij Tegenbosch was) beloofde in 1675 te betalen aan de mombers van Jan, onmondige zoon van Willem Jans Ruijter.⁴⁸ Van 1671 tot 1704 wordt hij gezien als doopgetuige. Samen met zijn vrouw Harske wordt hij gezien in de hoofdgeldlijsten van Strijp, Adriaen zelf tot in 1709. Harske Hendricx (vermoedelijk Zegers) overleed na 1692 en voor 1705, als zij niet meer in de hoofdgeldlijst wordt vermeld. Kinderen van Adriaen waren:⁵²

- 1 Servaes Adriaen Tegenbosch trouwde te Zeelst op 30 januari 1707 met Joanna Henrici Beijsens.
- 2 Antonius Adriaens (Tegenbosch), volgt onder V.
- 3 Lijsken Adriaen Tegenbosch.
- 4 Leencke Adriaen Tegenbosch werd te Strijp in april 1671 Magdalena gedoopt. Te Eindhoven trad zij in 1702 in ondertrouw met Hendrick Dirx uit Stiphout.

46) SAE, Strijp R 473, 10 april 1682.

47) SAE, Strijp R 427, akte na 16 december 1679, begin 1680.

48) SAE, Strijp R 427, 20 september 1675.

49) SAE, N 1241, no 8, 4 oktober 1691.

50) RAH, Rentmeester-Generaal 133, f 38: *Adriaen Servaessen Tegens t'bosch bij coop in 2 texten*. SAE, OAA Strijp 255, 1708–1709: hoofdgeldaanslag op Adriaen Servaessen, Servaes, Jenneke en Jenneke Tonis.

51) SAE, Strijp R 471, 30 september 1667.

52) SAE, OAA Strijp 244, 1691–1692 (hoofdgeldlijst): *Adriaen Servaesse en Harske zijn vrouw*, Faes de zoon en Lijske en Leencke haar dochters. N.B.: er zijn geen leeftijden boven en onder de 16 jaar vermeld. *Genealogisch Tijdschrift voor Oost-Brabant*, oktober 1991, 177, 178.

5 [mogelijk:] Jenneken.

V. ANTONIUS ADRIAENS (TEGENBOSCH) trouwde met Catharina Jansen. Hun kinderen:⁵³

- 1 [vermoedelijk:] Elisabeth. Zij was in 1720 doopheffer van een kind van Anneke Antonius Tegenbosch.
- 2 Jan Anthonis Tegenbosch, te Strijp gedoopt op 6 juni 1678, trouwde met Elisabeth Schepers. Hun dochter Catharina werd op 20 mei 1711 te Strijp gedoopt.
- 3 Anneke Thonis Tegenbosch is op 30 juni 1686 te Strijp gedoopt en trad te Eindhoven op 28 januari 1713 in ondertrouw met Peeter Peeters van der Heijden, weduwnaar van Petronella Willem Bogaerts.⁵⁴
- 4 Helena Anthonis Tegenbosch, te Strijp gedoopt op 7 september 1689, trad te Eindhoven op 4 februari 1719 in ondertrouw met Adriaan van Gerwen uit Waalwijk. Zij vestigden zich te Heusden.⁵⁵
- 5 Hendrik Anthonis Tegenbosch is op 20 mei 1692 te Strijp gedoopt en trad te Eindhoven op 24 januari 1722 in ondertrouw met Geridijn (Gerarda) Peter Schepers. Hun kinderen:
 - A Antonius, te Strijp gedoopt op 21 december 1722 en daar overleden op 10 november 1741.
 - B Jacoba, te Strijp gedoopt op 5 maart 1725.
 - C Catharina, te Strijp gedoopt op 17 januari 1728, daar gestorven op 31 maart 1744.
 - D Joannes Tegenbosch⁵⁶ is op 3 april 1731 te Strijp gedoopt en ondertrouwde te Eindhoven op 14 september 1754 met Maria van de Moosdijk.
- 6 [mogelijk:] Jenneken Anthonis Tegenbosch trouwde te Zeelst op 2 juni 1715 met Hendrik Thomassen Bijnen, die daar woonde.

IVbis. JAN SERVAESSEN TEGENBOSCH DEN OUDEN⁵⁷ is te Strijp geboren omstreeks 1641 en overleed voor 1 april 1679. Hij had te Zeelst gewoond, waar hij op 11 mei 1664 trouwde met Luijtgen Marten Michiels de Biese, jongedochter van Zeelst. Hun kinderen deelden in 1711 de nagelaten erfgoederen van hun ouders.⁵⁸

- 1 Servaes Janssen Tegenbosch, gedoopt te Zeelst op 11 december 1664 en

53) SAE, OAA Strijp 253, 1704–1705.

54) SAE, Strijp R 429, 8 maart 1723 (borgbrief voor Anneke Thonis Tegenbosch, die zich vestigt te Woensel.

55) SAE, Strijp R 429, 25 februari 1719.

56) Hij volgt verder sub Ve in *De Brabantse Leeuw*, XV (1966) 132.

57) SAE, N 1230, no 78, 1673.

58) SAO, Veldhoven R 17, f 191, 20 november 1711.

aldaar op 26 januari 1712 overleden, trouwde te Zeelst op 8 september 1698 met Anneke Janssen Verbaten (ook Verbouten), die daar op 1 oktober 1714 overleed. In 1715 waren Johan Nicolaessen Tegenbosch te Strijp en Dielis Driessen te Zeelst de mombers en naaste vrienden van de onmondige kinderen die wijlen Servaes had verwekt bij Anneke Janssen Verbouten.⁵⁹

- A Antonius, te Zeelst gedoopt op 30 april 1701.
 - B Joannes, tweelingbroer van de vorige.
 - C Joannes, te Zeelst gedoopt op 26 september 1702.
 - D Lutgardis Servaes Tegenbosch (ook Laudina) werd op 13 november 1709 te Zeelst gedoopt (haar moeder heet bij de doopinschrijving Anna Joannis Geverts). Te Oerle trouwde zij op 9 september 1736 met Jan Rombouts van Uitregt (Utrecht), geboren te Oerle en woonachtig te Zeelst.⁶⁰
- 2 Martina Janssen Tegenbosch is te Zeelst gedoopt op 4 december 1666. Haar testament uit 1717 deed zij teniet in 1719.⁶¹ Op 27 februari 1727 is zij te Zeelst overleden.
 - 3 Barbara, te Zeelst gedoopt op 26 maart 1672.
 - 4 Anna, te Zeelst gedoopt op 7 februari 1675.

IVter. NICLAES SERVAESSEN TEGENBOSCH, in 1706 omtrent 65 jaar, was in 1694 schepen van Strijp.⁶² In 1714 werd door de collecteurs van de verpondingen arrest gelegd op zijn goederen.⁶³ Te Zeelst trouwde hij op 29 november 1665 met Jenneken Mattheus (Mattijssen) Luijcas Bocxhoren (Bocxhoeren), jongedochter van Zeelst. In tweede echt trouwde hij met Berbel Hendricx. Toen zij in 1680 testeerden, woonden zij te Strijp *op het Kackeneijnd*.⁶⁴ De kinderen stammen uit het eerste huwelijk:

- 1 Servatius, te Zeelst gedoopt op 18 november 1666, vermoedelijk jong gestorven.
- 2 Jan Niclaes Servaessen Tegenbosch, volgt onder Vbis.

Vbis. JAN NICLAES SERVAESSEN TEGENBOSCH⁶⁵, te Zeelst gedoopt op 16 september 1668, was armmeester van Strijp. Hij overleed voor 1735. Te Eindhoven was hij op 1 maart 1699 in ondertrouw getreden met Joanna Gijsbers van der Sanden, die daar op 1 februari 1744 stierf. Hun kinderen:⁶⁶

59) SAO, Veldhoven R 40, f 916, 20 november 1714.

60) SAO, Oirschot R 299, f 43, 11 maart 1737: borgbrief voor Jan en Laudina voor vestiging te Zeelst.

61) SAO, Veldhoven R 64, f 20, 15 februari 1717.

62) SAE, Strijp R 495, 7 mei 1706. N 1242, no 9, 2 februari 1693.

63) SAE, Strijp R 429, 9 november 1714.

64) SAE, Strijp R 501, 8 april 1680 (Strijp).

65) SAO, Veldhoven R 16, f 119, 20? januari 1693. SAE, Strijp R 501, 8 april 1680. SAO, Veldhoven

- 1 Joannes, te Strijp gedoopt op 17 november 1699.
- 2 Anneke, te Strijp gedoopt op 29 november 1701.
- 3 Joanna Jans Tegenbosch is te Strijp gedoopt op 28 januari 1704 en trouwde met Jan Spoormans.
- 4 Servatius, te Strijp gedoopt op 4 april 1706.
- 5 Jacomijn, te Strijp gedoopt op 24 maart 1709.
- 6 Nicolaas Tegenbosch⁶⁷, te Strijp gedoopt op 5 juli 1712 en daar overleden op 1 mei 1777. Hij trouwde met Elisabeth Segers.
- 7 Barbara, te Strijp gedoopt op 1 februari 1715.

IIIquater. PETER JANSSEN WOUTERS (VAN) TEGENBOSCH, geboren omstreeks 1607⁶⁸, herbergier te Strijp en borgemeester en schepen aldaar in 1648, 1654, 1663 en 1666. In 1677 kocht hij van Thonis Jans van de Schoot de akker *de Schijtcamer* bij de kerk te Strijp.⁶⁹ Hij trouwde met Erken Aert Bartholomeussen Beurghoudts⁷⁰ (Eerken, Arnolda). Deze verkocht samen met haar zusters Anneken (getrouwd met Goert Aertssen de Coert) en Catalijn (gehuwd met Jan Peters) in 1639 een akker te Oerle aan hun zwager Aert Janssen, man van Margriet Aerts.⁷¹ In 1676 was zij nog doopgetuige voor haar kleindochter Martina. Haar en Peters kinderen verkochten in 1683 een huis te Strijp.⁷²

- 1 Corstiaen Peters Tegenbosch, volgt onder IVquater op pagina 34.
- 2 Jan Peters Tegenbosch was in 1679 heilige-geestmeester van Strijp.⁷³ Mogelijk is hij Jan Peters Tegenbosch, die in 1684 weduwnaar was van Maria Janssen Veders en bij haar vader was van Jan Janssen Tegenbos.⁷⁴
- 3 Bartel Peters Janssen Tegenbosch, geboren te Strijp en staande te goeder naam en faam bekend⁷⁵, trouwde met Prijna Aart Willems (Petronella), die in 1679 met haar onmondige broer het huis van hun vader Aert Willems Jochems verkocht.⁷⁶ Zij testeerden in 1683⁷⁷ en Bartel hertrouwde met Anna Janssen van Mieren. Uit het eerste huwelijk:⁷⁸

R 18C, f 32, 2 juli 1735: Jenneken weduwe Jan Claessen Tegenbosch te Strijp met haar zoons Jan en Nicolaes.

66) SAE, OAA Strijp 257, 1716–1717.

67) Hij volgt verder sub Vf in *De Brabantse Leeuw*, XV (1966) 132.

68) SAE, N 1228, no 7, 1663. N 1229, no 143, 28 oktober 1672. Strijp R 495, 6 april 1683.

69) SAE, Strijp R 427, 23 februari 1677.

70) SAO, Oirschot R 219, eind 1679.

71) SAE, Strijp R 425, f 36, 13 juni 1639.

72) SAE, Strijp R 473, 8 december 1683.

73) SAE, Strijp R 472, 10 april 1679.

74) SAE, Strijp R 470, 4 juli 1662. N 1233, no 191, 1684.

75) SAE, Strijp R 495, 29 augustus 1683.

76) SAE, Strijp R 472, 8 februari 1679.

77) SAE, Strijp R 501, 18 maart 1683: hierin de clause, dat niets mag worden vervreemd *sonder speciaal bevel* van Peeter Janssen Tegenbosch, hun (schoon)vader.

78) SAE, OAA Strijp 244, 1691–1692.

- A Petronilla, te Strijp gedoopt op 20 januari 1675.
- B Arnolda, te Strijp gedoopt op 22 augustus 1677.
- C Guilhelma, te Strijp gedoopt op 13 mei 1679.
- D Nicolaes Tegenbosch is op 1 maart 1682 te Strijp gedoopt. Hij ging naar Boxtel in 1713, toen hij zich in huwelijk begaf met zekere dochter Van Rooij.⁷⁹

Uit het tweede huwelijk:

- E Aerdijn, te Strijp gedoopt op 7 februari 1687.
- F Joanna, te Strijp gedoopt op 12 januari 1689.
- G Petronella Bartels Tegenbosch, te Strijp gedoopt op 22 november 1691, trouwde met Dirck Gerrits.
- H Arnolda, te Strijp gedoopt op 16 januari 1696.

Onbekend uit welk huwelijk:

- I Gertrudis Bartels Tegenbosch trad op 4 januari 1721 te Eindhoven in ondertrouw met Hendrick Claes Schepers. Hun kinderen werden te Strijp gedoopt.
- 4 Jenneken Peters Tegenbosch trouwde met Leendert Leenderts Veters (Veters).⁸⁰
- 5 Anneken Peters Tegenbosch trouwde voor 1674 met Marten Willem Martens⁸¹, die overleed voor 8 december 1683. Hun dochter Martina is te Strijp gedoopt op 5 november 1676.
- 6 [waarschijnlijk:] Wouter Peters van den Tegenbos verkocht in 1661 aan Wouter Wouters van den Tegenbos, zijn neef, een huis te Strijp op Wel-schap, belend aan het bezit van Jan Peters, waarmee het weleer was gedeeld.²³
- 7 [mogelijk:] Maijke Peters te Strijp, weduwe van Anthonis Hendricx, gaf in 1701 een volmacht aan Corstjaan Peter Tegenbosch.⁸²

IVquater. CORSTIAEN PETERS TEGENBOSCH trouwde met Joanna Jans en werd bij haar vader van:⁸³

- 1 Bartel Corstiaens Peters Tegenbosch, te Strijp gedoopt op 8 juli 1676, trad te Eindhoven in februari 1702 in ondertrouw met Anneken Aerts uit Tongelre. In de doopinschrijvingen van zijn kinderen wordt hij Bartholomeus Peters genoemd.
- A Arnoldus Tegenbosch⁸⁴, te Strijp gedoopt op 19 februari 1703 en daar

79) SAE, Strijp R 429, 25 januari 1713.

80) SAE, N 1233, no 131, 20 maart 1684.

81) SAE, Eindhoven R 360 (oude nummering), 22 december 1674.

82) SAE, Strijp R 429, f 2, 20 januari 1701.

83) SAE, OAA Strijp 253, 1704–1705, 1708–1709: Corstiaen Peters, Jenneke de vrouw en Jan en Hylke.

overleden op 11 april 1782, trad te Eindhoven op 12 januari 1726 in ondertrouw met Maria Peters.

B Christiaan Tegenbosch⁸⁵, te Strijp gedoopt op 1 augustus 1710 en er overleden op 14 juli 1786. Te Eindhoven trad hij op 31 juli 1734 in ondertrouw met Cornelia Stoffens. In de doopakte van haar enige kind, Joannes, te Strijp op 21 april 1735, heet zij Stoffels. Christiaan trouwde in tweede echt met Cornelia Veken (Verveken).

2 Helena, te Strijp gedoopt op 31 oktober 1679.

3 Joannes, te Strijp gedoopt op 19 maart 1683.

4 Petrus, te Strijp gedoopt op 21 juni 1686.

IIbis. PETER WOUTERS DANIELS TEGENBOSCH⁸⁶ (ook Tevenbosch) ontving in 1612 een rente uit een huis te Strijp, die in 1578 door Dirck Willem Jacobs was geloofd aan Wouter Daendels.⁸⁷ Hij wordt in 1614 genoemd als belender van een perceel gelegen onder Zeelst en Strijp⁸⁸ en kocht in 1625 van Ariaen Gerarts van Boxtel, man van Jenneken Ariaen Joosten, een wieweld te Welschap.⁸⁹ Zijn kinderen bij Aelken Jansen scheidden en deelden de nalatenschap op 22 maart 1656.⁹⁰

1 Wouter Peters Tegenbosch, volgt onder IIIquinquies op pagina 36.

2 Jan Peters Tegenbosch. Waarschijnlijk was hij de vader van de hierna volgende. Hij zou dan zijn overleden in 1662, toen Goort Luijcas Bierens en Peter Anthonis Wouters hun mombers waren.⁹¹

A Marten heeft tot 1662 geweven bij Daniel Borchouts en daar 8 gulden 12 stuivers 2 oorden verdiend. Hij werd op 25 februari 1663 *bestelt* (in de kost gedaan) bij Michiel Janssen en ging in 1664 naar Haarlem om te werken.

B Aeleken Jans Tegenbosch trouwde tussen 4 september 1663 en 6 maart 1664.

3 Lijsken Peters Tegenbosch trouwde met Andries Jansen Iwens, waaruit Iwen, Prijna (zij trouwde met Peter Jan Adriaens), Jenneke (gehuwd met Paulus Lucas Bierens), Bartel en Aleijt (gehuwd met Thomas Stevens).⁹²

4 Heijlken Peters Tegenbosch, gehuwd met Gerrit Janssen.

84) Hij volgt verder sub VIc in *De Brabantse Leeuw*, XV (1966) 132.

85) Hij volgt verder sub VIId in *De Brabantse Leeuw*, XV (1966) 133.

86) ARAG, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 1933, p. 185: in 1648 betaalt Peeter Wouter Teevenbosch een jaarlijkse cijns van f 10:0:0 uit onderpanden te Strijp aan het altaar van Maria-Boodschap ('presentatie') te Eindhoven.

87) SAE, Strijp R 424, f 62, 10 februari 1578.

88) SAO, Veldhoven R 9, f 27^v, 27 december 1614.

89) SAE, Strijp R 465, 13 oktober 1625.

90) SAE, Strijp R 426, f 264, 22 maart 1656.

91) SAE, Strijp R 470, 4 juli 1662. R 527, 1666.

92) SAE, Strijp R 501, 12 september 1682.

- 5 Jenneken Peters Tegenbosch trouwde rond 1655 met Goort Luijcas Biens.⁹³ Deze wordt in 1700 *oud in de 70 jaar* genoemd.⁹⁴
- 6 Perina Peters Tegenbosch maakte in 1666 een testament ten gunste van haar broers en zusters en haar neef Claes Wouters⁹⁵, die onder IVquinqies volgt.

IIIquinqies. WOUTER PETERS TEGENBOSCH pachtte op 10 juli 1647 de Wel-schapse tiende⁹⁶ en wordt in 1666 genoemd op de lijst van turfgeldplichtigen te Strijp.⁹⁷ Zijn zoon volgt onder IVquinqies op pagina 36.

IVquinqies. NICOLAES WOUTERS TEGENBOSCH⁹⁸ was wever en overleed vermoedelijk rond 1724. Hij huurde in 1683 een huis te Eindhoven.⁹⁹ In 1700 kocht hij daar het 'welgelegen' huis *de Swarte Leeuwkens* aan de Rechte Steenweg (ook: Rechtestraat en Volderstraat)¹⁰⁰ en in 1702 het huis waarin Anna van den Broeck weduwe Anthonij Dircx woonde.¹⁰¹ Van Peternel Jan Huijberts kocht hij een huis aan de Stratumse poort.¹⁰² Hij trouwde met Jenneke Marcelissen van Strijp, die te Eindhoven overleed op 13 mei 1728 en er vier dagen later werd begraven. In de sterfhuisrekeningen¹⁰³ van Nicolaes en zijn echtgenote is een samenvatting bewaard van hun testament de dato 9 juli 1719, toen Nicolaes ziek was: aan hun oudste dochter Anna vermaakten zij het huisje (bestaande uit twee woningen) op de Berg, hun dochter Petronella weduwe Maes kreeg *de Swarte Leeuwkens* en hun minderjarige kleindochter Anneken Tegenbosch kreeg het huis aan het Stratumseind. In de rekeningen treft men:

- 13 mei 1728: betaling van de doodkist van de weduwe van Claes van Tegenbosch.
- Peter Angevaer liet voor het sterfhuis drie pinten brandewijn halen.
- 18 mei 1728: levering van acht kaarsen voor het sterfhuis van Johanna Tegenbosch.
- betaling van $12\frac{1}{2}$ stuivers aan de zangers voor de zielmis.
- 18 mei 1728: levering van zestig potten en daags daarna van zesendertig potten bier voor het *laeij bier* (luibier).

93) SAE, N 1220, no 73, 1655. Eindhoven R 426, f 264, 22 maart 1656.

94) SAE, Eindhoven R 1554, f 233, 10 augustus 1700.

95) SAE, Strijp R 501, 17 augustus 1666.

96) SAE, kopie van het tiendboek van het kapittel van Sint Pieter te Cortessem, 1593–1627.

97) SAE, OAA Strijp 6, 1666.

98) SAE, N 1231, no 126, 1677. Eindhoven R 1062, 1712. R 1168, 1713.

99) SAE, N 1233, no 107, 13 oktober 1683.

100) SAE, Eindhoven R 1602, f 215, 16 februari 1700; f 220, 30 maart 1700.

101) SAE, Strijp R 582, 2 februari 1702.

102) SAE, kopie van ARAG, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 2399, f 5.

103) SAE, Eindhoven R 2139, diverse data, o.a. 1728.

- 3 september 1728: betaling aan de proviseur van de Lieve-Vrouwebroeders te Eindhoven.
- 13 oktober 1728: betaling van $f\ 4:7:0$ voor diensten in het ziekbed en de uitvaart van Jenneke.
- 14 oktober 1728: betaling van $f\ 2:3:0$ doodschuld van Jenneke Tegenbosch aan de koster.
- 1709: Nicolaes heeft een gat in het hoofd.
- rekening van de chirurgijn Anthonij Dircks voor pleisters, medicijn, een kan bier en negen jaar lang baardscheren ad $f\ 2:0:0$.
- 26 januari 1703: *Marcelis van den Tegenbosch bij mij bestelt om te scheren.*
- Marcelis betaalde in 1703–1708 jaarlijks $f\ 2:10:0$ aan chirurgijn Petrus Dircx om hem te scheren.
- vermelding van goederen te Strijp van Klaes Wouter Tegenbosch, te weten een huis en hof in de *Sliffert*, 30 roe groot, bewoond door Jost Jans, en verschillende percelen land aldaar en op de Heuvel.

Kinderen:

- 1 Naam onbekend, begraven te Eindhoven op 22 augustus 1676.
- 2 Wouter, te Eindhoven gedoopt op 12 augustus 1679, jong overleden.
- 3 Arnoldus, te Eindhoven gedoopt op 13 februari 1681, jong overleden.
- 4 Anna Catharina Tegenbosch is op 8 februari 1682 te Eindhoven gedoopt en trouwde daar op 4 oktober 1705 met Antonius Wanda te 's-Hertogenbosch.
- 5 Maria, te Eindhoven gedoopt op 2 juni 1684, jong overleden.
- 6 Marcelis van den Tegenbosch trad te Eindhoven op 28 maart 1708 in ondertrouw met Henrica Nademaels en overleed het jaar daarop.¹⁰³ Hun dochter:
 - A Anna Tegenbosch, te Eindhoven gedoopt op 26 juli 1709, trouwde met Hendrik Sittekoorn en hertrouwde te Eindhoven in augustus 1772 met Hendrik van den Broeck, weduwnaar van Petronella Raijmakers.
- 7 Petronella Tegenbosch, te Eindhoven gedoopt op 20 januari 1686, ondertrouwde aldaar op 26 november 1710 met Hendrick Corstiaen Maes. In tweede echt trad hij te Eindhoven op 30 augustus 1721 in ondertrouw met Peter Aengevaren (Aengevaer, Angevaer).
- 8 Maria Catharina, te Eindhoven gedoopt op 2 september 1682. Zij stierf jong.

Bijlage: *Losse Tegenbosschen*

Peter Anthonis (Tegenbosch) was op 22 november 1701 ongeveer 80 jaar oud.¹⁰⁴ Gezien zijn leeftijd is hij waarschijnlijk niet dezelfde als Peter Anthonis Tegenbosch hieronder.

PETER ANTHONIS TEGENBOSCH te Strijp, schepen in 1687 en rekenmeester, was een broer van Sijcken Anthonis¹⁰⁵, die Antonij Jans Bogaerts trouwde en weduwe werd voor 1671.¹⁰⁶ Hij wordt in 1702 te Strijp genoemd.¹⁰⁷ Bij Elisabeth Jans, ook Elisabeth van Beuckelaers (overleden voor 1692), was hij vader van:¹⁰⁸

- 1 Jan.
- 2 Hendrick Tegenbosch, burgemeester van Strijp in 1706 en schepen in 1714. Van zijn kinderen was mogelijk Catharina Dekkers de moeder:¹⁰⁹
 - A Peter Hendrick Tegenbosch.
 - B Elisabeth Hendrick Tegenbosch.
 - C Maria Hendrick Tegenbosch, gehuwd met Servaes Staassens.
- 3 Wilmke Peter Tegenbosch, gehuwd met Hendrick Janssen van der Heijden te Strijp¹¹⁰, weduwnaar van Maria Peters.
- 4 Antonet, te Strijp gedoopt op 17 juni 1668.
- 5 Maria, te Strijp gedoopt op 3 januari 1671.
- 6 Lijsbet Peter Tegenbosch, te Strijp gedoopt op 30 november 1676, trouwde met Andries Paulus Bierens, ook genoemd Andries Adam Bierens.¹¹¹ Zij lieten in 1707 hun eerste kind dopen.
- 7 Antonis Peters Tegenbosch, te Strijp gedoopt op 12 december 1679, was armmeester en burgemeester van zijn dorp. In 1709 verkocht hij een huis in *den Hurck* aldaar aan Hendrick Janssen Borchouts.¹¹² Zijn kinderen bij Digna Jans Cornelis waren:¹¹³
 - A Elisabeth, te Strijp gedoopt op 22 maart 1707.
 - B Joanna, te Strijp gedoopt op 27 februari 1710.
 - C Petrus, te Strijp gedoopt op 26 februari 1717.
 - D Maria, te Strijp gedoopt op 19 november 1721.

104) SAE, N 1255, 22 november 1701. Strijp R 495, 26 juli 1693: hij is ongeveer 70 jaar.

105) SAE, Strijp R 473, 4 december 1681: Peter Theunis Tegenbosch en Hendrick Kievits, schepen van Woensel, verkopen als mombers van de onmondige kinderen van Anthonij Joan Adriaen Boogaerts en Sijcken Theunis Tegenbosch roerende goederen te Strijp. Dezelfde tekst in Woensel R 325.

106) SAE, N 1229, no 2, 1671.

107) F.N. Smits, *Beknopte geschiedenis van Eindhoven* (reprint: Eindhoven, 1973) 206.

108) SAE, OAA Strijp 244, 1691-1692.

109) SAE, kopie van ARAB, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 2406, f 24^v. N 1273, no 46, 1741. OAA Strijp 257, 1716-1717.

110) SAO, Veldhoven R 40, f 715, 3 september 1705.

111) SAE, kopie van ARAG, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 2406, f 19: Elisabeth, dochter van Peter Anthonis Tegenbosch en huisvrouw van Andries Adam Bierens, betaalt cijns uit een huis op de Heuvel bij Lievendaal; zij wordt in de cijnsplicht opgevolgd door vijf kinderen.

112) SAE, Strijp R 429, 14 november 1713.

113) SAE, OAA Strijp 257, 1716-1717: Anthonij Tegenbosch, Dingen de vrouw, Jenneke en Bedt de kinderen betalen f 2:2:0 hoofdgeld.

- 8 Seijken Peter Tegenbosch werd op 12 mei 1683 gedoopt te Strijp. Van de kinderen uit haar huwelijk met Joannes Staessen (Joannes: 2 juni 1706, Maria: 15 maart 1708) waren Margaretha Tegenbosch, Henricus Tegenbosch en Wilhelma Tegenbosch uit Zeelst doopouders.

JAN JANSEN TEGENBOSCH¹¹⁴ was in 1694 momber over het onmondige kind van Marten Willem Martens en Anneke Peter Tegenbosch.¹¹⁵ Op 3 augustus 1702 is hij te Eindhoven begraven. Bij Anna van den Broeck¹¹⁶, dochter van Willem Aertsz van den Broeck en Elisabeth Mars, was hij vader van:¹¹⁷

- 1 Petrus, te Strijp gedoopt op 5 december 1686.
- 2 Petrus Tegenbosch¹¹⁸, te Strijp gedoopt op 24 november 1687, werd in 1714 pastoor van Borkel en Schaft en het jaar daarop pastoor van Zeelst. Sinds 1731 was hij deken van het district Eindhoven. Op 20 juni 1742 is hij te Zeelst begraven.
- 3 Maria Tegenbosch, te Strijp gedoopt op 23 januari 1690, trouwde met Leendert Borchouts. In 1720 werd hun zoon Jan geboren.
- 4 Magdalena Tegenbosch, te Strijp gedoopt op 24 augustus 1692, trouwde te Zeelst op 7 mei 1719 met Francis Lenaerd Beijsens uit Strijp, woonachtig te Zeelst.
- 5 Joanna Tegenbosch, te Strijp gedoopt op 28 maart 1695, trouwde met Theodorus Beels, chirurgijn te Leende.
- 6 Joannes Tegenbosch is op 29 september 1697 te Strijp gedoopt. Vermoedelijk trouwde hij te Zeelst op 19 oktober 1727 met Geertruij Jan Geraerts Beijsens. Hun dochter Joanna werd te Zeelst gedoopt op 14 juni 1729.
- 7 Henricus Tegenbosch¹¹⁹, te Strijp gedoopt op 25 februari 1701.

I. LUCAS GERITS te Strijp heet, wanneer hij later te Zeelst vertoeft, Lucas Tegenbosch. Zijn persoon kan op geen enkele wijze worden verbonden met de voorgaande familie Tegenbosch. Hij was getrouwd met Maria Jans en had bij haar de volgende kinderen:

- 1 Gerit Luijkcas te Strijp was bij een onbekende vrouw vader van Jenneke.¹²⁰

114) L. de Gou, „Het geslacht van den Broeck”, *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*, XXI (1967), 29, noemt hem een zoon van Jan Jansz. Tegenbosch.

115) SAE, Eindhoven R 1956, f 12^v, 14 december 1694. Strijp R 475, 22 december 1694.

116) SAE, N 1245, no 40, 1704. N 1270, no 4, 1733. Strijp R 589, 2 december 1710: deling tussen de kinderen van Willem van den Broeck, onder wie Anna weduwe Tegenbosch.

117) SAE, OAA Strijp 244, 1691–1692. Idem 253, 1704–1705: Anneke Jansse Tegenbosch, Marij en Magdaleen en Jenneke de kinderen betalen f 1:3:0 hoofdgeld. Idem 257, 1716–1717: de weduwe Jan Tegenbosch, Jenneke, Jan en Hendrik de kinderen.

118) H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550–1750* (Tilburg, 1979) 684, no 5114 – redaktie.

119) Hij volgt verder sub VII in *De Brabantse Leeuw*, XV (1966) 134.

120) SAE, OAA Strijp 257, 1716–1717.

- 2 Jacobus Tegenbosch, volgt onder II op pagina 40.
- 3 Joannes Lucas Gerits, te Strijp gedoopt op 20 november 1679. Hij was getrouwd met Maria Dielis en had twee dochters: Maria en Berbel.¹²⁰
- 4 Andries Lucas Tegenbosch, te Strijp gestorven op 24 mei 1763, was bij Johanna van Ham vader van:
 - A Maria, te Strijp gedoopt op 2 juli 1718.
 - B Clazijn Tegenbosch (Nicolaa), te Strijp gedoopt op 6 oktober 1721. Zij trouwde met Francis Smulders.
 - C Johannes, te Strijp gedoopt op 2 februari 1725.
 - D Petronella, te Strijp gedoopt op 22 juli 1726.
- 5 Petrus Lucas Tegenbosch, te Strijp gedoopt op 18 november 1685, woonde in 1718 te Zeelst.
- 6 Franciscus, te Strijp gedoopt op 17 juli 1688.

II. JACOBUS LUCAS TEGENBOSCH werd te Strijp gedoopt op 18 augustus 1677 en stierf aldaar op 30 september 1747. Hij was getrouwd geweest met achtereenvolgens Anna Antoni van der Zande en Anna Vissers. Uit het eerste huwelijk:

- 1 Lucas, te Strijp gedoopt op 23 februari 1714.
- 2 Franciscus Tegenbosch is op 28 januari 1717 te Strijp gedoopt en trad te Eindhoven op 7 september 1749 in ondertrouw met Henrica van Peer. Bij haar werd hij vader van:
 - A Jacobus, te Strijp gedoopt op 28 april 1750.
 - B Arnoldus, te Strijp gedoopt op 30 juli 1751.
- 3 Maria Tegenbosch, te Strijp gedoopt op 29 december 1719 en daar overleden op 29 september 1741.

Uit het tweede huwelijk:

- 4 Joannes Tegenbosch werd te Strijp op 19 maart 1726 gedoopt. Te Gestel trouwde hij op 19 april 1750 met Maria van de Kerkhof, die aldaar op 5 oktober 1751 overleed. Hij hertrouwde te Gestel op 30 januari 1752 met Catharina Henrici Kouwenbergh. Uit hun huwelijk werden kinderen gedoopt te Gestel.

Dood van een vitrioldrinker

Joos van der Kelen, 33 jaar oud, leed aan een besmettelijke ziekte en werd in 1671 buiten Antwerpen gehospitaliseerd. Toen de pestmeester even weg was, nam hij *een halffonce spiritus vitrioliae in plaetse van thriakelwater, waernaer de doot te verwachten was.*¹

1) Stadsarchief Antwerpen, N 2662, ongef., 13 april 1671.

Hupse mannen en zemelknopers

Burgemeesters in het arrondissement Eindhoven rond 1814

J. van Gils

Raadhuisstraat 229, 5683 GE Best

(Vervolg van p. 219 van de vorige jaargang)

Achter de genummerde regels staan de volgende kwalifikaties:

1	Naam
2	Tegenwoordige functie; wanneer aangesteld
3	Geboorteplaats; leeftijd; aantal kinderen
4	Vorig ambt; tegenwoordig beroep
5	Karakter en zedelijk gedrag
6	Bekwaamheid
7	Naam van de voorganger
8	Bijzonderheden

Soerendonk

1	ANDRIES VAN DER SANDEN
2	Burgemeester 16 Julij 1813
3	Stratum; 60 jaar; 8 kinderen
4	Raad der gemeente; landbouwer
5	Een eenvoudig braaf landbouwer wien de belangen zijner gemeente zeer ter harte gaan
6	Heeft een zeer gezond natuurlijk oordeel, en ontziet geene moeite om alles in behoorlijke order te hebben, doch niet geschikt om met de pen iets te verrichten
7	Lambert Boelens, ontslagen

Adjt vacat; onlangs overleden

Someren

1	MARTINUS VAN DREMME	HENDRIKUS BEIJEN
2	Burgemeester 10 Julij 1810	Adjunct 10 Julij 1810
3	Someren; 42 jaar; ongehuwd	Nistelrode; 53 jaar; 4 kinderen
4	Schepen, schout civiel van Someren en Lierop; -	Adjt. maire; schoolmeester
5	Een zeer braaf hups man die als schout civiel, ofschoon protestant, algemeen geacht en bemind was, en nog is, heeft altoos uitmuntend zijn plicht gedaan en was de schrik der kwaaddoenders	Een goed braaf man, een niet ongeschikte schoolmeester, doch pedant in folio
6	Zijne langdurige waarneming der secretarij van Someren heeft hem met het administratieve bijzonder bekend doen worden;	Heeft van administratie volstrekt geen denkbeeld, is ten tijde van het Fransch bestuur tot adjoint maire benoemd wyl hij de

bezit genoegzame talenten doch heeft hoe-
genaamd geen uiterlijk

eenigste in de gemeente was die een mond
vol Fransch sprak, thans, daar deze taal niet
meer nodig is, is ieder boer geschikter dan
hij

Son

1	WILM VAN DEN EERTWEGH	HENDRICUS VAN DE VEN
2	Burgem. 10 Julij 1810	Adj. 1812
3	Heithuijsen (Nedermaas); 43 jaar; 4 kinderen	Son; 24 jaar; 1 kind
4	Schout civiel van Son, Breugel en Neder- wetten; –	Adj. maire; landbouwer
5	Een grootsch winderig heertje dat met de schralliteit wurmt en beter zoude zijn indien hij meerder geld had	Mij onbekend
6	Geene bijzondere bekwaamheid maar ij- verig en goedwillig; de geschikste in de gemeente	–
7		L.J. van de Ven, ontslagen

Stiphout

1	JOHANNES CLAASSENS	JAN DREVERMAN
2	Burgem. 10 Julij 1810	Adj. 10 Julij 1810
3	Stiphout; 52 jaar; ongehuwd	Utrecht; 41 jaar; weduwnaar, 2 kinderen
4	President van het gemeentebestuur; land- bouwer	Adj. maire; schoolmeester
5	Een zeer braaf man	Beide goed
6	Heeft het zo ver gebragt als een boer het brengen kan; tot alles behalven tot het pen- newerk uitnemend geschikt; algemeen be- mind en geacht hetgeen hij ook verdient	Een goed man, zonder bijzondere geschikt- heid

Stratum

1	JAN WILLEM SPOOR	WILLEM VAN DER HEIJDEN
2	Burgem. 16 Julij 1812	Adj. 10 Julij 1810
3	Budel; 34 jaar; ongehuwd	Stratum; 46 jaar; 3 kinderen
4	Maire; fabrikant	Raad der gemeente; landbouwer
5	Van een zeer goed zedelijk character en gedrag	Een hups braaf man
6	Bezit genoegzame bekwaamheid en talen- ten om den post van Burg. waar te nemen	Zeer bekend met de belangen der gemeen- te en derzelver ingezetenen
7	J. Bakers, ontslagen	

Strijp

1	PETER VAN DER HEIJDEN	WALTERUS HOLLEMAN
2	Burgem. 10 Junij 1810	Adj. 16 Januarij 1813
3	Eindhoven; 43 jaar; 8 kinderen	Almkerk; 45 jaar; 7 kinderen
4	Maire; fabrikur in linnen	Adj. maire; fabrikant in wol en catoen
5	Ik heb menigvuldige en zeer gegronde klachten over het karakter en gedrag van dezen man ontvangen	Een zeer braaf fatzoenlijk man
6	Bezit hoegenaamd geene bekwaamheden, is algemeen als de pest gehaat en een plager van zijne mede ingezetenen	Zeer geschikt en niet onkundig, die onder het Fransch bestuur tot maire benoemd zijnde, zulks geweigerd heeft
7		H. Tegenbosch, overleden

Tongelre

1	ANT. JOS. JOH. CASP. DE VOOCHT	JAN VAN KEMENADE
2	Burgem. 10 Julij 1810	Adj. 10 Julij 1810
3	Tongelre; 39 jaar; ongehuwd	Son; 35 jaar; ongehuwd
4	Luitenant in Holl. Dienst, maire; lid der Staten van Brabant	Adj. maire; tapper en bouwman
5	Van een uitmuntend karakter en gedrag	Beide goed
6	Bijzonder geschikt; wordt door zijne gemeentenaren bemind en geacht, en voldoet aan zijne verplichting met den meesten ijver en naauwkeurigheid	Bezit genoegzame talenten en geschiktheid

Valkenswaard

1	NICOLAAS WIJNANDS	HENRICUS MOLEMANS
2	Burgem. 18 novemb. 1812	Adj. 10 Julij 1810
3	Looz (Nedermaas); 58 jaar; 7 kinderen	—
4	1ste Luitenant in Holl. dienst, maire; gepensioneerd Luitenant	—
5	Van een zeer goed gedrag en braaf karakter	Mij onbekend
6	Niet ongeschikt en door de ingezetenen bemind; ofschoon in den beginne met het administratieve weinig bekend, is in de laatste tijden van veel dienst geweest wijl hij als oud militair uitnemend met de troepen wist om te gaan en hunne willekeurige vorderingen te beletten, hetgeen voor eene op de groote militaire route gelegene plaats van veel belang was	Onbekend
7	Paulus Hertroijs, overleden	

Veghel

1	JOSEPHUS FRANCISCUS DE KUIJPER	JACOB JACOT
2	Burgem. 1 Januarij 1813	Adj. 1 Januarij 1813
3	Rotterdam; 28 jaar; 3 kinderen	's Bosch; 41 jaar; ongehuwd
4	Secretaris van Vegchel; notaris	Substituut Secretaris van Vegchel; –
5	Eenigzins heerschzuchtig en in zijne gemeente niet bemind; van sommige meer gehaat als hij verdient	Een zeer hups braaf man, algemeen bij de ingezetenen geacht en bemind
6	Heeft geene bijzondere bekwaamheid en talenten; laat alles door den adjunct Burg. verrichten welke zijne zaken uitmuntend waarneemt doch wiens raad hij niet altoos opvolgt	Heeft gedurende lange jaren als Substituut Secretaris, de secretarij voortreffelijk waargenomen, bijzonder knap en gedienschtig; ijverig in het waarnemen zijner beroepsbezigheden
7	Gerard van Roij, ontslagen	Joseph Francis de Kuijper, benoemd als maire

Veldhoven

1	JAN FRANCIS DE WIT	JAN RUDOLPHE HIRZEL DE RONTEN
2	Burgem. 10 Julij 1810	Adj. 15 Junij 1813
3	Zeelst; 48 jaar; 4 kinderen	Zurich (Zwitscherland); 41 jaar; 3 kinderen
4	Secretaris van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem; notaris	Officier in Holl. Dienst, adj. maire; –
5	Een braaf eerlijk man	Mij onbekend
6	Voor burgemeester niet ongeschikt; eerlijk, goedwillig en gedienschtig; doch een elendige notaris waarmede hij ook niets te doen heeft	–
7		Janbaptist Somers, benoemd als percepateur

Vessem

1	ADRIAAN HORDIJK	JOSEPH LODEWIJK VAN SOMEREN
2	Burgem. 10 Julij 1810	Adj. 10 Julij 1810
3	Oostelbeers; 51 jaar; 4 kinderen	Oirschot; 68 jaar; –
4	Secretaris van Vessem; notaris	Adj. maire; voerman
5	Van een goed karakter doch zeer verslaafd aan den drank	Mij onbekend
6	Niet ongeschikt zoo lang hij nugteren is	–

Vlieden

1	PETER FRANSEN	MATHIJS VAN BOMMEL
2	Burgemeester 10 Julij 1810	Adjunct 10 Julij 1810
3	Vlieden; 45 jaar; 4 kinderen	Deurne; 50 jaar; weduwnaar, 6 kinderen
4	Maire; landbouwer en tapper	Adj. maire; landbouwer
5	Van zijn karakter of gedrag kan ik niet veel	Mij onbekend

6	goeds zeggen; is algemeen gehaat Een lompe inhalige boer, niet zonder natuurlijk verstand, doch die alles naar zich toe rekend, hetgeen de reden van het algemeen misnoegen over hem te weeg brengt	Onbekend
---	--	----------

Waalre

1	JAN SWANE	THOMAS PEELS
2	Burgem. 10 Julij 1810	Adj. 10 Julij 1810
3	Waalre; 38 jaar; ongehuwd	Waalre; 31 jaar; ongehuwd
4	Maire; –	Adj. maire; leertouwer
5	Van zijn zedelijk karakter weet ik weinig te zeggen; heeft zich bij de ingezetenen zeer gehaat gemaakt doordien hij zijne twee broeders aan de loting der landmilitie wilde onttrekken	Onbekend
6	Heeft geene bijzondere bekwaamheid of geschiktheid	Idem

Westerhoven

1	GERRIT BOTS	JAN SCHELLENS
2	Burgem. 10 Julij 1810	Adj. 6 april 1812
3	Borkel; 61 jaar; ongehuwd	Westerhoven; 44 jaar; 4 kinderen
4	Maire; koopman	Schepen; –
5	Een braaf man	Mij onbekend
6	Doet zijne plicht; een goed slag van een man, die deze zeer kleine gemeente goed kent	Theodorus Verlinden, benoemd als maire te Riethoven

Woensel

1	HENDRIK JOHANNES SPOORENBERG	PETER EGIDIUS SMULDERS
2	Burgem. 10 Julij 1810	Adj. 10 Julij 1810
3	Woensel; 33 jaar; 2 kinderen	Woensel; 35 jaar; 2 kinderen
4	Maire; koopman in kruidenierswaren	Adj. maire; fabrikant in hoeden
5	Van een zeer goed zedelijk karakter en gedrag	Een goed braaf mannetje
6	Zeer geschikt, bijzonder actief en knap, die geene moeite ontziet om zijne plichten zoo omtrent het Gouvernement als omtrent zijne gemeentenaren met ijver te vervullen; gevreesd en bemind, zoo als het behoort	Woond thans niet meer te Woensel en kan dus niet blijven fungeren

Zeelst

1	WILLEM SENDERS	JAN VAN ROOIJ
2	Burgem. 30 mei 1811	Adjt. 10 Julij 1810
3	Zeelst; 30 jaar; ongehuwd	Meerveldhoven; 50 jaar; –
4	Maire; –	President schepen; –
5	Beide zeer goed	Beide goed
6	Een man die den besten wil met de meeste activiteit paart; heeft weinig doorzigt doch wil zich gaarne doen onderrigten	Zeer geschikt
7	J. de Wit, ontslagen	

Zesgehuchten

1	HENDRIK VAN DER ZANDE	WOUTER SCHUTJENS
2	Burgem. 10 Julij 1810	Adjt. 10 Julij 1810
3	Zesgehuchten; 66 jaar; 2 kinderen	Zesgehuchten; 57 jaar; 7 kinderen
4	Schepen, lid van het gemeentebestuur; landbouwer	–; landbouwer
5	Beide goed	Beide goed
6	Een eenvoudig braaf landbouwer, die het zeer goed met zijne gemeente voorheeft, doch alles door andere moet laten verrigten	Een der meest gegoedste landbouwers van het Arrondissement; niet ongeschikt

Een geslacht Smulders (Smeulders)

† J.A.M. Smulders

Koningsvaren 4, 5062 JA Oisterwijk

Afkortingen

GAT Gemeentearchief Tilburg

(Vervolg van p. 235 van de vorige jaargang)

XI-g. JAN CORNELIS SMULDERS³⁵, gedoopt te Tilburg op 13 april 1632, trouwde daar op 26 januari 1659 met Lijntjen Moonen³⁶ (ook Moonkens en Moonjtens), dochter van Ariaen Joost Ariaen Moonen en van Anneken Reijn Denis Jan Reijnen. Zij is te Tilburg gedoopt op 17 april 1633. Samen met haar broers Jan en Goyaert en haar zus Maria, gehuwd met Adriaen Cornelis Vrancken, deelde zij in 1665 de nalatenschap van haar ouders, *gestaen ende gelegen binnen de prochie van Tilborch ter plaetse genaemt aenden Heycant*. Kinderen:

³⁵) GAT, R 368, f 216, 8 mei 1665. R 411, ongef., 26 september 1661.

³⁶) GAT, R 368, f 216, 8 mei 1665 – LFWA.

- 1 Eva, te Tilburg gedoopt op 2 september 1666.
- 2 Adriaen Jan Smulders³⁷ is te Tilburg gedoopt op 3 januari 1669 en werd daar begraven op 18 juni 1694. Voor de eerste maal trouwde hij te Tilburg op 22 januari 1690 met Jenneken Floris Jan de Jonge, geboortig van Loon op Zand. Aldaar hertrouwde hij op 19 april 1693 met Elisabeth Peter Lichtenbergh uit Dongen. In elk van de huwelijken werd een kind geboren:
 - A Jenneken, te Tilburg gedoopt op 14 februari 1692.
 - B Jan, te Tilburg gedoopt op 14 januari 1694.

IX-h. GERIT DENIS SMULDERS³⁸ trouwde te Tilburg op 5 juni 1605 met Barbara Hicxpors, dochter van Adriaen Peter Hicxpors en van Cornelia Jan Denijs Crillaerts. Hij overleed tussen maart en september 1641. In een Tilburgse schepenakte uit dat jaar lezen we: *Alsoo seeckeren manslach is geschiet, Godt beetert, inden persoon van wijlen Gerit Denis Hendrix Smolders bij toedoen van Jan Adriaen Jansen diemen noemt den Langen, misdadige, beyde inwoinderen van Tilborch. Ende dat om dese sake verscheyde goede lieden sijn gemeoiet ende geboden aende sijde vanden afflijvige om dese sake te brengen tot eenen soen ende vrede. Soo ist, dat partijen respective hierondergetekent desen aengaende bij tusschen spreken van Cornelis Jan Adamssoon ende anderen met malcanderen sijn overcomen soo volcht. Te weten, dat die voorseyde delinquant op huyden sal doen een behoirlijck voetgeval voor de weduwe van den afflijvige met hare kijnderen ende andere bloetgewanten, welck voetgeval op huyden is geschiet tot hunnen contentemente, als hebbende hem delinquant vergeven allent gene hij desen aengaende jegens hun heeft misdaen. Item sal den delinquant schuldich sijn te voldoen aenden churgijn het meesterloon tgene hij aenden afflijvige heeft verdient. Item alnoch sal moeten betalen ten behoeve vande cappelle van Onse Lieve Vrouwe aende Hasselt alhier tien carolus guldens. Item alnoch ten behoeve vande kercke van Tilborch tien gelijk carolus guldens eens. Item alnoch sal gehouden sijn te spijsden twee mudden roggen ten behoeve vanden huijsarmen van Tilborch. Item sal alnoch besorgen ende moeten doene twelff siel missen tot laeffnisse der siele vanden afflijvige. Item is merckelijck ondersproken, dat den delinquant sijn woonplaetse niet sal mogen houden aende Velthove, wesende de plaetse alwaer hij over het begaen van dit feyt gewoont heeft, maer sijne woonplaetse moeten veranderen in een*

37) GAT, R 382, f 146, 6 februari 1692. R 426, f 12^v, 20 december 1692; f 40, 24 april 1693; f 193^v, 1 maart 1695.

38) GAT, R 357, f 7, 21 januari 1638; f 217, 17 maart 1639; f 218, 23 maart 1639. R 358, f 24^v, 5 maart 1640; f 89, 4 september 1641. R 360, f 293, 28 mei 1646. R 364, f 90^v, 2 september 1654. R 367, f 151^v, 12 april 1662; f 155^v, 18 april 1662; f 176^v, 17 juni 1662. R 397, f 108, 13 december 1635. N 13, f 16^v, 4 april 1646; f 243^v, 28 februari 1650. N 23, no 13, 23 december 1662.

ander gehucht binnen Tilborch, geheyten de Rijt, aenden Berckdijck, tot Loven oft inden hertganck van Oirle ende Broeckhoven. Item sal den delinquant schuldich ende gehouden sijn de weduwe, hare kinderen ende naeste vrinden vanden afflijvige te moeten wijcken alle wegen, steechden ende straten ende in egeene herbergen mogen comen oft blijven dan met hunne consente soo verre ennige van dese vrinden in dese herberge in het geselschap begeren te comen. Ende want dit alnoch niet genoch en is, sal den delinquant ter sake vande kercken rechte als vuytvaert, mitsgaders ter sake van soenpenningen ende andersins, aende weduwe vanden afflijvige ingereden gelde moeten betalen de somme van vier hondert carolus guldens eens ende welcke somme de weduwe vanden afflijvige mits desen bekent haer door Cornelis Jan Damen voorschreven den eersten penninck met de leste aengetelt te sijn. Ende noch die voorseyde delinquant gehouden sijn te betalen alle onkosten van verteringe, scrijven ende andersints tot noch toe geresen, sonder laste der voorseyde weduwe. Ende mits ofte 't meerende door den delinquant tgene voort verhaelt is, soo bekennen de weduwe, kinderen en andere vrinden vanden afflijvige dit fayt gepeyst ende gesoent te sijn, gelovende den delinquant ter sake van desen nimmermeer te molesteren in eenigerley manieren. Sonder argelist. Ende doet r'oirconden dese bij partijen respective onderteklend den vierden September int jair ons heren dusent ses hondert een en veertich. De kinderen waren:

- 1 Adriana Gerit Smulders trouwde te Tilburg op 7 december 1628 met Adriaen Bartholomeus Jan Hendricx.
- 2 Peter, te Tilburg gedoopt op 1 november 1609.
- 3 Mechtelt Gerit Smulders, te Tilburg gedoopt op 17 maart 1611, trouwde daar op 28 februari 1640 met Cornelis Jan Gerit Jan Martens, ook genaamd Gorems.
- 4 Jan Gerit Smulders den ouden, volgt onder X-g op pagina 49.
- 5 Jenneken Gerit Smulders, gedoopt te Tilburg op 28 maart 1615, trouwde aldaar op 22 juni 1633 met Elias Jan Henrick Verwers.
- 6 Willemken Gerit Smulders werd te Tilburg gedoopt op 29 september 1618 en trouwde daar op 28 november 1643 met Adriaen Gerit van der Loo. Deze hertrouwde te Tilburg op 20 september 1665 met Ariaentje Leendert Simons, weduwe van Jan Aerde de Jonghe.
- 7 Jan Gerit Smulders de jonge, volgt onder X-h op pagina 52.
- 8 Henrick Gerit Smulders³⁹ is op 21 april 1621 te Tilburg gedoopt en werd er begraven op 2 december 1665. Hij was collecteur en borgemeester geweest. Op 22 februari 1648 trouwde hij te Tilburg met Elisabeth Wouters van der Loo, daar gedoopt op 8 oktober 1623, dochter van Wouter Janssen

39) GAT, R 364, f 42^v, 14 maart 1654; f 52^v, 16 april 1654. B 365, f 63, 6 oktober 1656. R 369, f 71^v, 25 september 1666. R 376, f 94, 3 juli 1679. N 18, no 33, 14 juli 1656. N 22, f 85, 5 mei 1663. N 25, f 81, 15 juli 1665. N 64, no 175, 5 oktober 1722.

van der Loo en van Jenneken Jan Willem Aert Piers. Op 6 augustus 1656 hertrouwde hij te Tilburg met Anna Lenaerts van Lier uit *Bael*. Zij trouwde aldaar op 17 augustus 1666 in tweede echt met Cornelis Gerit Cornelis Emmen geheten Colen. Uit elk van beide huwelijken werd een kind geboren:

A Gerit, te Tilburg gedoopt op 12 april 1653.

B Geertruyt Henrick Smulders, te Tilburg gedoopt op 17 januari 1659, trouwde daar op 15 februari 1678 met Cornelis Michiel Cornelis de Jongh.

9 Peter, te Tilburg gedoopt op 6 april 1623.

10 Denijsken, te Tilburg gedoopt op 13 november 1625.

X-g. JAN GERIT SMULDERS DEN OUDEN⁴⁰ (ook: Jan den Grooten) leefde nog in 1669, maar niet meer op 6 mei 1670. Hij was medeondertekenaar van een machtiging door lakenkopers, lakenmakers en drapeniers van Tilburg om f500:0:0 op te nemen ten einde de invoer van *Tilborghse laeckenen* in Spaans-Brabant vrij te maken als voorheen. Te Tilburg trouwde hij op 25 juli 1643 met Maijken Jans van Beurden, dochter van Jan Jan Ariens van Beurden en van Marie Cornelis Gerit Daniels. Hij hertrouwde te Tilburg op 3 februari 1654 met Jenneken Cornelis Michiel Daniels, weduwe van Gerit Adriaen Jans van Beurden, dochter van Cornelis en van Anna Huybert Sebastiaens. Met haar kwam hij in december 1654 overeen zijn voorkinderen op te voeden: *te weten dat de voornoemde Jan den ouden met syne voorseyde tegenwoordige huysvrouwe hebben aengenomen en nemen aen midts desen de voorseyde syne twee onmondige kinderen omme deselve behoorlycken op te brengen ende te alimenteren tot dat deselve gecomen sullen syn tot den ouderdom van twintich jaeren ofte houwelycken staete in cost, dranck, cleedinge ende reedinge, linnen ende wollen, sieck ende gesont, eerlijck ende tamelijck naer hebben staet. De selve oock ter scholen laeten gaen omme te leeren lesen ende schrijven. Ende voorts byde selve sijne kinderen alles meer te doen soo ende gelijk getrouwe ouders betaempt. Ende die selve alsoo tot den voorseyden ouderdom ofte wel houwelycken staete opgebracht ende gealimenteert hebbende, aende selve alsdan vuijt te reijcken yeder de gerechte helfte van acht hondert guldens eens.* De kinderen uit het eerste huwelijk:

1 Machelken Jan Smulders, gedoopt te Tilburg op 12 juni 1644, trouwde daar op 13 februari 1668 met Gerit Jan Gerit Verbunth.

2 Maria, geboren rond december 1648.

40) GAT, R 361, f 252, 9 december 1648. R 364, f 117, 5 december 1654. R 366, f 19^v, 27 februari 1658. R 367, f 270, 23 februari 1663. R 370, f 224^v, 15 januari 1669; f 331^v, 15 juni 1669; f 346, 13 juli 1669. R 382, f 109^v, 14 september 1691; f 161, 3 mei 1692. R 613, 30 maart 1660. R 664, ongef., 12 februari 1654.

Uit het tweede huwelijk:

3 Geraert Jan Smulders, volgt onder XI-h.

XI-h. GERAERT JAN SMULDERS⁴¹ is te Tilburg gedoopt op 22 september 1657 en wed er op 14 juli 1696 begraven. Op 6 september 1681 trouwde hij te Tilburg met Cornelia Adriaen Segers, dochter van Adriaen bij Marie Anthonij Cornelis Smulders. Geraert, *sieckelijck bij den vuere sittende* en zijn vrouw testeerden in juni 1696. Cornelia hertrouwde daar op 21 mei 1699 met Adriaen Kivits. De kinderen uit haar eerste huwelijk zijn:

1 Jan Geraert Smulders⁴² is op 31 mei 1682 te Tilburg gedoopt en werd daar begraven op 8 mei 1737. In eerste echt was hij op 30 januari 1714 te Tilburg getrouwd met Catharina van Oirschot, dochter van Willem van Oirschot en Anna Dirckx Oerlemans. In 1715 verkocht zij een obligatie van *thien hondert ponden tot 40 grooten 't pondt, loopende interest tegen den penninck 20 in 't jaer, tot lasten van Hollant en Westvrieslandt*, afkomstig van haar moeder. Te Tilburg hertrouwde Jan Smulders op 20 juni 1716 met Cornelia Jan Clocq, geboren te Rijen omstreeks 1688, begraven te Tilburg op 5 juli 1731. Ten derden male trouwde hij aldaar op 8 november 1734 met Marie Willems van den Heuvel, geboren te 's-Hertogenbosch, weduwe van Daniel van Hest. Uit het eerste huwelijk:

A Maria Catharina Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 10 april 1715, aldar begraven op 15 maart 1740.

Uit het tweede huwelijk:

B Gerardus, te Tilburg gedoopt op 4 november 1717.

C Joanna Maria Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 7 november 1719, trouwde daar op 29 november 1750 met Hendrik Matthijse.

D Jacobus Jan Smulders, op 1 december 1721 te Tilburg gedoopt. Hij leefde nog in 1749.

E Cornelia Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 3 juni 1724, leefde nog in 1749.

2 Adriaen Geraert Smulders, volgt onder XII-d op pagina 51.

3 Jennemarie Geraert Smulders, te Tilburg gedoopt op 11 juni 1688, trouwde daar op 21 mei 1724 met Adriaen Jan Verheyden.

41) GAT, R 427, f 56, 10 september 1696; f 122^v, 22 augustus 1697; f 198, 15 december 1698. R 439, f 173, 24 april 1755; f 184^v, 28 mei 1755; f 217, 29 december 1755. R 468, f 171, 20 juli 1697. R 471, f 29, 12 oktober 1715. R 478, f 45, 4 maart 1756. N 48, no 23, 19 juni 1696; no 65, 12 april 1697. N 59, f 258^v, 21 oktober 1695. N 80, f 130, 10 maart 1756.

42) GAT, R 433, f 32, 23 mei 1727. R 437, f 237, 25 september 1749. R 471, f 56, 7 mei 1716. N 64, no 3, 25 november 1715.

XII-d. ADRIAAN GERAERT SMULDERS⁴³, gedoopt te Tilburg op 5 mei 1686, overleden voor 1756, trouwde voor de eerste maal op 8 september 1715 aldaar met Anna Maria de Roij, gedoopt te Tilburg op 6 december 1688 als dochter van Adriaen Willems de Roij en diens echtgenoten Adriana. Hij hertrouwde op 21 augustus 1730 met Tilburg met Maria Momboirs, daar gedoopt op 19 augustus 1687, dochter van Bartholomeus Peeter Meeus Momboirs en van Claesken Hermans van Heyst. In 1725 klaagde Adriaen Gerit Smolders over de *insolentie en gewelt hem aengedaen ter plaetse ontrent de Hasseltse cappel*. Hij had daar *twee willige boomen* uitgegraven, waarvan omwonenden beheerden dat ze aan de kapel behoorden. Toen zij probeerden het vervoer van de bomen te verhinderen, was er nogal wat commotie ontstaan, waarbij zelfs de *quesels van Verschuieren op de pan hadden gespeeld om het volck op de been te helpen*. De voorkinderen:

- 1 Adriana Maria, te Tilburg gedoopt op 9 maart 1716.
- 2 Gerard Adriaan Smulders, volgt onder XIII-d.
- 3 Anthonet Adriaan Smulders, gedoopt te Tilburg op 12 mei 1720, trouwde daar op 14 januari 1743 met Hendrik Nicolaas Emmen, weduwnaar van Adriaantje Peters van de Pas.
- 4 Joannes, te Tilburg gedoopt op 24 april 1722.
- 5 Anna Margarita Adriaan Smulders, gedoopt te Tilburg op 11 juli 1723, trouwde daar op 16 oktober 1746 met Norbertus Kolen.
- 6 Cornelia Adriaan Smulders, gedoopt te Tilburg op 21 augustus 1726, trouwde daar op 13 februari 1752 met Peter Nicolaas Picori.

Uit het tweede huwelijk:

- 7 Adrianus, te Tilburg gedoopt op 15 september 1735.

XIII-d. GERARD ADRIAAN SMULDERS⁴⁴ werd op 1 oktober 1717 te Tilburg gedoopt, trouwde daar op 22 september 1748 met Engeline Korstiaan Schuurmans alias Engeliën Hackens en stierf voor 1765. Kinderen:

- 1 Anna Maria Gerard Smulders, te Tilburg geoopt op 4 juli 1749, aldaar overleden op 20 april 1816. Zij trouwde (mogelijk te Balen) met Hendrik Vos.
- 2 Ludovicus, te Tilburg gedoopt op 28 oktober 1751.
- 3 Joannes, te Tilburg gedoopt op 4 september 1754.
- 4 Adriaan Gerard Smulders, gedoopt te Tilburg op 12 juni 1757, trouwde aldaar op 26 juli 1778 met Elisabeth van Heyst, die er op 27 april 1754

43) GAT, R 433, f 32, 23 mei 1727. R 442, f 248, 1 juni 1756. R 473, f 3, 5 augustus 1730. R 626, ongef., 2 november 1725. N 79, f 266, 29 november 1754. N 87, no 112, 3 november 1755. N 88, no 17, 24 juni 1756.

44) GAT, R 442, f 248, 1 juni 1765. OAA 139, f 172^v, 15 juli 1784. Idem 1173, f 35, 26 september 1795.

werd gedoopt als dochter van Jan Adriaan van Hest en Wilhelmina Verrijt. Zij kregen vijf kinderen:

- A Gerardus, te Tilburg gedoopt op 9 juni 1779.
 - B Wilhelma, te Tilburg gedoopt op 30 januari 1781.
 - C Joanna Maria, te Tilburg gedoopt op 1 februari 1783.
 - D Joanna Maria, te Tilburg gedoopt op 3 mei 1786.
 - E Engelberta, te Tilburg gedoopt op 24 november 1788.
- 5 Anthonetta Gerard Smulders is te Tilburg gedoopt op 12 november 1760, trouwde op 23 november 1788 aldaar met Jan Baptist Dircks en overleed er op 1 september 1832.

X-h. JAN GERIT SMULDERS DEN JONGEN⁴⁵ (ook Jan den Cleynen) is tussen 1669 en 1675 gestorven. Hij trouwde met Maria Cornelis van Hulten, dochter van Cornelis Lambert Jans van Hulten en van Anna Jan Wouters. Op 3 maart 1658 hertrouwde hij te Tilburg met Anna Jan Henrick Cools, die rond 1632 was geboren te Dongen. Uit het eerste huwelijk:

- 1 Gerit Jan Smulders, volgt onder XI-i.
- 2 Cornelis Jan Smulders.
- 3 Lambert Jan Smulders werd op 23 augustus 1652 te Tilburg gedoopt en er begraven op 21 september 1681. Op 14 februari 1681 was hij te Tilburg getrouwd met Anneken Boonenbergh, geboren te Breda omstreeks 1657. Zij hertrouwde te Tilburg op 6 december 1682 met Gerit Jan Ketelaer uit Hilvarenbeek. Uit haar voorhuwelijk:
 - a Catharina, als *filia posthuma* te Tilburg gedoopt op 13 november 1681.
- 4 Cornelia Jan Smulders trouwde te Tilburg op 13 juli 1667 met Cornelis Jan Adriaens van Beurden en hertrouwde daar op 29 december 1671 met Herman Jan Laureys Emans.

De kinderen uit het tweede huwelijk kregen in 1688 een schepenvonnis in hun voordeel in de zaak tegen hun halfbroers en -zuster: *alsoo Gerit ende Cornelis sone wijlen Jan Gerit Smolders ende Herman Jan Laureijs nomine uxoris, alle voor haer selven ende noch hen fort ende sterck makende voor henne verdere broeders ende swagers, inne gebreke sijn blijvende te voldoen ende te betaelen aende vier kinderen wijlen Jan Gerit Smolders, daer moeder af is Anna Jan Cools, de somme van tweehondert gulden capitael cum interesse, wegens een schepene gelofte, gepasseert voor schepenen alhier in dato 20 April 1672, op hodie in recht overgeleght, soo is't, dat mijne heeren schepenen ter manisse des heeren drossaerts hebben gewesen ende uijtgesproken voor recht,*

45) GAT, R 362, f 124, december 1649. R 363, f 298, 4 april 1653. R 366, f 18^v, 26 februari 1658. R 370, f 331^v, 15 juni 1669. R 373, f 28, 26 februari 1674. R 380, f 34, 29 maart 1684. R 382, f 26, 3 april 1690. R 411, f 26^v, 9 december 1659. R 414, f 86, 20 april 1672. R 416, f 21, 18 februari 1677.

*dat de voorseyde crediteuren aenden gelovere ofte wel desselfs erfgenamen ende haere goederen voor't gebreck vande voorseyde gelofte cum intresse sullen mogen richten ende executeren soo ende gelijck naer costume deser dinghbancke behoort, behoudens een ijder sijn goet recht.*⁴⁶

5 Jan Jan Smulders, volgt onder XI-j.

6 Elisabeth, te Tilburg gedoopt op 5 januari 1661.

7 Henrick Jan Smulders.

8 Barbara Jan Smulders trouwde te Tilburg op 24 mei 1684 met Peter Jan Laureys Emans.

46) GAT, R 95, f 59, 24 mei 1688.

(Wordt vervolgd)

Vernieuwde en verder geamplieerde geslachtsboom Cuijlen uit Bladel

P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget
Dr Hermanslaan 36, 5348 JK Oss

Afkortingen

GAB	Gemeentearchief Breda
OAA	Oud administratief archief
SAA	Stadsarchief Antwerpen
SAE	Streekarchief Eindhoven

In het oud-rechterlijke archief van Bladel, op 17 juni 1728, is op verzoek van drie zusters Cuijlen een 'geslachtsboom' beschreven om hun aanspraken op een studiebeurs, gesticht door Nicolaas Cuijlen, priester, koordeken, kanunnik en pastoor van het begijnhof te Turnhout, te bewijzen.¹ Aan deze parenteel is verschillende malen aandacht besteed, onder meer in 1925 en het laatst in 1942.²

De 'stamvader zou zijn Nicolaas Cuijl of Cuijlen, „een edelman gesproten van Utrecht”. Hij zou zijn gevlucht „wegens tumult en rebellie dat er in Holland was tegen den Koninck van Hispanien”.³ In het artikel uit 1942 wordt vermeld, dat het geslacht 'Cuijl' sedert 1256 ambachtsheren van Kijfhoek

1) SAE, Bladel R 41, f 123^v.

2) J. Persyn, „Snideriana”, *Verslagen en mededeelingen van de Koninklijke Vlaamsche Academie voor wetenschappen, letteren en schoone kunsten van België* (klasse der letteren, 1925). *Taxandria*, XII (1942) 281. Zie voor Cuijlits-Cuijlen ook *Gens Brabantica*, VIII (1977) en *De Brabantse Leeuw*, XXXVI (1987) en XXXVIII (1989).

3) Hiermee wordt het jaar 1528 bedoeld, waarin de temporaliteit van het bisdom Utrecht werd overgedragen aan Karel V.

zouden zijn geweest, waarvoor evenwel geen bewijs te vinden is.⁴ De op te stellen parenteel ziet er als volgt uit.

I. NICOLAAS CUIJLEN is secretaris van de heerlijkheid Reusel geweest, maar heeft ook verschillende malen het schepenambt van de jurisdictie van Bladel bediend. Kinderen:

- 1 Govaerd Cuijlen.
- 2 Elisabet Cuijlen.
- 3 Hendrik Cuijlen, volgt onder II-a.
- 4 Marten Cuijlen, volgt onder II-b.

II-a. HENDRIK CUIJLEN trouwde met Anna Anthonij Hovelmans. Hij was in 1543 pachter van de hoeve *ter Coijen* te Bladel, welke toebehoorde aan de abdij van Postel.⁵ Uit dit echtpaar:

- 1 Johannes Cuijlen, volgt onder III-a.
- 2 Thomas Cuijlen.
- 3 Maria Cuijlen trouwde met Hendrick Ruijten. Hun zoon Christiaen vertrok naar Arendonk, waar hij de naam Smits voerde. Maria hertrouwde met Marten Kelders te Reusel, uit wel huwelijk kinderen geboren zijn.

III-a. JOHANNES CUIJLEN, hoevenaar op Ter Coijen, meermalen schepen te Bladel, trouwde achtereenvolgens met Geertruijd ter Coijen en Johanna Mijs. De laatste was weduwe van mr Albert Verheggen, secretaris van de schepensbank van Hoogeloon, Hapert en Casteren. Uit het eerste huwelijk:

- 1 Martinus Cuijlen, volgt onder IV-a op pagina 55.
- 2 Hendrick Jan Cuijlen, volgt onder IV-b op pagina 59.
- 3 Thomas Jan Cuijlen, volgt onder IV-c.
- 4 Adriaen Jan Cuijlen, volgt onder IV-d.
- 5 Anna Cuijlen was begijntje op het hof te Turnhout.
- 6 Maria Cuijlen, religieuze te Turnhout.

Uit het tweede huwelijk:

- 7 Nicolaes Cuijlen, geboren in 1600, pastoor te Bladel (1628), kapitteldeken te Turnhout op 8 augustus 1629, pastoor op het begijnhof aldaar, fundator van twee beurzen, elk f 150 groot.⁶ Christiaen de Cort, pastoor van de

4) Tien generaties van het geslacht (Van) Cuijl worden beschreven door S. van Leeuwen, *Batavia Illustrata* ('s-Gravenhage, 1685), en A. Ferwerda, *Nederlandsch Geslachts- en Wapenboek* (Amsterdam, 1785). Geen enkele maal wordt de voornaam Nicolaas gevonden, wel veelvuldig Floris. Te Arendonk komt sinds de eerste helft van de vijftiende eeuw de naam Cuijlits, Cuijlen veelvuldig voor.

5) SAE, OAA Reusel 1412.

6) H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550-1750* (Tilburg, 1979) 452, no 2991.

Sint-Jansparochie te Mechelen, heeft op 15 januari 1657 f2000 ontvangen van Nicolaes Cuijlen, koordeken van de collegiale kerk van Sint Peter te Turnhout, als betaling van de verkoop van een deel van het bedijkte en onbedijkte land op Nordstrand in Holstein.⁷

- 8 Geertruijd Cuijlen, religieuze in het klooster op de Uilenburg te 's-Hertogenbosch.
- 9 Johanna Cuijlen, geestelijke dochter.

IV-a. MARTEN CUIJLEN trouwde te Antwerpen op 9 februari 1613 in de Sint-Jacobskerk met Maria Cuijlen, dochter van Peter Cuijlen en van Christina Roose. Hij was in 1609–1654 notaris en procureur aldaar. In een proces voor schepenen van Arendonk (1614) en Antwerpen (1615), waarover een vonnis werd gevelde namens de aartshertogen op 18 juni 1616, handelde hij als gemachtigde van Hans Pauwels te Turnhout. Deze procedeerde tegen de erfgenamen van Peter de Leppere over een gelofte die Hendrick de Win alias de Leppere in 1580 deed aan Quirijn Andries alias Vocht. Genoemde Hendrick liet drie kinderen na, over wie Aert Dielis en wijlen Jan Cuijlen (Martens vader) indertijd als mombers waren aangesteld. Uit de processtukken blijkt, dat het dorp Reusel twee jaren onbewoond is geweest, waarna de bevolking terugkeerde. Voor Mathijs Cuijlen en Henrick Aerts, schepenen van Arendonk werd op 8 april 1615 verklaard, dat Hans Pauwels ongeveer zeven jaar geleden te Reusel is geweest om navraag te doen naar de goederen van Goijaert Cuijlen. Deze bleek te Reusel onbekend te zijn, maar wel waren de goederen van Hendrick de Win gekocht door Goijaert Mertens, die voogd was over de kinderen van genoemde wijlen Jan Cuijlen.⁸ Uit het huwelijk van Marten Cuijlen en Maria Peter Cuijlen zijn geboren:

- 1 Christina Cuijlen, te Antwerpen gedoopt op 16 november 1613, religieuze in het gasthuis te Turnhout.
- 2 Catharina, te Antwerpen gedoopt op 29 november 1615.
- 3 Maria Cuijlen is te Antwerpen gedoopt op 12 maart 1618 en trouwde daar op 11 januari 1656 met Petrus de Keijser, goudsmid. Samen met haar zusters Geertruijd en Petronella verkocht zij in 1657 driekwart in een schepenobligatie van Berlaar ter grootte van f400, op 11 maart 1636 door Adriaen Truijt, schepen van Berlaar, verkocht aan hun broer Nicolaus, die het resterende kwart bezat.⁹
- 4 Nicolaus Cuijlen, volgt onder V-a.
- 5 Geertruijd Cuijlen, op 8 augustus 1623 te Antwerpen gedoopt, werd begin

7) SAA, N 699. L.F.W. Adriaenssen, „De priester-spekulant Christiaan de Cort en zijn familie”, in: L.F.W. Adriaenssen (red.), *Welpen van de Brabantse Leeuw. Genealogie tussen geld en geloof in Noord-Brabant* ('s-Hertogenbosch, 1991) 131.

8) SAA, proceszakje C 2675.

te Turnhout. In 1657 leende zij samen met haar zusters Petronella en Maria f 100 van hun broer Nicolaus en zijn vrouw; als onderpand stelden zij een bunder land te Hal en andere percelen, hen aanbestorven van hun grootmoeder Christina Roose.¹⁰

- 6 Petronella Cuijlen is op 4 juni 1626 te Antwerpen gedoopt en trouwde daar op 4 oktober 1653 met mr Henricus Franciscus Bueckentop. Deze was te Antwerpen gedoopt op 21 december 1623 en stierf er op 11 oktober 1678. Op 30 januari 1649 promoveerde hij tot licentiaat in de beide rechten en een week later verzocht hij te mogen postuleren als advocaat te Antwerpen.¹¹ Omstreeks 1670 kocht hij de heerlijkheid Sint-Job-in-'t-Goor en in 1673 werd hij schepen van Antwerpen.¹² Henrick Bueckentop machtigde in 1667 Jacques le Merchier als beschadigde borg en cessie en actie hebbende van Diego d'Aguira ten laste van Jan d'Illem te Amsterdam om te procederen ten einde de schuldvordering op D'Illem via genoemde D'Aguira te kunnen innen.¹³

V-a. NICOLAUS CUIJLEN is op 21 februari 1621 te Antwerpen gedoopt, stierf daar op 19 mei 1667 en werd begraven in een kapel van de Sint-Michielsabdij. Hij was evenals zijn vader procureur en notaris te Antwerpen (1651–1666). Aldaar trouwde hij op 29 november 1653 met Florentia Nicolai¹⁴, met wie hij op zijn sterfdag een mutueel testament maakte: testateur was ziek en wilde evenals zijn vrouw worden begraven in genoemde kapel, waar ook zijn ouders lagen. Voorts moesten honderdtwintig heilige missen worden gelezen te Antwerpen en dertig te Turnhout. Als prelefaat gunde hij zijn zus Christina een lijfrente van drie dukaten per jaar. De kinderen zouden f 20.000 delen. Trad een van hen in de geestelijke stand of in een klooster, dan kreeg deze maximaal f 3000. Als er bij het overlijden van Nicolaus geen nakomelingen meer zouden leven, zou Peter, zoon van wijlen Peter de Keijzer en Maria Cuijlen, f 3000 ontvangen en de kinderen van mr Henrick Bueckentop bij Petronella Cuijlen f 6000; zou de testatrice als eerste sterven, dan moest f 12.000 worden uitgekeerd aan haar familie.¹⁵ Op dezelfde dag (19 mei 1667) sloten de stervende Nicolaus Cuijlen en zijn huisvrouw ter eenre en ter andere Jacobus van Lantfort als echtgenoot van Catharina Claessen een accord:

9) SAA, Schepenregister 745, f 359, 24 juli 1657.

10) SAA, Schepenregister 745, f 347^v, 24 juli 1657.

11) SAA, Requestboek 1649–1650, f 3^v, 6 februari 1649.

12) Jacobus le Roi de Brouchem, *Notitia marchionatus sancti Romani Imperii, urbis et agri Antwerpiensis* (Amsterdam, 1678) 160.

13) SAA, N 2785, f 198 5 augustus 1667. Beschadigd is de borg die de schuld aan de schuldeiser heeft voldaan. De schuldenaar is verplicht hem alle kosten en schade te vergoeden.

14) P. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften van de provincie Antwerpen* (11 dln; Antwerpen, 1856 e.v.) IV, 87.

15) SAA, N 2785, f 149.

de laatsten hadden gestesteerd voor notaris Cuijlen, maar toen voor notaris Casens conform dit testament de staat van hun bezittingen was opgemaakt, bleek Catharina tekort te zijn gedaan. Daarop sprak zij Cuijlen aan, die haar op zijn sterfdag een schadevergoeding beloofde van f 100.¹⁶

Florentia Nicolai, eerst weduwe van Nicolaus Cuijlen en laatst van mr Ignatius Claes, maakte op 30 december 1702 haar testament. Zij genoot toen een goede gezondheid. Zij wilde worden begraven bij de paters predikheren te Antwerpen, de mis van requiem moest worden gelezen door Antonius van Achteren, norbertijn van de Sint-Michielsabdij en rector te Beerse. Legaten kende zij toe aan Johanna Margrita van den Bossche, begijn te Leuven (f 6), en Marianna van den Bossche (f 3). Indien haar dienstmaagd, Maria Hendrix, ten tijde van haar overlijden nog bij haar zou wonen, zou deze een legaat van f 40 ontvangen. Haar drie kinderen Johanna Theresia Cuijlen, Gregorius Cuijlen en Anna Maria Claes zouden gelijkelijk delen. De laatste zou echter door de anderen moeten worden uitgekocht voor het deel in een hof te Ekeren.¹⁷ Florentia stierf te Antwerpen op 3 mei 1710. Haar en Nicolaus' kinderen waren.¹⁸

- 1 Maria Florentia, te Antwerpen gedoopt op 14 oktober 1654.
- 2 Ludovica, te Antwerpen gedoopt op 31 januari 1656.
- 3 Maria Magdalena, te Antwerpen op 7 september 1659 gedoopt.
- 4 Johanna Theresia Cuijlen werd te Antwerpen gedoopt op 24 december 1661 en trouwde met Julianus Verhoeven. Als diens weduwe en koopvrouw te Antwerpen machtigde zij een Amsterdamse koopman om twee diamanten rozen en een grote robijn in een gouden ring te vorderen.¹⁹
- 5 Gregorius Cuijlen, volgt onder VI-a.

VI-a. GREGORIUS CUIJLEN is te Antwerpen gedoopt op 31 januari 1664, trouwde daar op 21 mei 1717 met Johanna Moescops (ook Johanna Cops) en werd op 23 november 1741 begraven in de Sint-Joriskerk. Zijn weduwe stierf in haar woonhuis in de Lange Nieuwstraat en werd op 22 april 1749 begraven in de Sint-Jacobskerk.²⁰ Gregorius was griffier van de 'peijskamer' van de stad Antwerpen, toen in 1720 en 1721 zijn zus tegen hem procedeerde over de nalatenschap van hun moeder.²¹ Kinderen:

- 1 Johanna Maria Josepha, te Antwerpen gedoopt op 31 juli 1717.
- 2 Petrus Gregorius Cuijlen, volgt onder VII-a.

16) SAA, N 2785, f 339.

17) SAA, N 3171, f 281'.

18) In de akte van 1728 (noot 1) zijn nog twee andere kinderen vermeld, van wie de doop niet te Antwerpen werd gevonden.

19) SAA, N 3902.

20) In het begraafregister staat: „Choorlijk, zes kapellanen”.

21) SAA, Proceszakje C 3462.

3 Joanna Maria Francisca, te Antwerpen gedoopt op 23 februari 1722.

VII-a. PETRUS GREGORIUS JOSEPHUS CUIJLEN²² te Antwerpen gedoopt op 19 januari 1720, advocaat aldaar. Hij was in 1754–1755 en 1757–1762 schepen en in 1763–1764 binnenburgemeester van Antwerpen. In 1766 werd hij bedigd als fiscaal en raad van de Raad van Brabant te Brussel, waar hij in 1792 is gestorven. Hij verwierf de heerlijkheid Ekeren. Op 17 juli 1746 trouwde hij te Antwerpen met Julia Alexandrina van Rijswijck, die in haar woning op het Kipdorp stierf en op 19 februari 1755 werd begraven in de Sint-Michielsabdij.²³ Op 27 november 1755 hertrouwde Cuijlen te Antwerpen met Clara Ludovica Felbiers, 39 jaar oud. Uit het eerste huwelijk:

- 1 Petrus Franciscus, te Antwerpen gedoopt op 17 mei 1747.
- 2 Petrus Franciscus Coenradus, te Antwerpen gedoopt op 27 november 1750.
- 3 Josephus Petrus Franciscus Cuijlen²⁴ werd op 6 november 1752 te Antwerpen gedoopt. Daar trouwde hij op 23 augustus 1785 met Regina Joanna Francisca Lunden. Hij was heer van Tereecken. Tot hij in 1778 werd aangesteld tot (onbezoldigd) adjunct-pensionaris van Antwerpen, was hij schepen van Ukkel en rechter van de Houtschat van Brabant. In 1788 werd hij pensionaris, uit welke functie hij in 1796 werd ontzet.
- 4 Alexander Franciscus Cuijlen²⁵, te Antwerpen gedoopt op 11 januari 1755. In 1780–1791 was hij schout van Antwerpen.
- 5 Theresia Regina, tweelingzus van de vorige.

Uit het tweede huwelijk:

- 6 Emmanuel Petrus Ludovicus Josephus Cuijlen, volgt onder VIII-a op pagina 58.
- 7 Constantinus Petrus Josephus, te Antwerpen gedoopt op 11 maart 1759.

VIII-a. EMMANUEL PETRUS LUDOVICUS JOSEPHUS CUIJLEN, heer van Sint-Job-in-'t-Goor en Tereecken, substituut des konings voor de provincies Brabant, Limburg en Over de Maas. Hij is te Antwerpen gedoopt op 11 december 1756 en stierf te Ekeren op 17 juni 1836. Te Brussel was hij op 8 mei 1786 getrouwd met Maria Alexandrina Josefine del Marmol, dochter van Theodoor Jan Laurens del Marmol en van Maria Elisabeth van de Velde. Zij is te Brussel gedoopt op 19 februari 1762 en stierf te Ekeren op 30 december 1834. Uit dit huwelijk:

- 1 Petrus Ferdinandus Emanuel Cuijlen, te Brussel omstreeks 1787 geboren,

22) R. Boumans, *Het Antwerps stadsbestuur voor en tijdens de Franse overheersing. Bijdrage tot de ontwikkelingsgeschiedenis van de stedelijke bestuursinstellingen in de Zuidelijke Nederlanden* (Brugge, 1965) 42, 171, 233, 235.

23) In het begraafregister staat: „Groot kercklijk”.

24) Boumans, *Het Antwerps stadsbestuur*, 171, 261, 263, 264.

was van die stad secretaris tot oktober 1830. Bij zijn overlijden te Gestel en Blaarthem op 3 oktober 1864 wordt hij rentenier en grondbezitter genoemd. Hij woonde te Ekeren en verbleef tijdelijk op zijn kasteel te Blaarthem.

- 2 Theodorus Ludovicus Cuijlen, te Trier gedoopt op 14 april 1790, overleden te Ekeren op 15 april 1835.
- 3 Maria Louisa Alexandrina Cuijlen is te Maastricht gedoopt op 24 december 1792 en stierf te Ekeren op 8 februari 1856.

IV-b. HENDRICK JAN CUIJLEN, hoevenaar van *ter Coijen*, was meermalen schepen van Bladel en gecommiteerde van het kwartier van Kempenland. Hij trouwde met Helena Verheggen, dochter van Albert Verheggen en van Johanna Mijs, de tweede echtgenote van zijn vader. Volgens zijn grafzerk is hij op 9 augustus 1641 te Bladel overleden. Uit dit echtpaar:

- 1 Aelbert, jong overleden.
- 2 Remijs, jong gestorven.
- 3 Thomas, jong gestorven.
- 4 Maria, jong gestorven.
- 5 Catharina, jong gestorven.
- 6 Jan Hendrick Cuijlen, volgt onder V-b op pagina 60.
- 7 Geertruid Hendrick Cuijlen trouwde met Thomas van den Broeck te Hooge Mierde. Hun erfgenamen Aert van de Poel en zijn vrouw Jenneke Thomas van den Broeck en Marcelis van den Berch, mede namens de anderen, verhuurden in 1682 een erfstede te Dalem onder Hapert voor jaarlijks *f* 24 en een dagmaat stro.²⁶ Behalve Jenneke waren er nog drie dochters, van wie Maria in 1670 werd geprofest als beginn te Turnhout; daar stierf zij op 13 oktober 1721.²⁷
- 8 Anna Henrick Cuijlen trouwde met Adam van Poppel uit Bergeijk. Hun kinderen en kindskinderen deelden in 1693 Adams erfgoederen aldaar.²⁸ Het waren Adriaan zoon wijlen Bartel Adam van Poppel, Maria Adam van Poppel (gehuwd met Johannes Smit), Anneke Adam van Poppel (gehuwd met Hendrick Paulus), Evert van Poppel en Adriaantje van Poppel. Adriaan Bartels van Poppel kreeg het grote huis, maar zijn grootmoeder Anneke Cuijlen mocht levenslang een kamer blijven bewonen en de kelder, turfschuur en moestuin gebruiken. Er was nog een zoon: Isaacus van Poppel. Deze is te Aalst op 20 augustus 1682 ingekleed als capucijn en

25) Boumans, *Het Antwerps stadsbestuur*, 263.

26) SAE, Hoogeloon R 12, f 6^v, 19 januari 1682.

27) J. van Gils, „De Noordbrabantse begijnen in het begijnhof van Turnhout”, *De Brabantse Leeuw*, XXXV (1986) 111.

28) SAE, Bergeijk R 80, f 46, 14 december 1693.

stierf te Geldern op 15 juni 1714.²⁹ De nakomelingen van Anna Cuijlen en Adam van Poppel hebben in 1757 hun aanspraken op de studiebeurs van Nicolaes Cuijlen bewezen.³⁰

- 9 Maria Hendrick Cuijlen³¹ werd de tweede echtgenote van Adam Isaacq Wachtelaers uit Bergeijk. Zij hertrouwde voor 1650³² met Jan Joosten Cheelen. Met hem verkocht zij in 1660 aan Cornelis Jacobs Wachtelaers, droogscheerder te Eersel, een erfbrief van f2:10:0. Uit haar eerste huwelijk werden vier kinderen geboren, uit haar tweede een dochter.

V-b. JAN HENDRICK CUIJLEN was hoevenaar op de hoeve *ter Coijen* en is schepen en president geweest van Bladel. Bij Elisabeth Jan Meuren was hij vader van:

- 1 Petrus Cuijlen³³ is op 31 december 1620 te Bladel gedoopt. Hij werd op 1 februari 1650 geïmmatriculeerd als student in de vrije kunsten aan de universiteit van Leuven, waar hij op 14 november 1651 promoveerde tot *artium licentiatus*. Begin 1654 werd hij onder de kloosternaam Reinerus geprotest als norbertijn te Tongerlo. Vervolgens was hij kapelaan te Poppel in 1660, supprior en novicenmeester van zijn klooster in 1663, pastoor van Alphen en Riel in 1668–1679 en van Tilburg in 1679–1682). Ten slotte stierf hij op 24 augustus 1691 te Kalmthout, waar hij pastoor was.
- 2 Johanna Jan Cuijlen trouwde met Jan Mollen, hoevenaar op Wolfswinkel te Bladel en molenaar aldaar. Hun kinderen Willem, Catolijn (gehuwd met Cornelis Hoogenhuijsen) en Jan Mollen verkochten in 1721 een hoeve te Bladel.³⁴
- 3 Catharina Jan Cuijlen trouwde met Adriaen Spoormans, secretaris van de heerlijkheid Reusel en van het cijnshof van de abdij van Postel. Voorts was hij stadhouder van de bank van Bladel, gecommitteerde van het kwartier van Kempenland en hoofdman van het gilde van Sint Joris te Reusel. Samen met zijn vrouw verkocht hij in 1669 de hofstede geheten *het Oud Huijs*, staande te Hapert in de herdgang Daelhem, zoals zij dat blijkens een Bossche schepenbrief de dato 31 januari 1651 hadden verworven van Remijs en Josijna Cuijlen uit de nalatenschap van hun grootvader Hendrick Jan Cuijlen.³⁵ In dit huwelijk werden zeven dochters en vijf

29) Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 574, no 4117.

30) SAE, Bladel R 45, f 125, 19 september 1757.

31) SAE, Hoogeloon R 10, f 61^v, 7 april 1660.

32) SAE, Bergeijk R 29, f 229^v, 24 april 1649. J.A.W. Swane, „Wachtelaers, voorheen Quackelaers”, *De Brabantse Leeuw*, XV (1966) 89.

33) Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 452, no 2992.

34) SAE, Bladel R 21, f 12, 31 oktober 1721.

zonen geboren. Een van hen, Henricus Georgius Spoormans³⁶, studeerde theologie te Leuven, werd onder de kloosternaam Siardus norbertijn te Postel, was kapelaan te Sint-Oedenrode, supprior en novicenmeester van zijn abdij, pastoor van Lage Mierde, prior van Postel en tot zijn dood pastoor van Helmond. In 1705 kochten Catharina (gehuwd met Aert Moonen), Antonet (gehuwd met Jan van de Heijde), Meghel (gehuwd met Jan Spaendoncks) en Anna Spoormans (gehuwd met Peeter Wijnans), kinderen van Adriaen Spoormans en Catharina Cuijlen, hun broers en zuster Jan, Jochem en Helena Spoormans uit het ouderlijke erfdeel van wijlen hun broer Abraham Spoormans.³⁷

- 4 Josijn Jan Cuijlen trouwde met Adriaen Leppens, stadhouder van de bank van Hapert, Hoogeloon en Casteren. Zij verkochten in 1659 voor *f* 1000 hun deel in de nalatenschap van Jan Cuijlen te Hapert.³⁸ Van de heiligegeesttafel leenden zij in 1666 *f* 150 onder verband van de beemd *het Swertbroeck* te Hoogeloon.³⁹ Van Anneke Willems, begijn te Turnhout, kochten zij in 1675 twee beemden te Casteren, geheten *de Torfrijt*; wegens verleende uitzonderlijke diensten werd de koop gesloten voor de vriendenprijs van *f* 50.⁴⁰ Over de kinderen van Adriaen Leppens en Josina Cuijlen werden in 1680 Willem Reijnier Leppens en Johannes Cuijlen als voogden aangesteld. Zij verkochten dat jaar de vaderlijke erfgoederen te Casteren voor *f* 970 plus negentig slagen.⁴¹ In 1712 machtigden de kinderen Johan Leppens, schout van Kalmthout, Peternella Leppens (gehuwd met Peeter Jansen, meester-bakker te Antwerpen), Catharina Leppens, Peeter de Schutter (zoon van Jacobus de Schutter bij wijlen Margriet Leppens) en Maria Leppens (gehuwd met Philippus Basiant) de kinderen van Baltus Leppens (Adriaen, Jan, Jenneke, Josijn en Maria) als gezamenlijke erfgenamen van Elisabeth Verheggen om hun helft van de 6 lopense grote wei *de Tewis* te Bladel te verkopen. De wederhelft was in het bezit van de erfgenamen van Jenneke Meuren⁴², die evenals Elisabeth Verheggen had geërfd van Dingna Fabri.⁴³

35) SAE, Hoogeloon R 10, f 223^v, 7 februari 1668; f 233^v, 24 maart 1668. In het bewuste protocol (GAH, R 1575) ontbreekt de maand januari.

36) Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 660, no 4904.

37) SAE, Bladel R 19, f 22, 12 januari 1705.

38) SAE, Hoogeloon R 10, f 37, 4 november 1659. Afbetaald op 9 januari 1663 met *f* 600.

39) SAE, Hoogeloon R 10, f 212^v, 10 mei 1666. Afgelost op 17 maart 1688.

40) SAE, Hoogeloon R 10, f 306, 28 juli 1675.

41) SAE, Hoogeloon R 10, f 306, 5 augustus 1680. Een slag (met de palmtak) is drie carolusgulden.

42) Met name Eijken Peter Brunnen, weduwe van Peter Fabri, en Jan Fabri als voogd over haad dochters Catharina en Maria; Reijnier Peters; Goijaert van de Put; Jenneke van de Put, gehuwd met Peter van Asten; Jacobus Das, gehuwd met Josijn van de Put; Maria van de Put, gehuwd met Dirck Peter Dircks; Margriet van de Put.

43) SAE, Bladel R 20, f 54, 31 mei 1712.

- 5 Jan Cuijlen, volgt onder VI-b.
- 6 Remigius Cuijlen is kinderloos overleden.

(Wordt vervolgd)

Uit de boekenkist

J.J.E.M. de Visser, *Boxtel binnenste buiten aan de hand van het genealogisch onderzoek naar de Buxtelse familie de Visser* (Wijchen, 1993). Verkrijgbaar bij uitgeverij de Kleijn te Wijchen en de boekhandels te Bxxtel, f 39,50.

Hans de Visser merkte, toen hij zijn stamboom uitzocht, dat zijn familie minstens sinds 1475 in zijn woonplaats Bxxtel woonde. Deze honkvastheid gaf hem de kans beter de geschiedenis van zijn dorp te leren kennen. In het boek dat hij uiteindelijk schreef, komt zijn familienaam slechts vierendertig keer voor. Het is een handleiding geworden voor de heemkundige met Bxxtelse belangstelling. Zeker is het ook een degelijke kennismaking met de bestuurlijke, politieke, juridische, kerkelijke en sociale omgeving waarin wij onze voorouders in de archiefstukken aantreffen, ongeacht de woonplaats. Voer voor alle Noordbrabantse genealogen dus.

Het boek behandelt de ontstaansgeschiedenis van Bxxtel, de baronnen en hun kasteel, de kerk, de bebouwing van het dorpscentrum 'Bxxtel-binnen' en de bronnen. Steeds als hij een kerkelijke of wereldlijke ambtsdrager op zijn weg vindt, legt De Visser kort uit wat diens functie was. Aan bod komen schout, schepenen, burgemeesters, gezworenen, kerkmeesters, heilige-geestmeesters, ijkmeesters, rotmeesters en zettters, voorts de kanunniken, koster, schoolmeester en nonnen. Belangrijk in het hoofdstuk over het protocolleren is de bespreking van begrippen als minuut en grosse, uitwinning, cijns en pacht, testament.

S.J. Smulders, *700 jaar Smulders in Brabant* (Castricum, 1993)

Ingebonden en 354 bladzijden dik. Na 120 bladzijden inleiding komt de stamboom zelf aan de beurt, opgesteld in de slechtste tradities: een kale, uitgekleden lijst met namen, chronologisch gerangschikt naar generatie. Geïnspireerd door het telefoonboek. Waarom is zo'n boek zo erg? Het ontmoedigt echte genealogen, familieleden met echte genealogische belangstelling, om nu eens een werkelijke familiegeschiedenis te schrijven, zoals wijlen Toon Smulders, wiens bijdrage in deze jaargang te lezen is.

Wim Jaegers e.a. (red.), *Regesten op het Vrederegerecht. Kanton Gemert 1811-1838*. (Gemert, 1993) Heemkundekring, Oudestraat 16, Gemert, f 29,50.

Deze uitgave van de heemkundekring „De Kommanderij Gemert” is nummer 1 van de serie „Gemertse bronnen” en kwam tot stand in samenwerking met de Genealogische Werkgroep Land van Cuijk en Ravenstein. Onder het behandelde vrederegerecht vallen behalve Gemert: Erp, Boekel, Bakel, Beek en Lieshout. Van alle civiele en criminele onderwerpen zijn korte samenvattingen gemaakt. De meeste akten zijn van direkt genealogisch belang, het gaat dan om de vaststelling van erfgenamen, het leveren van identiteitsbewijzen, de benoeming van voogden, toestemming voor minderjarigen om

te trouwen of zaken te doen, bemoeienissen van familieraden. Bijzonder leerzaam voor genealogen zijn de correcties op kerkelijke doop-, trouw- en begrafenisinnschrijvingen. De fouten die pastoors, predikanten en kosteren aan het einde van de achttiende eeuw maakten (verkeerde voornamen, foute familienamen) zullen van alle tijden zijn geweest en het is goed er rekening mee te houden dat identifikatieperikelen het gevolg kunnen zijn. De 'Regesten' geven een goede ingang op een fonds uit een in de genealogie wat onderbelichte periode.

Willy Ivits en Hans Vogels, *Stammen alle Gemertenaren af van Karel de Grote?* (Gemert, 1993). Heemkundekring, Oudestraat 16, Gemert, f 24,50.

Veel Gemertenaren stammen via de heren en een commandeur van Gemert van Karel de Grote. Diederik VI heer van Gemert stierf kort voor 1475 en liet een gelijknamige bastaard na. Commandeur Henrick van Enneten († 1544) liet acht bastaarden na. Van hen blijken zoveel mensen te stammen, dat de vraag in de boektitel gerechtvaardigd is. De auteurs hebben zich beperkt in plaats en tijd: alleen de Gemertse nazaten van voor 1811 worden vermeld. Hoewel het boek deel 2 is van de serie „Gemertse bronnen”, worden er geen bronnen vermeld. Dat is jammer, maar het blijft een mooie genealogische publikatie, vatbaar voor velerlei variatie en herhaling.

Uit de comme

Index op de memories van successie van Grave, 1818–1856.

De memories van successie, zoals ingevoerd in 1818, zijn registers waarin door de ontvangers van de successierechten is aangetekend hoeveel successiebelasting moest worden betaald uit een nalatenschap. De index is gemaakt door vrijwilligers. Als u in de index een naam vindt, kunt u de aangifte zelf op een film raadplegen. Het kanton Grave omvatte de plaatsen Beers, Deursen en Dennenburg, Dieden, Demen en Langel, Escharen, Grave, Herpen, Huisseling en Neerloon, Linden, Mill en Sint Hubert, Ravenstein, Reek, Schaijk, Velp en Zeeland.

Vragenrubriek

VRAGEN

VAN HAPERT

Rond 1650 vestigde(n) zich de familie(s) Van Hapert te Woensel. Andries Franssen van Hapert, geboren rond 1630, en zijn vrouw Maria Thomas Cantelbergh waren de stamouders van een tak of familie. De ander was Jan Janssen van Hapert, sinds ongeveer 1650 molenaar te Woensel, gehuwd met Jenneken Cornelis Breynen en in 1664 hertrouwd met Maria Dircks. Gezocht wordt de herkomst van beide mannen.

VAN WERDEN-VAN DAEL

Coenraad Lucas van Werden en zijn vrouw Elisabeth Aerts van Dael kochten in 1585 een herberg aan de Markt te 's-Hertogenbosch van Cornelis en Frans van den Blaert en

van Anna Wouters Pijnappel. Anna's zus Elisabeth Pijnappel was gehuwd met Gerard Jans van Dael. Diens broer Wolfert van Dael was in 1574 landschrijver van het ambt Kessel. Waren zij familie van Elisabeth Aerts van Dael? En is er verwantschap met Roelof Aerts van Dael, die rond 1565 met zijn vrouw Franske Willems Coeberch te Grave woonde?

VAN DE VORST - PETERS

Wilhelmus Goorts van de Vorst en Maria Peters trouwden te Nuenen in 1687. Daar werden in 1687–1697 hun vijf kinderen gedoopt. Judocus Goorts van de Vorst, misschien Wilhelmus' broer, trouwde te Nuenen in 1695 met Ida Goorts van de Schoot; hun zonen werden gedoopt in 1697 en 1702. Gezocht het voorgeslacht van beide echtparen.

DE VISSER - DE CROON

Matthijs de Visser, zoon van Petrus de Visser en Joanna N., trouwde te Boxtel in 1743 met Cornelia de Croon. Gezocht hun kwartieren.

HESSELMANS

Te Hilvarenbeek trouwden in 1753 Lourens Jan Peynenburg en Johanna Hesselmans. Gezocht de kwartieren van Johanna.

VAN LOOSBROEK - VAN GRINSVEN

Jacobus Gielis van Loosbroek († 1768) te Macharen trouwde met Elisabeth Peters en hertrouwde in 1751 met Maria van Grinsven, geboren te Oss in 1719, dochter van Peter Dircks van Grinsven en Adriana Crijnen van Gemert. Gezocht de kwartieren van dit echtpaar.

VAN DRUTEN

Arnoldus van Druten, vermeld in 1203, noemde zich vermoedelijk ook Van Orthen. Wie weet meer over deze persoon en zijn familie?

ANTWOORDEN

VAN HULST (*De Brabantse Leeuw* 1991/4)

Claes Dingemans van Hulst te Tilburg was een zoon van Dingeman Willems van Hulst alias Kievits uit Rijen. Hij trouwde te Tilburg op 19 februari 1602 met Jenneken Claes Arien Geerarts, ook uit Rijen.¹

1) Gemeentearchief 's-Hertogenbosch, N 2665, ongef., 31 januari 1629. R 1499, f 381, 17 juli 1624. R 1531, f 188v, 30 januari 1620.

De redactie

Driemaandelijks tijdschrift van de Sectie voor Geslacht-, Naam- en Wapenkunde van Het Noordbrabants Genootschap. Redactie: drs L.F.W. Adriaenssen, voorzitter, mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J. van den Brekel, mevr. P.L. Leget-Kuijlen, A.J.A. van Loon, J.W.M. Weijts en ir J.G.N.M. van der Zanden. Redactie- en administratie-adres: Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch, tel. 073-139484.

Abonnementen per jaargang: binnenland f 39,50; buitenland f 42,50 inclusief porti. Men wordt verzocht te betalen via een toe te zenden acceptgirokaart. Opzeggingen alleen schriftelijk mogelijk voor 1 december.

JAARGANG 43

– no 2 –

1994

Aan de lezers

De Brabantse Leeuw is in een nieuwe jas gestoken en ook het binnenwerk is veranderd. Er wordt een kleinere letter gebruikt, die scherper en duidelijker is dan de vorige. Dat levert een ruimtewinst op van tien bladzijden.

De nieuwe ruimte zal deels worden benut voor twee nieuwe rubrieken. In *Uit de boekenkist* zullen voortaan besprekingen worden opgenomen van nieuwe uitgaven op het gebied van de Noordbrabantse genealogie. Nieuws uit de archieven zal worden besproken in de rubriek *Uit de commie*. Er zullen bijvoorbeeld nieuwe inventarissen van archieffondsen worden gesignaleerd, maar ook nieuwe klappers en andere ingangen.

De redactie staat open voor alle suggesties, aanvullingen en bijdragen aan de *Leeuw* en zijn nieuwe rubrieken en wenst u veel genealogisch plezier.

Het raadsel van Maria Constance

H.J.J.N. Smulders

Maaskempweg 6, 6591 BR Gennepe

Afkortingen

ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAT	Gemeentearchief Tilburg

De vondst

Sinds ik mij met genealogie en met mijn kwartierstaat bezig houd, word ik gehinderd door een hardnekkige witte vlek. Het volgende is het geval. In 1873 trouwde mijn overgrootvader Marinus Schellekens in Tilburg met Maria Constance. Inderdaad een vreemde achternaam en de overlevering in de familie wist er naar goed Brabants gebruik dan ook flink raad mee. Uit al de verhalen bleek in ieder geval een ding duidelijk: Maria was een vondelinge-, en zo was de witte vlek in mijn kwartierstaat ontstaan.

Wellicht het meest betrouwbare verhaal kwam uit de mond van een tante, Maria Adriana Smulders, geboren te Tilburg in 1909 en thans nog in leven: „vroeger lieten de boeren 's nachts altijd de deur van de stal open. Dit was om marskramers en zoutsmokkelaars de gelegenheid te geven in het hooi te slapen. Zo deed ook de familie Laureijssen van de Berkdijk (thans Berkdijksestraat) in Tilburg. Op een morgen kwam Jan Baptist Laureijssen de stal in en hoorde hij tot zijn verbazing een kind huilen. Hij vond daar een klein meisje en besloot het te houden. Hij voedde het op en kreeg daarvoor kennelijk een toelage van een gulden per maand.”

De gegeven achternaam Constance kon niemand verklaren. Had het kind, dat 3 of 4 jaar oud was, zelf haar naam genoemd? Een variant op het verhaal was, dat zij gevonden zou zijn onder een kastanjeboom, vandaar Constance, dat lijkt immers op kastanje.

Er bestaat een bidprentje van haar en een foto. De tekst op het prentje luidt: „In uwe godvruchtige gebeden wordt aanbevolen de ziel van zaliger Ma-

ria Constanse, echtgenoot van Marinus Schellekens, geboren te Herenthals en overleden te Tilburg den 8 November 1918 in den ouderdom van 68 jaar, na voorzien te zijn geweest van de laatste H.H. Sacramenten.” Zij moest dus geboren zijn rond 1850.

Op mijn verzoek werd er in de zeventiger jaren enig onderzoek gedaan in de archieven van Tilburg en Herenthals. Zonder resultaat, tot ik recentelijk met weinig geloof in een goede afloop het onderzoek zelf ter hand nam.

De huwelijksakte en bijlagen ervan, alsook de overlijdensakte, gaven geen informatie. Overal wordt vermeld dat Maria haar ouders en hun verblijfplaats niet kende. Ik koos toen voor de ingang van de geldelijke vergoeding van f 1 die Jan Baptist Lau-

reijssen zou hebben ontvangen voor de opvoeding van de vondeling. Als die toelage klopte, leek het aannemelijk dat deze zou zijn betaald door het plaatselijke Armbestuur. (Tegenwoordig zouden wij dat de sociale dienst noe-

men.) Al bladerend door de vele (niet geklapperde) boeken van het Tilburgse armbestuur¹ viel mijn oog ergens midden op een pagina op de naam Laurijssen. En zie, daar stond het volgende: „Gestel, Constantia, van, geboren te Moll, België. Besteed bij J.B. Laurysen, in het Laar, voor f 1.00, aanvang nemende den 4 October 1854.” En verder: „Is ingevolge missive van Z.E. den Heer Minister van Binnenlandsche Zaken van den 15 Juny 1859. N° 177. 7de afdeeling, door de Belgische regeering teruggeëischt, en heeft de bedeeeling met 1° July opgehouden.”

Op basis van deze gegevens zou blijken dat ik het begin van een oplossing gevonden had. Ik moest dus zoeken op Van Gestel. De achternaam was dus een verbastering van haar voornaam.

De eerste aktie was de benadering van het archief te Moll om informatie. Want was zij nu in Herentals geboren of in Moll? En inderdaad, uit een vriendelijke brief bleek dat er een Maria Catharina van Gestel geboren was op 23 december 1848 als dochter van Josephina van Gestel, ongehuwd. Alles leek dus redelijk te kloppen. De naam Catharina was kennelijk verbasterd tot Constantia en het jaar van geboorte was omstreeks 1850. Dat haar moeder ongehuwd een kind ter wereld bracht, kon een motief zijn geweest voor het te vondeling leggen. Tevens was er informatie over de ouders van Josephina, die uit Mechelen kwam.

Hiermee leek het raadsel dus opgelost. Maar als echte verzamelaar zocht ik toch nog verder om ontbrekende akten en missiven boven water te halen. Dat bracht mij naar het rijksarchief te 's-Gravenhage. Zoeken dus in 1854, het jaar waarin zij gevonden was. Inderdaad wordt er in de archieven van de afdeling Armwezen van het ministerie van Binnenlandse Zaken op 19 oktober melding gemaakt van een proces-verbaal², waarin te lezen staat dat „bij zekere landbouwer Jan Baptist Laurijssen te Tilburg, is achtergelaten een kind, zeer armoedig gekleed, den ouderdom van circa 3 jaren bereikt hebbende, dat door het Armbestuur aldaar in verpleging is opgenomen. Later heeft de vrouw van Francis Netten, te Kaatsheuvel, te kennen gegeven, op gronden van wetenschap, te vermeenen dat het bedoeld kind is genaamd Constantia, geboren te Moll, en eene dochter van hare nicht Seraphina of Josephina van Gestel, geboortig van Moll, kraamster in galanteriewaren, die behalve genoemd kind nog twee buiten echt verwekte kinderen zou hebben.” Dit leek een verklaring te kunnen zijn voor de verbasterde naam: zou de genoemde Maria Catharina een zusje zijn van Constantia?

Verder blijkt dat de commissaris van politie van Tilburg tevergeefs contact heeft gezocht met de burgemeester van Moll. Daarop is de officier van justitie van Den Bosch met een ambtgenoot in België een briefwisseling aangegaan.

1) GAT, Burgerlijk armbestuur 421.

2) ARAG, Binnenlandse Zaken, Armwezen 1186.

Maar waar en wanneer was Constantia dan geboren? Het antwoord vond ik weer in het leerzame archief van het Tilburgse armbestuur. In een missive³ de dato 18 november 1854 van burgemeester en wethouders aan de minister van Binnenlandse Zaken las ik, dat „is blijkende dat Josephine van Gestel, in Moll woonachtig, doch kraamster zijnde, heeft verklaard haar jongste kind in Mechelen heeft besteed. (...) Haren broeder, Bernard van Gestel, desaaangaande gehoord, heeft verklaard dat zijne zuster Josephina is geboren te Mechelen, dat zij drie onwettig kinderen heeft en wel:

Johannes, oud 9 jaren, geboren te Tissensluis⁴, welke bij hem inwoonde
Catharina, oud 6 jaren, geboren te Moll, hetwelk enige dagen gelden nog bij de moeder was, en

Constance, oud rond 3 a 4 jaren, geboren te Oud Turnhout, doch het verblijf aan hem onbekend. Niettemin zeker wetende dat zijne zuster geen kind te Mechelen had besteed.

Overigens blijkt uit dien missive dat genoemden Bernard van Gestel zich zeer over het gedrag zijner zuster beklaagde, dat zij reeds meermalen hare kinderen ten zijnen lasten had gelaten en hetgeen hem nu ook deed vermoeden dat zij haar jongste kind Constance te Tilburg kon verlaten hebben.”

Na deze onthullende verklaring was de werkelijke geboorte van Constance of Constantia snel gevonden in Turnhout. Op 15 mei 1851 wordt zij geboren. Moeder is Josephina, *pakdraegster*, oud 24 jaren, geboren en wonende te Moll. Een vader wordt niet genoemd. Toen de moeder over de verblijfplaats van haar jongste dochter door de politie werd ondervraagd, heeft zij dus gelogen toen zij verklaarde dat zij in Mechelen ergens was ondergebracht. En toen de politie de waarheid wist te achterhalen, was de vogel natuurlijk al gevlogen.

De afloop

Op 24 september 1826 wordt in Mechelen Josephine van Gestel geboren. Haar gezin bestaat uit *omlopenden kraemers*. Voor het eerst komen wij haar tegen in het geboorteregister van Moll, nadat zij op 23 december 1848 een onwettig kind heeft gebaard, dat zij Maria Catharina doopt. De vader is niet bekend. Josephine is dan 22 jaar oud en zonder beroep. Overigens had zij al een onwettig kind, Johannes, dat omtrent 1845 was geboren.

Daarna beviel zij op 15 mei 1851 te Turnhout van de bewuste Constantia. Ook dit kind is onwettig. Over de vader staat in de akte niets. De moeder woont nog te Moll, maar is *gelegen* te Turnhout. Getuigen zijn twee heren: een koopman van 54 jaar en een wever van 36 jaar. Als beroep van de moeder wordt *pakdraegster* (marskraamster) opgegeven. Onze Josephine leidde dus geenszins een vlekkeloos leven.

3) GAT, Secretarie-archief, uitgaande brieven 149.

4) Slecht leesbaar woord.

Dat zij niet in staat was om goed voor haar kinderen te zorgen, blijkt wel uit het feit dat zij haar jongste, Constantia, eind september of begin oktober 1854 te vondeling legde. Voordien had zij in ieder geval haar broer Bernard en haar nicht te Kaatsheuvel bezocht. Beiden konden getuigenverklaringen afleggen, toen de Tilburgse politie op zoek was naar de moeder van de vondeling.

Het was dus in die tijd, dat Jan Baptist Laureijssen in zijn stal de ontdekking van zijn leven deed. Snel meldde hij het kind aan bij de gemeente of de politie en even snel werd besloten dat hij het vooralsnog mocht houden. Intussen ging de bureaucratie aan de slag met het kind en in het jaar 1859 bereikte de briefwisseling tussen Brussel, Tilburg en Den Haag over de toekomst van Constantia een hoogtepunt: Binnenlandse Zaken droeg bij missive⁵ van 23 juni 1859 het Tilburgse gemeentebestuur op om haar „op de minst kostbare wijze” naar Mechelen te sturen, waar zij in een gesticht van weldadigheid zou worden opgenomen. Haar opvoeder vroeg echter aan de gemeente Mechelen om het kind te mogen houden. In augustus lijkt de Belgische regering in de ontstane situatie te hebben berust, dat is althans af te leiden uit een brief die onze gezant te Brussel ontving.⁶

In dezelfde tijd liep er een vergelijkbare procedure om ook de moeder, die kennelijk nog steeds in Nederland verbleef, uit te wijzen; de Belgen beschikten dat ook zij in een van de Mechelse gestichten kon worden opgenomen.⁷

Hoe het verder met de moeder is afgelopen vergt nog nader onderzoek, maar de dochter bleef wonen bij de familie Laureijssen. Dat blijkt uit de gegevens van de volkstellingen. Op 8 mei 1873 trouwde zij met haar overbuurjongen Marinus Schellekens. Zij hield toen nog steeds vol dat zij was geboren te Herentals en haar ouders niet kende. Ik vermoed, dat zij voor zichzelf besloten had niets meer met haar familie te maken te willen hebben. Bij het huwelijk waren er van haar kant dan ook geen getuigen.

Ook tijdens haar leven, tot haar dood in 1918, hield zij vol dat zij haar ouders niet had gekend. En zo kon het bestaan dat er een verhaal over haar afkomst ontstond, dat een genealoog een kleine eeuw later er toe bracht een en ander eens aan een nader onderzoek te onderwerpen. Met het bovengemelde, verrassende resultaat.

Fragment-genealogie

I. HENDRIK VAN GESTEL is rond 1796 geboren te Dessel in de provincie Antwerpen, was *omloopenden kraemer* van zijn vak en stierf te Rummen op 30 december 1842. Zijn vrouw, Maria Deckers, is rond 1797 te Venlo geboren en was wijlen in december 1848. Hun kinderen:

5) ARAG, Binnenlandse Zaken, Armwezen 1466.

6) GAT, Burgerlijk armbestuur 152.

7) ARAG, Buitenlandse Zaken 2304, 2313.

- 1 Bernard van Gestel is rond 1822 te 'Leend' in Nederland (Leende?) geboren.
- 2 Josephina van Gestel is op 24 september 1826 te Mechelen geboren en werd moeder van de volgende onwettige kinderen:
 - a Johannes, geboren circa 1845 te 'Tissensluis'
 - b Maria Catharina, te Moll geboren op 23 december 1848.
 - c Constantia, geboren te Turnhout op 15 mei 1851. Zij ging door het leven als Maria Constance.
- 3 Wilhelmus van Gestel is op 20 januari 1829 te Gemert geboren, trouwde op 9 februari 1850 te Moll met Maria Rosalia Boeckx en stierf aldaar op 8 januari 1851. Bij gelegenheid van hun huwelijk erkenden zij hun twee onwettige kinderen:
 - a Adrianus van Gestel, te Moll geboren op 1 september 1847.
 - b Peter Michaël, te Moll geboren op 28 januari 1850.

Vernieuwde en verder geamplieerde geslachtsboom Cuijlen uit Bladel

P.L. Leget-Kuijlen en J.N. Leget
Dr Hermanslaan 36, 5348 JK Oss

Afkortingen

OAA	Oud administratief archief
SAE	Streekarchief Eindhoven
SAA	Stadsarchief Antwerpen

(Vervolg van p. 62)

VI-b. JAN JANSSEN CUIJLEN⁴⁴ trouwde met Maria Spoormans. Hij was waard en brouwer in *de Roode Leeuw* te Bladel en president-schepen aldaar. Zijn huis, –een herberg, twee schuren, een brouwerij en een schaapskooi–, werd door de Fransen in 1688 totaal verwoest, doch in 1689 wederom opgebouwd. De schade bedroeg f 6300, dat is ongeveer een achtste deel van de schade die het dorp bij de plundering leed. Blijkens de borgemeestersrekeningen van 1652–1692 werd zijn herberg veelvuldig gebruikt voor vergaderingen van het dorpsbestuur en ook de kerkeraad van de gereformeerde gemeente maakte er gebruik van, bijvoorbeeld bij het beroepen van dominee Waterbeecq in 1689–1690.⁴⁵ De kinderen uit dit huwelijk gingen in 1718 een erfdeling aan⁴⁶ en

44) SAE, OAA Reusel 1412 en 1413, 1660- 1664.

45) SAE, OAA Reusel 18 en 19. Zie voor Waterbeecq H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550- 1750* (Tilburg, 1979) 756, no 5744.

46) SAE, Bladel R 40, f 4, 17 januari 1718.

in 1728 toonden de nakomelingen van Jan Cuijlen en Maria Spoormans hun verwantschap aan met de beurzenstichter Nicolaes Cuijlen.⁴⁷

- 1 Mechtildis Cuijlen werd onder de naam Lucia religieuze in het gasthuis van Sint Elisabeth te Diest.
- 2 Joannes Cuijlen⁴⁸ werd op 14 december 1679 geïmmatriculeerd aan de universiteit van Leuven en studeerde vrije kunsten aan de pedagogie 'de Burcht'. Hij was rijk genoeg om zijn inschrijving te betalen. Op 18 november 1681 promoveerde hij tot *artium licentiatius* en op 1 april 1686 tot *artium magister*. Omstreeks 1690 werd hij kapelaan te Bergeijk, later was hij daar pastoor tot zijn overlijden in 1719.
- 3 Elisabeth Cuijlen trouwde te Bladel op 19 mei 1695 met Peter Lamberts Princen uit Aalst bij Eindhoven. Als diens weduwe huurde zij in 1727 een stede te Hoogeloon.⁴⁹ Elisabeth Princen, geestelijke dochter, bijgestaan door Hendricus Princen, priester te Ravels, deelde in 1738 met haar zuster Maria Princen, gehuwd met Hendricus van Helmont, de goederen van wijlen hun ouders: te Bladel onder meer de woning, verhuurd aan Hendrick Fabriij, onroerende bezittingen te Aalst en Schijndel, renten, obligaties en cijnzen.⁵⁰ Andere kinderen waren Lucia Princen, beginn te Turnhout, en Petrus Princen (1716–1789).
- 4 Maria Cuijlen trouwde in eerste echt met Adriaen Mollen uit Casteren, molenaar op de watermolen te Wolfswinkel. Op 22 januari 1708 hertrouwde zij met Bartholomeus Verpannen. In 1718 kocht zij als diens weduwe 5 spint heide, *het Venneken* genaamd en gelegen in de Doolenstraat te Bladel naast haar land.⁵¹ Uit haar beide huwelijken zijn kinderen geboren, van wie slechts die uit het eerste tot wasdom zijn gekomen. De vier gebroeders Mollen, –Wilhelmus, Petrus, Adriaan en Johannes–, verkochten in 1724–1735 hun ouderlijke erfgoederen aan onder meer hun oom Reijnier Aerts.⁵² Wilhelmus Mollen, te Bladel gedoopt op 25 februari 1695, ging in 1713 of 1714 studeren aan de universiteit van Leuven. Op 17 november 1715 werd hij gepromoveerd tot *artium licentiatius* (licentiaat in de vrije kunsten) en op 15 juli 1718 kreeg hij de graad van *artium magister*. Na deze propaedeuse studeerde hij theologie. In 1722 werd hij kapelaan te Hilvarenbeek, waar hij vervolgens van 1724 tot zijn overlijden op 22 februari 1779 pastoor was. Bovendien was hij sinds 1753 deken van het district Eindhoven.⁵³ Zijn broer Johannes Mollen kreeg in 1734

47) SAE, Bladel R 41, f 128, 17 juni 1728.

48) Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 452, no 2991.

49) SAE, Hoogeloon R 35, f 172, 29 maart 1727.

50) SAE, Bladel R 20, f 269, 25 augustus 1738.

51) SAE, Bladel R 42, f 143^v, 13 april 1718.

52) SAE, Bladel R 19, 20, 21.

53) Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 520, no 3625.

een borgbrief voor vestiging te Valkenswaard en Aalst. Hij ging trouwen met Wilhelmina Francis Thielens te Valkenswaard.⁵⁴

- 5 Anna Jan Cuijlen trouwde met Reijnier Aerts uit Hapert, herbergier in *de Roode Leeuw* te Bladel, schepen en president aldaar, hoofdman van het schuttersgilde van Sint Joris. Reijnier en zijn vrouw hebben in 1710–1731 zeer veel landerijen gekocht en in 1734 kocht Anna Cuijlen als weduwe een perceel te Bladel.⁵⁵ Uit hun huwelijk werden vier dochters en drie zonen geboren. In 1744 deelden vijf van hen de ouderlijke nalatenschap.⁵⁶

A Petrus Aerts studeerde te Leuven vrije kunsten, kreeg in 1738 van zijn moeder een titulus patrimonium van f 150⁵⁷, werd in 1741 kapelaan te Leende en was van 1748 tot zijn dood pastoor van Asten en in 1781–1789 deken van het district Helmond.⁵⁸

B Catharina Aerts, gehuwd met Jan Helsemans. Zij bewoonden in 1744 *de Roode Leeuw*.

C Lucia Aerts, begijn te Turnhout.

D Maria Aerts, gehuwd met Theodorus Loijens te Liempde.

E Johanna Aerts, gehuwd met Jan Moonen.⁵⁹

- 6 Catharina Cuijlen trouwde te Bladel op 3 mei 1706 met Nicolaes van Helmont⁶⁰ uit Gestel bij Eindhoven. Als zijn weduwe verkocht zij in 1731 samen met de kinderen van Adriaen Mollen en Maria Cuijlen vier lopense akkerland te Bladel, geheten *de Lange Vooren* en aanbestorven van Jan Hendrick Cuijlen, aan Anna Cuijlen, weduwe van Reijnier Aerts.⁶¹ Uit dit huwelijk overleefde Petrus van Helmont (° 1712). Hij studeerde theologie te Leuven en was vervolgens kapelaan te Sint-Oedenrode in 1734–1740 en nadien pastoor en deken van Oirschot.⁶²

IV-c. THOMAS JAN CUIJLEN trouwde met Margaretha de Wilde. Ten overstaan van notaris Martinus Cuijlen te Antwerpen verkocht in 1609 Huijbrecht Stevens, schoolmeester te Brecht, voor f 1125 zijn deel in een stede te Dalem onder Hapert aan Thomas Cuijlen, schoolmeester te Berlaar bij Lier.⁶³ Uit dit echtpaar:

54) SAE, Bladel R 42, f 92, 13 februari 1734.

55) SAE, Bladel R 21, f 275^v, 22 juni 1734.

56) SAE, Bladel R 43, f 74, 14 mei 1744.

57) J.Th.M. Melssen, „Enige studenten uit Zuidoost-Brabant uit de schepenprotocollen 1567–1787”, *De Brabantse Leeuw*, XXVI (1977) 57.

58) SAE, Bladel R 42, f 177^v. Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 141, no 22.

59) M. van Dooremolen, „Het nageslacht van Jan Moonen te Bladel en Gestel”, *De Brabantse Leeuw*, XXXVI (1987) 7, 8.

60) J.Th.M. Melssen, „De familie Ooms te Mierlo-Eindhoven-Gestel-Aalst en Valkenswaard (1473–1557–1795)”, *De Brabantse Leeuw*, XXXII (1983) 118, 119.

61) SAE, Bladel R 21, f 196, 20 april 1731.

62) Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 354, no 2058.

- 1 Gertrudis, gedoopt te Berlaar op 26 februari 1612.
- 2 Thomas, te Berlaar gedoopt op 21 april 1615.
- 3 Anna, te Berlaar gedoopt op 30 december 1616.
- 4 Maria Cuijlen trouwde met Peeter Peeters.⁶⁴
- 5 Anna, op 6 juni 1619 te Berlaar gedoopt.
- 6 Nicolaes Cuijlen werd op 23 februari 1621 te Berlaar gedoopt en trouwde met Maria Laureijssen. Zij kregen een zoon en drie dochters.
- 7 Elisabeth Cuijlen trouwde met Joris van den Brande.
- 8 Margaretha Cuijlen trouwde met Adriaen Truijdens, secretaris van Berlaar.
- 9 Johanna Cuijlen, gehuwd met Franciscus Cullaerts.
- 10 Hendrick Cuijlen is naar het buitenland vertrokken.

IV-d. ADRIAEN JAN CUIJLEN trouwde met Josijn Jansen Meurens. Hun kinderen:

- 1 Petrus Cuijlen O.F.M., gardiaan in verschillende kloosters van zijn orde.
- 2 Johanna Cuijlen, begijntje te Turnhout.
- 3 Geertruyt Adriaen Cuijlen trouwde met Hendrick Mollen.⁶⁵ In 1717 deelde Maria Mollen, weduwe van Peter Danckers en geassisteerd door haar zoon Hendrick Danckers, Geertruijts nalatenschap (te Bladel in de Blijenhoek) met Jenneken Mollen, weduwe van Jan Moonen.⁶⁶
- 4 Johannes Cuijlen werd bij Catharina Michiel Rooijmans vader van:
 - A Adriaentje Cuijlen⁶⁷ werd begijn te Turnhout en grootmeesteres van het begijnhof. Zij testeerde in 1717 en vijf jaar later werd haar nalatenschap gedeeld tussen Magiel Rooijmans, de kinderen van Anna Rooijmans en Jan Abrahams (met name Jennemarie, gehuwd met Lucas Hendricx, en Margriet, gehuwd met Paulus de Vries), Joost Jansen als zoon van Anna Rooijmans uit haar tweede huwelijk met Jan Joosten en de kinderen van wijlen Louwijs Smolders bij Margriet Rooijmans (met name Willem en Paulus; Reijnier Aerts is hun voogd). Te Bladel bezat zij verschillende landerijen, waaronder *de Tengieter, het Hoogveldt en de Haenehoef*.⁶⁸
- 5 Nicolaes Cuijlen.

63) SAE, N 694, f 4, 15 september 1609.

64) Volgens de „Geslachtsboom Cuijlen” (noot 47) zou dit paar zes kinderen hebben. Hun namen zijn evenwel niet in overeenstemming met de te Berlaar gedoopte kinderen. Evenmin zijn te Berlaar huwelijken-Cuijlen noch verdere dopen van kinderen van die naam aangetroffen.

65) Van Dooremolen, „Het nageslacht van Jan Moonen”, 1, 2, 28, 29.

66) SAE, Bladel R 39, f 145, 2 mei 1717.

67) Van Dooremolen, „Het nageslacht van Jan Moonen”, 4, 5.

68) SAE, Bladel R 40, f 210, 16 februari 1722.

II-b. MARTEN CUIJLEN was volgens de stamboom uit 1728⁴⁷ vader en grootvader van:

- 1 Nicolaes Cuijlen, volgt onder III-b.
- 2 Jenneke Cuijlen.
- 3 Een dochter, die trouwde met Matthijs Cuijlits.

III-b. NICOLAES CUIJLEN, vader van Peter onder IV-e.

IV-e. PETER CUIJLEN uit 'Reusel bij Turnhout' kocht het poorterschap van Antwerpen op 16 juni 1580.⁶⁹ Hij was korenkoper⁷⁰ en trouwde met Christina Roose.⁷¹ In 1606 kocht hij *een nijeuwt huijs voor aent strate met een nyeuwen achterhuysse, gronde ende allen den toebehoirten, geheeten de Drije Swaentkens, gestaen ende gelegen aende Kipdorppoorte alhier* (te Antwerpen).⁷² Zijn weduwe belastte dit huis met f 75 en in 1628 met nog eens f 25, welke hypotheek in 1645 zijn gelost.⁷³ Christina was al weduwe toen zij in 1616 optrad als geldschietster, welke rol zij nog speelde tot in 1631.⁷⁴ Zij nam in 1621 de opvoeding van het twee jaar oude bastaardkind van wijlen Passchier Wouters op zich en aanvaardde diens schamele bezittingen.⁷⁵ Ook in 1634 had zij een pleegkind of kostganger: Michiel Roos bestelde zij bij de slotenmaker en *copper beslagher* Hercules van Cempen om het ambacht te leren, terwijl zij hem drie jaar lang zou ouderhouden in voeding en kleding.⁷⁶ Christina had in 1603 gestesteerd samen met haar man, testeerde als weduwe in 1618, machtigde in 1635 haar zoon Marten Peters Cuijlen om al haar renten en pachten te innen⁷⁷, testeerde nogmaals in 1637 en stierf in *de Drij Swaentkens* op 6 mei 1639. In de nalatenschap zat een deel van de windmolen *de Heilige Geest* buiten de Kipdorppoort, te weten de eerste molen aan de rechterkant van de weg van Antwerpen naar Borgerhout.⁷⁸ Het huis op het Kipdorp viel toe aan Marten Cuijlen, het jongste kind. Over de erfenis hebben Marten Cuijlen en zijn zwager Marten Cuijlen in 1645–1648 geprocedeerd; de casus was, welk van de testamenten van hun moeder moest worden gevolgd.⁷⁹ Uiteindelijk vond in 1657, na renunciatie door Martinus Cuijlen, een minnelijke verdeling

69) SAA, Vierschaar 151, f 59; hij wordt ingeschreven als zoon van Daneel Cuijlen. Volgens de stamboom uit 1728 (noot 47) zou zijn vader Nicolaes zijn.

70) SAA, N 696, f 133, 15 juli 1614.

71) Van de Sint-Jacobsparochie ontbreken de doop-, trouw- en begraafregisters van 1582-1585. De huwelijksdatum Cuijlen-Roose is niet gevonden.

72) SAA, Schepenregister 464, f 494, 10 juli 1606. Privilegiekamer 2338, f 263, 13 april 1606.

73) SAA, Privilegiekamer 2296, f 20, 17 mei 1628, 21 maart 1645.

74) SAA, N 694, ongef., 15 maart 1616; 6 november 1621; 6 april 1624; 21 augustus 1631.

75) SAA, N 694, ongef., 6 november 1621.

76) SAA, N 697, 26 augustus 1634.

77) SAA, N 697, 3 november 1635.

78) SAA, N 697, ongef., 24 maart 1642.

79) SAA, proceszakje C-2675.

plaats van de erfgoederen van Christina Roose, te weten de *Maeshoeve* en nog een tweede hoeve te Ranst, land te *Poijel*, land en een huis te Halle, een akker te Brecht, een hoeve te Vremde en de windmolen *de Grootmoedere* buiten de Kipdorppoort te Antwerpen.⁸⁰ De kinderen van Peter Cuijlen en Christina Roose werden gedoopt in de Sint-Jacobskerk.⁸¹

- 1 Petrus, te Antwerpen gedoopt op 28 juli 1588.
- 2 Daniel, te Antwerpen gedoopt op 14 september 1589.
- 3 Maria Cuijlen is te Antwerpen gedoopt op 28 november 1591 en trouwde met Marten Peters Cuijlen (IV-a).
- 4 Jan Cuijlen Roos werd gedoopt op 16 maart 1595 en vestigde zich te Malaga. In 1623 verklaarde te Antwerpen namens hem Melchior Paz, *entretenido* van de koning van Spanje, dat hij van zijn moeder *f* 500 had ontvangen uit de erfenis van zijn vader.⁸²
- 5 Magdalena Cuijlen trouwde te Antwerpen op 29 mei 1618 met Peeter Jacobs, zilversmid ter stede. Peeter machtigde zijn vrouw in 1634 om te Breda het sterfhuis van zijn broer Michiel Jacobs, beenhouwer, te regelen. Zij maakte samen met Adriaen Jans Vervloet een inventaris van de nalatenschap (waarin het huis *de Drije Leeuwkens* aan de Markt) en maakte een overeenkomst over de opvoeding van de minderjarige kinderen Jan en Michiel (hun broer en zus Isaack en Susanneke waren mondig) van Michiel bij Maeijke Jans Vervloet.⁸³ Magdalena, huisvrouw van Peeter Jacobs, maakte haar testament op 10 december 1666. Zij wilde worden begraven in de Sint-Michielsabdij. Behalve legaten aan de kloosters van de fraters miniemen, Onze-Lieve-Vrouwebroeders, augustijnen, discalsen en bogaarden, –waarvoor driehonderd missen moesten worden gelezen–, en legaten aan de armen zou Maria Vermeulen, gehuwd met Huijbrecht van Brussel, een paar agaten braceletten ontvangen als prelefaat. Maria Magdalena Nicolaas Cuijlen en in geval van haar aflijvigheid haar zuster Theresia Cuijlen kregen als prelefaat de bruidsslaaplakens en -kussens. Jan, oudste zoon van mr Hendrick Buekentop en Petronella Cuijlen, kreeg een jaarlijkse erfrente op de stad Antwerpen van *f* 16 vooruit, die hij bij zijn intrede in de geestelijke stand aan zijn broers en zusters moest geven. Voorts zou Peter, zoon van Peter de Keijser bij Maria Cuijlen, een schilderij krijgen met de afbeelding van Christus en de Samaritaan. Universele erfgenamen werden dan, elk voor een gelijk kwart, mr Nicolaes

80) G. Beterams, *Antwerpse schepenbrieven bewaard op het Rijksarchief te Antwerpen 1300–1794* (Antwerpen, 1959) no 1443.

81) SAA, N 699, ongef., 12 juli 1652. N 2426, f 422, 28 november 1637. Volgens de geslachtsboom uit 1728 zou dit echtpaar tien kinderen gehad hebben, van wie er slechts vijf tot wasdom gekomen zouden zijn.

82) SAA, N 695, ongef., 6 april 1624.

83) SAA, N 697, ongef., 3 februari 1634; 17 februari 1634. GAB, R 529, f 11^v, 22 februari 1634.

Cuijlen, Johanna Maria Cuijlen, Petronella Cuijlen en Maria Vermeulen, dochter van wijlen haar zuster Christina Cuijlen.⁷⁵

- 6 Christina Cuijlen, te Antwerpen gedoopt op 16 april 1603, trouwde aldaar op 1 april 1621 met Egidius Vermeulen en stierf er op 12 november 1628. In 1630 omvatte hun bezit onder meer het huis *Sint Jacob* aan de Kipdorppoort, dat in 1631 werd verkocht voor f 340.⁷⁶ Van Christina's nalatenschap is in 1633 een staat opgesteld ten behoeve van haar beide minderjarige kinderen, Maria en Herman, 5 en 4 jaar oud. Over hen werden tot mombers Marten Cuijlen en Gregorius Vermeulen aangesteld. Na verkoop van de roerende goederen bedroeg het batige saldo van de boedel f 7535:8:0; de schulden beliepen f 666:8:0 en f 265:13:12.⁷⁷

- 7 Nicolaes, te Antwerpen gedoopt op 30 maart 1606.

- 8 Franciscus, te Antwerpen gedoopt op 3 juni 1609.

- 9 Marten Cuijlen, volgt onder V-c.

V-c. MARTEN CUIJLEN werd op 4 december 1612 te Antwerpen gedoopt en trouwde daar op 8 maart 1636 met Jacoba van Wolputte.⁷⁸ Hij was evenals zijn vader korenkoper, werd gekozen tot deken van de jonge voetboog en stierf te Antwerpen op 2 september 1660. Zijn weduwe volgde hem op 16 november 1660 en beiden werden begraven in de Sint Jacob.⁷⁹ In 1653 was hij verwickeld in een proces tegen Goris van Schelvergem, aan wie hij een partij haver had geleverd. Hij vorderde f 24 voor de haver en f 1 voor de niet geretourneerde zakken, maar de gedaagde ontkende Cuijlen te kennen of ooit iets bij hem te hebben gekocht.⁸⁰ Kinderen van dit echtpaar:

- 1 Petrus, te Antwerpen gedoopt op 14 mei 1635, erkend bij het huwelijk van zijn ouders.

- 2 Laurentius, te Antwerpen gedoopt op 20 oktober 1643.

De auteurs zijn de heren L.F.W. Adriaenssen te Amsterdam en W. Kuijlen te Ekeren dank verschuldigd voor hun medewerking.

75) SAA, N 2785, f 377, 10 december 1666.

76) SAA, Privilegiekamer 2265, f 322, 24 januari 1631.

77) SAA, Weesmeesterkamer 627, no 2, 4 april 1633.

78) Een van de huwelijksgetuigen was Reijnier Michaelis, pastoor van Wommelgem.

79) P. Génard, *Verzameling der graf- en gedenkschriften van de provincie Antwerpen* (11 dln; Antwerpen, 1856 e.v.) II, 219.

80) SAA, Proceszakje C-3325.

Het oudste slot van Tilburg

In 1633 verkocht Joost van Merode, kanunik van Hilvarenbeek, in opdracht van Floris van Merode, halfheer van Hilvarenbeek, *het oudste slot* te Tilburg aan Johan Gerardi, drost van Heeze en Leende ('s-Hertogenbosch R 1510, f 227, 19 maart 1633).

Een geslacht Smulders (Smeulders)

† J.A.M. Smulders

Koningsvaren 4, 5062 JA Oisterwijk

Alf Kortingen

GAT Gemeentearchief Tilburg

(Vervolg van p. 53)

XI-i. GEERIT JAN SMOLDERS⁴⁷ is te Tilburg gedoopt op 11 juni 1647 en werd er op 28 februari 1691 begraven. Op 17 januari 1677 trouwde hij te Tilburg met Heyltjen Meynaerts, die daar was gedoopt op 17 juni 1646 als dochter van Giel Jan Giel Meynaerts en van Angelken Bartholomeus Jan Henricx. *Alsoo questie ende geschil ontstaen is tusschen Geerit Jan Smolders, in huwelijck hebbende Heijltje Michiel Meijnaerts, ter eenre, ende Jan Michiel Meijnaerts ter andere seijde over seeckere huere, die deselve van hem, Jan Meijnaerts, was eijssende, mitsgaders alnoch soodanige somme van ses en veertigh gulden die deselve bij affreeckeninghe haer was commende, waer tegens hij Jan Michiel Meijnaerts is eijssende eene somme van vijftich gulden die hem was commende wegens gemaecte cleeren aen de voorseyde Heyltjen (...), om welcke procedure ende onheijlen die daerdoor tusschen broeder ende suster soude mogen comen te ontstaen te preveniëren ende voor te comen, soo sijn de selve parthijen op huijden dato ondergeschreven gecomen ende gecompareert voor de heeren commissarissen Van der Burcht et Ophuijsen, die een arbitrale uitspraak deden, welcke uijtspraecke aen parthijen hinc inde voorgehouden hebbende, hebben de selve geaccepteert ende malcanderen over ende weer over de handt gegeven ende de voornoemde heeren commissarissen van haere gedaene devoirs bedanckt.*⁴⁸ Te Tilburg hertrouwde Geerit op 31 januari 1682 met de in Oisterwijk geboren Cornelia Jan Ketelaers, dochter van Jan Peter Ketelaers en van Anneken Adriaen Witlocx. Cornelia hertrouwde op haar beurt te Tilburg op 27 november 1701 met Jacob de Vet, weduwnaar van Willemijn Heyblom. Uit het eerste huwelijk werd geboren:

- 1 Maria, te Tilburg gedoopt op 8 januari 1679.

Uit het tweede huwelijk:

- 2 Jan Gerit Smulders, volgt onder XII-e.
- 3 Helena, te Tilburg gedoopt op 11 maart 1686.
- 4 Lambertus, te Tilburg gedoopt op 17 februari 1688.
- 5 Anna, tweelingzus van de vorige.

47) GAT, R 379-I, f 41^v, 8 mei 1682. R 382, f 129^v, 11 december 1691. R 426, f 113, 16 april 1694. N 48, no 63, 26 maart 1697.

48) GAT, R 377, f 28, 7 maart 1680.

XII-e. JAN GERIT SMULDERS⁴⁹, gedoopt te Tilburg op 12 november 1682 en daar begraven op 11 februari 1734, trouwde te Tilburg op 2 september 1714 met Anthonet Blondeaux (ook: Blomjous enz.), die aldaar op 16 januari 1691 was gedoopt als dochter van Jan Sijmons Blondeaux en Margareta Dielis Moescops. Kinderen:

- 1 Jan Francis Smulders, volgt onder XIII-e.
- 2 Gerard Smulders⁵⁰ is te Tilburg gedoopt op 14 september, trouwde daar op 23 november 1744 met Adriaentje van Gils en werd er begraven op 27 april 1787. Zijn vrouw was eerder getrouwd geweest met Laurens Peter van Beurden; zij is te Tilburg gedoopt op 25 juni 1710 als dochter van Jan Claessen van Gils en Marij Adriaen Claessen en werd aldaar begraven op 29 april 1767. De kinderen uit dit huwelijk waren:
 - A Maria, te Tilburg gedoopt op 25 augustus 1745.
 - B Joanna, tweeling met de vorige.
 - C Joanna Maria, te Tilburg gedoopt op 14 september 1747.
 - D Maria Smulders, te Tilburg gedoopt op 15 maart 1750, trouwde daar op 15 februari 1779 met Augustinus Norbart van Beurden. Nadat zij op 15 juli 1784 te Tilburg was begraven, hertrouwde haar weduwnaar aldaar op 22 augustus 1785 met Johanna Maria van Erven.
 - E Margo Smulders is te Tilburg op 10 november 1755 gedoopt en er begraven op 16 mei 1797. Zij was op 13 augustus 1781 te Tilburg gehuwd met Nicolaas Lambert van den Hout, die op 16 augustus 1747 aldaar was gedoopt. Hij hertrouwde te Tilburg op 5 augustus 1799 met Anna Elisabeth van Rijn.
- 3 Dominicus Adrianus, te Tilburg gedoopt op 27 oktober 1719 en er begraven op 27 september 1724.
- 4 Cornelis Smulders, te Tilburg gedoopt op 10 februari 1721, trouwde daar op 21 juli 1771 met Maria Nijssen, weduwe van Jan van Abeele.
- 5 Anna Catharina Smulders, te Tilburg gedoopt op 19 februari 1723, trouwde daar op 28 juli 1755 met Michiel Peter Somers, weduwnaar van Cornelia Adriaen Reyns.
- 6 Martinus Smulders, gedoopt te Tilburg op 26 april 1724, aldaar begraven op 4 mei 1801, trouwde te Tilburg op 15 mei 1757 met Catrien Marie Hollen, aldaar gedoopt op 14 februari 1722, dochter van Michiel Hollen en Maria Hendrick Schaepsmeeders. Zij werd op 2 oktober 1795 te Tilburg begraven.

49) GAT, R 433, f 307^v, 19 april 1731. R 439, f 200^v, 7 oktober 1755. R 441, f 194, 2 juli 1761. R 442, f 128, 7 oktober 1763. R 473, f 298^v, 7 februari 1734. R 478, f 21, 11 juli 1755.

50) GAT, R 441, f 194, 1 december 1760. R 443, f 44^v, 12 augustus 1766. R 445, f 194, 29 mei 1775. R 451, f 104, 13 februari 1787. R 452, f 29, 10 juli 1787. R 475, f 324, 6 november 1744. R 479, f 255, 19 maart 1768; f 292, 13 juni 1768. R 485, f 37^v, 8 juli 1784. N 96, f 209, 14 september 1771; f 213, 14 september 1771. N 146, no 15, 13 mei 1797.

7 Dominicus Adrianus Smulders, volgt onder XIII-f.

8 Adrianus, te Tilburg gedoopt op 14 maart 1729.

XIII-e. JAN FRANCIS SMULDERS, te Tilburg gedoopt op 27 juni 1715, trouwde daar op 20 november 1740 met de uit Oisterwijk afkomstige Maria de Loos. Zij vestigden zich in haar geboorteplaats. Hun kinderen waren:

- 1 Joannes, te Oisterwijk gedoopt op 10 augustus 1741.
- 2 Elisabeth, te Oisterwijk gedoopt op 29 augustus 1742.
- 3 Maria Elisabeth, te Oisterwijk gedoopt op 27 januari 1744.
- 4 Michael, te Oisterwijk op 29 juli 1746 gedoopt.
- 5 Michael Smulders, volgt onder XIV-d.
- 6 Guilielmus, te Oisterwijk gedoopt op 24 augustus 1750.
- 7 Joannes Franciscus Smulders, volgt onder XIV-e op pagina 81.
- 8 Maria Wilhelmina, op 24 september 1756 te Oisterwijk gedoopt.

XIV-d. MICHAEL SMULDERS werd op 21 september 1747 te Oisterwijk gedoopt, trouwde op 30 juli 1775 aldaar met Aldegonda de Laet en is er begraven op 26 februari 1782. Zijn vrouw was een dochter van Gerardus de Laet en Henrica Wellens en is te Lithoijen gedoopt op 4 juni 1743. Kinderen:

- 1 Jan Francis Smulders, volgt onder XV-d.
- 2 Henricus Smulders, te Oisterwijk gedoopt op 27 januari 1778, trouwde te Tilburg op 17 april 1826 met Maria Theresia de Meijer.
- 3 Joannes Michael is te Oisterwijk op 26 februari 1781 gedoopt en werd daar op 13 juli 1782 begraven.

XV-d. JAN FRANCIS SMULDERS, in de wandeling Francis genoemd, is te Oisterwijk gedoopt op 16 september 1776. Hij was meester-touwslager en trouwde te Oisterwijk op 21 oktober 1804 met Johanna Maria van Orthen, die daar op 23 december 1780 was gedoopt als dochter van Jan van Orthen en Maria Timmerman. De kinderen uit dit huwelijk zijn:

- 1 Michiel Smulders, te Tilburg gedoopt op 14 november 1804 en te 's-Hertogenbosch gestorven op 12 oktober 1829.
- 2 Maria is in 185 of 1806 te Tilburg geboren en stierf te 's-Hertogenbosch op 21 september 1815.
- 3 Maria Anna, te Tilburg gedoopt op 6 maart 1807, daar overleden op 26 juni 1810.
- 4 Franciscus Smulders, touwslager, werd te 's-Hertogenbosch gedoopt op 12 juli 1808 en trouwde er op 14 januari 1835 met Helena Francisca Ruijs, dochter van Thomas Ruijs en van Maria van Altena. Zij was te 's-Hertogenbosch gedoopt op 19 januari 1810 en haar man stierf daar op 4 november 1859. Zij hadden elf kinderen:
 - A Maria Helena Francisca Smulders, te 's-Hertogenbosch geboren op

- 13 oktober 1835, trouwde daar op 20 mei 1863 met Petrus Martinus Timmermans, meester-smid, en stierf er op 13 augustus 1884. Haar man was op 19 september 1836 in Den Bosch geboren.
- B Thomas Alphonsus Franciscus Smulders, touwslager, is te 's-Hertogenbosch op 24 november 1836 geboren en stierf daar ongehuwd op 22 juli 1863.
- C Joanna Maria Smulders, in Den Bosch geboren op 30 januari 1838, trouwde daar op 5 mei 1858 met Willem Joseph van Engelen, meester-tingieter, geboren te 's-Hertogenbosch op 18 november 1829.
- D Catharina Wilhelmina Francisca, te 's-Hertogenbosch geboren in 1841 en daar overleden op 23 november 1852.
- E Joannes Cornelis, te 's-Hertogenbosch geboren op 6 oktober 1842 en er gestorven op 4 juli 1845.
- F Maria Catharina Johanna Smulders is op 14 februari 1844 in Den Bosch geboren en stierf aldaar op 30 oktober 1867.
- G Martinus Alphonsus Maria Smulders, te 's-Hertogenbosch geboren op 16 november 1846, overleed daar op 28 januari 1864.
- H Johannes Smulders, koopman, is te 's-Hertogenbosch geboren op 19 april 1849 en trouwde te Breda op 10 november 1874 met Elisabeth Leonora Koremans. In Den Bosch werden hun zeven kinderen geboren.
- I Johannes Petrus Franciscus Cornelis, te 's-Hertogenbosch geboren op 22 april 1851, te Vught overleden op 23 september 1851.
- J Franciscus Michael, tweeling van de vorige. Hij stierf te 's-Hertogenbosch op 29 oktober 1866.
- K Matthias Josephus Johannes Smulders is in Den Bosch op 28 augustus 1855 geboren en daar gestorven op 12 augustus 1880.
- 5 Joannes Cornelius Smulders, te 's-Hertogenbosch gedoopt op 20 augustus 1809, is daar overleden op 27 december 1893.
- 6 Hendrik, te 's-Hertogenbosch geboren op 11 juni 1811 en er overleden op 21 april 1812.
- 7 Pieter Smulders, in Den Bosch geboren op 11 juni 1811, werd meester-broodbakker te Breda, waar hij op 3 februari 1836 trouwde met Catharina Wilhelmina Smits. Zij was aldaar geboren op 20 oktober 1813. Haar kinderen:
- A Franciscus Michiel Petrus, te 's-Hertogenbosch geboren op 15 november 1836.
- B Catharina Johanna Maria, te Breda geboren op 6 mei 1838.
- C Mattheus Josephus Hubertus Smulders, te Breda geboren op 12 oktober 1839, daar overleden op 1 december 1856.
- D Sophia Francisca Cornelia, geboren te Breda op 8 augustus 1841.

- E Johannes Cornelis, te Breda geboren op 13 november 1842.
- F Cornelis Johannes, te Breda geboren op 29 oktober 1844.
- G Martinus Thomas, te Breda geboren op 20 december 1846.
- H Petrus Johannes Cornelis Smulders is te Breda geboren op 31 oktober 1851 en trouwde met Megchelina Catharina Rossel. Hun zoon werd in Rotterdam geboren.
- I Maria Catharina, te Breda geboren op 17 november 1853.
- J Bernard Victor, op 20 februari 1856 te Breda geboren en daar overleden op 15 oktober daaraanvolgende.
- 8 Henri, te 's-Hertogenbosch geboren op 15 maart 1813 en er op 6 maart 1818 gestorven.
- 9 Johannes Cornelis Smulders, meester-touwslager, is op 25 april 1814 in Den Bosch geboren en stierf er op 15 juni 1859. Hij was te Oisterwijk op 27 jui 1850 getrouwd met Petronella Brok, die daar op 20 juli 1815 was geboren.
- 10 Allegonda Smulders is te 's-Hertogenbosch geboren op 18 september 1815 en stierf er op 12 maart 1841. In Den Bosch was zij op 7 januari 1836 getrouwd met de meester-koperslager Mathias Josephus Hubertus Houben, geboren te Weert.
- 11 Martinus Smulders, te 's-Hertogenbosch geboren op 21 november 1816, daar overleden op 6 april 1899.
- 12 Hendrikus Cornelis Smulders, goudsmid, is op 9 maart 1818 te 's-Hertogenbosch geboren en stierf er op 29 maart 1843.
- 13 Antonius Smulders, te 's-Hertogenbosch geboren op 24 juli 1819, is op 10 mei 1842 aldaar als ongehuwde touwslager overleden.
- 14 Anna Maria Smulders, te 's-Hertogenbosch geboren in 1822 en er overleden op 14 december 1849.
- 15 Maria Geertrui, te 's-Hertogenbosch geboren op 8 oktober en daar overleden op 10 juli 1843.
- 16 Lambertus, te 's-Hertogenbosch geboren op 16 september 1826 en op 6 juni 1831 aldaar overleden.

XIV-e. JOANNES FRANCISCUS SMULDERS werd te Oisterwijk gedoopt op 15 juni 1752, trouwde daar op 26 juni 1785 met Johanna Brabers en stierf te Heukelom op 21 januari 1821. Johanna, dochter van Matthijs Brabers en van Maria de Jong, is te Oisterwijk gedoopt op 17 april 1750. In eerdere echt was zij getrouwd geweest met Jacobus Korthout. Uit dit huwelijk:

- 1 Jacobus Smulders, te Oisterwijk gedoopt op 7 mei 1786, aldaar overleden op 15 januari 1867.
- 2 Joannes Franciscus Smulders, volgt onder XV-e.
- 3 Maria Wilhelma Smulders, te Oisterwijk gedoopt op 13 januari 1791,

- trouwde daar op 31 mei 1813 met Arnoldus Marcus, timmerman, gedoopt te Zeelst op 28 juli 1780. Zij stierf te Enschoot op 10 juli 1835.
- 4 Joanna, te Oisterwijk gedoopt op 18 april 1795.

Van Indevelde, Van Innevelt

De oudste generaties (± 1325–1525)

A.M. Bosters

Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg

Afkortingen

ARAG	Algemene Rijksarchief 's-Gravenhage
RAA	Rijksarchief Antwerpen
SAA	Stadsarchief Antwerpen
SAM	Stadsarchief Mechelen

Enige jaren geleden heb ik ik *De Brabantse Leeuw* in een viertal aflevering de familie Van Innevelt uit Brabants Westhoek uitgewerkt.¹ In verband met vragen die toen bleven bestaan heb ik op de stadsarchieven van Antwerpen en Mechelen en het rijksarchief te Antwerpen nader onderzoek verricht naar een oudere herkomst van deze familie. Dat bracht mij inderdaad op het spoor van oudere generaties, onder anderen van Matheus van Inneveltdt, de van naam reeds bekende stamvader van de Roosendaalse familie, van wie de generaties in de Westhoek stammen. Ik vond hem en zijn voorouders te Mechelen terug. De genealogie begint nu met:

I. JAN VAN INDEVELDE, geboren omstreeks 1325, was de buitenechtelijke vader van Jan, die volgt onder II.

II. JAN JANSSE VAN INDEVELDE zal omstreeks 1360 zijn geboren en stierf na 1416. Het eerste bericht over hem dateert van Hemelvaart 1387 (16 mei), toen hij als buitenechtelijke zoon van Jan van Indevelde aan Henric Boudens een stuk land op Battelveld en een tweede perceel op Strijpen te Mechelen verkocht.² Op Valentijnsdag 1389 en 14 februari 1390 kocht hij van Elisa-

1) A.M. Bosters, „De familie Van Inneveltdt uit Brabants Westhoek”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIX, XL (1990, 1991). Zie ook C. Baars, „De descendenten van Jan Symonsz., landmeter te Gastel, in het bijzonder de tak Indervelden. Aanvullingen en verbeteringen”, *Ons Voorgeslacht*, XXXIV (1979). C. Baars, „Nederlanders op Nordstrand”, *Spiegel Historiael*, XIV (1979). L.F.W. Adriaenssen, „De priester-spekulant Christiaan de Cort en zijn familie”, in: L.F.W. Adriaenssen (red.), *Welpen van de Brabantse Leeuw. Genealogie tussen geld en geloof in Noord-Brabant* ('s-Hertogenbosch, 1991).

2) F.G.C. Beterams, *Inventaris van het archief van de Commissie van Openbare Onderstand te Mechelen* (2 dln; Mechelen, 1956) II, no 5407, 655.

beth van der Vlaest het huis *Guldencop* op de Korenmarkt te Mechelen.³ Aan Katharina, echtgenote van Judocus Thiele, verkocht hij op 3 december 1399 een lijfrente van 3 florijnen.⁴ Van Johannes van Cruijnighe kocht hij op 27 december 1413 een huis met tuin en toebehoren in de Robbroeckstraat, anderzijds kocht Van Cruijnighe van hem diens huis met tuin en toebehoren in de Sint-Jacobsstraat.⁵ Op 6 augustus 1416 verkocht Jan nog goederen aan Marie Jan Daemans.⁶ Jan van Yndevelde was in 1406 gehuwd met Katheline van den Hoede, dochter van wijlen Hendrick van den Hoede.⁷ Zijn kinderen waren:

- 1 Nicolaus van Yndevelde, volgt onder III-a.
- 2 Rumoldus van Yndevelde, volgt onder III-b op pagina 88.
- 3 Katharina van Yndevelde trouwde met Symon Caluwaert⁸ en overleed na 1461. In 1428 geloofde zij een rente van 2 florijnen aan Rumoldus de Bruijne onder verband van haar huis in de Schepstraat.⁹ Met haar man en hun zoon Anthonis Caluwaert verkocht zij in 1442 een rente van 6 rijns gulden, die zij trok van Johannes Mazelende.¹⁰ In 1452 en 1461 droegen zij en haar man goederen over aan haar neef Nicolaus van Yndevelde, zoon van haar broer Nicolaus.¹¹

III-a. CLAES VAN INDEVELDE, geboren omstreeks 1390 en overleden na 1461, was gehuwd met Lauretta Sverwers. Hij verkocht in 1448 een erf in de Ravenbergstraat.¹² Samen met zijn vrouw bekende hij in 1455 voor schepenen van Mechelen, dat zijn neef Anthonis Caluwaert van hen f 150 had geleend onder verband van zijn goederen in de parochie van Poederlee.¹³ In 1461 beleende hij zijn huizen *de Spiegel* en *In't Verken*.¹⁴ Zijn kinderen waren:

- 1 Nicolaes van Yndevelde, volgt onder IV-a op pagina 84.
- 2 Johannes van Yndevelde, volgt onder IV-b op pagina 86.
- 3 Lijsbeth van Yndevelde trouwde met Rombout van Axele. Zij verkochten in 1477 aan de penningmeester van de parochiekerk van Sint Jan een erfcijns van 3 gouden petersgulden, in twee jaarlijkse termijnen te betalen

3) F.G.C. Beterams, „De Mechelse schepenbrieven op het rijksarchief te Antwerpen”, *Handelingen van de Koninklijke kring voor oudheidkunde, letteren en kunst van Mechelen*, LVIII (1954) 56, no I, 150.

4) SAM, G, serie I no 15, f 3.

5) SAM, G, serie I no 23, f 1.

6) SAM, G, serie I no 22, f 48.

7) SAM, G, serie I no 18, f 60, 7 augustus 1416.

8) SAM, G, serie I no 42, f 43, 4 november 1430.

9) SAM, G, serie I no 40, f 15, 16 juni 1428.

10) SAM, G serie I no 59, f 48, 9 december 1442.

11) SAM, G, serie I no 69, f 96, 29 juli 1452. No 103, f 83, 14 juli 1461.

12) SAM, G, serie I no 63, f 54, 18 juni 1448.

13) SAM, G, serie I no 77, f 29. No 79, f 3, 20 december 1455.

14) SAM, G, serie I no 103, f 83,4 juli 1461.

uit hun huis met tuin en gebruik van de put, gestaan onder de Korenmarkt in de Hoogstraat.¹⁵

- 4 Margriet van Yndelve trouwde met Joes Beijaert. Samen met haar voorgaande broers en zuster verkocht zij in 1477 aan hun neef Anthonis Caluwaert een erfcijns van f 2, die zij hieven op een huis in de Onze-Lieve-Vrouwestraat en een huis buiten de Koepoort.¹⁶
- 5 Sijmon van Indelve, geboren omstreeks 1440 en overleden na 1516. Als zoon van wijlen Claes van Indelve verkocht hij in 1478 aan Victor van Merende een erfcijns van 3 £, altijd te heffen op Sint-Jansmis uit tweederde deel van het huis *den Spiegel* met stallen, plaatsen, hoven en grond, gestaan tegenover de Grootbrugge op de Korenmarkt te Mechelen.¹⁷ Hij wordt in 1480 gezien als procureur van Loijck Quarre, ontvanger-generaal van de aartshertog van Oostenrijk en hertog van Bourgondië, en zijn vrouw Barbel Cruesink.¹⁸ Gedurende de jaren 1499 en 1513 is Symon van Indelve bekend als (gewezen) deurwaarder van de Grote Raad van Mechelen.¹⁹ Zo is een relaas van hem bewaard van de tenuitvoerlegging van het mandement te Zierikzee op 28 februari 1513 oude stijl (1514), waarbij de weesmeester en de voogden van een wees voor de raad werden gedagvaard.²⁰ Symon was gehuwd met Thorie van Perck, die van Jan Vaerwel een natuurlijke zoon had, Copken Vaerwel genaamd. Zij was de weduwe van Peter van der Hoeven. Symon heeft kennelijk geen eigen nakomelingen gehad. Met zijn echtgenote testeerde hij op 30 december 1505: de langstlevende van hen beiden zou levenslang in het bezit van alle goederen blijven en mocht Symon eerder overlijden, dan zouden zijn deel en dat van zijn vrouw overgaan op de kinderen uit haar eerdere huwelijk.²¹ Op 6 september 1508 en 6 maart 1516 testeerden zij nogmaals; nu bestemden zij voor Coppeken Vaerwel, de bastaard van Thorie, hun 'havelijke' goederen, waaronder een nieuw bed met toebehooren, en een rente van 3 £.²²

IV-a. CLAES VAN YNDELVE²³ is rond 1420 geboren en stierf na 1492. Met zijn broer Johannes van Yndelve verkocht hij in 1451 het vierde deel van

15) SAM, G, serie I no 96, f 168, 16 juni 1477.

16) SAM, G, serie I no 96, f 106, 13 januari 1477.

17) SAM, G, serie I no 100, f 263, 15 september 1478.

18) SAM, G, serie I, no 98, f 137, 13 juli 1480.

19) J.Th. de Smidt e.a., *Chronologische lijsten van de geëxtendeerde sententiën berustende in het archief van de Grote Raad van Mechelen*, (6 dln; Brussel, 1966–1988) I, 340; II, 151.

20) A. Huussen, *Inventaris en beschrijving van de Noord-Nederlandse processtukken behorende tot de fondsen van aanzienlijke geslachten*, dl I (Amsterdam, 1968) no EA 280.

21) SAM, G, serie I no 124, f 189, 190.

22) SAM, G, serie I no 127, f 17. No 138, f 25. No 139, f 21.

23) SAM, G, serie I no 97, f 81, 22 mei 1476. No 99, f 91, 25 september 1480.

een huis en tuin aan Margaretha van Ghele, echtgenote van Mathie Mertens.²⁴ Een jaar later verkocht hij een kwart aan Johannes van de Hamme.²⁵ In 1471 wordt hij aangeduid als Claes van Yndevelde de jonge; hij geloofde toen aan Jan Groelst van Londersse ten behoeve van diens vader Jan Groelst 28 gouden rijns gulden onder verband van zijn bezittingen.²⁶ Aan Thadeus van der Rijt bekende hij in 1474 37 gouden petersgulden schuldig te zijn.²⁷ Zijn huis met grond, genaamd *de Cuijper*, gestaan in de derde Vleeshouwersstraat en bewoond door Jan de Buenere, verkocht hij in 1475.²⁸ Het laatst wordt hij gezien in 1492, als hij ter delging van een schuld het vijfde deel van de helft van het huis *Sint Marten* verkoopt aan Hendrick Gommaers.²⁹

Op latere leeftijd is Claes van Indevelde gehuwd: in 1479 bekenden hij en zijn echtgenote Lijsken 's Beckers £ 6 schuldig te zijn aan Peter van Steijnemolen.³⁰ Uit hun huwelijk zijn geen nakomelingen bekend. Wel had Claes twee natuurlijke dochters:

- 1 Lucia van Indevelde beloofde in 1481 aan Laureijs Martens, weduwnaar van Katheline Gielis, 34 gouden rijns gulden onder de belofte *Lucia bynnen sinen huyse te houden ende haer eten, drincken, clederen, schoenen ende altgene des haeren leven noot wesen sal tamelic te geven sonder mindernisse van de voorschreven scult*.³¹ De verhouding met Laureijs was duurzaam, want nog in 1508 deden zij zaken: Lucia verkocht in dat jaar de erfrente van 18 schellingen die zij in april altijd placht te ontvangen uit een huis met hof en tuin, toebehorende aan de kinderen van Laureijs Martens en gestaan tegenover de Korenmarkt in de Keizerstraat naast de tuin op de hoek van de Korte Maeghestraat.³² Jan de Gorter wijlen Adriaen Gorterssoon verkocht haar in 1489 tot *haeren live* 2 gouden andriesgulden van elk 40 groten Vlaams als jaarlijkse lijfrente en stelde zijn huis in de Grote Penningstraat als onderpand.³³ Haar vader kocht in 1489 2 andriesgulden van Jan van de Velde, eveneens voor haar levensonderhoud.³⁴ In 1519 bewees Rombout Wouters haar de dienst om haar levenslang een huis in gebruik te geven; daarvoor zegde zij toe hem terstond na haar overlijden f 150:0:0 te laten uitkeren.³⁵ Zij woonde in 1531 in een huis

24) SAM, G, serie I no 68, f 160, 12 mei 1451.

25) SAM, G, serie I no 70, f 120, 23 december 1452.

26) SAM, G, serie I 91, f 216, 19 februari 1471.

27) SAM, G, serie I no 95, f 180, 2 mei 1474.

28) SAM, G, serie I no 96, f 11, 18 oktober 1475.

29) SAM, G, serie I no 108, ff 180, 198, 1 juni 1492.

30) SAM, G, serie I no 96, f 236, 20 juni 1479.

31) SAM, G, serie I no 101, f 139, 14 december 1481.

32) SAM, G, serie I no 126, f 152, 28 februari 1508.

33) SAM, G, serie I, no 108, f 67, 11 april 1489.

34) SAM, G, serie I no 108, f 72, 11 mei 1489.

35) SAM, G, serie I no 128, f 155, 7 mei 1510.

van Goedele Caluwaerts en haar kinderen in de Peperstraat; toen zij in beroep ging tegen een Mechels schepenvonniss werd zij door de Grote Raad in het gelijk gesteld in haar verlangen en eis om het huis te blijven bewonen.³⁶

Lucia van Indevelde kreeg een bastaard van ridder Geert van den Dale, met name Roeland van den Dale.³⁷ Geert van den Daele was schepen en burgemeester van Mechelen en werd in 1488 door keizer Frederik tot ridder geslagen. Philips de Schone benoemde hem tot kamerheer.³⁸ Hij was een wettige zoon van Peter van den Dale³⁹ en was gehuwd met Katarina van den Broeck alias Musch. In 1488 en 1498 was hij deken van de lakenkopers in Mechelen.⁴⁰

- 2 Lijsbeth van Indevelde⁴¹ was de bastaarddochter van Claes van Indevelde en Lijsbeth Schermers alias Van Halle. In 1513 was zijn beginn en wellicht is zij dat tot haar dood gebleven. Haar moeder en diens man Jan de Visscher alias Boudens verklaarden in 1513 dat zij al in 1505 bij testament hadden bepaald dat Lijsbeth na hun dood al hun roerende en erflijke goederen zou erven.⁴² De stad verkocht haar in 1543 ten behoeve van Anna van den Broeck een lijfrente van 10 schellingen.⁴³

IV-b. JAN VAN INNEVELDE is tussen 1491 en 1500 overleden. Hij woonde in 1459 in de *judicio* en parochie van Humbeek nabij Mechelen. Voor schepenen van die stad beloofde Giellis Bode, ingezetene van Rumst, in 1468 aan Jan van Yndevelde ofwel de brenger van de schepenbrief de som van 30 gouden petersgulden van elk 36 groten te betalen.⁴⁴ Hij was gehuwd met Margaretha van Campenhout, dochter van Rumoldus van Campenhout, bij wiens dood Jan van Indevelde en zijn vrouw goederen erfden.⁴⁵ Jan was eigenaar van een hoeve met huis, schuur, stal, bossen en beemden, geheten *de Drye Laeckens* en gelegen te Waarloos, Kontich en Rumst, alsook van een bunder land onder het laathof van Terhagen. Zijn erfgenamen verkochten dit goed in 1539 aan

36) De Smidt c.a., *Chronologische lijsten van geëxtendeerde sententies*, II, 533.

37) E. van Autenboer, *Volksfeesten en rederijders te Mechelen 1400- 1600* (Mechelen, 1962) 178.

38) A.J.M. Kerckhoffs - De Hey, *De Grote Raad en zijn functionarissen 1477-1531* (2 dln; Amsterdam, 1980) II, 59.

39) SAM, G, serie I no 107, f 4.

40) De Smidt e.a., *Chronologische lijsten van geëxtendeerde sententies*, I, 331. V. Herinans, „Le magistrat de Malines. Listes annuelles des membres”, *Bulletin du Cercle archéologique, littéraire et artistique de Malines*, XVIII (1908).

41) SAM, B, serie I no 201, ff 30, 86, 1525-1526.

42) SAM, G, serie I no 131, ff 180, 181, 27 januari 1513.

43) Beterams, *De Mechelse schepenbrieven op het rijksarchief*, II, 894.

44) SAM, G, serie I no 89, f 82, 22 januari 1468.

45) SAM, G, serie I no 80, f 69, 13 oktober 1458.

Aert Bouw.⁴⁶ In 1471 of 1472 is hij poorter geworden van Antwerpen. Zijn kinderen waren:

- 1 Anthonis Jans van Innevelde, volgt onder V-a.
- 2 Jan Jans van Innevelde, volgt onder V-b op pagina 87.
- 3 Philips Jans van Innevelde.
- 4 Margriete Jans van Innevelde trouwde met N. Sleens.

V-a. ANTHONIS JANS VAN INNEVELDE⁴⁷ is in 1503 of 1504 overleden. Hij was te Antwerpen velpoter (droogscheerder) van beroep. Aan Jan Bollaert, kruidenier, verkocht hij in 1495 een erfrente van 20 schellingen, die hij in 1493 had gekocht van de vleeshouwer Lucas van der Elst met als onderpand een opperstal met toebehoren in het vleeshuis te Antwerpen.⁴⁸ In 1497 bezat hij het huis *de Tenen Pot* op Kipdorp te Antwerpen.⁴⁹ Samen met de wezen van zijn broer Jan en met zijn zus Margriete van Indervelde belastte hij in 1501 hun 17 bunder grote hoeve met toebehoren te Waarloos, Kontich en Rumst met een jaarlijkse cijns van 30 schellingen, te betalen aan Jan Bau⁵⁰, maar al het jaar daarop kweet Bau hem van zijn schuld.⁵¹ Anthonis van Innevelde is twee maal getrouwd geweest. De naam van zijn eerste vrouw is onbekend. Met de tweede, Katline Peters 's Hertogen, maakte hij op 21 juni 1491 huwelijksvoorwaarden.⁵² Hij had een voordochter:

- 1 Anna van Innevelde⁴⁶ trouwde met Lambrecht Hustaert, suikerbakker te Rumst.

Uit het tweede huwelijk:

- 2 Cornelis van Innevelde.
- 3 Jan van Innevelde.
- 4 Margriet van Innevelde.
- 5 Barbel Anthonis van Innevelde trouwde met de timmerman Jan Pasternaken en verkreeg in 1541 samen met haar zus Katlijne een erfrente van 5 veertelen rogge per jaar, gegeven op een huis en land geheten *Sterthoven* en gelegen in het Goor onder Brecht.⁵³
- 6 Katlijne Anthonis van Innevelde trouwde met Jan de Coster.⁵³

V-b. JAN JANS VAN INNEVELDE DE JONGE was sinds 1485 poorter van Antwerpen en stierf in 1498 of 1499. In 1496 verhuurde hij aan Anthonis Matten,

46) RAA, Rumst Gemeentearchief 26, ff 41, 42, 15 juli 1539.

47) SAA, Schepenregister 117, f 23, 17 juli 1500.

48) SAA, Schepenregister 107, f 64, 20 juli 1495.

49) SAA, Schepenregister 111, f 290.

50) SAA, Schepenregister 119, f 102, 11 augustus 1501.

51) SAA, Schepenregister 122, f 109, 23 september 1502.

52) SAA, Schepenregister 100, f 36.

53) SAA, Schepenregister 201, f 12, 10 juni 1541.

linnenwever, een huis *op Nieuwenwerf* bij de nieuwe brug te Antwerpen.⁵⁴ Na zijn overlijden verschenen zijn broers Philippus en Anthonis van Innevelde en de gebroeders Willem en Jan van Lyndt voor schepenen van Antwerpen als momboors van zijn kinderen om te verklaren dat zij tot een deling van de erfgoederen waren overgegaan.⁵⁵ In 1502 verkochten genoemde Anthonis en Philippus van Innevelde met Willem Coppens als voogden van zijn kinderen Anthonis, Margriet en Marie aan Jan Bau een erfrente van £ 4:15:0, die de kinderen hieven op de hoeve onder Rumst en Kontich.⁵⁶

Bij Clemijn van Lint was hij vader van:

- 1 Anthonis Jans van Innevelde was in 1510 haringkoper. Hij bekende toen wel te zijn voldaan door de viskoper Ghijsbrecht Gheens en zijn moeder Clemeijntken van Lint van alle goederen en versterf van zijn vader en grootvader; daarvoor werd een aantal erfrenten tot onderpand gesteld, die Ghijsbrecht Gheens hem schuldig was uit onder meer een huis in de Sponstraat te Antwerpen op de hoek van *de Drie Guldene Berge* en uit een plaats met twee haringhangen, uitkomende met een poort in het Haringvliet.⁵⁷
- 2 Margriet Jans van Innevelde.
- 3 Cornelie Jans van Innevelde.
- 4 Marie Jans van Innevelde trouwde eerst met Lanceloot van Lyere en vervolgens met Dierick Aertssen. In 1541 was Willem Bene haar derde man. Zij verkocht toen aan Barbara van den Vekene Godevaerts een erfrente van 7 carolusgulden uit de hoeve *de Drie Laeckens* te Kontich, Rumst en Waarloos, die destijds bezit was van haar grootvader.⁵⁸

III-b. ROMBOUT VAN YNDEVELDE is na 1451 overleden. In 1441 geloofde Johannes van Haeght hem 2 dukaten.⁵⁹ Tien jaar later wordt hij vermeld in verband met de pacht van goederen aan gene zijde van de *Bergsche Pas*.⁶⁰ Bij zijn niet met name bekende echtgenote had hij minstens twee kinderen:

- 1 Jan van Innevelde, volgt onder IV-c.
- 2 Johanna van Innevelde trouwde met Johannes Yueten, bierbrouwer, en stierf in of kort voor 1443.⁶¹

IV-c. JAN VAN INNEVELDE is rond 1420 geboren en stierf omstreeks 1479. Als zoon van Rombout van Innevelde droeg hij in 1443 de goederen over

54) SAA, Schepenregister 111, f 148, 23 oktober 1497.

55) SAA, Schepenregister 115, f 48.

56) SAA, Schepenregister 122, f 5, 21 april 1502.

57) SAA, Schepenregister 137, f 150.

58) SAA, Schepenregister 202, f 17, 19 juli 1541. Zie ook noot 46.

59) SAM, G, serie I no 57, f 106, 11 februari 1441.

60) SAM, G, serie I no 70, f 43, 26 januari 1451.

61) SAM, G, serie I no 54, f 176, 19 oktober 1443.

Gezicht op Mechelen. Op de voorgrond de Sint-Kathelijnepoort en de molen van Matheus van Indevelde (G. Braun en F. Hogenberg, *Civitas Orbis Terrarum*, 1572–1591).

aan zijn zwager Johannes Yueten, die hij had verkregen door het overlijden van zijn zus Johanna.⁶¹ Hij kocht van Jan Gielis de Vos in 1470 een huis met een weg en een poort en de bijbehorende grond op de Nieuwe Bruul te Mechelen, tussen enerzijds het erf van Jan Sleuws en aan de andere zijde dat van Anthonis Caluwaerts.⁶² Een jaar later verkocht hij dit huis aan Cornelis van Heenvlyet.⁶³ Jan van Indevelde was gehuwd met Katheline van Tyelen, die hertrouwde met Jan Coeman. Hun kinderen verklaarden in 1479 samen met hun moeder en stiefvader, dat hun voogden Jan van Hevere en Jan de Man rekening en bewijs hadden geleverd van alle goederen en huizen binnen en buiten de stad en vrijheid van Mechelen die de kinderen hadden verkregen bij het overlijden van hun grootvader Rombout van Yndevelde, van hun vader Jan van Yndevelde en van hun broer Rombout.⁶⁴

- 1 Rombout van Indevelde, overleden voor 1479.
- 2 Jan van Yndevelde was in 1479 religieus in het godshuis van de augustijnen te Mechelen.
- 3 Matheus van Yndevelde, volgt onder V-c.
- 4 Gielis van Yndevelde.

62) SAM, G, serie I no 91, f 33, 6 februari 1470.

63) SAM, G, serie I no 92, f 11, 27 november 1471.

64) SAM, G, serie I no 98, f 29, 12 juli 1479.

V-c. MATHEUS VAN YNDEVELDE heet in 1479 *noch een luttel onder sine jaren wesende*⁶⁴ en zal dus rond 1455 zijn geboren. In 1505 verkocht hij land te Duffel.⁶⁵ Matheus was molenaar van zijn stiel. Tegen een jaarlijkse erfcijns kocht hij in 1518 de windmolen genaamd *Moedersmolen*, gestaan buiten de Kathelijnepoort, alsook een stuk land bij de *Bruyne Cruyce* aan de weg naar Lier. Als onderpand verbond hij zijn huis *den Anckere* buiten de Kathelijnepoort (vermoedelijk zijn woonhuis) en de Bruine-Kruismolen aldaar⁶⁶ De betreffende molens zijn houten standaardmolens geweest, waarvan er veel rondom Mechelen stonden en die zijn afgebeeld op zestiende- en zeventiende-eeuwse stadsgezichten.⁶⁷ Op afbeelding 1 op p. 89 is ook Matheus' molen afgebeeld.

Gezicht op Mechelen met een molen buiten de Sint-Kathelijnepoort (Merian, *Die bourgondische Nederlanden*, 1659).

Matheus van Innevelt was gehuwd met Cornelia Mercelis, dochter van Willem Mercelis. Ten behoeve van haar had hij in 1518 de *Moedersmolen*

65) RAA, Duffel Gemeentearchief 166, f 33, 19 augustus 1505.

66) SAM, G, serie I no 142, f 126, 15 november 1518.

67) H. Coninckx, „Dans la banlieu de Malines au temps jadis”, *Mechlinia*, II (1922) 1-6.

met de molenberg en de grond gekocht.⁶⁸ Samen verkochten zij in 1522 deze molen.⁶⁹ Van Matheus zijn twee zonen bekend:⁷⁰

1 Frans Matheusse van Indevelt.

2 Jan Matheusse van Innevelt was evenals zijn vader molenaar. Hij heeft zich uit Mechelen te Roosendaal gevestigd. Het is niet duidelijk of ook zijn vader Matheus zich reeds daarheen had begeven. Het is namelijk niet uitgesloten dat deze, nadat hij in 1522 zijn molens te Mechelen had verkocht, met een aantal gezinsleden naar Roosendaal is getrokken. In ieder geval woonde Jan van Innevelt reeds in 1525 als molenaar te Roosendaal in de Molenstraat, waar dan sprake is van *Jan Matheeus de moleners huis*.⁷¹ Een en ander duidt er op, dat de familie Van Innevelt zich tussen 1522 en 1525 te Roosendaal heeft gevestigd. Tien jaar later, namelijk op 13 mei 1535, pachtte Jan Matheusse van Innevelt aldaar van jonkheer Nicolaes van Reimerswaal, heer van Lodijk, en van jonkheer Charles Pieters van Kets (Cats) de zogenaamde *Vrouwenmade* met toebehoren voor de termijn van zeven jaar voor de som van jaarlijks £ 34, waarvan de eerste termijn inging met Sint-Martensmis 1537. De overeenkomst werd aangegaan te Mechelen.⁷² Nicolaas, zoon van Adriaan van Reimerswaal en Johanna van Glymes, was heer van Reimerswaal en Lodijk. Sinds de vijftiende eeuw had zijn familie reeds de heerlijke rechten te Roosendaal. Zo bezat zij het leengoed *het Vrouwenhof*, dat een aanzienlijke strook landerijen omvatte, waaronder de *Vrouwenmade*.⁷³ Jonkheer Charles Pieters was een zoon van mr Jan Pieters, heer van Cats en president van de Grote Raad van Mechelen, en van Margriete van Cats.⁷⁴

Op 28 november 1538 pachtte en huurde Jan Matheusse van Innevelt van dezelfde personen de drie molens van Roosendaal, te weten de watermolen, de molen op de kleine Turfberg en de Calfsdonkse molen.⁷² Deze waren toen voor tweederde in bezit van Nicolaes van Reimerswaal en eenderde van Charles Pieters van Cats. Als blijk van waardering ontving Jan hiervoor van de eigenaars gedurende de eerste drie jaren telkens een 'paltsrok' (jas, overjas). De tekst van het contract volgt hieronder.

68) SAM, G, serie I no 142, f 131, 15 december 1518.

69) SAM, G, serie I no 145, f 211, 10 november 1522.

70) A.M. Bosters, „De familie van Innevelt uit Brabants Westhoek”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIX, XL (1990, 1991).

71) Abdijarchief Tongerlo, sectie II, 868, f 31. A.M. Bosters, „Manuale van de kerk van Roosendaal. (Register van renten, cijnsen en erfgoeden, 15e-17e eeuw)”, *Genealogisch tijdschrift voor Midden- en West-Noord-Brabant*, XV (1991) 17.

72) ARAG, Nassause Domeinraad, inv. Drossaers 331, reg. 2899 en 2967.

73) J.J. Werz, „Het Vrouwenhof”, *De Ghulden Roos*, V (1945) 86-90. J.M.Th. Verschueren, „Bezitters van het 'Vrouwenhof' te Roosendaal”, *De Ghulden Roos*, XXII (1962) 49-66.

74) De Smidt e.a., *Chronologische lijsten van geëxtendeerde sententies*, III, 265. L.Th. Maes, *Het Parlement en de Grote Raad te Mechelen* (Mechelen, 1949) pl. XXXII, XXXIII.

Nakomelingen van Jan Matheusse van Innevelt hebben nog lange tijd het molenaarsberoep uitgeoefend. Jan heeft een tot op heden bestaand nageslacht te Roosendaal en westelijk Noord-Brabant.⁷⁵

Het pachtcontract van de Roosendaalse molens, 1538

Item noch heeft denzelven Jan Matheussen gepacht ende gehuert tsegen den voornoemde heeren haer drye moelens die zij hebben tot Rosendale, te weten die watermoele, die nijeuwe moele op den berch⁷⁶ ende die Calfdonxe moelen, waer aff die watermoele inne gaen sal den pacht half meije XV^c achte ende dertich ende versciijnen sal den ijersten pacht tjaer daernaer anno een half meije negen ende dertich ende soe voert totten termijn van darthien jaren uut es. Item soe heeft den selven Jan Matheussen zijn beraet voir drye jaeren tot drye jaeren gedurende den termijn voirgenoemt, oft hem belieft de watermoelen te houden of nyet, overmits dat hij beduchten es van den abt van Tongerlo, dat hij een watercorenmoelen maken mochte ende mitsdien de watermoele van den heren voernoemt zeer gecranct zoude zijn. Ende sal jaerlix betalen voordien pacht vanden watermoele de somme van elf ponden grooten. Item de nijeuwe moele op den berch sal inne gaen den pacht wanneer zij te maken ende te gange gecomen is; ende sal versciijnen den pacht tjaer daer naer op den zelven dach. Ende sal geduren de pacht van deser nijeuwen moelen een termijn van seven jaeren ende dat om negenthien ponden grooten tsjaers. Item de Calfdonxe moele gepacht den termijn van seven jaren, waer aff den ijerste termijn innegaen sal Sinte Thomas dage anno negenendertich ende soe voert van jare tot jare, tot dat den termijn van seven jaren uut es. Ende dat om ende voor negenthien ponden grooten tsjaers. Item soe eijst noch bevoorwaert ende besproken dat Jan voornoemt sal dese nijeuwe moele te gange brengen op zijn costen ende sal alle jaren zijn penningen afcorten ende innen aen den pacht van deze nijeuwer moele, alsoe lange besittende dese voerscreven nijeuwe moele, tot dat zijn penningen met die rente die welke de penningen belooopen sullen mogen, die Jan voernoemt uitmaken van deser nijeuwe moele verbourseren ende verschieten sal inne sal hebben. Item sal Jan Matheussen dese drije moelens onderhouden van alle gaende wercken ende onderhouden alle de condiciën alsoe inde oude vorwaerden besproken es. Item soe sal Jan Matheussen alle jaren hebben, achtervolgende die ander oude vorwaerde, jaerlix een paltrock, waer aff besproken es dat wanneer jonckheer Niclaes van Rijmerswale gegeven heeft de twee jaren, soe sal jonckheer Charles Pieters geven tderde jaer een paltrock. Dit was gegeven tot Rosendale den XXVIII novembris XV^c achtendertich. Onder staet gescreven

van Rijmerswale

Pieters

75) A.M. Bosters, „De familie Van Innevelt uit Brabants Westhock”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIX, XL (1990, 1991).

76) Bedoeld wordt de zogenaamde Kleine Turfberg, waarvoor Niclaas van Reimerswaal in 1501 verlof kreeg er een korenwindmolen op te richten (C.J.F. Sloodmans, „Roosendaal verkocht in 1501”, *De Ghulden Roos*, V (1945) 43, 44).

De erfgenamen van heer Ghijsel Back

§ 20. Van Deurne

L.F.W. Adriaenssen

Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

Afkortingen

ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
BAH	Bisschoppelijk archief 's-Hertogenbosch
GASD	Gemeentearchief Amsterdam
GAB	Gemeentearchief Breda
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch

I. MARCELIS GERITS VAN DOERNE¹ was geboortig van 's-Hertogenbosch als zoon van Gerit Henricx van Doerne en vestigde zich te Breda, waar hij als zeepzieder in *Tsertogenbossche*, voorheen geheten *de Leerse* (huis, mouthuis, brouwhuis, houthuis, oliemolen in het mouthuis en zeepziederij) in de Tolstraat (ook: in de Lange Brugstraat) de kost won. Hij was gehuwd met Aleyt Jacop Colen², die als Eltken Merchelissen van Dueren op 24 maart 1596 in de Grote Kerk te Breda werd begraven. Aleyt erfde in 1546 als *aldste dochtere* van haar ouders een kamp, waaraan het kollatierecht van het Merlaerskoor was verbonden.³ Als weduwe verkocht zij in 1591 samen met haar kinderen het huis *Shertogenbosch*.⁴ De kinderen erfden behalve de ziederij het huis *Tbosken* in de Karstraat, een huis met schuur, stalling, achterhuis en oliemolen aan de Haagdijk in de Gampelstraat en een huis in de Schoolstraat.⁵ Zij waren bovendien erfgenamen van de Bossche kanunnik Godert van Deurne:⁶

- 1 Jacop Marcelis van Doerne, volgt onder II op pagina 94.
- 2 Cathelyn Merchelis van Doerne trouwde met Henrick Janssen van Santen.
- 3 Elyzabeth Mercelis van Deurne trouwde te Breda op 3 augustus 1584 met Peter Willem Snellen⁷, lakenkoper, droogscheerder, molenaar en bier-

1) RAH, Leen- en laatgerechten 131, f CXXII^v, 29 december 1546; f CXXIII, op *Korsavont* 1546. GAB, R 455, f 8, 8 januari 1550.

2) GAB, R 488, f 55, 12 maart 1587. R 495, f 105^v, 18 mei 1594.

3) GAH, R 1843, f 313, 23 augustus 1546.

4) GAB, R 492, f 1, 3 januari 1591.

5) GAB, Weeskamer 552, 1603–1624.

6) GAB, R 500, f 20, 31 januari 1601. R 510, f 134, 7 november 1611. Heer Godert was vermoedelijk identiek aan Godefridus Marcelis van Doern, die in 1558 en 1562 als opvolger van zijn broer Geryt, klerk, rector was van een altaar in de begijnhofkerk te 's-Hertogenbosch (G. Bannenbergh, A. Frenken en H. Hens, *De oude dekenaten Cuijk, Woensel en Hilvarenbeek in de 15de- en 16de eeuwse registers van het aartsdekenaat Kempenland* (2 dln; Nijmegen, 1968–1970) I, 91; II, 265. Vgl. I, 94; II, 266).

7) De heer K. de Graaff te Nuenen gaf mij een aanvulling op L.F.W. Adriaenssen, „De eerste zeven generaties van de familie Snellen te Breda, 1450–1650”, *De Brabantse Leeuw*, XXVIII

brouwer, tienman van Breda, zoon van Willem Jan Snellen en van Lysbeth Jan Marcelis Ruyssekers. Te Breda werden Elyzabeth en Peter in 1602 begraven op 25 juli en 6 augustus.

- 4 Gheryt Marchelis van Dueren, volgt onder Ilbis op pagina 98.

II. JACOP MARCELIS VAN DOERNE is in 1551 geboren en werd te Breda begraven op 8 september 1603. Hij was koopman en zeepzieder en maakte als schepen en tienman deel uit van het stadsbestuur.⁸ Na het overlijden van zijn vrouw Barbara Jan Jan Piggen trad hij op 24 juli 1590 te Breda in ondertrouw met Anneken Adriaen Anthonis van der Donck. Zij hertrouwde met Huybrecht Jan Geeryts de Wyse, tienman van Breda in 1617–1619 en 1624, buitenvader of regent van het weeshuis in 1623.⁹ Jacobs voorkinderen zijn:¹⁰

- 1 Anneken Jacobs van Doerne trad te Breda voor schepenen op 14 januari 1600 in ondertrouw met Cornelis Cornelis Joest Peters van Ghilse. Zij bleven in het huis *Tsertogenbossche* wonen.
- 2 Barbara Jacobs van Doerne trouwde met Jacop Aerts Hanecop, lakenverver.
- 3 Cathelyne Jacobs van Doerne, gehuwd met de advokaat mr Willem Aert Hanecop.¹¹ Deze is in 1576 te Geertruidenberg geboren, studeerde rechten te Leiden, promoveerde daar in 1599 op „de servitutibus urbanorum et rusticorum praediorum” en werd in 1600 door het Hof van Holland toegelaten als advokaat. Hij was tienman in 1612–1619 en regent van het weeshuis van Breda in 1623–1624 en 1637–1641.

De kinderen van Anna van der Donck:

- 4 Mercelis van Doerne¹² is in 1601 geboren. Toen hij in 1643 voor notaris Dirven te Princenhage zijn testament maakte, woonde hij te Breda in *den Gulden Toren* in de Kerkstraat. In 1627 woonde hij echter als koopman te Londen¹³, waar hij zich later definitief vestigde. Na op 23 september 1658 nogmaals te hebben getesteerd, is hij kinderloos overleden. In 1660 arriveerde ten kantore van Jacob en Marcelis van Deuren op de Oude Herengracht te Amsterdam een koffertje vol dokumenten van wijlen Mercelis, waaronder het testament uit 1643. Op een van de papieren waren de

(1979) 155, te weten de doopschrijvingen te Breda van Joanna en Willem, kinderen van Peter en Elyzabeth, op 17 mei 1583 en 28 september 1584. Waarvoor mijn dank.

8) Thomas Ernst van Goor, *Beschryving der Stadt en Lande van Breda* (In 's Gravenhage, By Jacobus vanden Kieboom, MDCCXLIV) 229, 255, 256.

9) Van Goor, *Beschryving der Stadt en Lande van Breda*, 119, 257, 258.

10) GAB, Weeskamer 1115, 1604–1608.

11) H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550–1750* (Tilburg, 1979) 343, no 1959.

12) RAH, Raad van Brabant 292, 10 november 1667. Idem 788–1507.

13) GASD, N 635, f 42^v, 12 november 1627.

zegelafdrukken van de wapens van zijn ouders bevestigd.¹⁴ Hij liet onder meer goederen na in het graafschap Derby. Over zijn nalatenschap werd tot in 1666 geprocedeerd tussen de families Van Deuren en Dirven, eerst voor het schepengerecht van Breda en daarna voor de Raad van Brabant te 's-Gravenhage.¹⁵ Het proces was aangespannen door mr Gregorius Dirven te Breda, mr Johan Dirven, mr Johan de Larue¹⁶, advocaten, handelend voor zichzelf en voor de mede-erfgenamen, te weten Cornelia van Gilse, de kommies Jacob van Gilse en Anna Dirven. Ten gunste van Anna Jansen Dirven, vrouw van mr Gregoris Dirven, had in 1674 Cornelis Marcellis van Deuren een legaat gemaakt.¹⁷ Gregoris¹⁸ was een zoon van Anthonis Goris Dirven en van Anna Cornelisse van Gils, die te Breda stierven op 17 september 1661 en 2 december 1632.¹⁹ De laatste moet een dochter zijn geweest van de hiervoor genoemde Anneken Jacobs van Doerne.

- 5 Anthonis Jacobs van Doerne, geboren in 1602, vestigde zich te Middelburg. Twee van zijn kinderen worden gezien als erfgenamen van hun Londense oom: Mercelis en Jacob. Aangezien laatstgenoemde Mercelis van zijn gelijknamige oom een kwart van een vijfde van de helft van diens nalatenschap erfde, mag worden verondersteld dat Anthonis meer kinderen had. Van hen werd Mercelis in 1662 poorter van Amsterdam.²⁰ Zijn broer Jacob woonde daar al minstens sedert 1650. Marcus en Anthonis van Deuren, kooplieden uit Middelburg, die in juni 1664 te Amsterdam werden gepoorterd²¹, waren misschien de andere twee kinderen, terwijl ook Willem van Deuren, die samen met Anthony en Marcus handelde op Rusland, een zoon van Anthonis kan zijn geweest. Dat zou het totale kindertal op vijf brengen.

A Jacob van Dueren tekende zijn naam als Van Deurn. Hij was zijdekramer aan de Oude Zijds Achterburgwal toen hij te Amsterdam op 9 december 1650 in ondertrouw trad met Catharina Looijmans uit Rotterdam. Toen zij in 1659 testeerden, stelde Catharina haar moeder Maria Wachtmans aan als universele erfgename en bij hun testament van 1661 legateerde Jacob aan zijn kinderen f 2500.²² Jacob overleed op 7 maart 1664 en had blijkens de inschrijving in het doodboek gewoond op *de oude zij van de Here graff*. Daar had hij samen met zijn

14) GASD, N 1135, f 463, 29 december 1660.

15) RAH, Raad van Brabant 788-1507.

16) Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 463, no 3090: Joannes Martinus de la Rue.

17) GAB, Weeskamer 908, copie d.d. 12 maart 1674.

18) Bots e.a., *Noordbrabantse studenten*, 264, no 1173.

19) L.J. Kuyck, „Grafkelders te Breda”, *Tuxandria*, VI (1899) 111-113.

20) GASD, Poorterboek 2, p. 327, 28 januari 1662.

21) GASD, Poorterboek 2, pp. 9 en 327, 19 juni 1664.

22) GASD, N 1125, f 338, 13 november 1659. N 1137, f 250, 28 mei 1661.

broer Marcelis ook zijn handelskantoor gehouden. Hij handelde op Spanje en 'Moscovië'.²³ In 1661 bevrachtte hij samen met zijn broer Mercelis en een derde koopman *de Prins Willem* om te Archangel vracht te lossen en te laden; er voeren twee kuipers mee.²⁴ De kinderen uit dit huwelijk werden hervormd gedoopt in de Oude en de Nieuwe Kerk:

AA Antonij, te Amsterdam gedoopt op 25 januari 1652.

BB Marija, te Amsterdam gedoopt op 6 juli 1653.

CC Anthonij, te Amsterdam op 26 september 1655 gedoopt.

DD Maria, op 22 oktober 1659 te Amsterdam gedoopt.

B Mercelis van Deurne²⁵, te Middelburg geboren in 1628, was koopman te Amsterdam, waar hij op de Herengracht woonde en op 24 maart 1661 in ondertrouw trad met Chrystina de Wijse uit Breda, 25 jaar oud. In een processtuk wordt Mercelis genoemd met zijn broer Jacob en 'zijn zwager' Huijbrecht de Wijse²⁶, zonder dat duidelijk wordt op welke van de broers 'zijn zwager' slaat. Misschien op beiden, want bij haar huwelijk werd Christina de Wijse geassisteerd door haar *zuster* Catharina Looijmans, terwijl Huijbrecht in 1659 peter was van een dochter van Jacob van Dueren en Catharina Looijmans. Mercelis bevrachtte meerdere malen schepen om te Archangel een lading te lossen en andere waar in te nemen.²⁷ In 1656, 1659 1665 en 1668 werkte hij samen met Huijbrecht de Wijse, die in 1659 zijn compagnon wordt genoemd.²⁸ Huijbrecht werd in 1664 'geïnsinueerd' (gedaagd) door Anthony en Marcus van Deuren om rekening en verantwoording af te leggen voor de goederen die hij namens hen te Moskou had verhandeld.²⁹ In het kontrakt van 1668 engageerden zij, elk voor een derde deel, Pieter Ockers van Gotenburg, *schipper ende meester naest Godt van sijnen scheepe genaemt Tguldehart om met den aldereersten te leveren dicht, wel gecalefaet, versien van anckers, seijlen, touwen, taeckels, victualie ende andere nootsaekelijckheden noodich tot de naer genoemde reijse om beladen met goederen uit te varen met de eerste goede wint ende weder die Godt almachtich sal gelieven te verleenen uijt dese landen, seijlen ende recht door-*

23) GASD, N 1131, f 140^v, 13 november 1659. N 1136, f 262, 21 februari 1661.

24) GASD, N 1138, f 67, 16 juli 1661.

25) GASD, N 1139, f 132, 1 november 1661.

26) Huybrecht de Wyse, 30 jaar oud en woonachtig op de Herengracht, trad te Amsterdam op 12 oktober 1663 in ondertrouw met Gerbrecht van Outers uit Amersfoort.

27) GASD, N 2709, p. 1451, 19 juni 1657.

28) GASD, N 1118, f 3, 1 juli 1656. N 2227, p. 306, 5 juni 1668. N 2714, f 391, 1 juli 1659. N 3409, ongef., 15 augustus 1665.

29) GASD, N 2954, p. 1355, 23 juni 1664.

loopen nae Archangel in Ruslandt. Tot 20 augustus kreeg de schipper vier to zes dagen de tijd om te lossen en te laden. Zou er onverhoed te Archangel uitbreken, dan moesten de schipper en het bootsvolk helpen blussen. Als vrachtprijs werd f 5500 overeengekomen *ende bovendien aenden schipper vereeren een caplaecken tot haerlieden discretie.* Twee kuipers voeren op kosten van de bevrachters mee. De clauseule over het bluffen was het gevolg van de gebeurtenissen van mei 1667, toen *door den droevigen brant die alsdoen tot Archangel is geweest* veel koopwaar is verwoest.³⁰ Mercelis' kinderen werden gereformeerd gedoopt:

AA Anthonij, te Amsterdam gedoopt op 10 mei 1662.

BB Marie, te Amsterdam gedoopt op 12 december 1663.

CC Jacoba, te Amsterdam gedoopt op 7 oktober 1665.

DD Jacoba, te Amsterdam gedoopt op 15 april 1668.

Onder enig voorbehoud waren ook de volgende kinderen van Anthonis van Deurne te Middelburg:

C Anthonij van Deurn³¹ uit Middelburg, geboren in 1627, liet op 11 en 17 april 1671 te Amsterdam ondertrouw aantekenen met Susanna Martens en legde daarbij een akte over van Vincentius van Deuren, predikant te Amersfoort. Zijn bruid was 21 jaar oud en geboortig van Amsterdam; Fredericus Schulerus was haar zwager. Hij handelde op Archangel.³²

D Marcus van Deurn³³ kocht in 1666 samen met Anthonij en Willem van Deuren een *ambaer* (pakhuis) te Archangel.³⁴ Tijdens de grote brand van 1667 verloren de drie negentig 'bonden' hennep, die *in het Duijtse hof inde ambaer* van Michiel Hendricx lagen.³⁵ In 1669 handelde hij op de Canarische Eilanden.³⁶

E Willem van Deurn, koopman te Amsterdam, verkocht in 1675 een wissel van 420 roebel ad f 5, 9 'grieven' en 12 'moecoskes', die in 1674 op zijn naam was uitgeschreven.³⁷

6 Een dochtertje stierf aan de pest en werd te Breda begraven op 5 oktober 1603.

30) GASD, N 2225, p. 1135, 28 november 1667.

31) GASD, N 2233, p. 140, 19 mei 1670. N 2954, p. 1355, 23 juni 1664.

32) GASD, N 2223, p. 911, 27 april 1667.

33) GASD, N 2954, p. 1355, 23 juni 1664.

34) GASD, N 3411, f 3, 6 juli 1666.

35) GASD, N 2225, p. 1135, 28 november 1667; vgl. p. 775, 3 november 1667.

36) GASD, N 2231, p. 750, 14 november 1669.

37) GASD, N 2246, p. 45, 5 januari 1675.

IIbis. GHERYT MERCHELISS VAN DEURNE, huidevetter en schoenmaker te Breda. Bij Marie Jacops van Ghilse was hij vader van:

- 1 Jaspérynken Gerits van Doerne, geboren in 1568.
- 2 Mercelis Gheryts van Doerne, volgt onder III op pagina 98.
- 3 Jacopmyntken Geryts van Deurne is in 1575 geboren en trouwde met Geerit Geerit Havermans³⁸, lakenkoper te Breda, wachtmeester van de burgerij aldaar en sinds ± 1590 schout van Zundert en Rijsbergen, tot hij het ambt in 1603 afstond aan zijn voorzoon Aert. Hij was omstreeks 1551 geboren en weduwnaar van Vijverken Aerts van den Corput. Op 24 juli 1625 is hij te Breda begraven.
- 4 Marie Gheryt Merceliss van Doerne.

III. MERCELIS GHERYTS VAN DOERNE, bierbrouwer, is in 1566 te Breda geboren en werd daar begraven op 27 september 1630. Zijn weduwe, Neelken Adriaen Cornelis van Hoilten³⁹, volgde hem op 16 februari 1652 in het graf. Haar kinderen:

- 1 Peter Mercelis van Deurne⁴⁰ was patroon van het Merlaers-koortje in de Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch. Krachtens deze familiale positie kreeg hij lucht van zijn verwantschap met de in 1458 overleden heer Ghijsel Back. Hij eigende zich het patronaatschap van het Bacx-koorke in de Sint-Janskerk te 's-Hertogenbosch toe en droeg een nieuwe rector voor, *in casu* een zoon uit de bekende beneficiejagersfamilie Schoock. Met succes wisten de rechtmatige erfgenamen de pretenties van Van Deurne en Schoock onderuit te halen.⁴¹ Peter van Deurne overleed in 1670 à 1672 en was bij Jenneke Dielis France vader van:
A Cornelia Peter Marchelis van Deurne, onmondig in 1667, was in dat jaar de universele erfgename van haar oom Cornelis van Deurne.⁴² Zij trouwde achtereenvolgens met Peeter van Leeuwen en Jacobus Verbeeck.
- 2 Cornelis Mercelis Gerits van Deurne⁴² is zonder nageslacht overleden.

Bijlage. Het Merlaerskoortje in de Sint Jan

Het altaar werd gesticht door Bartholomeus van Merlaer in zijn kwaliteit van executeur-testamentair van zijn neef Claes Colen en werd toegewijd aan het

38) J.P. de Man, „Genealogische gegevens betreffende Bredasche geslachten”, *De Nederlandsche Leeuw*, LXVII (1950) 9, 10.

39) GAB, R 693, f 47', 15 februari 1639.

40) Koninklijke Bibliotheek Brussel, hs II-6511, p. 213.

41) L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back”, § 6. „Pelgrom de Bie”, *De Brabantse Leeuw*, XXXVIII (1989) 233, 234; XLIX (1990) 1, 2.

42) GAB, Weeskamer 908, 1668-1677.

Heilige Graf, de Verrijzenis, de Heilige Maagd, de apostel Bartholomeus en Alle Heiligen. Van het stichtingskapitaal had hij eerst tot zijn dood het vruchtgebruik gehad. Desondanks werd het vernoemd naar de uitvoerder van de stichter: Merlaerskoortje—, terwijl het in de begin periode ook vaak Verrijzenisaltaar werd genoemd.

De stichtingsbrief van het koor is niet bewaard gebleven. Toen de geestelijkheid na de overgave van de stad in 1629 Den Bosch evacueerde, nam bisschop Ophovius de archieven mee naar Antwerpen en Brussel. In 1641–1642 werden ze in bewaring gegeven aan het kapittel van de kathedraal te Mechelen.⁴³ Voor zover bekend is niets van de in bewaring gegeven stukken teruggekomen.⁴⁴

Uit een in het Vaticaan archief berustende inventaris van de altaren, beneficies en officies in de Bossche Sint-Jan blijkt dat volgens de stichtingsbrief van 20 juli 1538 het Verrijzenisaltaar werd gedoteerd met een jaarinkomen van f 43, waarvoor elke week vijf missen moesten worden gecelebreerd. Bovendien werd f 12 vastgezet voor een officie van twee wekelijkse missen.⁴⁵ De Bossche historicus J.H. van Heurn (1716–1793) heeft wellicht de stichtingsakte gezien. Hij wist immers van de 'Maarselaars Kapelle', dat deze was gesticht *om door twee Priesteren bedient te werden. Deese moesten bij versterf of andere verandering, door de bloedverwanten des stichters, die zeker stuk land buiten de kleine Hekel geleegeen bezaaten en door het Kapittel begeeven worden; echter altijd aan vrinden des stichters die Priester waaren dog bij gebrek, aan vreemden hier toe bekwaam.*⁴⁶

Behalve als 'Maarselaarskoor' werd de naam van het koortje verbasterd tot 'Malliartskoor'⁴⁷, 'Mularts coortjen'⁴⁸ en 'Mallantskapel', terwijl thans wordt gesproken van Merlarkoor. Schutjes⁴⁹ zag 'Bartholomeus Maerselaar' als stichter van het koortje en signaleerde verwarring bij Hendrick van den Leemputte, die (± 1624) de kanunnik Gielis Mallants beschouwde als begun-

43) P. Polman, „Bossche archivalia in België. Een inventaris uit 1734“, *Bossche Bijdragen*, XXIV (1958–1959) 90.

44) De stichtingsakte zou volgens J. Mosmans, *De St Janskerk te 's Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1931) 338, bewaard worden in het kathedraalarchief van Antwerpen, maar volgens de archivaris van het bisdom Antwerpen zijn de Bossche stukken op 27 mei 1967 overgedragen aan het bisdom van Den Bosch. Archivaris Peijnenburg van het bisdom Den Bosch vermoedt dat zijn voorganger H. Hens de betreffende stukken heeft overgedragen aan het kathedraalarchief te 's-Hertogenbosch.

45) Polman, „Bossche archivalia“, 99. Vgl. G. Brom, *Archivalia in Italië, belangrijk voor de geschiedenis van Nederland* (dl I, 2 stukken; 's-Gravenhage, 1908–1909) 680, no 1983.

46) RAH, handschriftenverzameling van het Provinciaal Genootschap C-161, f 28, 31.

47) J.C.A. Hezenmans, *De St. Jans-kerk te 's Hertogenbosch en hare geschiedenis* ('s-Hertogenbosch, 1866) 335.

48) BAH, A.K. 8-3, antwoord op een missive van 1 augustus 1764 sub 3.

49) L.H.C. Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom 's Hertogenbosch* (5 dln; Sint-Michielsgestel, 1870–1876) IV, 200.

stiger van het koor, dat dan volgens hem eigenlijk 'Mallants-koorke' moest hebben geheten. Wel vermoedde Van den Leemputte met enig recht een kontaminatie tussen het Merlaerskoortje met daarin het Verrijzenisaltaar en een vergelijkbaar altaar in dezelfde kerk, gesticht door Niclaes van der Stegen en zijn vrouw.⁵⁰

Het benoemingsrecht van de beneficiant en officiant voor het koor was door de stichter verbonden aan een stuk land bij het Porta-Coelklooster en kwam toe aan zijn neef Jacop Peters Colen en diens nakomelingen. Toen Jacobs nalatenschap in 1546 werd gedeeld, viel aan zijn dochter Aleyt een kamp toe ter grootte van $4\frac{1}{2}$ morgen, *gelegen buijten muren der stad van Tshertogenbosch bijden convente der Hemelscher Poorten (...), tsamen metten rechte te confereren een beneficie van vyff missen ende een officie van twee missen, alle weken ten ewigen dagen te celebreren in de capelle der Verrisenisse ons heren, staende in ende aen die kercke van Sint Jan Evangeliste*, door Bartholomeus van Merlaer *nyeu gefundeert*.⁵¹ Nadien ging het patronaatsrecht van generatie op generatie over op de afstammelingen van Aleyt en haar man Marcelis van Deurne, tot het na 1630 toeviel aan Peter Marcelis van Deurne.

Inmiddels waren de bezittingen van de meeste katholieke instellingen in stad en meierij van Den Bosch gekonfiskeerd door de Staten-Generaal. Stichtingen die *juris patronatus laicalis* waren, mochten worden begeven door lekenpatroons, bleven voor tweederde deel buiten schot. Zo is het mogelijk dat het Bacx-koorke als stichting tot de dag van vandaag bestaat.

Met het Merlaerskoortje is het anders gelopen. Peter van Deurne begaf het altaar aan Elias en Johan, zonen van David Schoock, van wie blijkbaar de een beneficiant en de ander officiant werd. Hij ging daarmee zijn boekje te buiten, want het altaar mocht volgens de stichter uitsluitend worden begeven aan bloedverwanten. Dat Nicolaes van Someren in 1648 pretendeerde patroon te zijn van het Merlaers-koor, is misschien een poging van de familie geweest om de verkwanseling van de stichting te voorkomen.⁵²

David Schoock was een gevaar voor de stichting. Hij was een uitgesproken vertegenwoordiger van de groep gereformeerden die in Noord-Brabant de jacht op de geestelijke goederen opende. Voor een derde zoon had hij al sinds 1654 geprobeerd het Sint-Jorisaltaar te Gemert van de beneficiant, heer Joachim Colen, afhandig te maken. Om de (achterstallige) inkomsten te bemachtigen, liet hij door deurwaarders de persoonlijke bezittingen van

50) Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom*, IV, 199, 786. Vgl. p. 260: Mallants was sinds 1551 kanunnik van Den Bosch en overleed in 1575.

51) GAH, R 1843, f 313, 23 augustus 1546.

52) Kort na de overgave van de stad werd het koor *geregeert van heer en meester Robrecht Tulden inde Verwerstraet*. Onduidelijk is of deze priester officiant was danwel rentmeester (RAH, Belastingen en Domeinen 217, lijst van altaren in de Sint-Jan in 1630 à 1635, no 17).

deze priester in beslag nemen en procedeerde hij tot in 1671 voor de Raad van Brabant.⁵³ Hij kwam uit een familie van beneficiejagers: zijn grootvader Aernt Schoock was rond 1600 rentmeester van de geestelijke goederen van Zaltbommel⁵⁴, zijn oom Ceris Schoock was rentmeester van deze goederen in 1644 en 1679⁵⁵, zijn broer Johan Schoock was rentmeester van de kapittelgoederen van Sint-Oedenrode en van hun neef Martinus Schoockius verscheen te Groningen in 1651 zijn *Liber bonis vulgo ecclesiasticis dictis*, waarin hij pleitte voor het laten voortbestaan van de geestelijke goederen, die dan wel voortaan als wereldlijke stichtingen moesten worden aangewend *ad pios usus* (welteverstaan voor gereformeerd-vrome doeleinden).⁵⁶

Als Noordbrabantse beneficiejager heeft David Schoock veel verdiend. Hij deklareerde althans in 1676 bij de Staten-Generaal f25.291 voor *het opsoecken vande verswegen geestelijcke goederen inde meijerije van s Hertogenbosch*.⁵⁷ Toen hij voor zijn zonen het Merlaars-koortje had gekregen, probeerde hij het vermogen in handen te krijgen.⁵⁸ Vermoedelijk is hij daar in geslaagd en heeft hij de stichting van Bartholomeus van Merlaer gelijkwideerd. Er wordt immers na Schoock niets meer over vernomen.

Wel bleef het koortje bestaan. Het is een aanbouw tegen de noordzijde van de kerk tussen een transept- en een zijbeukbeer. Uit de zijbeuk kan het door een poortje worden betreden.⁵⁹ Aan het einde van de achttiende eeuw fungeerde het als *een stoeltjens huisje*, in 1841 werd het nog gebruikt voor „berging der stoelen” (volgens de tekening van H. Donkers in 1853 was het een „stoelle Huisje”), later fungeerde het als kaarsenbewaarpplaats⁶⁰ en in 1931 sprak Mosmans van „het stovenkamertje”.⁶¹ Sinds 1951 heeft het Merlaerskoortje weer een religieuze betekenis: eerst als piëtakapel en thans als oecumenische kapel.

53) RAH, Raad van Brabant 292, twee rekwesten aan de raad, geapostilleerd op 6 november 1670 en 31 juli 1671. GAB, R 540, f 167, 17 juli 1671.

54) A.J. Maris, *De reformatie der geestelijke en kerkelijke goederen in Gelderland, in het bijzonder in het kwartier van Nijmegen* ('s-Gravenhage, 1939) 451.

55) Maris, *De reformatie der geestelijke goederen*, 455, 458.

56) J.W. des Tombs, „Het geslacht Schoock en aanverwante families”, *De Navorscher*, LVI (1906).

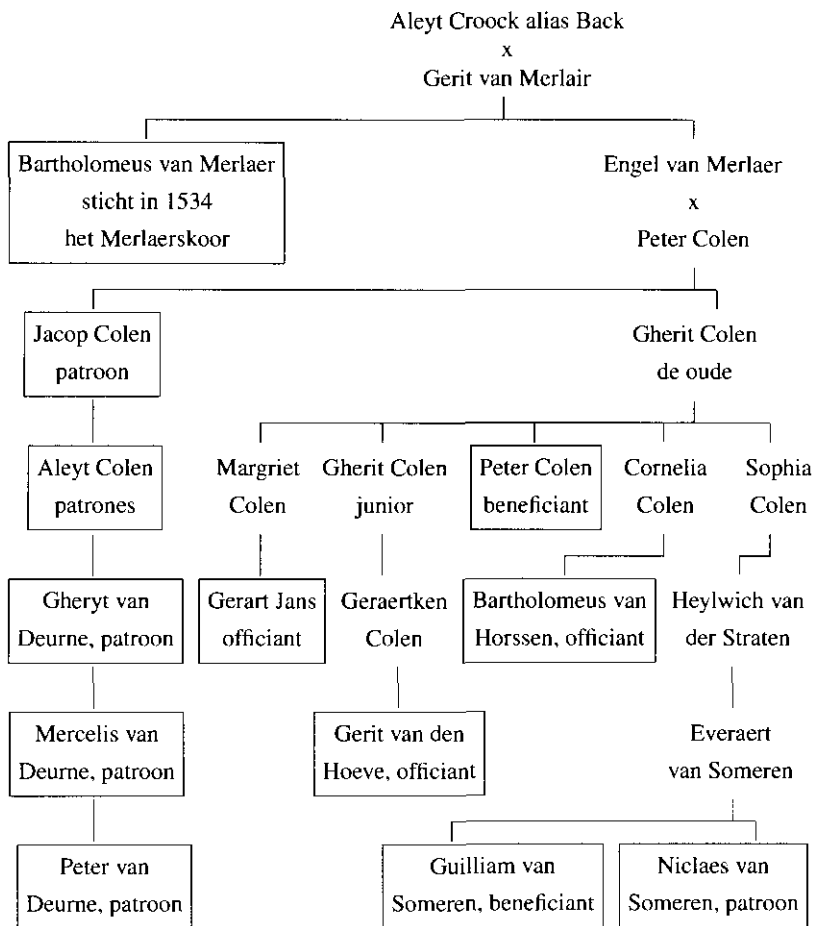
57) ARAG, Raad van State 2156-II.

58) ARAG, Staten Generaal 3271, f 562, 3 juni 1665. Staten-Generaal 3272, f 474^v, 2 oktober 1665; f 708^v, 10 november 1665; f 863, 12 december 1665. Staten-Generaal 3273, f 114^v, 27 januari 1666; f 194^v, 12 februari 1666; f 213, 15 februari 1666; f 222, 17 februari 1666; f 236^v, 19 februari 1666; f 290^v, 27 februari 1666; f 591^v, 30 april 1666.

59) C. Peeters, *De Sint Janskathedraal te 's-Hertogenbosch* ('s-Gravenhage, 1985) 74, 191, 206.

60) Peeters, *De Sint Janskathedraal*, 28.

61) RAH, handschriftenverzameling van het Provinciaal Genootschap C-161, f 28. J.A. Coppens, *Nieuwe beschrijving van het bisdom van 's Hertogenbosch, naar aanleiding van het Katholiek Meijerijch Memorieboek van A. van Gils* (5 dln; 's-Hertogenbosch, 1840–1844) II, 68. J. Mosmans, *De St Janskerk te 's Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1931) 106, 494.

Genealogisch overzicht van de betrokkenen bij het Merlaerskoortje.

Zottin verkracht

Wouter van Hulsell te Hilvarenbeek stond in 1475 zijn spurrie te maaïen, toen er een *sotynne* langs kwam. Hij nam haar *int coren, aldaer hy vander selver zynen wille gecreegh*. Toen de zottin dat had verteld aan haar tante en verzorgster, deed deze aangifte en werd Van Hulsell gevangen gezet. Toen zijn verweer voerde hij aan, dat *die selve sotynne genouch gemeyne was aen alle mannen die haers begheerden*. De hoogschout van Den Bosch vond de zaak maar *zeer onnoesel* (onschuldig) en liet de verkachter na een schikking van *f 25:0:0* vrij. (Algemeen Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 12994, rekening Kerstmis-Sint Jan 1475.)

Nogmaals Van Rund

mr G. Berkelmans

De Lind 26, 5061 HW Oisterwijk

Afkortingen

ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud administratief archief
SAVU	Streekarchief Vught

In verband met de Boxtelse herberg 'Sint Joris' behandelde ik enkele jaren geleden in dit tijdschrift een gezin uit het geslacht Van Rund¹ en vermeldde ik als tweede dochter van de Boxtelse vorster Peter Jacobs van Rundt Jacomijn. Toen haar vader (rond 1624) stierf, was zij de echtgenote van Aart Adriaan Michiels.

Deze man was mombler geweest van een dochter van de broer van Jacomijn te Boxtel. Als Aert Ariaen Ghielen ondertekende hij een testament, dat hij samen met zijn vrouw, –zij tekende als Jacomijn Peters–, maakte op 21 oktober 1645 ten overstaan van mr Wouter van Loon, gevestigd als notaris nabij de kerk van Tilburg.² De notaris vermeldde hem in de akte als Aerdt Adriaen Michielssen en duidde hem voor het snel opzoeken in zijn paperassen aan met de bijnaam Aert den Torck.³

Aart en Jacomijn zijn met elkander gehuwd als weduwnaar en weduwe, elk met kinderen uit hun vorige huwelijk. Aan hun voorgemelde uiterste wilsbeschikking is veel aandacht besteed, niet alleen door de notaris, maar ook door twee advocaten in Tilburg, de gebroeders Christiaan en Huibert de Roy, licentiaten in de rechten.⁴ Bij het opstellen lijkt de druk van een nakend levenseinde te hebben ontbroken. De echtelieden beseften wel de broosheid van de menselijke natuur, maar waren *beijde gaende ende staende ende hunne memoriën metten verstande alomme volcomen machtig*.

Zoals te doen gebruikelijk bevalen zij in het testament hun ziel aan aan God almachtig en, –daarmee te kennen gevende dat zij van de oude katholieke geloofsovertuiging gebleven waren–, aan *Marie sijne gebenedijde moeder ende voerts den geheelen hemelsche schaere*. Zij wensten binnen de parochie van Tilburg in gewijde aarde te worden begraven. Met het oog op de hinder aan de openbare roomse eredienst lijkt wat vaag te zijn gelaten waar zulks zou

1) G. Berkelmans, „Van Rund”, *De Brabantse Leeuw*, XXXVI (1987) 166-177; XXXVII (1988) 49-54.

2) GAT, N 13, f 74.

3) GAT, N 13, f 64. Als toponiem komt de Turkendijk voor (R 432, f 35^v, 1721).

4) J.H. van Mosselveld, „De Roy. Een Kempisch patriciërs-geslacht”, *De Brabantse Leeuw*, IV (1955) 65.

kunnen plaatsvinden. Enige jaren later kon nog slechts sprake zijn van een eerlijke begrafenis.

Hun laatste wil was verder, dat, afgezien van een bed en lijfgoed, de langstlevende de *simpele ende naeckte tochte* zou hebben. Onder de klem van dit vruchtgebruik was uitdrukkelijk ook de stede te Boxtel, welke de vrouw was aangekomen van haar ouders.

Alle goederen van het echtpaar moesten, wanneer de dood het huwelijk zou ontbinden, toevallen aan de daaruit geboren kinderen: aan de zoon Adriaan de ene helft en aan Jenneken, *henne tsamentlijke dochtere, voor dander hellicht*, behalve de stede te Boxtel, waarin tevens de kinderen van de vrouw uit haar eerste huwelijk deelgerechtigd waren. De voor- en de nakinderen van de vrouw zouden deze stede *hooftsgewijse* delen. De vrouw drukte daarmee iets door wat haar tevoren, in 1637, niet gelukt was. Op 28 januari van dat jaar verscheen ze alleen voor schepenen van Tilburg en is er haar ook geen momber toegewezen. Zij verklaarde toen, dat haar vader 'aflijvig' was geworden *naer doode van haeren iersten man, bij dien sij verweckt heeft vier voorkinderen*. Haar toenmalige man (Aart Adriaan Michielssen) was van mening dat zijn stiefkinderen in de goederen van zijn schoonvader, indien ze hun moeder al zouden overleven, niet mochten delen, omdat op Jacomijn de goederen van haar vader pas zouden 'devolueren' ten tijde dat *sij in houwelyicken state is geweest metten voorscreven Aerden, haren tweden man, ende daerbij verweckt twee nakynderen*. Jacomijn zei niet dat haar moeder voor haar tweede huwelijk was gestorven, maar verklaarde het *tegens recht ende redene te wesen* als de voorkinderen uitgesloten zouden worden door de nakinderen, daar die *van harentwegen luttel hadden genoten*. Schijnbaar zonder aarzeling (wellicht door kennis van de huwelijkse voorwaarden) schreef de secretaris van de schepenbank vervolgens, dat Jacomijn meende dat *aleffentwel hierinne niet en can worden versien bij testament, alsoo doordien haren tegenwoirdigen man hem daertoe niet en begeert te voegen*.

Jacomijntken heeft bijgevolg in 1637 uitdrukkelijk verklaard te willen, dat *de erffelijcke goeden die sij van hare ouders heeft gehadt ende die op haer soo in iersten als weduwelyicken staet souden mogen sijn vervallen* door haar voor- en nakinderen na haar overlijden hoofdsgewijs zouden worden genoten, onder voorbehoud van het tochtrecht voor haar man, dat hem zou mogen toekomen naar *costume locale*. Bij schenking onder de levenden werden de voorkinderen onderhavige goederen alreeds overgedragen.⁵

Het testament uit 1645 zal de vrouw hebben gerustgesteld, omdat daardoor haar man er geen belang meer bij had de *donatio inter vivos*, die buiten zijn aanwezigheid en zonder zijn bijstand was gedaan, aan te vechten. Het testament bevatte verder voor de man geen troost.

5) GAT, R 356, f 79.

Het deel van een kind dat zonder nakomelingen zou sterven, moest aanwassen bij dat van de ander(en). De uitdrukkelijke vermelding van 'anderen' duidt kennelijk op de bedoeling dat de volle broer of zuster zou erven voor de halve, gelijk trouwens de costuimen van stad en meierij van Den Bosch destijds bepaalden.⁶

Bij het maken van zijn uiterste wil heeft de man niet kleinzielig willen zijn. In het huishouden van het echtpaar woonde een kleindochter van de vrouw des huizes, welke naar haar was vernoemd. Dit meisje was een kind van een dochter uit het eerste huwelijk van de vrouw. Zij moest f 50 vooruit hebben, dat wil zeggen f 50 meer dan de andere kinderen van de dochter. Adriaan, de zoon van het echtpaar en tevens de enige zoon van de testatrice, kreeg volgens het testament van 1645 als prelegaat toegedacht *het bempdecken gelegen op de Leynsheuvel, genoempt het Ploechbempdecken*.⁷ Ook dit goed te Lennisheuvel in de heerlijkheid Boxtel was waarschijnlijk afkomstig van de vrouw.

Dit legaat diende vermoedelijk als blijk dat beide testateurs het beste voorhadden met hun zoon. Zij waren over hem bezorgd, omdat hij *voor noch ter tijt niet begaeft en is van open verstande ende volle discretie*, terwijl hij op het punt stond meerderjarig te worden.⁸ Het was om die reden, dat de langstlevende van het echtpaar en aansluitend Jenneken, *henne tsamentlijke dochtere* en volle zuster van Adriaan, de goederen van laatstgenoemde moesten blijven bezitten, ja, zelfs de vruchten daarvan genieten, zij het onder voorwaarde hem te onderhouden *in cost ende clederen, sieck ende gesondt*, zonder hem te mogen uitbesteden of buiten zetten.

In het ingestelde bewind lag wel het zwaartepunt voor de toekomst. Het testament bepaalde, dat er geen einde aan mocht komen zonder advies van naaste verwanten van weerszijden benevens twee *eerlijke gebueren*. In het algemeen werden buren geacht in hun omgeving een oogje in het zeil te houden. In Tilburg placht men er ook bij de welgestelden tegen op te zien onmondige kinderen voor hun have in een feitelijke onverdeeldheid te laten zitten met de langstlevende der ouders. Een deel van de moeilijkheden uit een onverdeeldheid werd voorkomen door kort na het overlijden van de eerststervende een erfhuis te houden, waarbij de boedel werd te gelde gemaakt. Het waren veelal de buren die voor de *affscheydinge* de waarde schatten. Evenals in Den Bosch was voorgescreven, was het te Tilburg gebruikelijk bij de schepenbank

6) *Costuymen ende usantien der Hoofst-stadt ende Meyerye van s'Hertogen-bosche* (1684) 111, art. VIII.

7) SAVU, OAA Boxtel F-2, f 97, vermeldt de Ploegakker. In 1656 was Joost Maurusz Slegers de eigenaar.

8) Als datum waarop Adriaan (met Jan Handrix en Heylken Peters als peter en meter) is gedoopt, vermeldt de pastoor 28 oktober 1620. Wij zijn er van uitgegaan, dat voor mondigheid het vierentwintigste levensjaar moest zijn voleind. Zie echter *Costuymen*, 110.

een tochtenaar pas verlof tot verkoop van goed (waarop het recht van tocht rustte) te geven, nadat buren onder ede hadden verklaard dat er noodduft, althans nijpend gebrek aan contanten, in het naburige huishouden bestond.⁹ Bij de onderhavige voorziening voor Adriaan is er geen rechtstreeks verband met vervreemding gelegd. Het inwinnen van advies van de buren was nodig voor een schriftelijke verklaring door schout en schepenen van Tilburg, welke de testateurs noemden als vereiste om Adriaan als 'meester' van zijn have en goed armslag te geven. Deze goederen konden in het geheel niet worden vervreemd, indien de langstlevende der ouders (en na diens afsterven schout en schepenen) niet oordeelde, dat het nodig was voor Adriaans onderhoud. Op subtiele wijze werd bij Jenneken alle beschikkingsmacht over de leefwijze van haar broer uit handen gehouden. Anders zou een vreemde de zaken wel eens hebben kunnen bedisselen.

De testamentaire beschikking van Aart en Jacomijn lijkt goed te zijn uitgevallen. In het begraafboek wordt met als dagtekening 16 april 1660 *de huysvrouw van Aerdt Ariens Giellen vande Driehuysen* gemeld met de aantekening: *laet kinder nae*. Voorts is hun zoon Adriaan aan de Driehuizen als jonkman van 62 jaar gestorven en begraven op 3 januari 1683.¹⁰

De achtergronden van de testatrice

Jacomijntken van Rundt kwam terecht in Tilburg door haar huwelijk met een Van Heyst, doorgaans Herman Jan Hermans genoemd.¹¹ De betovergrootvader van deze man, Herman Daneels, wordt in de stamreeks die van het geslacht Van Heijst is uitgegeven in de 73ste jaargang (1989) van *Nederlands' Patriciaat* vermeld onder generatie V. Zijn grootvader van moederszijde was een nabij de kerk gevestigde koopman ('cremer'), Willem Meeus Janssoen. Zijn nazaten hebben vaak de bijnaam Toten¹² en dragen na een eeuw de familienaam Van

9) GAT. Weesrekening 1630-13, f 1. Vgl. N 7, f 1.

10) R. Peeters, *De straten van Tilburg* (Tilburg, 1987) 43. De *Grote historische atlas van Nederland*, dl 4, Zuid-Nederland, 1838-1857 (Groningen, 1990) kaart 57, geeft 'Drie Huizen' aan als gelggen aan de verbingsweg tussen de herdgangen Hoeven en Oerle.

11) De index op het begraafregister van de parochie Tilburg (1604-1633) die F. van Zutphen en L. de Brouwer in 1992 hebben gemaakt, geeft aan dat Herman Jan Hermans is begraven op 15 oktober 1616.

12) In verband met de naam Tooten moet worden verwezen naar twee notariële akten (GAT, N 7, ff 7, 13). Notaris Wouter van Loon noteerde aan de bovenkant van het papier daarvan: *Willem Toten kinder*. Op 12 december 1641 verhuurden Nicolaes Peter Huijberts en Robbert Jan Toten als momber en toezierder over de onmondige kinderen van Willem Jan Toten bij wijlen Maria Peter Huijberts in tegenwoordigheid van de vader en grootvader der pupillen van Adriaen Jansen van Iersel *een herberge geheyten de Ploech, te weten huys, hoff, schuer, brouwhuys met den gront ende erffenisse daeraen liggende ende daertoe behorende, gestaen ende gelegen binnen deser parochie van Tilborch ter plaetsche geheyten aende kerck*, zoals Willem Jan Toten gebruikte. *Opden xxvi octobris 1645 sijn de momber der kinderen Willem*

Gils.¹³ In het kommerboek van 1588 wordt Willem nog als belastingplichtige vermeld, maar in dat van 1590 niet meer.

De schoonouders van Jacomijntken hadden een brouwerij, maar hielden zich ook bezig met landbouw. Toen de schatting voor de heffing van de honderdste penning in 1569 plaats vond, bezat Jan Herman Peter Hermans *een huys, brauwhuys met eenen cleynen huysken metten erve tot hoff, weye ende zaeylande, drie loopensaet* aan de kerk. Een lopense land werd geacht bij het gebouwencomplex te horen, zodat rekening werd gehouden met 2 lopenzaad zaailand.¹⁴ In 1581 betaalde Jan Herman Peter Hermans nog een even groot bedrag als dat wat voortkwam uit de heffing van de honderdste penning. Later is het grondbezit uitgebreid in de Nieuwlandse straat en de Schijf. Vier dochters die Herman Jan Hermans naliet uit zijn huwelijk met Jacomijn van Rundt hebben een deel van deze goederen toegescheiden gekregen na de dood van hun grootmoeder Cathelijnn. Ten tijde van het overlijden van deze schoonmoeder was Jacomijn al de echtgenote van Aart Adriaan Gielen.

Aarts vier stiefdochters, met name Grietken, Marijken, Lijsken en Dingen, kregen tot momber Jan, de oudste broer van haar vader, en Jacob, de broer van hun moeder, tot toezien. Hun betrekking tot de stiefvader lijkt niet erg hartelijk te zijn geweest. Tot de uitgaven voor de meisjes in 1622 behoorden twaalf stuiver, omdat *den toesiender was gearresteert door Aerdt Adriaen Gielen*.¹⁵ Herman Jan Hermans moge tot een niet onbemiddelde familie hebben behoord, hij is jong gestorven en zijn vader had acht erfgenamen.

Grootmoeder Cathelijnn heeft *alle heur kinderen gegeven den ooght van den jaere 1625 om opte stoppelen te deylen* en als tegenprestatie slechts een ton bier verlangd. De vier meisjes kregen dan 17 lopen rogge en 7 lopen gerst. Zestien lopen of een mud rogge waren toen f 24 waard en de gerst f 13 het mud. De jongste broeder van hun vader, Cornelis Jan Hermens, heeft toen haar koren *gemeyt, gebonden ende in den hoop geleverd*. Tot de verkoop van de hoeve in 1628 verzorgde hij de uitbating daarvan. Als pachter was hij niet zo goed van betalen, dat hij niet eens gemaand moest worden. Het stro van de

Jan Willem Meeussen ter eenre ende Adriaen van Eersel met Niclaes Thomas Peterssen ter andere sijden de novo overcomen nopende de hueringe (...).

13) In verband met de geslachtsnaam Van Gils bij deze van ouds in Tilburg wonende familie mag gewezen worden op een akte van 24 oktober 1581 (R 328, f 51): Jan zoon Willem Bartholomeus Janssoen heeft verkocht en overgedragen aan Peter Adriaan Cornelis van Spaendonck *een stuck erffs tot heije, weye ende moer, tsamen LVI lopensaet oft daeromtrent begrijpende te Tilburg ter plaatse geheijten voor Tghilze broeck*. Zulks onder voorwaarde dat de verkoper in mei 1582 *met huysvrouwe, kynderen, haeffve ende beesten buijten der jurisdictie ende heerlyckheijdt van Tilborch vertrecken ende metter woone blijven huijs houdende totten iersten dach vanden Meye over twee jaren*. De verkoper zou in Tilburg wel mogen *gaen, staen, negotiëren ende coopmanschappen doen*.

14) GAT, OAA 309, f 119^v.

15) GAT, Weesrekening 1630-13.

schaar bracht bij hem ook niets op, want hij heeft *daervoor gedorssen ende inden sack geleverd dat coren ende gerst.*

De meisjes hebben maar een enkel meevallertje gehad: *f* 50 van Adriaan Peter Jan Hermans van Heyst *doen hij religieus is geworden.* Kleren en schoeisel en ziektekosten waren voor eigen rekening. Daardoor weten we dat Margrietken lang ziek is geweest en Marijken en Dingen zelfs geleden hebben *aende kinderpoexkens.* Alle vier zijn ze echter tot wasdom gekomen.

Aan geld komen was moeilijk, omdat de verdeling van de nalatenschap van de grootouders van de meisjes moeilijk was. De scheiding en deling kende nog een verwikkeling, daar een tak van erfgenamen voor de afwikkeling uitstierf met Dirk, de enige zoon van Huibert Dirks van der Mase en van Lijsbeth Jan Herman Peters.¹⁶ Volgens de regels van het oude erfrecht, dat te Tilburg strikt genomen nog in zwang was, hadden alleen de ooms en moeien, dus de oude generatie, recht op de goederen die in die tak vererfd; in de zijlinie bestond geen plaatsvervulling. Onder voorbehoud van een aantal heibodems aan de Langenberg en aan Maasdijk en het Loons Heiken is aan onze vier meisjes en andere kleinkinderen die hun vader en moeder hadden verloren toch gegund om staaksgewijze mee te delen.

Bij de scheiding en deling kregen de vier dochters van Herman Jan Hermans grond ter beschikking. Tevoren heeft de schout Jacob Peter Jacobs van Rundt *beschreven om te comen ende als toesiender voor den kynderen dloth van deylingen in der grootmoeders goet verwachten.* Deze vormelikheden kostten veel geld. Het beschrijven vergde zes stuiver, de tocht naar Boxtel eveneens zes stuiver en het doen van de boodschap door de vorster in Boxtel nog eens drie stuiver. Nadien was nog twaalfeneenhalve stuiver nodig om de vorster van Tilburg *drye sondaechse veylingen van der kynder erffgoet int Nyeulant* in november 1628 te laten afkondigen. De verkoop van de grond, –zaailand in het Nieuwland–, werd wenselijk geacht, omdat daaruit jaarlijks *f* 12 moest worden opgebracht aan de erfgenamen van Philips Sanders in Den Bosch. De rijke brouwer Philips Christoffels Sanders verwierf daar het huis ‘De Nobel’ van zijn schoonfamilie; een van zijn schoonzusters was Judith Willem Christiaan Lucaszoon.¹⁷

Jutgen in den Nobel, aan welke de twaalf gulden waren verschuldigd, heet echter een dochter van Herman (van Heyst?).

Voor de grond in het Nieuwland bood volgens de bureu oom Jan Jan Hermans van Heyst met *f* 800 zulk een prijs, dat de beste opbrengst werd bereikt. Na aftrek van *f* 200 bleef er voor de vier dochters van Jacomijn *f* 600

16) GAT, R 353, f 35.

17) A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepenprotocollen, loopende van 1500- 1810* (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911–1914]) I, 167.

ter belegging over. Hiervoor werd een schuldbrief gekocht.¹⁵ In elk geval bereikten de meisjes met de aflossing een besparing: het wegbrengen van de *f* 12 naar 's-Hertogenbosch kostte met twaalf stuiver nog het dubbele van een boodschap naar Boxtel.

Na de belegging bleef er in 1630, toen de mombers zich verantwoordden, vanwege grootmoeder Cathelijn nog *f* 25 over. Na verrekening van *f* 14 voor een bed bleef daarvan *f* 11 over, *wairvan Aert Adriaen Michielssoen, getrouwt hebbende Jacomijne, der kynderen moeder, ten allen tijden sal verantwoirden.*"

Het Tilburgse decor van de testateur

Aart Adriaan Gielen ging met 'Jacomijn Peeters', de weduwe van Herman Jan Hermans, te 's-Hertogenbosch op 7 februari 1620 in ondertrouw. De huwelijksluiting vond plaats te Tilburg en de zwager van de bruidegom, Jan Verschuieren, was getuige. Sedert oktober 1618 was Aart weduwnaar van Ariken, dochter van Wouter Wouters de oude, zoon van Wouter Jan Reynen. Met haar was hij bij de pastoor van Tilburg in ondertrouw gegaan op Sinterklaasdag in 1606. Ariken liet bij haar sterven twee onmondige zonen achter, geheten Jan en Adriaantken. Jan was gedoopt op 25 september 1611. Hun oom van moederskant, Wouter Wouters de jonge, deed als momber volgens zijn op 30 april 1627 afgehoorde rekening en verantwoording uitgaven om de jongens naar school te laten gaan. Toeziender op hun momberschap was de voornoemde behuwdoom Jan Cornelis Willemssoen Verschuieren, doorgaans aangeduid als Jan de smet. Hij was op 14 december 1606 getrouwd met Jenneken, de jongste zuster van Aart Adriaan Gielen. Ten huize van de vorster Nicolaas Pauwels van den Sande heeft Jan Cornelissen smit op rekening van zijn neefjes 2 gulden 12 stuiver en 3 oordjes zitten verteren.

Op 12 mei 1628 hadden de stiefdochters van Aart met diens toestemming niet alleen een stuk zaailand in het Nieuwland afgestaan aan haar oom Jan Jan Hermans van Heyst, maar hebben ook Aart, mede handelend namens zijn voorkinderen, en Jan Verschuieren aan de schout Herman de Roy toegestaan dat de huurders van diens moerveld van 14 lopenzaad voor het afvoeren van gedolven brandstof gebruik maakten van hun grond langs de Lei achter Mal.¹⁸ Aart heeft op 19 maart 1636 *int bijwesen van Wouteren Wouter Jan Reynen de jonge ende Adriaen Nicolaes Hermans, hunne oomen ende gewesen momboiren*, aan deze voorkinderen Adriaan en Jan zijn recht van tocht afgestaan in twee stukken zaailand aan de Broekzijde, allebei begrensd door grond van mr Herman de Roy, en een met een einde aan het *Donckerstraetken* en met het andere einde aan een weg aan de overzijde waarvan grond is gelegen van de Bossche heilige-geesttafel, en *f* 328 uitgerekte om met hen af te rekenen.¹⁹

¹⁸) GAT, R 353, f 73. Hun grond heette *de Branden*.

¹⁹) GAT, R 356, f 39^v.

Er was daarbij sprake van een *camere, staende aen hunnen huyse* aan de Broekzijde, waarvan Aart nog vijftig jaar het genot zou houden wanneer deze niet zou afbranden.

Het tijdstip van de regeling met de voorkinderen verdient hier nog de aandacht in verband met het eigenmachtige optreden in 1637 van hun stiefmoeder ten behoeve van haar voorkinderen.

In het hiervoor uitvoerig besproken testament van 1645 wordt met geen woord gerept over de zonen uit het eerste huwelijk van de testateur.

Aart Adriaan Gielen was de enige zoon van Adriaan Michiel Willem Laureissen en Jenneken Willem Janssoen, als wiens geslachtsnaam af en toe Van den Kerckhoff wordt vermeld. Het echtpaar had ook nog twee dochters. Jenneken is hiervoor al genoemd als de vrouw van de smid Jan Cornelis Willemssoen Verschueren. Haar oudere zuster Adriaanken is te Tilburg op 16 januari 1610 in ondertrouw gegaan met de zojuist genoemde Adriaan Claas Hermans van Heyst.

Op 14 januari 1612 heeft Adriaan, zoon van wijlen Nicolaas Herman Peterszoon van Heyst, als man van Adriana, dochter van wijlen Adriaan Michiel Willem Laureis Ansems (van wie Jenneken Willem Janssen van den Kerckhoff de moeder was) het versterf van *sijnre huysvrouwen vader*, dat van Jan Jan Goyart Crillarts en het erfdeel van Willem en Jenneken, *sijnen grootvader ende grootmoeder*, verkocht en overgedragen aan zijn zwagers (Aart Adriaan Gielen en Jan Cornelis Willems Verschueren), voor wie daarmee de weg werd vrijgemaakt voor een onderlinge scheiding en deling op 21 februari 1612.²⁰ Jos van Dijk droeg eertijds van de Tilburgse families zoveel kennis, dat de afwezigheid van een geslachtsnaam hem niet belette over de rechte mannelijke linie van Aart Adriaan Gielen veel gegevens te vergaren en te rangschikken. Onder zijn fiches zijn ze echter verstopt, omdat hij ze heeft opgeborgen onder de voornaam van de oudste voorvader die hij kende en die zoals hiervoor is te zien Ansem geheten. Een moeilijkheid in die stamreeks naar Ansem is bovendien, dat twee generaties met een enkele jongensnaam worden vermeld.

De grootvader van vaderszijde van Aart Adriaan Gielen heeft rond het midden van de zestiende eeuw in Tilburg in de schepenbank gezeten en wordt in de lijsten van de schepenen doorgaans vermeld als Michiel Willem Laureyssone. Eens staat hij echter vermeld als Michiel Willem Willem Laureyssone.²¹ Dit berust niet op een verschrijving. Wanneer Michiel in 1580 is verwickeld in een rechtsgeding, wordt zijn reeks voorouders met nauwkeurigheid opgesomd en heet hij Michiel Willem Willem Laureyssone.²² De aard van het geschil laat

20) GAT, R 348, f 207. De deling had veel voeten in aarde en is wellicht niet doorgegaan volgens het ontwerp.

21) GAT, R 321.

22) GAT, R 324, los blad, 1578.

zien dat het niet gaat om een ander dan de grootvader van onze testateur Aart Adriaan Gielen. Bovendien: in 1559 is Willem Willem Laureyssone nog in leven en koopt hij een *stuccken heyvelts* ten behoeve van zijn zoon Michiel.²³

Liever dan een uiteenzetting te geven van de inhoud van de door wijlen Jos van Dijk gevonden vermeldingen betreffende de stamreeks van Aart Adriaan Gielen in de Tilburgse schepenprotocollen vermelden we tot slot enkele andere bronnen met betrekking tot de stamreeks.

A Van de vijftiende-eeuwse stamvader Ansem²⁴ wordt nog gewag gemaakt in 1630, wanneer de meergenoemde Jan Cornelis Willemssone Verschueren als weduwnaar van Jenneken ten behoeve van haar dochters Cornelia (vrouw van Wouter Pauwels Wouterssoen van den Poel²⁵) en Adriana afstand heeft gedaan van zijn tocht in *d'een hellicht van eene stede, te weten huys, hoff, schuer, turfschop metten gronde ende erffenissen daer aenliggende ende daertoe behoirende*, gelegen *aende Broecksyde ende oock onder Hilwarenbeecke*.²⁶

B Ten behoeve van Willem Laureis Ansems hebben zijn kinderen Willem en Kathelijn in 1514 afstand gedaan van een lospacht van 20 lopen rogge, op Lichtmis te betalen, met als onderpand een huis met hof en aanhorigheden *aen die Broecksyde*.²⁷ Katherijn was getrouwd met Dirk Willem Sceppers. Op 8 april 1537 heeft deze zijn recht op 10 lopen van die erfpacht overgedragen aan zijn schoonbroeder Willem. Willem Laureis Ansems was toen niet meer in leven.²⁸

Jos van Dijk noemt zonder bronvermelding twee huwelijken van Willem Ansem Laureis en naast Willem en Katherijn vier andere kinderen. Een hunner, Elisabeth, is de tweede vrouw geworden van de in zijn tijd meest gegoede Tilburger, Jan Willems Berys van Oerle, weduwnaar van Kathelijn Henrik van Gierl.²⁹ Bovendien wordt de vicecurieit van Tilburg, heer Claas Willems, een zoon genoemd van Willem Laureis Ansems. Deze priester had uit zijn samenleving met Dingen Jan Back zes natuurlijke

23) GAT, R 304, f 2^v.

24) Het is twijfelachtig of de voorouders van Ansem nog in Tilburg moeten worden gezocht. In een schepenakte van 25 februari 1552 is sprake van een last van een mud rogge uit een goed aan de Berkdijk, welk mud in verleden tijden door Ansem Laureis van Gestel is beloofd aan Aart geheten Stert.

25) L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back, § 16 Nouwen”, *De Brabantse Leeuw*, XLI (1992) 151.

26) GAT, R 354, f 30.

27) GAT, R 265, f 8.

28) GAT, R 284, f 1^v.

29) GAT, R 293, f 24, 1546. *Vanden voerbedde* was Heyliger Jan Berys van Oerle. Deze was getrouwd met Lijsbeth Hoick van Gestel en trad bijgevolg op 30 januari 1545 op als 'vriend' van de te Utrecht omgebrachte Peter Willem Sbrouwers, die men Peter Hoeck noemde (R 291, f 53. Vgl. R 283, f 38).

kinderen, van wie er een te Tilburg de bloeiende herberg 'In het Rams-hoofd' hield.

Hier moet evenwel gewezen worden op een schepenakte van 10 mei 1531: aan Willem zoon wijlen Laureis Ansems de oudste verkoopt Aart Henrik Aarts de cijns van *f* 15:10:0, die de gebroeders Henrick en Laureis, zonen van wijlen Marten van den Zande, na de dood van hun moeder Goetstouwe aan hem hadden beloofd te betalen.³⁰ Aan de vermelding van 'de oudste' moet nog meer gewicht worden toegekend, omdat terzelfder tijd, in 1535, sprake is van Laureis zoon wijlen Willem Laureijs 'die middelste'; deze was weduwnaar van Kathelijn Goyarts van den Zandt en bij haar vader van Goyaartken. Tussen vader en dochter werd een vordering en haaflijk goed gedeeld, daar de ouders *egheen erfgoeden besaeten noch en hadden*.³¹

- C Op 9 mei 1553 heeft heer Henrik de Raet, priester, als *pensier* (zaakwaarnemer) van de abt van Tongerlo de oude tiende van Tilburg voor zes jaar verpacht aan Willem Willem Laureys, diens zoon Mathijs, Gijsbert Peter Zegers, Gerit Jans Brock, Jan Aart Jacops en Jan Gijsbrecht Beerthens de oude.³² Mathijs had verscheidene zonen, onder wie Beris. Toen op 11 december 1553 een scheiding en deling tot stand kwam tussen Jenneken Gerit Peter Gijben als jonge weduwe van Jan Denijs Ariaan Mutsaerts de jonge en haar onmondige zoon Denijs Mutsaerts, waren als verwanten van de oudste in leven zijnde generatie aanwezig: Daniel, weduwe van Denijs Ariaan Mutsaerts, de grootmoeder van het jongetje, die diens vader met het oog op zijn huwelijk *f* 50 (goed voor een jaarlijkse cijns van *f* 3) had toegezegd, –alsmede een drietal oudooms, met name Adriaan Jan Peter Gijben (in 1542 armmeester), Willem Willem Laureyssen en Steven Claas Steven Reynen. De moeder van de jonge weduwe was Margriet, een zuster van Willem Willem Laureyssen.³³

Op 25 januari 1571 legde Willem Willem Laureyssen rekening en verantwoording af aan de kinderen van jonker Dierck Back, met name heer Adriaan (priester), Beerthout Back (schout van Tilburg) en Jan Oem als man en momboor van jonkvrouw Marij Back. Deze traden ook op namens de andere kinderen van jonker Dierck. Willem had de inboedel van hun ouderlijke huis te gelde gemaakt. Deze was rijker dan in Tilburg doorgaans te zien was: er was veel tin in huis en zelfs *tapetzerijen*. Enkele stukken zijn in huis gebleven, maar voor veel is de vrouw van Frans Houtappel de meestbiedende geworden. Tot de uitgaven die Willem Willem Laureyssen

30) GAT, R 279, f 5^v.

31) GAT, R 282, f 27^v.

32) GAT, R 299, f 10^v. In 1562 was Willem Willem Laureyssen *raitsheer alhier, oudt LXX jaeren* (R 617, f 57).

33) GAT, R 299, f 28^v. Zie ook R 293, f 65^v, 1546.

voor de erven Back deed, behoorde een bedrag van f 10:5:0, gegeven aan Michiel Willem Laureysen ter zake van geleenden gelde dat hij Dircken Back geleent hadde.³⁴

Een aantekening in het renteboek van de tafel van de heilige geest te Tilburg over het afleggen van een grondheerlijke cijns van een stuiver op 20 juni 1561 legt het verband tussen Willem en de stamvader Ansem. De post in het cijnsboek staet op Willem Willem Laureys Ancemszoen in de boeck omtrent den honderdsten blat.³⁵

- D Toen in 1569 de goederen van de Tilburgse bevolking werden opgenomen voor de heffing van de honderdste penning om de geduchte hertog van Alva voorlopig tevreden te stellen, had Michiel Willem Laureyssoen een huys, scuere, scaepskoye met 10 lopenzaad aan de Broekzijde. De grond bij het huis werd gebruikt als hof en weiland. Verder had Michiel het eigendom van 20 lopense zaailand, 6 lopense beemd met daarbij een open, onbeheimd heiveld aan de Maasdijk en de hierboven al vermelde 10 lopense achter Mal.³⁶ Te oordelen naar de woning van zijn nakomelingen was de stede gelegen aan de Driehuizen. Zijn bescheiden grondbezit ten spijt was Michiel de hoogstaangeslagene van de herdgang Loven³⁷, het meest oostwaarts gelegen deel van de parochie Tilburg, waar een hondertal huishoudens leefde. Hij zat dan ook van 1573 tot en met 1580 in de schepenbank van Tilburg en Goirle.

Met het oog op zijn bezit en inkomen werd Michiel in 1579 voor de plaatselijke kommer een belastingaanslag opgelegd van 62 stuiver. Daarnaast moesten zijn zoon Claas nog 13 stuiver en zijn huisvrouw, welke kennelijk als weduwe goed in tocht bezat, 11 stuiver betalen. Claas was in die tijd op moderne voet pachter van de hoeve, toebehoorende den religieusen des convents van der Baseldonck binnen der stadt van Den Bossche.³⁸ Hij betuulde de hoeve der wilhelmieten derhalve niet in halfwinning, zodat de

34) GAT, Weesrekening 1571-1. Vgl. R 617, f 60.

35) GAT, OAA 744, f 27^v. Bij een scheiding en deling van 13 november 1581 tussen de bloed- en aanverwanten van bezijden van Willem Peter Spapen uit de Kommerstraat wordt Willem zoon wijlen Laureys Willems genoemd als man van Barbara Jan Peeters Spapen. Hij kreeg het nagelaten huis, waaruit jaarlijks een mud rogge aenden manhuys tot Oisterwijk moest worden opgebracht (R 328, f 53).

36) Michiel heeft vermoedelijk dit bezit geërfd. Voor de betaling van een cijns van 40 stuiver op Lichtmis verbond in 1536 Willem Willem Laureys Ancems een huis, tuin, grond en aangelag van 18 lopense aan de Broekzijde. De cijns kon worden gelost met f 32 en Jan Willem Berys verbond zich die cijns na twee jaar af te lossen, zodat Willems goederen weer onbezwaard werden. Tesamen met Michiel Michiel Otten van Goerl belaste Willem zijn huis en een wei van 4 lopense in de parochie van Goirle ter plaatse Abcoven voor een cijns van 30 stuiver (GAT, R 283, f 38).

37) GAT, OAA 212, f 30^v.

38) GAT, R 617his, f 39. Zie voor de ligging R 297, f 77, 1552. Als pachter van de hoeve der Baselaars in later tijd vermeldt ARAG, Raad van State 2167, p. 4, Jan Willem Janssen.

dieren op de hoeve, als *perden, ossen, schapen ende andere lege beesten*, van hem alleen waren. Toen in 1580 soldaten uit Geertruidenberg hem zijn veestapel afhandig maakten en afvoerden, hadden de geuzen niet de 'papen' te grazen, maar iemand die onder het sanvegarde (vrijgeleide) van de prins van Oranje leefde, zoals de andere bewoners van Tilburg en Goirle. De bescherming van de prins had al eerder niet kunnen verhinderen dat de bevolking veel te lijden had van de in Geertruidenberg gelegerde soldaten, die toen de zaak van de prins waren toegedaan.

Tijdens een Hilvarenbeekse jaarmarkt in 1574 heeft een Peter Cornelissoen, *in de wandeling Leeuw genoempt*, met als handlangers een zekere Iewaan en een Luikenaar geheten Lenaart, de Tilburgse heilige-geestmeester Jan Cornelissen de Ber overweldigd. Hem werd aan het verstand gebracht dat *die Leeuw is nu den Ber te sterck geweest* en dat *hij salder nu wel mede omme springen*. De Leeuw dreigde De Beer, dat hij zijn *hert uyt sijnen lijve wouden eten*. Toen de heilige-geestmeester, gedachtig de sauvegarde, verklaarde ter verantwoording mee naar Geertruidenberg te willen gaan, hoonde de knevelaar dat 'de Berg' te edel was voor zulke dieren. Hij zou hem wel in een schuur over een balk trekken en zo laten hangen met vijf- of zeshonderd pond *zwaarten aen zijne benen* tot hij *eenen voet langer gered zoude zijn dan hem God gemaect hadde*. Zo werd de heilige-geestmeester *f* 175 en een rijkelijk gelag afgeperst. 's Anderendaags viel Leeuw met twee andere soldaten, genaamd Adam en den Calmen Paep, binnen ter woonstede van Michiel Willem Laureyssen, die zich had ingelaten met het innen van geld bij de bevolking voor het loskrijgen van de sauvegarde. Hij werd geboeid en onder stompen en slaan en met een kaakslag gedwongen mee te gaan naar Goirle ten huize van de jongste schepen, Nicolaas Peter Aart Sterts. Daar is vergeefs betoogd, dat te Geertruidenberg zou moeten worden beoordeeld of Michiel de schelm was waarvoor Leeuw hem uitmaakt. Leeuw heeft op hoge toon geëist dat Michiel hem terstond in Goirle geld beloofde: *of ick sal hem selffs hangen oft doerstooten*. Met Sterts als borg heeft Michiel daarop een schikking moeten maken van *f* 200 voor het drietal en nog eens *f* 50 die Leeuw heimelijk alleen in zijn zak heeft gestoken. Eerder had het drietal Michiel al eens een belofte van honderd daalder afgedwongen door hem met een wis van eikentwijgen om de hals heen en weer te slepen. Waarschijnlijk was bij Michiel met de verademing ook de gedachte aan de sauvegarde gekomen en heeft hij de onder dwang gedane belofte niet gestand gedaan, weshalve Leeuw hem in Goirle later kon uitschelden voor schelm.³⁹

Michiel, aan wie deze avonturen zijn overkomen toen hij al in de zestig was, heeft het vermoedelijk langer gemaakt dan de Leeuw. In het kom-

39) GAT, R 617bis, f 11.

merboek van 1595 komt hij nog voor en in dat jaar schijnen zowel hij als vervolgens zijn vrouw te zijn gestorven.⁴⁰ Hij liet twee zonen achter, genoemde Claas alsmede Adriaan, doch ook nog zes dochters, die allen een gezin stichtten.

- E Door de langdurige oorlog en zijn kleine erfdeel lijkt Adriaan Michiel Willems nimmer de welvaart van zijn vader te hebben gekend, ook al kreeg hij de ouderlijke hoeve. In 1604 werd zijn stede opgemeten: het zaailand besloeg nog steeds $19\frac{1}{2}$ lopense, de weidegrond was 8 lopense 40 roe groot en daarnaast waren er nog beemden van onbekende oppervlakte.⁴¹ Gelet op de grond die zijn kinderen later bezaten nabij de Lei zal daarbij de beemd achter Mal hebben behoord, die zijn vader Michiel had verworven van de nakomelingen van jonker Dierk Back Geraards en die ten tijde van deze jonker in gebruik was bij de pachters van de hoeve op diens leengoed, het *goet van der Rijdt, gelegen bij de kerck*, zoals rond 1538 Wouter Cornelissoen en rond 1546 Jan Jan 's Beckers en Peter Peter Jan Martens.

Adriaan Michiel Willem Laureyssen heeft nog gezaaid voor de oogst van 1607, maar de veldschaar werd voor zijn weduwe Jenneken en haar drie onmondige kinderen *ingevuert* en tussen hen verdeeld.⁴² De zoon Aart, die wel getrouwd was maar waarschijnlijk nog beneden de leeftijd van 25 jaar, kreeg bij de verdeling 2 mud $2\frac{1}{2}$ lopen rogge, $8\frac{1}{2}$ lopen gerst, 5 lopen 3 potten boekweit en spurrie ter waarde van dertig stuiver, de oogst van 16 roeden grond. Wat Adriaan met zijn nieuwe zwager, Jan Cornelissen de smid, en zijn nog ongetrouwde zus Adriaanken ontvingen, vormde de helft van de oogst.

De nalatenschap van Adriaan Michiel Willem Laureinssen liet zijn nabestaanden niet onverzorgd achter. Het roerende goed werd op 8 februari 1607 voor alle man verkocht en bracht dus wat geld in het laadje. Ruim een jaar later bleek er in geld (onder meer voor betaling van in geld verschuldigde pacht) *f*74:4:0 en 1 oord meer te zijn versnoept dan ontvangen. Mismoeedig gaven de mombers op: *ende de huijsinge op te timmeren ende te doen decken, den welcke soe veel costen sullen dat wij niet en weeten waer af dat wij de penningen soudennemen, want dat huys moet opgewogen sijn ende oock gedeckt sijn*. Mogelijk heeft de weduwe de wanden opgehaald en het dak hersteld. Immers Aart heeft volgens een schepenschuldbekentenis *f*200 opgenomen *tot behoeff vande moeder ende den uuytsetsel vande jongste dochter*.

- F Op 31 januari 1613 bezwaarde Aart Adriaan Gielen bij de Bossche la-

40) GAT, OAA 213, f 39^v. R 345, ff 36, 36^v.

41) GAT, OAA 216, f 296.

42) GAT, Weesrekening 1608-2.

kenhandelaar Niclaas Jan Niclaas Donckers zijn huis, hof, eeuwswels, het teulland met de hofakker en groezen, aan de Broekzijde *malcanderen aen een plack aenliggende, twaelff lopens ontrent begrijpende*, met een cijns van f 9:6:8, te betalen op Lichtmis in 's-Hertogenbosch. Dit goed was toen gelegen tussen grond van Jan Cornelis Willems Verschuieren, zwager van Aart, en van de Bossche notaris mr Henrick Oliviers.⁴³ De eigenaren hebben het goed niet meer van deze last weten te bevrijden. Claas Donckers heeft het recht op de cijns nagelaten aan zijn bloedverwante Helena Donckers, welke was getrouwd met Joris Haubracken. Deze echtelieden hadden een dochter Barbara, gehuwd met sinjeur Johan van Herpen, en een zoon Niclaas Haubracken, die uit zijn huwelijk met Anna de Louw een zoon Joris had, die op 21 november 1684 (toen de cijns door de familie werd vervreemd aan Boudewijn van den Dungen) nog minderjarig was.

Het testament van 1645

Inden naeme des heren amen. Cond ende kennelijck sij eenen iegelijcken, dat voor mij, Wouter van Loon, openbaer geadmitteert notaris tot Tilborch residerende, ende de gethuijgen naergenoempt gecompareert sijn Aerdt Adriaen Michielssen ende Jacomijne dochtere Peeter Jacobs van Runde, sijne wettige huijsvrouwe, beide gaende ende staende ende hunne memoriën metten verstande alomme volcomen ende machtich sijnde soo 'tselve ons opentlijck is blijckende, die welcke, aenmerckende de broosheijt der menschelijcker natuere, met consideratie datter niet sekerder en is dan de doodt ende niet onsekerder dan de ure der selver, hebben naer voorgaende deliberatie ende onbedwongen van iemanden (soo sij seijden) gemaectt hunnen testamente, lesten ende uuytersten wille in voegen ende manieren hier nae beschreven volgende. Inden iersten herroepende alle andere voorgaende maeckselten, hoedanich die sijn oft genoempt mochten worden, bevelen sij testateuren hunne respectieve sielen nu ende soo wanneer die uuyt den lichamen scheijden sullen Godt almachtich, Marie sijne gebenedijde moeder ende voirts den geheelen hemelschen schaere, verkiesende henne begraeffenisse ter gewijder aerde binnen deze prochie van Tilborch. Ende procederende nu tot dispositie van henne tijdelijcke goederen, hen bij sijne goddelijcke majesteit op deser werelt verleent, willen ende begeiren die voorscreven testateuren uuyterlijcken, dat den lanxtlevende van hun beijden nae doode vanden iersten afflijvingen sal blijven besitten in simpele ende naeckte tochte de stede metter erffenisse daer toe behoorende, gestaen ende gelegen binnen der baronnie van Boxtel, soo ende in alsulcker vuegen als de selve haer testatrice van wegen haere ouders is aengecomen, met een bedde ende sijne toebehoortten, sijne oft haere cleederen, lijnden ende wullen tot sijnen oft haeren lijve gemaectt sonder meer. Oversulcx dat alle der testateuren andere haeffelijcke ende erfelijcke goederen, actiën, meublen ende crediten, gereede

43) GAT, R 495, f 8.

penningen, bestialen ende alle andere, geen ter werelt uuytgescheijden, naer doode vanden iersten afflijvigen sullen worden aenveert oft geprouffiteert voor deen hellicht bijden voorscreven lanxtlevende inden naeme ende ten behoeve van Adrianen, hunnen tsamentlijcken soone, ende bij Jenneken, henne tsamenlijcke dochtere, voor dander hellicht. Ende aengaende de voorgemelde stede met haere toebehoortten tot Boxtel, die den lanxtlevende sal blijven besitten in tochte, is den wille der testateuren, dat die nae doode vanden selven lanxtlevende sal succederen ende vervallen opde twee voorscreven der testateuren tsamentlijcke kinderen ende opde voorkinderen der testatrice uuijt haer in haeren iersten houwelijcken staet verweckt bij wijlen Herman Jan Hermans van Heijst, hoofftsgewijse ende ghelijckelijck, al oft sij kinderen waeren van eenen bedde geprocreeert. Salvo dat Adriaen, der testateuren soone, onvermindert sijne filiale portie voor uuijt sal hebben het bempdecken gelegen op de Leijnsheuvel, genaempt het Ploechbempdecken, daer inne der testateuren tsamentlijcke kinderen ende der testatrice voorkinderen voor erffgenaemen alsoo instituerende, dat oft een van der testateuren tsamentlijcke kinderen sonder wettige geboorte quaemen afflijvich te worden, dat het ghedeelte van soodanige afflijvige sal vervallen op den anderen kinde, dwelck oijck geschieden sal in het regard van der testatrice voorkinderen, soo d'een oft d'ander van dije oijck sonder wettige geboorte deser werelt quaemen aff te sterven, met bespreek dat soo wanneer de kinderen van Elisabeth, voordochtere der testatrice, huns moeders goederen volgens desen fideicommissie sullen comen beërven, dat alsdan Jacomijne, der selver Elisabeths dochtere, tegenwoordelijck bij der testateuren wonachtich, voor uuijt sal hebben ende genieten de somme van vijftich guldens eens ende niettemin inde goederen haers moeders, haer van wegen deser testateuren aen te comen, neffens sijne andere susters ende broeders mede deijlen. Hebben oijck die voorscreven testateuren gewilt ende begeert, dat mits dijen den voorscreven Adriaen, hennen voorscreven tsamentlijcken soone, emmers voor noch ter tijt niet begaeft en is van open verstande ende volle discretie, dat daeromme den lanxtlevende van der testateuren ende naer doode vanden lanxtlevenden Jenneken, henne dochtere, sijne geheele gerechticheijt in alle sijne haeffelijcke ende erffelijcke goeden sal blijven besitten ende d'incompsten daer van genieten, mits den selven Adrianen onderhoudende in cost ende cleederen, sieck ende gesondt, daer toe den voorscreven lanxtlevenden ende naer sijne oft haere doot de voorschreven Jenneken sullen sijn ende blijven gehouden, sonder hem elders te mogen bestaeijen oft hem met sijne goederen van hun te doen vertrecken. Uuijt welcke consideratie der testateuren wille ende begeerte oijck sulx is, dat hij Adriaen gedurende den tegenwoordigen staete van sijnen verstande ende voor off aleer den schouteth ende schepenen alhier bij advies van sijne wedszijdige naeste vrinden met twee eerlijcke gebueren anders in geschrifte en sullen hebben verclaert, geen meester en sal wesen van sijns erffelijcke oft haeffelijcke goederen om die te mogen vercoopen, verwedden, schencken oft gheven oft anderssints veraliëneren als tot sijn nootsakelijck onderhoudt ter discretie vanden voorscreven lanxtlevende ende naer sijne oft haere doot vanden schouteth daer toe te kiezen. Alle welcke punten ende

articulen die voorscreven testateuren verclaeren te wesen hunnen testamente, lesten ende uijttersten wille, die sij begeren, dat bij een iegelijcken dijen dat aengaen mochte sal worden achtervolgt ende effect sorteren, 'tsij bij forme van testament, codicille oft anderssints, soo dijen alderbest sal cunnen subsisteren ende van weerden wesen, alwaert oijc soo dat hier innen eenige solemniteijten versuijmt waren die van wegen den rechte oft costuijme gerequireert mochten sij. Allen de selve in dijengevalle, voor soo vele in hun is, derogerende ende te niet doende mits desen. Aldus gedaen ende gepasseert ten woonhuijse mijns notaris, gestaen alhier tot Tilborch aende kercke, ter presentie van mrs Christiaen ende Huijberte de Roy, beide licentiaeten inde rechten, hier toe als gethuijgen gebeden, die desen neffens mij notario ende de testateuren op huijden den eenentwintichsten Octobris XVIe ende vijffenviertich hebben ondertekent.

Een onbekend wapen van Lage Mierde?

J.Th.M. Melssen

Purmerstraat 14, 5628 HE Eindhoven

In mei 1991 kreeg ik van redactielid C. van den Brekel een kopie toegezonden van een los vel papier, dat hij had aangetroffen in het rechterlijk archief van Hooge Mierde, inventaris nummer 126, dat zich op het rijksarchief in Noord-Brabant bevond. Op dat vel staat een tekening van een wapen met het onderschrift *Leegemyerde* en aan weerszijden de tekst *Anno en 1619*.

Het wapen zelf valt als volgt te omschrijven: gevierendeeld: I en IV gevierendeeld: I en IV een schuinbalk; II en III een jachthoorn; een hartschild met onbekende inhoud; II en III gevierendeeld: I een leeuw; II een leeuw; III een dwarsbalk: IV twee gaande leeuwen; het hartschild lijkt gedwarsbalkt van meer stukken, waaroverheen vermoedelijk een schuinbalk. Het schild is gedekt met een kroon van vijf bladeren, ook al lijken twee bladeren meer op Franse lelies.

Voor zover mij bekend is Lage Mierde steeds een dorp geweest, waarvan de heerlijkheid aan de hertogen van Brabant toekwam. In de zestiende eeuw is het dorp niet verpand. De schepenbank van Hooge en Lage Mierde en Hulsel gebruikte een schependomszegel met een heiligefiguur (Sint Jan Baptist?) en het gevierendeelde wapen van de hertogen van Brabant-Limburg.

Het wapen van 1619 is eenvoudig te identificeren. Het is van Maurits, prins van Oranje, graaf van Nassau, Meurs, markies van Veere, baron van Breda, Diest enzovoorts, zoals dat (omgekeerd) op zegels van dat jaar voorkomt. Grofweg zien wij op die zegels een gevierendeeld wapen: I en IV Nassau-

Dillenburg met hartschild Meurs; II en III Châlons-Oranje met hartschild Genève; hartschild Buren. Ook de vijfbladenkroon op het zegel is gelijk aan de tekening uit 1619.

De kwartieren Oranje en Nassau zijn dus op de tekening omgewisseld. Zowel prins Maurits als zijn broer Frederik Hendrik zegelden ook met het wapen dat de opzet van het 'Lagemierde' wapen van 1619 volgt. Het hartschild is te identificeren als dat van Saksen (de moeder van prins Maurits was Anna van Saksen): gedwarsbalkt van negen stukken, waaroverheen een ruitkrans.

Wat de reden kan zijn geweest om Lage Mierde in 1619 dit wapen 'toe te schrijven', is niet duidelijk. Kan een van de lezers hier uitkomst bieden?

Nijver en notabel Goirle

De Visscher

J. van Gils

Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek

Afkortingen

GAT	Gemeentearchief Tilburg
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAE	Streekarchief Eindhoven

De familie De Visscher behoorde als molenaarsgeslacht traditioneel tot de dorpsnotabelen. Toch hebben zij te Goirle nooit een plaats in het gemeentebestuur bezet. Zij waren zowel aan de landbouwers als aan de fabrikanten geparenteerd.

I. BENEDICTUS DE VISSCHER¹ werd geboren te Itegem in de Zuidelijke Nederlanden omstreeks 1745, tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog, als zoon van Jan de Visscher en Anna Blomme. Op jeugdige leeftijd werd hij molenaarsknecht bij Jan van Venrooij te Tilburg, maar kort voor zijn huwelijk kwam hij naar Goirle, waar hij ging wonen in een huurhuis dat eigendom was van de heer van Tilburg en Goirle, graaf Van Hogendorp van Hofwegen. Te Goirle werd hij pachter van de koren- en schorswatermolen aan de Vloed en kreeg hij op 10 november 1792 bezoek van Peter Vekemans, die bij hem kwam met een

1) GAT, R 134, ongef., 11 november 1792. R 152, ongef., 13 januari 1780. R 458, f 70, 6 januari 1798. R 490, f 7, 20 februari 1792. R 510, f 132, 4 februari 1792. N 137, no 89, 1812. N 166, no 8, 8 maart 1813; no 50, 29 mei 1813. N 175, no 10, 22 januari 1822. RAH, *Memories van Successie*, kantoor Tilburg 8, 6 maart 1822. J.M.A.P. van Gils, „Benedictus de Visscher als molenaar van de Goirlese watermolen”, *Historische Bijdragen, orgaan van de heemkundekring Tilborgh*, II (1971) 40. J. van Gils, „Een vergeten molenaar”, *Historische Bijdragen*, II (1971) 20. H.W. Janson, *Bijdrage tot de Geschiedenis van Goirle* (Voorhout, 1953) 181.

zak *voeijergoed*, –een mengsel van boekweit en rogge–, dat zo snel mogelijk gemalen moest worden. Vekemans vertrok na de mededeling dat eerst het graan gemalen moest worden, maar een half later uur verscheen hij *in min of meer beschonken toestand* bij de molen, waar een hevige woordenwisseling ontstond met De Visscher. Vekemans nam zijn zak maalgoed weer mee naar huis, maar 's avonds werd de molenaar door hem opgewacht met een stuk hout, waarmee hij hem van achteren besprong en op het hoofd sloeg, zoodat hij *op de grond neerzeeg en het bloed hem uijt de bekome wonde stroomde*. De Visscher zag kans het huis van Herman de Rooij binnen te vluchten, waar hij *seer bebloed enkele zoopjes drinkt*. Er waren geen getuigen van het voorval, maar Vekemans vertelde zelf het verhaal in geuren en kleuren. Eerst bij Herman de Rooij, waar hij een pint bier ging drinken en daarna in de herberg van Jan van der Flaes, die verklaarde dat Vekemans zo kwaadaardig was, dat hij hem ook maar aangeboden had om een hapje mee te eten. Tegen de knecht van De Visscher zei Vekemans: *„Ik zal de molenaar nog wel eens een klap verkoopen, want die van Tilburg gaan allemaal voor met malen en dat neem ik niet, mijn varken leijd honger, het voeijer moet gemalen worden”*. Peter Vekemans werd gedagvaard op de zitting *ten raadhuysse van Tilburg* op 25 november 1792 en daar veroordeeld tot een boete van 75 gulden wegens het *met beswaarde hand toebrengen van eene wonde aan de persoon van Benedictus de Visscher, molenaar op de Goirlese watermoolen*. In 1813 werd De Visscher ook pachter van de windkorenmolen te Goirle op Abcoven, voor de helft eigendom van Dideric Johan Francois, graaf van Hogendorp, en van de Tilburgse ‘fabriqueur’ Walterus Mutsaers, Jan van Venrooij, eveneens ‘fabriqueur’ te Tilburg, de Hilvarenbeekse horlogemaker Jan Ketelaars, getrouwd met Cornelia van Venrooij, bierbrouwer Cornelis Hoefmans te Riel, getrouwd met Petronella van Venrooij, en de Tilburgse molenaar Jan Baptist van Venrooij als administrateur van de revenuen van Johanna en Cornelia van Venrooij, ieder voor een tiende deel. De Goirlese bakker Hendrik van Osch stond borg voor De Visscher. Naast molenaar was hij ook herbergier en in zijn huis werd in 1818 het initiatief genomen tot de oprichting van het Sint-Sebastiaangilde. Benedictus de Visscher overleed te Goirle op 11 oktober 1821 als particulier en liet volgens zijn zoon geen onroerende goederen na. Hij was voor de eerste keer getrouwd te Tilburg op 23 juli 1786 met Petronella van Erven, aldaar gedoopt op 1 juni 1751 en begraven te Goirle op 5 juli 1788. Zij was een dochter van Peter van Erven en Johanna Peijnenborgh. Uit dit huwelijk werd een zoon geboren, voor wie een alimentatieregeling werd getroffen toen zijn vader te Tilburg op 20 februari 1792 hertrouwde met Cornelia van Erven.² Zij was een dochter van Thomas van Erven en Maria Vinkx

2) GAT, R 445, f 40, 11 september 1773. R 489, f 64^v, 10 maart 1790. R 510, f 136, 4 februari 1792. N 113, no 513, 31 mei 1788. N 122, no 11, 9 februari 1797. N 171, no 64, 10 mei 1818.

en had als weduwe van Antonij Cruijs(s)en zes kinderen. Op 6 januari 1820 is zij te Goirle overleden. De roerende goederen van Benedictus de Visscher werden na haar overlijden gedeeld tussen Jan de Visscher, die de helft kreeg, en de kinderen van zijn stiefmoeder Cornelia van Erven, die ieder slechts een zesde deel van de wederhelft erfden. Op zijn beurt zou Jan niet meedelen in de nalatenschap van zijn stiefmoeder, die een boerderij bezat te Tilburg en grond onder Berkel-Enschot en Hilvarenbeek. Bij testament kreeg haar stiefzoon een legaat van f 242 en een bed. Andere legaten waren f 165, een bed en een akker aan haar dochter Johanna Cornelia Cruijssen, een bed aan haar zoon Cornelis Cruijssen en haar kleding aan de kinderen van genoemde Johanna Cornelia Cruijssen.

De kinderen van Cornelia van Erven bij Antonij Cruijssen waren:

- a Clasina Cruijssen, gehuwd met Peter de Beer, landbouwer te Baarle-Nassau.
- b Maria Cruijssen trouwde met de verver en glazenmaker Peter van Beers te Loon op Zand.
- c Johanna Cornelia Cruijssen, gehuwd met Jan Verhof, landbouwer te Goirle.
- d Petronella Cruijssen, gehuwd met Adrianus Prinsen te Hilvarenbeek.
- e Cornelia Cruijssen, gehuwd met Hendrik de Jong te Tilburg.
- f Cornelis Cruijssen was molenaar te Hilvarenbeek en te Goirle eigenaar van het huis *de Rode Leeuw*. Bij Antonia Brouwers was hij vader van:
 - aa Catharina Cruijssen, gehuwd met Johannes van Maaren, spoorwégopzichter te Middelburg. item Antonius Cruijssen, molenaar te Hoogeloon.
 - bb Jacobus Cruijssen, molenaar te Baardwijk.
 - cc Cornelia Cruijssen trouwde met Henri Brouwers, steenkolenhandelaar te Luik.
 - dd Johannes Cornelis Cruijssen, molenaar te Culemborg.
 - ee Cornelis Cruijssen, molenaar te Tilburg.

De zoon van Benedictus de Visscher bij Petronella van Erven was:

- 1 Jan de Visscher. Hij volgt hieronder.

II. JAN DE VISSCHER³ is op 27 mei 1787 te Goirle gedoopt. Hij was lid van het

N 172, no 175, 22 december 1819. N 226, no 168, 173, 184, 19/28 augustus-1/2 september 1820. N 227, no 32, 12 januari 1821; no 153, 23 augustus 1821. N 273, no 52, 8 april 1837; no 64, 12 mei 1837. N 274, no 179, 180, 25 september 1838. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 4, 1 augustus 1820.

3) GAT, N 183, no 142, 17 december 1830. N 270, no 151, 19 september 1834. N 272, no 91, 15 juli 1836. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 66, 14 december 1852. Provinciaal Bestuur no 4265, 1844. N 1842-1895, inv. 1728, no 6, 7 januari 1853. Raadhuis Goirle, OAA 4, f 32^v, 2 januari 1840; f 47, 30 november 1841; f 62^v, 4 december 1845; f 78, 8 november

Sint-Sebastiaangilde, armmeester van het burgerlijk armbestuur en in 1841 en 1847 niet gekozen kandidaat voor de gemeenteraad. Noch in 1808, noch in 1820 wordt hij genoemd bij de notabelste ingezetenen van Goirle, maar in 1844 werd Jan plaatselijk het hoogst aangeslagen in de patent-, grond- en personele belasting. Zijn beroep was molenaar, tot 1830 als pachter, zowel van de windmolen op Abcoven als van de watermolen aan de Vloed, maar van de windmolen werd hij in genoemd jaar mede-eigenaar door koop van $\frac{22}{60}$ deel voor f 500 van Hendrik Hoefmans, molenaar en grondeigenaar te Riel. Bij deze koop was tevens inbegrepen het $\frac{22}{60}$ deel van een akker en van de molenberg. Later zou nog eens $\frac{8}{60}$ deel worden aangekocht, zodat de windmolen eigendom werd voor de helft. In 1834 werd het bezit verder uitgebreid door de koop van een akker aan de Groeneweg voor f 150 van Willem Bruers, landbouwer te Alphen. Jan trouwde te Hilvarenbeek op 5 mei 1822 met Johanna Naaijken⁴, aldaar gedoopt op 1 augustus 1788, dochter van Cornelis Naaijken en van Petronella Dispa. Zij overleed te Goirle op 13 november 1827 en liet te Hilvarenbeek de onverdeelde helft na in een huis aan de Paardenstraat. In Goirle woonde het echtpaar in een huis dat eigendom was van linnenfabrikant Jan Baptist van Besouw. Daar werd door winkelier Hendrik Naaijken, zwager van Jan en toeziende voogd over de twee minderjarige kinderen, een inventaris opgemaakt van de roerende goederen, die bestonden uit: *9 beddelakens op den bleek, 5 manshemden, 5 kussenslopen, 7 doeken, 5 halskraagjes, 2 oude handdoeken, 1 slecht tafelkleed, 1 geit, 1 wit schoorsteenkleed, 2 gouden ringen, een zakhorloge en zilveren schoen- en broekgespen*. Er was een vordering ten laste van graaf Van Hogendorp wegens gedane voorschotten aan molenmaker Rooijakkers, maar hier tegenover stond de molenpacht van drie maanden, schuldig aan Van Hogendorp, en achterstallige mejdenhuur aan Cornelia Verhof. Jan de Visscher hertrouwde te Goirle op 6 augustus 1836 met Maria Theresia Ader, gedoopt te Tilburg 28 augustus 1788, dochter van Jan David Ader⁵ en Petronella van Oosterhout. Zij had op dat ogenblik een bewogen bestaan achter de rug. In 1812 beviel zij te Antwerpen van een onwettig kind, dat pas in 1822 erkend werd door de vader, smid Hendrik van den Bichelaar, met wie zij inmiddels getrouwd was. Tien jaar later gaf burgemees-

1847; no 201, 18 november 1808 en 15 juni 1820. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle*, 182.

4) RAH, *Memories van Successie*, kantoor Tilburg 20, 10 mei 1828.

5) GAT, N 320, no 41, 19 oktober 1853. Raadhuis Goirle, OAA 64, ongef., 23 november 1830. No 65, ongef., 7 januari 1835. SAE, volkstelling van 1 januari 1840. In de Vrijstraat nummer 84 te Eindhoven woonde in 1840 Arnoldus Ader, 49 jaar oud en geboren te Tilburg, met zijn vrouw Anna van der Schoot, 50 jaar oud en geboren te Eindhoven, en hun zoon Jan Ader, 10 jaar oud, alsmede schoonvader J. van der Schoot, Maria Raudan, geboren te Altena, en Johanna van den Bichelaar, 19 jaar oud, geboren te Goirle (A. van Merendonk, „Op zoek naar Jean Davit Ader”, *De Brabantse Leeuw*, XXX (1981) 138).

ter Van Gorp kennis van het lot eener ongelukkige doch brave familie. Van den Bichelaar bleek al jaren aan een slopende ziekte te lijden, waardoor hij niet in staat was zware arbeid te verrichten, zodat het gezin in totale armoede vervallen was. Hij overleed te Goirle op 29 juni 1835. Door haar huwelijk met Jan de Visscher kwam Maria Theresia Ader in betere doen. Na het overlijden van Jan te Goirle op 9 oktober 1852 werd zij eigenares van het $\frac{4}{60}$ deel van de windmolen op Abcoven, zijnde de helft van het $\frac{8}{60}$ deel dat staande het huwelijk was aangekocht, en van $\frac{1}{4}$ van de roerende goederen met een waarde van f 803,16 $\frac{1}{2}$. De totale nalatenschap van Jan de Visscher werd getaxeerd op een waarde van f 4300 en werd voor notaris Frencken te Hilvarenbeek in 1853 gedeeld tussen de twee kinderen. Zoon Benedictus werd eigenaar van het perceel land aan de Groeneweg en van de onverdeelde helft van het perceel bouwland met molenberg en windmolen aan de Abcoven. Dochter Petronella kreeg *alle voorhanden zijnde ijzeren staven met aambeeld, ezel, blaasbalk en wat tot eene vroegere smidsaffaire heeft behoord* (te weten de smederij van Hendrik van den Bichelaar). Verder vier bedden, drie kasten, een vet varken, bouwgereedschappen, gouden en zilveren werken, een secretaire, kabinetten, koper, tin, porcelein en aardewerk en vier onderhandse schuldbekentenissen van ieder f 100. Theresia Ader deed afstand van haar aandeel in de windmolen ten behoeve van haar stiefzoon en ontving hiervoor haar aandeel in contanten, een kookkachel, twee veren bedden, koperen ketels en braadpannen en ander huisgerief. De roerende goederen werden datzelfde jaar door haar publiek verkocht, waarna zij Goirle verliet. Zij overleed te Boxtel op 13 maart 1869. De kinderen van Jan de Visscher bij Johanna Naaijkens, geboren te Goirle, waren:

- 1 Benedictus⁶ te Goirle op 7 juli 1823 geboren en daar overleden op 14 augustus 1823.
- 2 Petronella de Visscher is op 29 juli 1824 te Goirle geboren. Zij trouwde daar op 12 mei 1851 met Hendrik van Ravels, smid, geboren te Tilburg op 9 februari 1822 en overleden te Dussen op 13 augustus 1896. Hij was een zoon van Jan van Ravels en van Cornelia van Oerle. Petronella de Visscher overleed te Dussen op 1 september 1895.
- 3 Benedictus de Visscher volgt onder III.

III. BENEDICTUS DE VISSCHER⁷ is op 13 november 1826 te Goirle geboren en overleed er op 9 mei 1906. Hij was aldaar molenaar, lid van de societeit *Gau-*

6) RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 12, 8 januari 1824.

7) GAT, N 327, no 157, 14 mei 1858. N 357, no 9, 7 januari 1876; no 56, 73, 2 maart 1876. N 367, no 94, 7 juni 1884; no 100, 27 juni 1884. N 427, no 38, 1 maart 1866. N 1896-1905, inv. 28, no 23, 29 januari 1904. Raadhuis Goirle, OAA 49, f 59^v, 25 november 1853. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 98, mei 1882. Collectie heemkundekring *De Vyer Heertganghen* te Goirle, map Van Diessen.

dium Internus, van de plaatselijke afdeling van de Sint-Vincentiusveniging en van het college van zettters. Hij was ook prefect van de H. Familie en achttien jaar lang kerkmeester. Te Goirle trouwde hij op 23 november 1853 met Catharina van Besouw, geboren te Goirle op 4 juli 1828 en aldaar overleden op 18 november 1881; zij was een dochter van Jan van Besouw en van Petronella Maria de Groot. Benedictus werd eigenaar van hele windmolen op Abcoven en van de watermolen aan de Vloed. Toen hij in 1858 f 2500 leende van de Tilburgse fabrikant Bogaers, verbond hij onder Goirle twee percelen hakhout en opgaande bomen, de wind- en de watermolen en een perceel bouwland. Enkele jaren later, in 1866, werd hij bij testament de enige en universele erfgenaam van Adriana Maria Snellen, weduwe van de bakker Jan Baptist Spapens, en kon hij op zijn beurt geld lenen aan zijn zwager, de linnenfabrikant Gerard van Besouw, die na de dood van zijn vrouw toeziende voogd over zijn kinderen werd. In 1876 kocht hij voor f 270 een akker aan de Groeneweg van Antonie Boomaars, waarop een nieuwe windmolen werd gebouwd. Na de afbraak van de windmolen werd de grond voor f 36 verkocht aan Willem Verhof, bakker te Tilburg. Enkele jaren na het overlijden van Catharina van Besouw werden de goederen van Benedictus de Visscher getaxeerd op een waarde van f 22.637,22. Er volgde een boedelscheiding, waarbij De Visscher eigenaar werd van het molenaarshuis, dat hij in 1904 verkocht aan zijn schoonzoon Adrianus Bernardus van Croonenburg, van een perceel bouwland, een hypotheek ten laste van Gerard van Besouw, de inboedel en f 3,26 aan constanten. Zoon Gerardus Benedictus werd eigenaar van de windmolen aan de Groeneweg en van de watermolen. De kinderen Jan en Johanna de Visscher kregen hun aandeel, f 3.772,87, in contanten. De kinderen van Benedictus bij Catharina van Besouw, geboren te Goirle, waren:

- 1 Johannes Petrus Alphonsus Maria de Visscher⁸ is op 28 augustus 1855 geboren te Goirle, werd molenaar en trouwde te Goirle op 26 september 1881 met Maria Adriana van Roessel. Zij was aldaar geboren op 11 mei 1855 als dochter van Josephus van Roessel⁹, landbouwer, pachter van *de Leeuwenhoeve* te Goirle, en van Margo Mulders. In 1883 kocht Jan de Visscher een molen te Riel van de familie De Werd, die in 1887 verkocht werd aan molenaar Josephus van Riel uit Dongen. Datzelfde jaar leende De Visscher f 6500 van fabrikant Elias Peijnenborg voor de aankoop van een molen te Gorinchem. Na enkele jaren in die plaats gewoond te hebben, werd Jan molenaar te Eindhoven (Stratum). Vandaar keerde het gezin terug naar Goirle, waar Jan in 1896 aanwezig was bij de boedelscheiding van de goederen van zijn schoonouders, samen met Catharina van Roessel en

8) GAT, N 517, no 91, 11 mei 1883. N 521, no 11, 17 november 1887.

9) GAT, N 546, no 159, 160, 173, 9 augustus 1893; no 201, 13 oktober 1893. N 1896–1905, inv. 31, no 202, 12 juni 1896.

zijn zwager Adrianus de Brouwer, landbouwer en wethouder. Later werd Jan molenaar te Uden om vandaar voorgoed terug te keren naar Goirle, waar hij op 3 januari 1933 overleed. Zijn vrouw overleed aldaar op 26 februari 1946.

- 2 Gerardus Benedictus de Visscher¹⁰, te Goirle geboren op 7 november 1856, molenaar aldaar op de wind- en watermolen, trouwde er op 27 april 1885 met Maria Antonia Brigitta van den Heuvel. Zij is geboren te Baarle-Nassau op 5 april 1862 als dochter van de geneesheer Johannes Dominicus van den Heuvel en van Anna Emiliana Tubbax. Financieel ging het Gerardus de Visscher niet voor de wind. In 1894 leende hij f 6000 van Kerstens uit Tilburg, een jaar later f 6000 van Johannes Hendrik Jansen uit genoemde stad en in 1896 f 4000 van zijn vader. Steeds werd de hypotheek genomen op windgraan- en watermolen. In 1903 werd opnieuw een lening genomen op de windmolen, nu van f 3500; geldschietter was Johannes Botermans, steenfabrikant te Gilze en schoonvader van de Goirlese burgemeester Rens. Dezelfde dag dat de lening werd verstrekt, werd de watermolen bij bijbehorende grond voor f 3000 verkocht aan Botermans. Nieuwe leningen op de windmolen zouden hebben geleid tot het faillissement van Gerard de Visscher, die met zijn gezin naar Rotterdam verhuisde. Na hem werd de molen gehuurd door zijn neef Benedictus de Visscher, die rond 1920 eigenaar is geworden van een gedeelte van de molen door koop van Johannes Botermans en Cornelis Moonen, de hypotheekhouders van Gerardus Benedictus de Visscher. Rond 1940 kwam nog een derde deel van de molen en het in 1931 gebouwde molenhuis in handen van Benedictus de Visscher door koop van Piet de Brouwer. Door De Visscher werd de molen in 1961 verkocht aan de gemeente Goirle.
- 3 Johanna Maria, te Goirle geboren op 13 augustus 1859, aldaar overleden 8 januari 1861.
- 4 Johanna Maria de Visscher is op 10 januari 1862 te Goirle geboren en overleed daar op 27 april 1940. Zij trouwde te Goirle op 30 augustus 1886 met Adrianus Bernardus van Croonenburg, boekhouder en winkelier, gedoopt te Goirle op 11 december 1853 en aldaar overleden op 9 februari 1931, zoon van Antonius Croonenburg en van Cornelia van Ravels.
- 5 Petrus, op 13 juli 1864 geboren te Goirle, daar overleden op 3 oktober 1864. item Petronella Elisabeth, te Goirle op 5 oktober 1865 geboren en aldaar overleden op 31 januari 1866.
- 6 Maria, op 9 maart 1868 te Goirle geboren en er overleden op 22 april 1868.

10) GAT, N 547, no 230, 23 juli 1894. N 548, no 2, 4 januari 1895. N 1896–1905 inv. 2, no 154, 3 januari 1896. Inv. 39, no 35, 28 januari 1903; no 37, 28 januari 1903. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle*, 68.

7 Christina Maria, op 10 juli 1870 geboren te Goirle, aldaar gestorven op 1 december 1871.

Een Waalwijkse Mongool

L.F.W. Adriaenssen

Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

In *De Brabantse Leeuw* 1993 werd op bladzijde 139 per abuis de achterzijde van het portret van pater Adrianus Johannes Josephus Marie van der Heijden afgedrukt. Dat is jammer, want het uiterlijk van de geboren Waalwijker is opmerkelijk. Hij was een zoon van de arts Jan Baptist van der Heijden en van Theresia Anna Maria de Leeuw, is te Waalwijk geboren op 9 maart 1876, werd in 1900 tot priester gewijd en werd het jaar daarop geprofest als lid van de congregatie van het Onbevleete Hart van Maria te Scheut. Hij vertrok in 1903 als missionaris naar Mongolië, waar hij op 9 maart 1910 te Ki-pon-leong werd vermoord.

Uit de boekenkast

Geertrui Van Syngel, *Het Bosch' protocol. Een praktische handleiding*. Deze uitgave van de Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening (postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch) is vorig jaar verschenen als deel 2 van de reeks *Werken met Brabantse bronnen* en kost f 35,00.

In de schepenprotocollen van 's-Hertogenbosch was tot in het midden van de zestiende eeuw het Latijn de meest gebruikelijke voertaal. Voor veel genealogen lijkt dat een onoverkomelijke barrière te zijn. Maar aangezien door de eeuwen heen dezelfde standaardformuleringen werden gehanteerd, is het vaak mogelijk de inhoud van de akte te ontcijferen zonder het Latijn volledig te beheersen.

Geertrui van Syngel, medewerkster van het rijksarchief te 's-Hertogenbosch, heeft eenn eigentijds formulierenboek van het Bosch' protocol geschreven. Zij bespreekt de meest voorkomende handelingen: verkoop, overdracht, in cijns of in pacht geven, naasting, vruchtgebruik en afstand, emancipatie of handlichting, betalingsbelofte, ma-

ning, evictie of uitwinning en weddenschap. Van deze rechtshandelingen geeft zij vierenvijftig voorbeelden.

Elk van de vierenvijftig akten is afgedrukt, uitgeschreven en vertaald. De akten zijn zogenaamde minuten: kladden met doorhalingen en marginale en interlineaire toevoegingen en een afkortingssysteem. De vergelijking van de gereproduceerde akte en de transkriptie toont wat de oplossingen zijn van de veelvuldig gebruikte afkortingen. Het boek besluit met een klein glossarium met de meest gebruikte Latijns termen en de vertalingen in het middel- en het moderne Nederlands. Daarna volgen nog 16 bladzijden met afkortingen en de oplossingen.

Het Bosch' protocol berust op het gemeentearchief van 's-Hertogenbosch en is over de periode 1368–1501 toegankelijk via indices, die chronologisch zijn gerangschikt per plaats en voor Den Bosch per persoonsnaam, straat en instelling.

Kees Smit, *Middeleeuws latijn. Grammatica voor beginners met oefeningen* (Utrecht, 1992). Verkrijgbaar voor f 12,50 bij verschillende archieven.

Dit boekje is speciaal gemaakt voor amateurs die zich bezighouden met middeleeuws Latijn. De auteur gaf cursussen in Utrecht, Den Bosch en Vught. Hij bespreekt systematisch grammaticale vormen en vervoegingen. Zijn voorbeelden zijn voor de genealogen zeer herkenbaar, zeker voor wie in de Bossche schepenprotocollen onderzoek verricht. Het cursusboekje is per hoofdstuk voorzien van een woordenlijst en wordt afgesloten met een lijst van de meest voorkomende woorden in oude schepenakten, die betrekking hebben op rechtshandelingen als koop, betaling, schuldbekentenis, afstand doen, hypothekeer, legateren enzovoorts.

A.J.A. Bijsterveld, *Laverend tussen Kerk en wereld. De pastoors in Noord-Brabant 1400–1570* (Nijmegen, 1993). Verkrijgbaar bij Het Noordbrabants Genootschap (postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch) voor f 75,00.

Vorig jaar promoveerde de Noordbrabantse historicus Arnoud-Jan Bijsterveld op de laatmiddeleeuwse pastoors van deze provincie. Het boek is ook voor niet-vakhistorici uiterst leesbaar. In het bijzonder voor genealogen zijn de korte biografieën belangrijk, die als bijlagen bij het boek behoren. Daarin worden 3159 pastoors behandeld. De bijlagen kunnen tegen kostprijs op flop (als WP-tekst) en op papier (± 800 bladzijden) worden besteld bij de auteur, Van Heutszstraat 13, 6521 CS Nijmegen.

Uit de comme

Index op de memories van successie van Roosendaal, 1818–1841, en Oudenbosch, 1842–1857.

Wederom zijn er indices gereed gekomen in het kader van het indiceringsproject op de memories van successie. Het kanton Roosendaal werd in 1841 opgeheven en vervangen door een kantoor in Oudenbosch. Deze beide kantons omvatten de plaatsen Dinteloord, Etten, Oud- en Nieuw-Gastel, Hoeven, Leur, Sint-Maartenspolder, Oudenbosch, Nispen, Prinsenland, Roosendaal, Rucphen, Sprundel en Vorenseinde. De

indices staan ter inzage op studiezaal I van het rijksarchief te 's-Hertogenbosch.

Bidprentjes Achelse Kluis

Een van de eerste dingen die een beginnende genealoog doet, voor hij of zij naar het archief stapt, is het raadplegen van de familiepapieren die de basis vormen voor het onderzoek. Bij katholieke families stuit men dan zeker op een aantal bidprentjes, naast het trouwboekje dikwijls de enige papieren in het familiearchief. Als zelfs de bidprentje ontbreken, staat voor u de collectie van pater Dominicus de Jong in de Achelse Kluis ter beschikking. Deze verzameling bevat zo'n 700.000 bidprentjes en 50.000 rouwbrieven, een zeer rijke bron, waarin vrijwel geen enkele familie ontbreekt. Twee dagen per week, op maandag en woensdag, bent u welkom. Telefonisch een afspraak maken is wel geboden, eveneens op genoemde dagen, tussen 10.00 en 12.00 en tussen 14.00 en 17.00 uur. Telefoon België: 011-641078, of Nederland: 04908-275. U kunt ook schrijven voor een afspraak.

Achelse Kluis, Abdyweg 50, 5556 VE Valkenswaard

Vragenrubriek

VRAGEN

JAN JANSEN UIT OOSTERHOUT

Rond 1650 emigreerde de *Brabanter* Jan Jansen van Oosterhout naar Nieuw-Amsterdam (nu New York) in Nieuw-Nederland. Daar trouwde hij op 25 oktober 1653 gereformeerd met Annetje Jellis (Gielis) uit Zaltbommel. Wie kent hun (voor)ouders?

VAN UDEN

Geerit Goort Luijcken van Uden is rond 1580 geboren en woonde te Dinther, waar hij in 1630 borgemeester en geruime tijd schepen in de bank van Heeswijk en Dinther was. Behalve te Dinther was hij gegoed te Geffen. In eerste echt trouwde hij met Jenneken Peters Verdussen, dochter van Peter Arijen Verdussen bij Jenneken Jan Lambrechts. In 1626 hertrouwde hij met Lyntken Joost Joosten, dochter van Joost bij Mechtelt Henrick Jan Celen. Hij stierf in 1660 à 1664. Gezocht de afkomst en het voorgeslacht van Geerit van Uden.

ANTWOORDEN

VAN DRUTEN (*De Brabantse Leeuw* 1994/1)

In het laatste kwart van de elfde eeuw was Rotgerus de Drutena een van de getuigen van de schenking van het landgoed 'Ortina' (Orthen?), die gravin Adelheid deed aan de Sint-Martinuskerk te Utrecht en aan bisschop Utrecht (H.P.H. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312. I. De meierij van 's-Hertogenbosch (met de heerlijkheid Gemert)* (2 stukken; 's-Gravenhage, 1979) I, no 32).

Leo Adriaenssen

Driemaandelijks tijdschrift van de Sectie voor Geslacht-, Naam- en Wapenkunde van Het Noordbrabantse Genootschap. Redactie: drs L.F.W. Adriaensen, voorzitter, mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J. van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, A.J.A. van Loon, J.W.M. Weijts en ir J.G.N.M. van der Zanden. Redactie- en administratie-adres: Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch, tel. 073-139484.

Abonnementen per jaargang: binnenland f 39,50; buitenland f 42,50 inclusief porti. Men wordt verzocht te betalen via een toe te zenden acceptgirokaart. Opzeggingen alleen schriftelijk mogelijk voor 1 december.

JAARGANG 43

— no 3 —

1994

Een geslacht Smulders (Smeulders)

† J.A.M. Smulders

Koningsvaren 4, 5062 JA Oisterwijk

Afkortingen

GAT Gemeentearchief Tilburg

(Vervolg van p. 82)

XV-e. JOANNES FRANCISCUS SMULDERS is te Oisterwijk gedoopt op 17 januari 1788 en stierf te Heukelom op 25 juni 1856. Hij was getrouwd met Petronella Steuvers, dochter van Jan Steuvers en van Justina van Hees. Zij is op 10 juni 1701 te Oisterwijk gedoopt en werd de moeder van:

- 1 Adriana Smulders, geboren te Heukelom op 27 september 1811, trouwde te Tilburg op 27 januari 1848 met Jan Baptist Klaazen, geboren te Berkel-Enschot op 19 november 1813.
- 2 Martinus Smulders is te Heukelom geboren op 31 december 1812 en trouwde te Oisterwijk op 9 november 1857 met Gijsberta de Rooij, die daar was geboren op 18 juni 1826. In 1857 was Martinus broodbakker te Megen.
- 3 Lambert Smulders, te Heukelom geboren op 1 november 1814, stierf te Udenhout op 6 januari 1890. Te Berkel-Enschot trouwde hij op 2 mei 1844 met Anna Maria van Iersel, geboren te Berkel op 19 december 1814. Kinderen:
 - A Joannes, geboren te Heukelom op 22 maart 1845 en aldaar overleden op 11 juni 1845.
 - B Cornelia Smulders, geboren te Heukelom op 2 april 1846, trouwde te Udenhout op 5 mei 1879 met de landbouwer Cornelis Denissen, die aldaar is geboren op 10 april 1839.
 - C Peter Smulders is op 24 juli 1849 te Moergestel geboren en stierf te Udenhout op 24 oktober 1892. Hij was landbouwer. Te Udenhout

trouwde hij op 13 februari 1882 met Cornelia Witlocx, geboren te Haaren op 2 juli 1854. Zij kregen zeven kinderen.

D Johannes Cornelis, geboren te Moergestel op 17 januari 1855 en daar overleden op 7 augustus 1855.

- 4 Johanna Smulders is op 10 maart 1817 te Heukelom geboren en stierf te Tilburg op 12 december 1896. Te Goirle trouwde zij op 19 februari 1855 met Cornelis de Rooij, weduwnaar van Maria van Hees. Vervolgens trouwde zij aldaar op 4 juni 1866 met Wilhelmus Schellekens, die eerder was gehuwd geweest met 1) Helena Donkers en 2) Johanna Maria Hendriks. Haar derde man werd te Goirle op 15 oktober 1869 Johannes van Zon, haar vierde te Tilburg op 9 januari 1873 Johannes Wilhelmus Ader. De laatste was geboren te Antwerpen op 11 augustus 1809 en eerder getrouwd geweest met Catharina Denissen.
- 5 Ida, te Heukelom geboren op 18 juli 1821 en daar overleden op 7 september 1840.
- 6 Johannes Smulders, geboren te Heukelom op 18 juli 1823, trouwde te Berkel-Enschot op 21 februari 1867 met Wilhelmina van Roessel. Hij stierf te Oisterwijk op 27 augustus 1899.
- 7 Adriaan Smulders is op 1 december 1825 te Heukelom geboren, trouwde te Oisterwijk op 4 mei 1871 met Francisca Martens en stierf daar op 19 april 1901. Zijn vrouw was te Helmond geboren op 20 april 1831.
- 8 Francisca Smulders, geboren te Heukelom op 21 december 1832, trouwde te Berkel-Enschot op 23 april 1868 met Gerardus van Tilburg, geboren te Heukelom op 10 september 1833.

XIII-f. DOMINICUS ADRIAAN SMULDERS⁵¹, kaardenmaker, is te Tilburg gedoopt op 12 september 1726 en werd daar begraven op 8 januari 1789. Zijn eerste vrouw, Johanna van den Bogaart, was te Tilburg begraven op 30 januari 1762. Aldaar hertrouwde hij op 1 mei 1763 met Johanna Cornelis van Diessen, geboren te Rijen omstreeks 1718. Ten derden male trouwde hij te Tilburg op 9 mei 1775 met Catharina Smits uit Delft. Zij werd te Tilburg begraven op 12 maart 1785. Uit het eerste huwelijk werd geboren:

- 1 Joannes Baptista, te Tilburg gedoopt op 20 januari 1762 en aldaar begraven op 22 januari 1762.

Uit het derde huwelijk:

- 2 Joannes Baptista, te Tilburg gedoopt op 19 april 1776.
- 3 Cornelis Matthias Smulders, volgt onder XIV-f op pagina 131.

51) GAT, R 509, ongef., 25 februari 1789. N 91, f 105, 18 april 1763. N 110, no 283, 25 februari 1785.

XIV-f. CORNELIS MATTHIAS SMULDERS⁵² is te Tilburg gedoopt op 23 juni 1777, was bakkersbaas te Middelbeers en stierf te 's-Hertogenbosch op 9 juni 1854. Daar was zijn vrouw, Lamberdina Maria van Hulst, op 11 maart 1784 gedoopt als dochter van Arnoldus van Hulst en Wilhelmina Swinkels. Zij overleed te Middelbeers op 12 juni 1845. Kinderen:

- 1 Dominicus, gedoopt te Tilburg op 19 februari 1809.
- 2 Joannes Baptista Smulders is op 23 december 1810 te Tilburg gedoopt en vestigde zich als meester-smid te 's-Hertogenbosch, waar hij op 10 november 1879 kwam te overlijden. Aldaar trouwde hij op 2 juni 1849 met Petronella Maria Graven, geboren te 's-Hertogenbosch op 15 augustus 1822. Hun kinderen waren:
 - A Wilhelmus Cornelius Dominicus Smulders, smid, geboren te 's-Hertogenbosch op 26 september 1849, trouwde daar op 17 mei 1881 met Johanna Maria Beks. Deze is te Vught geboren op 24 april 1859 en stierf te 's-Hertogenbosch op 21 oktober 1894. Uit hun huwelijk werden negen kinderen geboren.
 - B Anna Maria Catharina Wilhelmina, geboren te 's-Hertogenbosch op 2 januari 1851 en aldaar overleden op 28 oktober 1852.
 - C Mattheas Johannes, geboren te 's-Hertogenbosch op 14 mei 1852.
 - D Henricus, geboren te 's-Hertogenbosch op 24 september, aldaar overleden op 27 november 1853.
 - E Josephus Henricus Smulders is op 19 maart 1855 te 's-Hertogenbosch geboren. Toen hij op 19 mei 1880 aldaar trouwde met Anna Maria Petronella Heeren, was hij *opzigter bij den waterstaat*. Zijn vrouw was in Den Bosch geboren op 8 februari 1859. Zij kreeg vier kinderen.
 - F Henrica Wilhelmina, geboren te 's-Hertogenbosch op 21 januari 1857.
 - G Henricus Cornelis Johannes, geboren te 's-Hertogenbosch op 25 augustus 1858 en daar overleden op 4 december 1858.
- 3 Martinus, geboren te Oirschot op 20 oktober 1816.

XI-j. JAN JAN SMULDERS, gedoopt te Tilburg op 28 maart 1663, trouwde daar op 10 februari 1692 met Cathalijn Jans, die rond 1662 was geboren te Ravels in het land van Antwerpen. Hun kindereu:

- 1 Jan Baptist Smulders werd op 14 december 1692 te Tilburg gedoopt, trouwde er op 10 februari 1732 en werd er op 8 februari 1747 begraven. Zijn vrouw, Jennemarij Lammers, was een dochter van Lambert Lammers en Maria Peeters, is te Tilburg gedoopt op 12 mei 1701 en stierf aldaar op 16 augustus 1756. Hun kinderen waren:
 - A Joannes Baptista, te Tilburg gedoopt op 8 maart 1773.

⁵²) GAT, R 458, f 79, 24 januari 1798. R 464, f 112, 11 mei 1808. N 136, no 16, 9 oktober 1811. R 63, 19 juli 1804.

- B Maria Catharina, te Tilburg gedoopt op 7 december 1734 en daar begraven op 14 februari 1741.
- C Petronilla, te Tilburg gedoopt op 20 januari 1737.
- D Waltherus, op 24 december 1739 te Tilburg gedoopt en daar begraven op 2 januari 1740.
- E Lambertus, te Tilburg gedoopt op 28 juni 1742.
- 2 Cornelis, gedoopt te Tilburg op 13 september 1695.
- 3 Anna Maria Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 27 maart 1698, trouwde daar op 4 februari 1731 met Hendrick Cornelis Hutte.

IX-i. ADRIAEN DENIJS SMULDERS⁵³ was een zoon van Denijs Henrick Gerit Smulders en Huybertken Jan Willems van den Loo, die onder generatie VIII-I zijn behandeld door J.A.M. Smulders, „De herkomst van een Tilburgs geslacht Smulders”, *De Brabantse Leeuw*, XLI (1992) 21. Hij is geboren omstreeks 1580 en stierf voor 1655. In eerste echt trouwde hij te Tilburg op 3 juni 1606 met Jenneken Aelbert Thonis Appels. Daar hertrouwde hij op 2 december 1628 met Adriaentken Scheijven, dochter van Aert Jan Scheijven en van Maeijken Lambert Peter Swagemakers. De kinderen uit het eerste huwelijk zijn:

- 1 Jan Adriaen Smulders, volgt onder X-i op pagina 133.
- 2 Huybert Adriaen Smulders, te Tilburg gedoopt op 19 november 1623 en daar begraven op 18 januari 1685. Hij trouwde er op 24 februari 1664 met Jenneken Peter Adriaens (ook genaamd Broeren en Bastiaenen), die op 1 juli 1688 te Tilburg werd begraven. Dit huwelijk overleefden geen kinderen.

Uit het tweede huwelijk:

- 3 Jenneken Adriaen Smulders, te Tilburg gedoopt op 25 augustus 1629 en overleden voor 1655. Zij was op 7 december 1650 te Tilburg getrouwd met Anthonis Adriaen Corstiaens de Molder. Deze hertrouwde op 23 november 1655 met Lijsken Sijmon Henrick Sijmons.
- 4 Lambert Adriaen Smulders, volgt onder X-j op pagina ??.
- 5 Denijs, te Tilburg gedoopt op 6 november 1633.
- 6 Maria, te Tilburg gedoopt op 28 november 1635.
- 7 Cathelijnn Adriaen Smulders, te Tilburg gedoopt op 28 juni 1637, trouwde daar op 30 januari 1661 met Jan Jan Denis Reijnen. Deze hertrouwde er op 17 oktober 1666 met Anneken Jan Couwenbergh.
- 8 Willemijna Smulders⁵⁴, gedoopt te Tilburg op 18 juli 1641, werd begijntje te Turnhout, waar zij overleed op 22 april 1691.

53) GAT, R 354, los stuk achterin, 20 maart 1630. R 369, f 281, 20 december 1667. R 396, f 93^v, 12 maart 1612. R 618, f 9^v, 1 februari 1628. N 15, f 144, 28 januari 1665. N 21, f 8^v, 31 januari 1660. N 58, f 121^v, 20 februari 1685.

- 9 Gerit Adriaen Smulders is op 18 juli 1641 te Tilburg gedoopt en stierf voor 1673. Zijn broers en zusters waren zijn erfgenamen.
- 10 Aert Adriaen Smulders, volgt onder X-k.

X-i. JAN ADRIAEN SMULDERS⁵⁵ is rond 1620 geboren en trouwde te Tilburg op 4 maart 1647 met Ariaenken Verbunt, weduwe van Henrick Willem Peeter Claessen. Zij was aldaar op 3 april 1618 gedoopt als dochter van Jan Cornelis Corstiaens Verbunt en van Denijsken Jan Denijs. Jan hertrouwde te Tilburg op 29 september 1655 met Engel de Bont, weduwe van Henrick Jacob Symon Jacobs en dochter van Jan Peter Willems de Bont en Lijsken Cornelis Corstiaens Verbunt. Zij was te Tilburg gedoopt op 21 september 1622 en sloot daar op 22 april 1668 met Joost Adriaen Janssen, weduwnaar van Ariaentje Willems, een derde huwelijk. Uit de eerste echt werd geboren:

- 1 Jan Jan Smulders, volgt onder XI-k.

Uit het tweede huwelijk:

- 2 Adriaen Jan Smulders, volgt onder XI-l.

XI-k. JAN JAN SMULDERS⁵⁶, in de wandeling genaamd Jan Tats, geboren rond 1646, trouwde te Tilburg op 2 januari 1672 met Jenneken Heyliger Jans en hertrouwde aldaar op 27 mei 1705 met Ariaentje Jan van Berckel uit Moergestel. De kinderen stammen uit het eerste huwelijk:

- 1 Anna Jan Smulders, ook gezien als Jenneken, trouwde te Tilburg op 14 november 1700 met Willem van Aalst uit Oisterwijk.
- 2 Hendrick Jan Smulders, volgt onder XII-f.
- 3 Peter, te Tilburg gedoopt op 28 april 1684.

XII-f. HENDRICK JAN SMULDERS⁵⁷ alias Hendrick Tats is te Tilburg gedoopt op 7 juni 1682 en trouwde daar op 26 februari 1713 met Petronella van Vlijmen alias Van Huijcklom. Zij was te Tilburg gedoopt op 28 juni 1682 als dochter van Hugo Dirck Huygen (van Vlijmen) en van Jenneken Laureys Denis Peeters. Hun kinderen waren:

- 1 Jan Hendrick Smulders, volgt onder XIII-g op pagina 134.
- 2 Joanna Maria, gedoopt te Tilburg op 22 oktober 1715.
- 3 Anna Maria Hendrick Smulders werd te Tilburg gedoopt op 4 mei 1717.

54) J. van Gils, „de Noordbrabantse begijnen in het begijnhof van Turnhout”, *De Brabantse Leeuw*, XXXV (1986) 242.

55) GAT, R 365, f 68, 16 november 1676; f 137^v, 5 mei 1657. R 367, f 53^v, 12 mei 1661. N 21, f 69, 30 mei 1661. N 25, f 76, 30 april 1665. N 58, f 121^v, 20 februari 1685.

56) GAT, R 416, f 70^v, 11 januari 1678. R 432, f 297^v, 23 oktober 1726. N 59, f 119^v, 3 september 1692; f 121^v, 15 september 1692.

57) GAT, R 632, ongef., 17/18 november 1749. N 94, f 101, 19 oktober 1768; f 203, 21 augustus 1769.

In het rooms-katholieke doopboek is op 19 september 1749 ingeschreven: *Joannes filius illegitimus Annae Mariae Smulders et ut declaravit Henrici Phavelstich militis. Suscepit Catharina Kleybergh*. Deze Joannes overleed te Tilburg op 17 april 1817 als vrijgezel, woonachtig aan de Stokhasselt.

XIII-g. JAN HENDRICK SMULDERS⁵⁸ is te Tilburg gedoopt op 17 november 1713, was wever en trouwde op 27 april 1749 in zijn geboortedorp met Catharina Cleyberg, dochter van Willem Joost Cleyberg en van Catharina Willem Bruynebaerts. Zij was gedoopt te Tilburg op 26 januari 1727 en werd moeder van:

- 1 Joannes Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 29 mei 1750, trouwde daar op 5 mei 1776 met Johanna Maria Johannes Janssen.
- 2 Hendrik Jan Smulders, volgt onder XIV-g.
- 3 Maria Catharina, te Tilburg gedoopt op 4 mei 1754, daar begraven op 6 februari 1755.
- 4 Aldegundis Jan Smulders is te Tilburg gedoopt op 24 november 1755, trouwde aldaar op 28 juli 1782 met Cornelis van Gurp en stierf er op 10 juni 1820.
- 5 Petronella Jan Smulders, gedoopt te Tilburg op 10 juni 1758, trouwde daar op 28 augustus 1785 met Adriaen Brocken.
- 6 Maria Catharina Jan Smulders, te Tilburg gedoopt op 10 januari 1761, aldaar op 6 juli 1783 gehuwd met Wilhelmus van Geloven en er overleden op 15 januari 1829.

XIV-g. HENDRIK JAN SMULDERS⁵⁹, te Tilburg gedoopt op 14 juli 1752 en daar overleden op 24 december 1816. Hij was er op 15 juni 1777 in het huwelijk getreden met (Johanna) Maria Heijkants, dochter van Laurens Jan Heijkants uit diens (derde) huwelijk met Anneken Jan van Dongen. Zij is te Tilburg gedoopt op 13 november 1753 en werd daar begraven op 5 maart 1799. Blijkens een borgbrief van 19 februari 1803 vertrokken Hendrik Smulders en zijn zeven nog levende kinderen naar Enschoot. De kinderen zijn:

- 1 Jan Hendrik Smulders, volgt onder XV-f op pagina 135.
- 2 Wilhelmus Hendrik Smulders, volgt onder XV-g op pagina 137.
- 3 Laurens Hendrik Smulders, volgt onder XV-h.
- 4 Maria Catharina Hendrik Smulders, te Tilburg gedoopt op 25 september 1786, trouwde te Tilburg op 24 augustus 1814 met Augustinus Niesten.
- 5 Nicolaas Hendrik Smulders is op 3 augustus 1789 te Tilburg gedoopt en is

58) GAT, R 446, f 46^v, 19 november 1776; f 118^v, 7 juni 1777. R 505, f 6^v, 3 september 1768. N 94, f 225, 18 september 1769. N 97, f 67, 29 maart 1772.

59) GAT, R 447, f 49, 25 september 1779.

vermist sinds zijn deelname aan Napoleons veldtocht naar Rusland. Zijn laatste vermelding dateert van 30 april 1812 (*Polens Croon*).⁶⁰

- 6 Antonij Hendrik Smulder, volgt onder XV-i.
- 7 Gerdina Hendrik Smulders, gedoopt te Tilburg op 30 september 1795, trouwde aldaar op 11 september 1834 met Johannes de Louw en stierf er op 1 november 1868. Haar man was eerder gehuwd geweest met Anna Maria Hoeveneers.
- 8 Cornelius, te Tilburg gedoopt op 11 januari 1799, daar begraven op 18 februari 1799.

XV-f. JAN HENDRIK SMULDERS, wever, te Tilburg gedoopt op 20 september 1778, daar overleden op 21 juni 1850. Hij trouwde te Tilburg op 30 april 1810 met Cornelia Melis, dochter van Jan Adriaan Melis en Maria Cornelia van Hest. Zij is te Tilburg gedoopt op 7 februari 1784 en stierf er op 21 december 1826. Hun kinderen waren:

- 1 Johanna Maria, te Tilburg gedoopt op 25 januari 1811, aldaar overleden op 3 maart 1811.
- 2 Johanna Maria, te Tilburg geboren en overleden op 23 november 1811.
- 3 Cornelis Smulders, geboren te Tilburg op 3 december 1812, overleden op 25 mei 1836 in het hospitaal te Veere; hij was fuselier van het reservebatalion der 9e afdeling infanterie, 3e compagnie.
- 4 Johannes Baptist Smulders is op 19 augustus 1815 te Tilburg geboren en stierf daar op 22 april 1871. Hij had de kost verdiend als wever. Op 5 februari 1846 was hij te Tilburg gehuwd met Johanna Maria Hutten, aldaar geboren op 8 september 1821 en er overleden op 9 februari 1898. Hun kinderen waren:
 - A Cornelia Smulders, geboren te Tilburg op 19 maart 1846, aldaar overleden op 10 februari 1929.
 - B Wilhelmina, te Tilburg gedoopt op 19 januari 1849.
 - C Johanna Maria Smulders, geboren te Tilburg op 11 december 1850, aldaar overleden op 21 november 1922. Zij trouwde te Tilburg op 1 juni 1881 met Jan Francis Meermans, metselaar, geboren te Steensel op 6 februari 1854.
 - D Johannes Baptist Smulders, wever, is op 14 januari 1853 te Tilburg geboren en trouwde daar op 12 april 1877 met Johanna Cornelia Bertens. Deze is te Tilburg geboren op 24 april 1849 en stierf er op 25 oktober 1907. Haar man was haar voorgedaan op 28 juni 1900. In hun huwelijk waren zes kinderen geboren.
 - E Bernardus Smulders, wever, te Tilburg geboren op 6 januari 1859,

60) J. van Gils, „Vermiste Noordbrabanders, die dienden in de legers van Napoleon”, *De Brabantse Leeuw*, XXXVIII (1989) 247.

daar op 27 november 1889 gehuwd met Wilhelmina van Riel en er overleden op 30 juni 1927. Zijn vrouw was te Waspik geboren op 2 oktober 1858. Zij werd de moeder van zijn acht kinderen.

F Johannes Cornelis Smulders, te Tilburg geboren op 30 september 1863, trouwde daar op 27 april 1892 met Johanna Maria Venmans. Zij is te Tilburg geboren op 3 augustus 1863. Zij kregen een zoon en een dochter.

5 Hendrika Smulders, geboren te Tilburg op 11 september 1818, daar overleden op 12 april 1870. Zij trouwde te Tilburg op 2 november 1843 met Hendrikus van Dijk, wever, daar geboren op 15 februari 1819.

6 Norbertus Smulders, wever, is op 10 februari 1821 te Tilburg geboren en trouwde daar op 23 mei 1850 met Johanna Maria van Reusel. Deze was te Tilburg geboren op 9 juni 1825 en stierf er op 20 januari 1852. Norbertus hertrouwde te Tilburg op 16 september 1862 met Cornelia Kruijssen, die op 6 januari 1826 aldaar was geboren. Hij overleed te Tilburg op 8 juli 1878. Uit het eerste huwelijk:

A Johannes Arnoldus, te Tilburg geboren op 9 januari 1852, daar overleden op 20 april 1861.

Uit het tweede huwelijk:

B Johannes Cornelis Smulders, wever, te Tilburg geboren op 1 december 1853, aldaar overleden op 5 juli 1892. Hij trouwde te Tilburg op 21 november 1878 met Cornelia Robbe, die daar op 29 januari 1853 was geboren en er op 21 maart 1922 overleed. Zij kregen zes kinderen.

C Gerardus, te Tilburg geboren op 22 november 1856.

D Wilhelmus Antonius, te Tilburg geboren op 14 maart 1860 en daar overleden op 8 juni 1861.

E Henricus Johannes Smulders, wever, te Tilburg geboren op 12 november 1862, aldaar overleden op 26 februari 1932. Hij trouwde te Tilburg op 23 juli 1884 met Maria Duijvekam, die daar was geboren op 4 februari 1854.

F Johanna Cornelia Smulders, te Tilburg geboren op 20 november 1865 en daar overleden op 19 augustus 1941. Ten eersten male trouwde zij te Tilburg op 10 februari 1897 met Hubertus Vermetten, wever, geboren te Hilvarenbeek op 18 april 1854 en te Tilburg overleden op 28 juni 1906. Zij hertrouwde aldaar op 28 augustus 1907 met Johannes Franciscus van Dun, weduwnaar van Antonia Johanna Schults, geboren te Tilburg op 20 november 1856 en aldaar overleden op 8 februari 1941.

G Johanna Maria, te Tilburg geboren op 30 maart 1869.

7 Elisabeth, te Tilburg gedoopt op 15 juni 1826 en daar overleden op 10 maart 1827.

XV-g. WILHELMUS SMULDERS, gedoopt te Tilburg op 8 oktober 1781, aldaar overleden op 18 mei 1853, wever van beroep, trouwde te Boxtel op 1 mei 1814 met Johanna Catharina van Overbeek, aldaar geboren in 1784 en overleden te Tilburg op 23 februari 1855. Zij was een dochter van Peter van Overbeek en Adriana Medegaals. Uit dit huwelijk:

1 Adriaan Smulders, tuinman, is te Tilburg geboren op 11 november 1814 en stierf daar op 27 februari 1897. Hij was op 19 mei 1842 te Tilburg getrouwd met Johanna Maria van Gemert, geboren te Udenhout op 6 mei 1814 en te Vught overleden op 16 juni 1891. Kinderen:

A Wilhelmus Johannes Smulders, te Tilburg geboren op 9 maart 1843, daar overleden op 18 februari 1874.

B Christina Hendrina Smulders, te Tilburg geboren op 6 december 1844, aldaar overleden op 6 december 1905.

C Johanna Catharina Smulders, geboren te Tilburg op 13 februari 1848, aldaar overleden op 30 november 1848.

D Christiaan Martinus Smulders, schoenmaker, is op 23 maart 1850 te Tilburg geboren, trouwde daar op 8 april 1891 en overleed er op 9 juli 1930. Zijn vrouw, Josephina Maria Heeren, was te Hilvarenbeek geboren op 22 december 1851. Hun enige kind werd in 1892 geboren en stierf in hetzelfde jaar.

2 Johannes Smulders, wever, te Tilburg geboren op 28 november 1816 en daar overleden op 6 september 1881. Hij trouwde op 7 mei 1840 te Tilburg met Joanna Smolders, die daar op 23 augustus 1816 was geboren en er op 29 april 1891 stierf. Hun kinderen waren:

A Peter Smulders is op 25 januari 1841 te Tilburg geboren en stierf er op 14 maart 1910. Op 10 oktober 1867 trouwde hij te Tilburg met Wilbrordina de Brouwer uit Diessen, daar geboren op 7 september 1843 en overleden te Tilburg op 28 september 1921. Zij kregen acht kinderen.

B Adriana Maria Smulders, geboren te Tilburg op 6 maart 1842, aldaar overleden op 22 december 1896, trouwde te Tilburg op 23 april 1868 met Adriaan Bertens, wever, geboren te Tilburg op 10 januari 1840.

C Hendrika, te Tilburg geboren op 14 augustus 1843.

D Maria Elisabeth Smulders werd te Tilburg geboren op 22 september 1844 en trouwde aldaar op 23 april 1879 met de wever Wilhelmus van Esch. Deze is te Tilburg geboren op 3 juni 1838 en stierf aldaar op 4 april 1915. Zijn vrouw volgde hem op 31 juli 1926.

E Anna Maria Catharina Smulders, geboren te Tilburg op 24 februari 1847, aldaar overleden op 18 november 1921. Zij trouwde te Tilburg op 4 mei 1871 met Johannes Baptist van de Zanden, wever, aldaar geboren op 11 december 1847 en er overleden op 22 september 1926.

- F Hendrika Smulders, geboren te Tilburg op 12 juli 1849 en daar overleden op 12 mei 1904. Hij trouwde er op 7 mei 1869 met Hendrik van de Kerkhof, geboren te Bergeijk op 31 mei 1842. Op 15 oktober 1884 hertrouwde zij te Tilburg met Adriaan Hendrik de Beer, wever, geboren aldaar op 29 augustus 1848, weduwnaar van Aloysa Wilhelmina Eras.
- G Johanna Maria, te Tilburg geboren op 14 oktober 1851 en daar overleden op 23 april 1852.
- H Wilhelmus, te Tilburg geboren op 21 januari 1854, aldaar overleden op 23 februari 1858.
- I Adrianus Smulders, wever, tweelingbroer van de vorige, trouwde te Tilburg op 23 april 1879 met Adriana Glorius, die daar op 15 maart 1852 is geboren. Hij stierf te Tilburg op 8 oktober 1924. Zij kregen elf kinderen.
- J Johanna Maria Smulders, te Tilburg geboren op 5 oktober 1857, trouwde aldaar op 9 augustus 1882 met Johannes Cornelis van Belkom, wever, geboren te Tilburg op 24 januari 1859.
- K Wilhelmus Smulders, te Tilburg geboren op 7 februari 1860, aldaar overleden op 30 oktober 1925, trouwde te Tilburg op 14 september 1892 met Adriana Elisabeth van der Gouw, geboren aldaar op 25 augustus 1862. In dit huwelijk werden dertien kinderen geboren.
- 3 Hendrika Smulders, geboren te Tilburg op 16 december 1819, aldaar overleden op 9 januari 1892, trouwde te Tilburg op 15 mei 1845 met Augustinus de Jong, wever, geboren te Tilburg op 6 mei 1819.
- 4 Petronella Smulders, geboren te Tilburg op 4 september 1822 en te Rosmalen overleden op 2 december 1879. In haar geboortestad was zij op 3 augustus 1854 getrouwd met Peter van Heyst, die daar was geboren op 28 december 1818.
- 5 Martinus Smulders, geboren te Tilburg op 23 september 1825, aldaar getrouwd op 10 mei 1849 met Maria Anna Klijsen en er overleden op 16 januari 1899. Zijn vrouw is te Tilburg geboren op 8 januari 1827.
- 6 Wilhelmus Smulders, geboren te Tilburg op 19 januari 1829, aldaar overleden op 21 september 1898. Hij trouwde te Tilburg op 23 april 1857 met Martina van Iersel, te Tilburg geboren op 17 oktober 1831 en daar overleden op 6 mei 1899. Behalve van vijf jong gestorvenen werden zij de ouders van:
- A Adriana Maria Smulders, geboren te Tilburg op 14 maart 1862, aldaar overleden op 18 mei 1927. Zij trouwde te Tilburg op 26 juni 1889 met de wever Adrianus van den Dries, geboren aldaar op 21 juli 1862 en er in 1921 daags na zijn verjaardag overleden.

(Wordt vervolgd)

De erfgenamen van heer Ghijsel Back

§ 21. Van Bree, Van Hedel en De Heusch

L.F.W. Adriaenssen

Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

Afkortingen

ARAB	Algemeen Rijksarchief Brussel
BAH	Bisschoppelijk archief 's-Hertogenbosch
GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

I. ZEGGER VAN BREDE JANS¹ trouwde met Geertruyt Wouters van der Beerthen², dochter van Wouter Ghiben van der Beerthen uit Moergestel en van Hillegont Henrick Back³ uit Loon op Zand. Hij kocht in 1457 samen met zijn schoonvader de helft van de hoeve te Loon op Zand *bij den dreyboem*, die afkomstig was uit de nalatenschap van Henrick Back.⁴ Zeger was in 1432 geëmancipeerd door zijn stiefvader Amelis Jan Zeynsen, man van Aleit weduwe Jans van Brede.⁵ Hij woonde te 's-Hertogenbosch, kocht in 1446 een boerderij te Macharen⁶ en is in 1457 of 1458 overleden.⁷ Van haar grootvader Henrick Back had Geertruyt van der Beerthen een huis in de Sint-Jorisstraat te 's-Hertogenbosch geërfd.⁸ Samen met haar kinderen verkocht zij in 1461 haar hoeve bij de draaiboom te Loon op Zand.⁹ In 1464 verkocht Jan van Brecht haar uit twee hoeven te Moergestel jaarlijks 7 el linnen.¹⁰ Het laatst wordt zij gezien in 1476, toen in haar Bossche woonhuis een akte werd opgemaakt.¹¹

Heer Ghijsel Back had bij de stichting van de cantorij van Hilvarenbeek

1) GAH, R 1202, f 162, 12 oktober 1431. R 1207, f 45^v, 1437. R 1214, f 9^v, 1443; f 198, 1444. R 1217, f 254^v, 2 december 1446. R 1226, f 76^v, 5 maart 1456. R 1227, f 462, 2 september 1457. R 1228, f 309^v, 1458. R 1230, f 274, 1459. R 1235, f 164^v, 1466. R 1236, f 71, 1467.

2) ARAB, Rekenkamer 13005, rekening Kerstmis 1466 - Sint Jan 1467. GAH, R 1204, f 173, 1434. R 1228, f 267, 1457. R 1231, f 66, 13 februari 1461. R 1238, f 186^v, 25 februari 1469. R 1242, f 19, 1472. R 1244, f 103, 1475.

3) GAH, R 1199, f 267. R 1203, f 192^v, 1433. R 1204, f 169, 20 februari 1434. R 1206, f 26^v. R 1228, f 267.

4) GAH, R 1227, f 462, 2 september 1457. Vgl. R 1228, f 267.

5) F.W. Smulders, „Emancipaties in Den Bosch (1367–1450)”, *De Brabantse Leeuw*, XI (1962) 71.

6) GAH, R 1217, f 254, 18 augustus 1446. R 1218, f 14, 31 oktober 1446.

7) GAH, R 1228, f 140^v.

8) A.F.O. van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, alsmede hunne eigenaars en bewoners in vroegere eeuwen. Aanteekeningen uit de Bossche schepen-protocollen, loopende van 1500–1810* (3 dln; 's-Hertogenbosch, [1911–1914]) I, 430.

9) GAH, R 1232, f 17, 23 december 1461.

10) GAH, R 1233, f 244^v, 10 april 1464.

11) Abdijarchief Berne, charterverzameling no 869, 9 juli 1476.

het patronaatsrecht verbonden aan de *Tshertogenbeempt* te Diessen en deze geschonken aan de nakomelingen van zijn zus Hillegont. In 1461 gaf Wouter Zegers van Brede de patronaatsbeemd in erfmangeling aan zijn moeder.¹² Na haar dood vererfde het patronaatschap op haar zoon Peter. De kinderen uit haar huwelijk met Zeger van Bree erfden *tgoet vander Beerthen* aan de Heuvel te Moergestel:¹³

- 1 Peter Zegers van Bree, volgt onder II op pagina 141.
- 2 Ghysbrecht Zegers van Bree wordt vermeld in 1461.
- 3 Jan Zegers van Brede¹⁴ was in 1508 de echtgenoot van Hillegont Roelofs Bevers¹⁵ en in 1552 wordt zijn weduwe Adriaentken genoemd.¹⁶
- 4 Aleyt Zegers van Bree¹⁷ trouwde met Lambrecht Lambrechts van den Hoevel¹⁸, zoon van Lambrecht Dirck Lambrechts van den Hoevel. In 1486 kocht zij *een hoeve* met mast en zeilen voor 15 £ 15 schellingen; haar knecht Lambrecht Peters, schipper, zou in haar loondienst varen.¹⁹ In 1503 verkocht zij met haar man een huis te 's-Hertogenbosch aan *die Huls*²⁰ en als weduwe bezat zij in 1505 een huis in de Peperstraat en in 1506 een huis in de Kruisstraat.²¹ Uit dit huwelijk zijn twee kinderen bekend:
 - a Jenneken Lambrechts van den Hoevel²² was volgens een oncontroleerbare stamboom uit de nalatenschap van Willem Bilderdijk²³ gehuwd met Jan van Lits en van hem moeder van Jacob van Lits. Mogelijk mag hij worden vereenzelvigd met Jan van Lith Jacobs, vermeld in 1531.²⁴
 - b Heer Lambrecht van den Heuvel²⁵ ging in 1489 studeren aan de

12) GAH, R 1231, f 218v, 18 augustus 1461.

13) ARAB, Rekenkamer 45074, f CCXLI^v. GAH, R 1242, f 20^v, 14 november 1472.

14) GAH, R 1269, f 24, 1501. R 1312, f 265^v, 22 september 1530. Een Jan Zegers van Brede, kuiper, werd in 1504 poorter van Den Bosch: R 1272, f 259, 24 november 1504.

15) GAH, R 1278, f 30^v, 27 januari 1508.

16) GAH, R 1363, f 55^v, 23 december 1552.

17) GAH, R 1271, f 66^v, 31 maart 1503. R 1272, f 495^v, 8 mei 1504. R 1275, f 436, 17 december 1506.

18) GAH, R 1230, f 141^v, 1459. R 1231, ff 159 en 176, 1460. R 1232, f 225, 1462. R 1237, f 224^v, 1468. R 1238, ff 20^v en 89^v, 1469. R 1255, f 273^v, 27 april 1486. R 1265, f 508^v, 1406. R 1266, ff 118^v en 345, 1498. R 1272, f 467^v, 18 januari 1504.

19) GAH, R 1255, f 112^v, 21 april 1486.

20) GAH, R 1271, f 428, 12 augustus 1503.

21) GAH, R 1276, f 245, 7 december 1506. Van Sasse van Ysselst, *De voorname huizen*, II, 462.

22) GAH, R 1275, f 240^v, 27 oktober 1505.

23) Bilderdijkmuseum Amsterdam, hs G 44, no D, *Geslacht Lyx van de Familie van Back*.

24) GAH, Groot Ziekengasthuis 894. Een Jan van Lyt was als kapitein over de schepen in dienst van de stad Den Bosch in 1506-1513 (R.A. van Zuijlen, *Inventaris der archieven van de stad 's Hertogenbosch, chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende. (Stadsrekeningen van het jaar 1399-1800)* (2 stukken; 's-Hertogenbosch, 1863-1866) I, 12, 162, 240, 278).

universiteit van Keulen en deed in 1491 en 1492 enkele examens.²⁶

In 1497 was hij rector van de Sint-Annakapel te 's-Hertogenbosch en voerde hij de titel *magister*.²⁷

5 Iken Zegers van Bree, volgt onder Iibis op pagina 142.

6 Heer Henrick van Bree²⁸ trad in de erfenis van zijn oudoom Ghijsel Back door eerst zijn moeder op te volgen als patroon van de cantorij van Hilvarenbeek en vervolgens zowel rector van het Bacx-koorke te worden als cantor.²⁹ Bovendien had hij een kanunniksdijs te 's-Hertogenbosch en een altaar in de collegiale kerk van Hilvarenbeek. In 1497 is hij overleden.

7 Wouter Zegers van Brede³⁰ gaf in 1480 aan zijn moeder de patronaatsbeemd van de Hilvarenbeekse cantorij.³¹

II. PETER ZEGERS VAN BREDE³² te 's-Hertogenbosch was krachtens afstamming van zijn grootvader Wouter van der Beerten gegoed te Moergestel³³ Hij trouwde met Jenneken Jans Cnapen³⁴, dochter van Jan Jans Cnapen die Brouwer en van Clementia Jan Henrick Smolders, weduwe van Jan Marten Martens (de) Muys. Te 's-Hertogenbosch bezaten (en bewoonden?) zij een huis in de Kerkstraat.³⁵ Zij hadden drie kinderen:³⁶

25) L.F.W. Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke in de Sint Jan tot de reductie van Den Bosch”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIV (1985) 131.

26) H. Keussen, *Die Matrikel der Universität Köln* (4 dln; Bonn-Düsseldorf, 1892–1981) II, 272, no 63.

27) G. Bannenbergh, A. Frenken en H. Hens, *De oude dekenaten Cuijk, Woensel en Hilvarenbeek in de 15de- en 16de eeuwse registers van het aartsdiakenaat Kempenland* (2 dln; Nijmegen, 1968–1970) I, 94.

28) GAH, R 1252, f 138^v, 2 mei 1483.

29) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke”, 127. L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800* (Hilvarenbeek, 1987) 156.

30) Een plaats- en tijdgenoot was Wouter Jacobs van Bree, gegoed te Oss, gehuwd met Heylwich Arnt Robbert van Doerne (GAH, R 1271, f 249^v, 23 november 1503. R 1272, f 163, 1504. H. van Rooij, „Bossche testamenten uit de 16e eeuw, berustende op het archief der godshuizen te 's-Hertogenbosch”, *Taxandria*, XXXI (1924) 71). Een van beide Wouters was in 1508 regent van het zinnelozenhuis van Den Bosch (H. van Rooij, „Het gesticht 'Reinier van Arkel' te 's-Hertogenbosch, het oudste krankzinnigengesticht in Nederland”, *Bossche Bijdragen*, VII (1925–1926) 172).

31) GAH, R 1231, f 218^v, 18 augustus 1480.

32) GAH, R 1244, f 161, 1475. R 1245, f 147^v, 1476. R 1246, f 72^v, 9 januari 1477. R 1247, f 295, 1478. R 1249, f 90^v, 1480. R 1251, f 282^v, 1481. R 1253, f 48, 1484. R 1254, f 335, 1485. R 1255, f 273^v, 27 april 1486. R 1258, f 181^v, 1489.

33) SAOW, Moergestel R 286, f XXX^v, 27 juli 1504. GAH, R 1247, f 168. R 1248, ff 204^v, 205^v en 321^v. R 1249, f 85^v. R 1250, f 470. R 1251, ff 65^v en 566. R 1255, ff 7 en 92. Groot Ziekengasthuis 1483, 18 mei 1481.

34) GAH, R 1231, f 216. R 1242, f 29^v, 1473. R 1244, f 101, 27 juni 1476. R 1250, f 231, 1481.

35) GAH, R 1246, f 70^v, 3 januari 1477. R 1247, f 122, 5 januari 1478.

36) ARAB, Rekenkamer 45074, f CCXLI^v. GAH, R 1263, f 154. R 1275, f 425, 27 oktober 1506.

- 1 Meysken Peters van Bree, volgt onder § 22.
- 2 Zeger Peters van Brede, volgt onder III op pagina 142.
- 3 Hillegont Peters van Bree, gehuwd met Joost Arnts. Samen met haar zus Meysken kochten zij in 1496 of 1497 hun broer uit zijn deel van de hoeve *opten Hoevel* te Moergestel, die zij hadden geërfd van hun grootvader Zeger van Bree.³⁷ Uit een eerder of later huwelijk met mr Lambrecht Vriesen was Hilleken moeder van:²³
 - a Mr Cornelis Vriesen.³⁸

III. HEER ZEGER PETERS VAN BREE³⁹ volgde zijn vader op als patroon van de cantorij van Hilvarenbeek en droeg in 1497 deze functie over aan zijn zus Meysken, die hem terstond aanstelde als cantor. Hij vestigde zich te Hilvarenbeek, waar hij minstens een bastaard verwekte. In 1541 is hij overleden.

- 1 Peter natuurlijke zoon heer Zegers van Bree⁴⁰ woonde te Hilvarenbeek. Daar geloofde hij in 1550 aan het corpus van kapelaans van de collegiale kerk een erfcijns van 2 carolusgulden en 1 blank op een beemd bij het slotje Groenendaal.⁴¹ In het Spul had hij meer grond.⁴² Zijn huis *omtrent der kercken*, wellicht de oude woning van zijn vader, verkocht hij in 1560.⁴³ Bij Lyntken Peter Wilm Nouwen⁴⁴ was hij vader van.⁴⁵

A Peterken Peters van Bree trouwde achtereenvolgens met Andries Frans Celen en Jaspar Brothes. Haar onmondige kinderen uit het eerste huwelijk verkochten in 1605 land aan de Beerten onder Hilvarenbeek.⁴⁶

B Magdaleen Peters van Bree, gehuwd met Hans Adriaen Crols.

IIbis. IKEN ZEGERS VAN BREE⁴⁷ trouwde met Jan Goyaerts van Hedel.⁴⁸ Deze

37) GAH, R 1265, f 467^v.

38) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke”, 135, 136.

39) GAH, R 1290, f 2, 6 oktober 1517. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 156, 371.

40) SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 82^v, 18 februari 1551; f 152, 8 februari 1552; f 239^v, 7 februari 1556. R 30, f 66, 3 februari 1578.

41) SAOW, Hilvarenbeek R 25, f 28, 3 mei 1550.

42) SAOW, Hilvarenbeek R 29, f LXXXV, 20 april 1575.

43) SAOW, Hilvarenbeek R 26, f XXVII, 8 maart 1560.

44) L.F.W. Adriaenssen, „De erfgenamen van heer Ghijsel Back. § 16. Nouwen”, *De Brabantse Leeuw*, XL (1991) 249, 250.

45) SAOW, Hilvarenbeek R 33, f 158, 16 juni 1594. R 38, f 110, 10 juli 1607.

46) SAOW, Hilvarenbeek R 37, f 93, 16 juli 1605; f 97, 9 augustus 1605.

47) GAH, R 1242, f 19, 1472. R 1276, f 231^v, 17 september 1507.

48) GAH, Groot Begijnhof 40373, 11 september 1503; no 40399, 17 augustus 1515. R 1229, f 46, 1459. R 1230, f 82, 1460. R 1232, ff 37 en 59^v, 1462. R 1234, ff 187^v en 195, 1465. R 1238, f 334, 1469. R 1241, f 20^v, 1471. R 1242, f 19^v, 1472. R 1245, ff 34^v, 127^v en 200, 1476. R 1246, ff 255 en 341, 1477. R 1247, ff 359^v en 451^v, 1478. R 1250, f 369, 1481. R 1252, f 216^v, 1482; f 226, 1483. R 1253, f 126, 3 augustus 1484. R 1255, f 376, 1486. R 1256, f 229^v, 1487. R 1260, f 230, 1491. R 1261, f 567, 1492. R 1263, f 340, 1493. R 1269,

was droogscheerder en in 1478 deken van zijn ambacht.⁴⁹ In 1481, 1493 en 1495 was hij schepen van Den Bosch⁵⁰, in 1483-1500 rector van het groot ziekengasthuis.⁵¹ In 1480 kocht hij voor zijn wettige zoon Goyart en zijn bastaard Bertram lijfrenten van respektievelijk 6 en 4 rijns gulden.⁵² Hij was een zoon van Goyart Bertrams van Hedel en van zekere Bertha; uit de nalatenschap van zijn grootvader Bertram Goyarts van Hedel verwierf hij een huis tegenover de Visbrug op de hoek van de Mandenmakersstraat.⁵³ In tweede echt trouwde hij met Aleyt Matheus van Gunterslaer.⁵⁴ Zij leende in 1528 of 1529 aan de kwartieren van de meierij van Den Bosch f 608:0:0.⁵⁵ Zij was toen al twintig tot zesentwintig jaar lang weduwe van *Jan van Hedel, raetsheer op den Ouden Huls*.⁵⁶ In 1535 geloofde zij een rente uit het huis *inden Wildeman* tegenover de Visbrug.⁵⁷ Bij de deling van de nalatenschap van Jan van Hedel in 1531 was inderdaad een huis *over die Vysch brugge* met een waarde van f 1500:0:0 en een huurwaarde van f 40:0:0 in vruchtgebruik aan haar toegevalen.⁵⁸ Bovendien had Jan het huis *de Odevaer* bij de Vismarkt bezeten.⁵⁹ Aleyt werd begraven in de Sint-Janskerk in of voor het koor van Sint Maarten.⁶⁰

De kinderen van Iken van Bree en Jan van Hedel waren:⁶¹

1 Goyaert Jans van Hedel⁶², gezien in 1486.

2 Zeger Jans van Hedel, volgt onder IIbis op pagina 144.

f 141^v, 1501. Ch.C.V. Verreyt, „Zegelafbeeldingen”, *De Navorscher*, XL (1890) 339 (zijn schepenzegel anno 1481).

49) N.H.L. van den Heuvel, *De ambachtsgilden van 's-Hertogenbosch vóór 1629. Rechtsbronnen van het bedrijfsleven en het gildewezen* (Utrecht, 1946) 287.

50) Jacob van Oudenhoven, *Een nieuwe en vermeerderde beschryvinge van de meierye van 's-Hertogen-Bossche, behelsende alle de baronijen, heerlijkheden, & steden, casteelen, vlecken, dorpen, gehuchten, mitsgaders alle de canonisijen, commanderijen, abdijen, ende de andere cloosters van verscheyde ordens, ende geslachten daer in gheleghen, der selver regeeringhe met den aenclaven van dien* (s'Hertogen-Bossche, gedrukt by Jan Scheffers en Iacomina van Oudenhoven, weduwe van Isaac van Dockum, anno 1670) 68. Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 37: raadsheer in 1498.

51) Ch.C.V. Verreyt en W.J.F. Juten, „Noordbrabantsche schepenzegels”, *Taxandria*, IX (1902) 1902, 48. H. van Bavel, *Inventaris van 100 Bossche testamenten aanwezig in het archief van de godshuizen te 's-Hertogenbosch 1353-1698* (Z.pl., 1972) 44, no 71.

52) ARAB, *Rekenkamer* 5295, rekening 1 oktober 1479 - 30 september 1480, f LXXXXVIII^v.

53) GAH, R 1262, f 217^v, 8 juni 1493; f 357, 21 juni 1493. R 1265, f 613, 15 juli 1497.

54) Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 577.

55) J. Lijten, „Gewestelijke leningen in 1528 en 1529”, *Campinia*. XXI (1991) 45.

56) GAH, Schaduwaregister doop-, trouw- en begraafboeken 0.

57) GAH, R 1322, f 167^v, 5 mei 1535.

58) GAH, R 1842, f 332, 26 maart 1531.

59) GAH, R 1430, f 100, 30 augustus 1590.

60) BAH, Obituarium van de Sint-Jan, 389.

61) GAH, Collectie Aanwinsten 7851, f 280, 1528.

62) RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1900, no 119, 3 december 1486.

IIIbis. ZEGER JANS VAN HEDEL⁶³ is rond 1460 geboren en was in 1524 schepen van Den Bosch. Hij verdiende de kost als zoutkoper⁶⁴ en sinds 1515 was hij bovendien waard van de stadsherberg *de Gaffel*, die in dat jaar op last van het stadsbestuur was ingericht tot *theerhuys* voor de vergaderende schepenen, hun gasten en gedeputeerden van andere bestuurscolleges.⁶⁵ Hij stierf te 's-Hertogenbosch op 7 oktober 1529.⁶⁶ De schuld die de stad na zijn overlijden nog aan hem had wegens reparatie- en verbouwingskosten, werd in 1530 omgezet in een lijfrente voor zijn weduwe.⁶⁷ Voor 1515 en na zijn overlijden zullen Zeger respectievelijk zijn nakomelingen hebben gewoond in zijn huis *die Roess*, een huis met daarachter zes kamers in de Visstraat.⁶⁸

Hij was gehuwd met Aelken mr Willems van den Bosch⁶⁹, dochter van mr Willem van den Bosch, schepen van Den Bosch, en van Elsbena Jans Bolex. Van haar ouders erfde zij twee huizen in de Hinthamerstraat.⁷⁰ In 1524 kocht Zeger voor zijn en Aelkens dochters Yken, Magdalena en Marta lijfrenten op de stad Leiden, samen met zijn schoonzus Eva mr Willems van den Bosch.⁷¹ Aelken stichtte in 1545 samen met haar dochter Martha en vijf andere vrouwen met een kapitaal van f 100:0:0 een eeuwige godslamp in het Sakramentskoor van de Sint-Janskerk.⁷²

63) ARAB, Rekenkamer 13006, rekening Kerstmis 1511 - Sint Jan 1512. GAH, Groot Begijnhof 40373, 11 september 1503. R 1271, f 442, 12 september 1503; f 449^v, 27 september 1503. R 1275, f 240^v, 27 oktober 1505; f 436, 17 december 1506. R 1276, f 67^v, 31 oktober 1506. R 1290, f 152^v, 15 maart 1518. R 1293, f 422^v, 16 juli 1519. R 1294, f 256^v, 24 augustus 1521. R 1297, f 265, 20 september 1522. R 1299, f 149, 16 april 1523. R 1300, f 337^v, 22 september 1524; f 388, 31 maart 1524; f 392, 15 april 1524; f 425^v, 11 juli 1524; f 428, 26 juli 1524. R 1302, f 362, 20 oktober 1524. R 1305, f 43, 4 januari 1526; f 328^v, 29 mei 1526. RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1900, no 111, 15 november 1481; no 119, 3 december 1486. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, I, 429; II, 526. A. Smijers, „Meerstemmige muziek van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap te 's-Hertogenbosch“, *Tijdschrift der Vereeniging voor Nederlandsche muziekgeschiedenis*, XVI (1946) 77.

63) 1524 schepenzegel: Sassen 1890, 339. Verreyt, „Zegelafbeeldingen“, 579. Verreyt en Juten, „Noordbrabantsche schepenzegels“, 48. B.C.M. Jacobs, *Justitie en politie in 's-Hertogenbosch voor 1629. De bestuursorganisatie van een Brabantse stad* (Assen, 1986) 1986, 270.

64) In 1522 hoorde hij namens de stad renten te Maastricht, in welke stad hij wellicht handelsbelangen had (Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 380).

65) Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 292, 301, 466.

66) Zijn grafzerk: C.F.X. Smits, *De grafzerken in de kathedrale Sint Janskerk van 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch, 1912) 8, 9. A. van der Does de Willebois, *Studiebeurzen. Beurzenstichtingen voor de stad en voormalige meijerij van 's-Hertogenbosch* (4 dln; 's-Hertogenbosch, 1904-1906) III, 80/81.

67) Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 452.

68) GAH, R 1344, f 32, 7 januari 1545. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 577.

69) GAH, R 1271, f 220, 11 september 1503. R 1314, f 148^v, 2 mei 1531; f 170, 9 juni 1531; f 171^v, 10 juni 1531. R 1842, f 410, 16 januari 1533. Groot Ziekengasthuis 2211, 1544. Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 495. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 290.

70) Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 168.

71) Gemeentearchief Leiden, Stadsarchief 1-615, ongef., Sint-Martensjaar 1531-1532.

Smits, De grafzerken, 8.

De kinderen uit dit huwelijk⁷³ volgen na Zegers zoon (bastaard?) bij Arntken natuurlijke dochter Arnts die Hoesch:

- 1 Mr Cornelis van Hedel⁷⁴, geboren in 1503, studeerde te Leuven en werd priester. Hij overleed in 1530 en 1531 en liet twee bastaardkinderen na, Magdalena en Katherijn van Hedel⁷⁵, van wie de laatste was verwekt bij Cecilia van Coelen en in 1524 werd geboren.
- 2 Katherijn⁷⁶, geboren in 1540.
- 3 Iken Zegers van Hedel.
- 4 Magdalena Zegers van Hedel.
- 5 Anna Zegers van Hedel.
- 6 Zeger Zeger Jan Goyaerts van Hedel figureert in de lijst van 'afgestorven lijfrenten' van 1553-1554.⁷⁷
- 7 Willem Zegers van Bree, gezien bij de deling van zijn grootouders in 1531.
- 8 Martha Zegers van Hedel⁷⁸, geboren in 1516, trouwde met Henrick Aerts de Heusch.⁷⁹ Zij erfde van haar ouders het huis *de Roos* en het leengoed *Nieuwenhuizen* te Sint-Oedenrode. Henrick was een zoon van Aernt Henrick die Hoesche, schepen van Den Bosch, en van Elisabeth van den Eyndt. Hij was in 1540 en zijn overlijdensjaar 1558 schepen van Den Bosch⁸⁰ en geneerde zich als koopman⁸¹, wellicht in pelterijen.⁸² Kort voor zijn overlijden had hij een huis met bierbrouwerij aan de Papenhuls gekocht.⁸³ Martha van Hedel hertrouwde met Peeter Daems.⁸⁴ Zij was

72) Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 621.

73) GAH, R 1344, f 32, 7 januari 1545. R 1842, f 332, 26 maart 1531; f 389, 15 januari 1533. R 1848, f 88, 28 november 1564. R 1848, f 64, 20 augustus 1571. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, I, 431.

74) Adriaenssen, „De gerechtigden tot het Bacx-koorke”, 136.

75) GAH, Collectie Aanwinsten 7851, f 280, 1528.

76) GAH, Collectie Aanwinsten 7851, f 280, 1528.

77) GAH, B 60, 1553-1554.

78) GAH, R 1358, f 511, 7 maart 1559. R 1378, f 437, 4 juli 1560. R 1386, f 5, 12 oktober 1565. R 1430, f 100, 30 augustus 1590. Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 621.

79) RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 512, 23 augustus 1539. *Nederlandsch Adelsboek* (1942) 509.

80) „Zegelafbeeldingen”, 579. Verreyt en Juten, „Noordbrabantsche schepenzegels”, 167. Jacobs, *Justitie en politie*, 272, 273.

81) In 1545 handelde hij Bossche stadsaangelegenheden af te Maastricht: Van Zuijlen, *Inventaris der archieven*, I, 624.

82) Vermoedelijk was hij identiek aan de bontwerker Henrick die Huesch, die in 1552-1553 woonde in de *Tolbrughstraet after Rodenborch* (GAH, B 59, 1552-1553, rekening van de 10° penning. In deze rekening is ook sprake van Henrick die Huesch te Luik, buitenpoorter).

83) Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 504, 505.

84) RAH, Tienden van Moergestel 81. GAH, R 1848, f 45, 25 mei 1571. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 95.

wijlen, toen haar kinderen bij Henrick die Heusch⁸⁵ in 1571 de hoeve *Nyeuwenhuys* te Sint-Oedenrode verkochten.⁸⁶

- a Aernt de Huesch⁸⁷ studeerde sinds 1559 aan de universiteit van Leuven⁸⁸ en vestigde zich in Limburg. Zijn spreuk luidde: *west altijt huesch*.⁸⁹ Op 7 oktober 1572 trouwde hij met Catharina van Heynsdael, dochter van Willem van Heynsdael en van Christina van Heelen. Uit de nalatenschap van zijn neef Jasper van den Dijck, kanunik van de Sint-Martinus te Luik, verwierf hij *het Hanengoed* te Eigenbilzen, dat later *de Zangerij* heette.⁹⁰ Vandaar dat zijn nakomelingen De Heusch de la Zangrye (baronnen) heetten. Op 4 februari 1603 is Aerndt overleden. Zijn weduwe overleefde hem een week.
- b Jan Henrick de Huesch⁹¹ was in 1613 weduwnaar van Geertruyt Aerts van den Broeck, die in eerdere echt was getrouwd geweest met Leonis Diercxss van Wyck.⁹² Hun kinderen waren:
 - aa Leonis de Heusch.
 - bb Henrick de Heusch.
- c Elisabeth Henrick de Heusch⁹³ trouwde met Everaert Jans van de Water⁹⁴, schepen van Den Bosch, zoon van Jan Everaerts van de Water en van Jutken Jān Matthijs van den Wiele. Van zijn moeder erfde hij de zeepziederij *het Molenijzer* aan de Pensmarkt, die hij in 1578 verkocht.⁹⁵ Hij stierf te 's-Hertogenbosch op 8 september 1624.

85) GAH, R 1397, f 185, 18 juni 1573. R 1848, f 64, 20 augustus 1571; f 229, 15 juni 1573. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, II, 505; III, 168, 578.

86) RAH, Heerlijheidsarchief Astén no 513, 1571.

87) GAH, R 1386, f 5^v, 12 oktober 1564. R 1430, f 100, 30 augustus 1590.

88) H. Bots, I. Matthey en M. Meyer, *Noordbrabantse studenten 1550–1750* (Tilburg, 1979) 392, no 2433.

89) G.H.A. Venner, *Inventaris van het archief van de familie De Heusch, later Van Scherpenzeel Heusch, 1386–1895* (Maastricht, 1989) 5.

90) P. Doppler, „Lijst der kanunniken van het vrije rijkskapittel van Sint Servaas te Maastricht (1050–1795)”, *Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg*, LXXV (1939) 173.

91) RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 512, 13 november 1606.

92) Smits, *De grafzerken*, 1912, 196.

93) GAH, R 1412, f 447, 1 juni 1577. RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 301, 22 april 1580.

94) GAH, R 1400, f 579, 20 oktober 1575. R 1401, f 29, 15 oktober 1575. R 1404, f 237, 21 maart 1582; f 251, 4 mei 1582; f 251, 4 mei 1582. R 1405, f 13^v, 21 november 1582. R 1406, f 190, 29 januari 1588. R 1430, f 44^v, 21 juli 1590; f 103^v, 3 september 1590. R 1412, f 521^v, 19 december 1577. R 1466, f 175^v, 12 mei 1594. R 1845, f 13, 12 februari 1556. R 1848, f 66, 16 september 1571; f 359, 15 oktober 1575. R 1853, f 57, 14 juni 1600. Van der Does de Willebois, *Studiebeurzen*, IV, 7, 59, 91–93, 95, 101, 621, 626. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 7, 169, 520.

95) Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 508.

- Zij kocht in 1580 van haar zus Elsbena de ouderlijke bierbrouwerij op de Papenhuls en verkocht deze vijf jaar later.⁹⁶
- d Elsbena Henricxss die Huesch⁹⁷ trouwde met Jacob Sanders van Oss.
- e Henrick Henricx de Heusch⁹⁸ is geboren in 1549 of 1550. Van zijn ouders erfde hij *de Roos* met daarbij de ramen en linnenblekerij aan de Hoge Steenweg, die hij verkocht in 1592.⁹⁹ In hetzelfde jaar bezat hij het huis *de Zwarte Ruiter* aan de Oude Vismarkt.¹⁰⁰
- f Zeger Henricxs de Heusch.¹⁰¹
- g Aleyt Henricx de Huesch trouwde te 's-Hertogenbosch op 1 december 1574 met Joost van Herzele¹⁰², tapijtmaker te Antwerpen, weduwnaar van Anna de Lathouwer. Hij was in 1531 te Antwerpen geboren uit het huwelijk van Jan van Hersele en Barbara Joost Vrancx. Aleys zoon Abraham van Herzele, gedoopt te Antwerpen op 15 mei 1580, werd koopman te Antwerpen.
- 9 Lazarus Zeger Jan Goyarts van Hedel¹⁰³ erfde van zijn ouders een huis in de Sint-Jorisstraat, een derde in een hoeve te Mierlo en *de Gruen Muelen* buiten de Hinthamerpoort *opten Hynthemschen Steenwech*.¹⁰⁴ Hij stierf op 29 juli 1572. Zijn weduwe, Cecilia Cornelis Kievits¹⁰⁵, gaf het vruchtgebruik in een boerderij te Munnikswinkel onder Heesch aan haar dochter Barbara.¹⁰⁶ Zij was een dochter van jonker Cornelis Kievits en van Barbara Kroost, had de visserij in het Orthensemeer en een windmolen te Hintham in het huwelijk ingebracht¹⁰⁷ en stierf te 's-Hertogenbosch op 5 juli 1594. De dochter was:
- a Barbara Lazarus Zeger Jan Goyaerts van Hedel¹⁰⁹ erfde van haar

96) Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 505.

97) GAH, R 1430, f 44^v, 21 juli 1590; f 103^v, 3 september 1590. RAH, Oorkondenverzameling Provinciaal Genootschap, inv. 1915, no 301, 22 april 1580. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, III, 505.

98) GAH, R 1400, f 510, 14 mei 1576; f 481, 16 mei 1576. R 1407, f 309^v, 25 juni 1592; f 313^v, 27 juni 1592.

99) Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, I, 152, 153.

100) Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, I, 162.

101) GAH, R 1400, f 431^v, 9 april 1576.

102) *Nederlandsch Adelsboek* (1942), 492.

103) GAH, R 1316, f 423^v, 15 juli 1532. R 1358, f 511, 7 maart 1559. R 1373, f 166, 8 januari 1557. R 1376, f 340^v, 2 augustus 1559. R 1386, f 5, 12 oktober 1564; f 56, 28 november 1564. RAH, Raad en Rentmeester-Generaal 280, f 16^v.

104) GAH, R 1848, f 64, 20 augustus 1571. Van Sasse van Ysselt, *De voorname huizen*, I, 431.

105) GAH, R 1378, f 430^v, 27 juni 1560. R 1396, f 155, 3 september 1572. R 1397, ff 228 en 231^v, 4 september 1573. R 1401, f 43, 1 december 1575. R 1417, f 267^v, 2 juni 1581. F. Beelaerts van Blokland, „Het Oirschotse geslacht Vos van Beerse”. *Taxandria*, V (1898) 264. Van der Does de Willebois, *Studiebeurzen*, II, 112; III, 29, 81.

106) GAH, R 1423, f 262, 27 april 1598.

107) RAH, Raad en Rentmeester-Generaal 115, f 8^v en 11.

ouders hun huis in de Sint-Jorisstraat¹¹⁰ en trouwde met Lambert Dierck Remmens alias Van Oss¹¹¹, schepen van Den Bosch in 1601, 1605, 1606, 1613 en 1618, raadsheer en politiemeester.¹¹² Hij was een zoon van Dierck Lambrechts Rembouts¹¹³ en van Elisabeth Jacob Belmakers. Uit verschillende getuigenverklaringen uit 1635 blijkt, dat Lamberts dochters Cecilia, Elisabeth en Aleyt hadden voorgenomen een gezamenlijk testament ten gunste van de langstlevenden te maken, maar dat er ter elfder ure onenigheid over het initiatief was gerezen. Aleyt had haar zus nog over de streep proberen te halen: „*Ciliken, laetet nu scryven, want moet eens gedaen sijn met desen veychlycken tijt ende begeren dat de lancxtlevens van ons meester blyve om met onsen Dirck ende Gielis geene nieuwe rusie te hebben*”.¹¹⁴

10 Arnt, geboren in 1524, leefde in 1531, toen hij van zijn grootouders een huis over die Vysche brugge erfde, dat f 1000:0:0 waard was.

109) GAH, R 1413, f 17, 30 januari 1579. R 1425, f 61^v, 2 juni 1603; f 230, 10 maart 1604. R 1458, f 105, 17 november 1611; f 230^v, 30 januari 1612. R 1466, f 192, 27 mei 1594. R 1474, f 239, 10 mei 1603. R 1475, f 214^v, 7 juli 1604.

110) Van Sasse van Ysselt, *De voornamen huizen*, I, 431.

111) GAH, R 1411, f 437^v, 23 november 1569. R 1423, f 260, 27 april 1598. R 1424, f 36, 9 maart 1600. R 1430, f 44^v, 3 september 1590. R 1440, f 343, 27 februari 1601; f 159^v, 14 december 1600. R 1442, f 23, 15 oktober 1601; f 146, 7 februari 1602; f 309, 13 juni 1602; f 410^v, 30 september 1602. R 1443, f 330^v, 23 juli 1603. R 1463, f 426, 17 september 1616. R 1475, f 14^v, 21 november 1603. R 1517, f 352^v, 1 juni 1617. R 1847, f 191, 11 augustus 1569. Gereformeerd burgerweeshuis nrs 442 en 443, 18 september 1586. RAH, Jezuïetencollege 150.

112) RAH, Collectie Cuypers van Velthoven 1406 (zijn schepenzegel). GAH, R 1474, f 220, 15 april 1608. Jacobs, *Justitie en politie*, 277, 278.

113) Zoon van Lambert Rembouts en Heylwich Symons van Hedel (J.Th.M. Melssen, „Een Bossche familie zwerm uit... De familie Pelgrom (van Driel)”, *De Brabantse Leeuw*, XXVI (1977) 118).

114) GAH, N 2665, ongef., 19, 22 en 25 oktober 1633.

Was de 112-jarige de 90 al gepasseerd?

A.W.J. van Merendonk

Torteldreef 12, 5042 PR Tilburg

In het trouwboek van de predikant te Tilburg is op folio 83 in de marge bij de huwelijksinschrijving van Adriaan G. Hoeke met Jenneken Jacobs van Riel op 20 augustus 1707 vermeld: *Nota Jan Thijsze Horevoirt en ziet van deze bruydegom op anno 1719 na de 22e juli.*

Aldaar vinden we op folio 241: *Jan Tijsze Horvorts, weduwnaar wijlen*

Jenneken van Tulder, geboortigh van den Udenhout en wonende tot Aal onder Poppel, oud 97 jaar, met Adriaantje Anthonij Kaulaar weduwe wijlen Jacob Peters Vermetten¹, geboren tot Alphen en wonende tot Goirle, ondertrouwt den 20 augustus 1707. Getrouwt in september. Nota dese bruidegom was 97 jaren als hij met dese weduwe trouwde, sijnde maar 27 of 28 jaaren. En bij haar een dochter geprocreeert hebbende, is hondert en twalef jaar oud geworden, zijnde gestorven ontrent Pinxteren 1719, welckers weduwe en doghter (die hem seer wel gelijcken) heden noch in leven zijn. In de marge: Nota tot Goirle op anno 1707 den 20 augustus en getrouwt in tijts en om de rariteit hier aengetekent.²

Het bovenstaande bracht mij tot een nader onderzoek om de juistheid te achterhalen. Adriaantje Anthonij Kaulaar werd op 30 januari 1669 te Alphen gedoopt als dochter van Anthonij Jan Willems Coulers en van Eva Frans Wouters. De bruid was bij haar tweede huwelijk dus 38 jaar oud en geen 28 jaar. Haar overlijden heb ik niet gevonden.

Keren we terug naar Jan Tijssen. Het begraafboek van Poppel vermeldt, vrij vertaald uit het Latijn: 'op 18 mei 1719 is begraven op het kerkhof Joannes Thijssen, weduwnaar in het gehucht Aerle, een man van hoge leeftijd, mogelijk 112 jaar oud, nog helder van geest en met alle zintuigen nog intact; hij had nog (al zijn tanden) een gaaf gebit. Hij heeft vier echtgenoten gehad; bij de laatste van deze heeft hij in zijn honderdste levensjaar een dochter verwekt, die evenals de moeder nog in leven is. Hij was nog zo sterk, dat hij kort voor zijn dood op alle zon- en feestdagen naar de kerk kwam.³ De rechten zijn betaald en de waken gezongen.'

Te Poppel en Tilburg noteerde ik voorts:

- Op 19 augustus 1708 is Anna gedoopt, de wettige dochter van Joannes Tijssen en Adriana Jacobi Cauwlandts.⁴ Bij deze doopakte staat vermeld, dat de ouders niet uit Poppel kwamen en dat zij dus niet in aanmerking kwamen voor steun van de tafel van de Heilige Geest in het geval dat zij tot armoede zouden geraken.
- Anneke Thijssen trouwde te Tilburg op 4 februari 1731 met Justinus Jan van Beurden, die daar op 12 juni 1706 was gedoopt en er op 10 augustus 1772 werd begraven. Anneke is op 27 september 1763 in Tilburg ten grave gedragen. In de huwelijksakte staat vermeld: *Nota dit*

1) Zie voor het gezin Vermetten-Cauwlaars (Cauweleers): J.B. Vermetten, „Genealogie van het geslacht Vermetten te Riel, 1300- 1800”, *De Brabantse Leeuw*, XXVI (1977) 34.

2) Het huwelijk is noch in Goirle, noch in Poppel gevonden.

3) De afstand van Aerle naar de kerk van Poppel is ongeveer 3,5 km.

4) Deze naam zou moeten worden geïnterpreteerd als Adriana Cauwlandts = Cauwlaarts, weduwe van Jacob.

is de dochter Anneke Jan Tijse. Die vader getrouwt als hij 97 jaaren oud was, den 20e augustus 1707.

Het tweede huwelijk (ondertrouw) van Jan Thijssen vond ik in Poppel: op 6 februari 1664 tekenden Jan Mattheussen en Gertruda Adriaans hun voorgenomen huwelijk aan. Uit deze echt is een dochter Gijsberta geboren, die op 16 juli 1665 te Poppel is gedoopt.⁵

Voor de derde maal trouwde Jan Mattheussen op 13 april 1697 te Poppel met Jenneken van Tulder. Van dit huwelijk heb ik geen kinderen gevonden.

Bij het tweede huwelijk zou Jan 57 jaar zijn geweest, reden om te onderzoeken of er nog een huwelijk aan vooraf gegaan was. Te Tilburg noteerde ik alle huwelijken van Jan Matthijssen, Jan Mattheussen, Jan Thijssen en Jan Horvorts. Zo vond ik een ondertrouwakte de dato 18 januari 1658 van Jan Mattheussen, jongman van Loon, oud 24 jaar en wonende in de Broekstraat, en Heijltjen Jans, jongedochter van Tilburg en woonachtig in de herdgang Loven.⁶ Op 3 februari van dat jaar werd het huwelijk voltrokken. Heijltjen werd te Tilburg begraven op 16 november 1663. De kinderen waren:

- 1 Adriana, te Tilburg gedoopt op 12 maart 1659. Doopgetuige was Anna Theunis.⁷
- 2 Joannes, gedoopt op 5 april 1661 te Tilburg. Doopgetuige was Anna Theunis namens Lijsken Peeters.

Een van de volgende dopelingen zou ook in aanmerking kunnen komen als kind uit het vorige huwelijk:

- 1 Hubertus, gedoopt te Tilburg op 3 november 1663. Doopgetuige was Adriaanken Jans in plaats van Lijsken Peeters.
- 2 Maria, te Tilburg gedoopt op 12 november 1663. Doopgetuige was Anneken Theunis in plaats van Willemken Emberts.

Het tweede huwelijk in 1664 zou qua tijd mogelijk zijn. Het bewijs kwam met een later gevonden huwelijksakte. In het trouwboek van de Tilburgse predikant zijn op 3 februari 1664 in ondertrouw opgenomen Jan Matthijssen van Udenhout, weduwnaar van Heyljen Jans, wonende op Stappegoor, en Geertruyt Adriaans van Poppel, jongedochter van Poppel, 38 jaar oud. Het huwelijk vond plaats te Poppel op 23 februari 1664.

Restte nog de geboortedatum van Jan Matthijssen te achterhalen. Volgens

5) Gijsberta of Gijsberdina trouwde te Poppel op 28 oktober 1688 met Cornelis Mattheussen en hertrouwde met Hendrick Wouter Rijsbosch.

6) Zijn broer Joost Mattheussen compareerde in plaats van de ouders.

7) Adriana huwde op 18 oktober 1687 te Poppel met Petrus Henricus van Eijs en hertrouwde aldaar op 9 februari 1697 met Gerardus Naulants.

de eerste huwelijksinschrijving was hij op 18 januari 1658 24 jaar oud, hetgeen zou betekenen dat hij omstreeks 1634 geboren moet zijn. Uit bovengenoemde huwelijksakten blijkt dat zijn doopinschrijving in Loon op Zand of Udenhout gezocht moet worden.

Zowel de doopregisters van Loon op Zand als van Oisterwijk (voor Udenhout) werden nagezien. In Loon op Zand vond ik de navolgende doopinschrijvingen:

- 17 april 1636: Johannes Mathie. Getuigen waren Gerardus Adriani Pauli en Maria Petri.
- 27 oktober 1630: Johannes Mathie. Getuigen waren Hubertus Gooswini en Magdalena Adriani.
- 26 september 1627: Judocus Mattheijssen. Getuigen waren Adrianus Guilielmi en Elisabeth Gertrudi. (Judocus, broer van Jan Thijssen, wordt als getuige vermeld bij het eerste huwelijk.)

Conclusie: als Jan Mattheijssen gedoopt is op 27 oktober 1630, was hij bij zijn eerste huwelijk 27 jaar en bij zijn overlijden 89 jaar.

De oude Horevorts was een hele Jan

Naschrift over de 112-jarige

L.F.W. Adriaenssen

Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

Afkortingen

RAA	Rijksarchief Antwerpen
SAOH	Streekarchief Oosterhout
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

Jan Thijssen Horevorts was een analfabeet en tekende zijn naam met een riek of vork. Hij was dan ook een landbouwer. Herhaaldelijk pachtte hij de pastorale tienden van Poppel onder Aarl en Maarle en de kleine tiende van de Steenvoort.¹ Het koren beloofde hij *wel cuijs ende gesuijvert, ten goeden mans prijsinghe te leveren opden solder vanden heere verpachter*. Het contract van 1693–1699 verplichtte hem tot een jaarlijkse leverantie van 17 viertelen rogge, 3 viertelen boekweit en 2 viertelen haver; daarvoor genoot hij alle tienden van de tarwe, rogge, gerst, boekweit, haver, vlas en dergelijken, echter niet de lammer-, varkens- en vergelijkbare tienden.

Hij moet een markante man zijn geweest, iemand die opviel, waar je niet

1) R.K. pastorie Poppel, no 46, f 28^v, 14 juli 1687; f 30, z.d. (zesjarig contract m.i.v. 1693); f 31, 4 juli 1699; f 31^v, 20 juli 1700; f 81, 25 juli 1685.

omheen kon. Hij stond namelijk bekend onder de bijnaam *den Jan*. Blijkbaar wist iedereen over wie het ging, als men sprak van *den Jan*.

Zijn derde vrouw, Jenneken van Tulder, stierf te Poppel op 15 januari 1705. De vierde was Adriaentjen Teunis Cauweleers.² Zij was te Alphen op 1 mei 1696 in het huwelijk getreden met Jacob Peters Vermetten³ te Riel. Deze zoon van Peter Jan Peters Vermetten en Neeltjen Adriaen Joosten was eerder getrouwd geweest met achtereenvolgens Maria Cornelis Janssen en Jenneken Peter Meynaerts. Hij werd te Riel begraven op 8 oktober 1703 en liet kinderen na bij zijn beide laatste vrouwen.⁴

Zijn weduwe Adriaentjen Cauwelaers zag ik voor het laatst in 1708, toen haar verse echtgenoot Jan Matthyssen te Poppel haar testamentair het gebruik van een weijte aan de Steenvoort vermaakte.⁵

2) SAOH, Alphen en Chaam R 109, ongef., 19 februari 1698. SAOW, Hilvarenbeek R 72, f 205, 7 januari 1705.

3) SAOW, Hilvarenbeek R 72, f 106, 28 januari 1702; f 125^v, 28 april 1702. R 170, f 310^v, 3 oktober 1678; f 220, 25 februari 1676.

4) SAOW, Hilvarenbeek R 72, f 206, 7 januari 1705.

5) RAA, Poppel Gemeentearchief 51, 25 juni 1708.

Nijver en notabel Goirle

Snels

J. van Gils

Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek

Afkortingen

GAT Gemeentearchief Tilburg

De familie Snels groeide te Goirle uit tot een groot geslacht, waarvan de meeste leden werkzaam waren in de landbouw en de textielnijverheid. Slechts een takje zou gaan behoren tot de dorpselite.

I. PETER ANDRIES SNELS¹ was afkomstig uit Weelde en woonachtig in Bavel, toen hij op 4 juni 1752 te Gilze trouwde met Maria van Diessen, gedoopt te Gilze op 9 juli 1722. Zij was een dochter van Quirijn van Diessen en van Adriana Abraham Ophuijsen. In of kort voor 1779 kwam Peter met zijn gezin naar Goirle, waar hij op 3 juli 1779 van Jan Storms een huis, achterhuis, schop en bakhuis kocht aan de Dorpschestraat. Dit bezit werd in 1782 uitgebreid door de koop van een akker in de herdgang Dorp. Jan, die het landbouwbedrijf uitoefende, maakte in 1790 met zijn vrouw een testament, waarin zij elkaar tot

1) GAT, R 447 f 42^v, 3 juli 1779. R 448 f 148 30 november 1782. R 455 f 101 6 augustus 1793. R 489 f 75^v, 6 april 1790.

enige erfgenaam van hun goederen benoemden. Maria van Diessen werd op 25 september 1794 te Goirle begraven als slachtoffer van de besmettelijke ziekte de rode loop. Peter Snels zou ruim een maand later aan deze ziekte sterven. Hij werd 2 november 1794 te Goirle begraven. Het huis aan de Dorpsstraat was een jaar eerder door het echtpaar verkocht aan de familie Stoop. Hun kinderen waren:

- 1 Jan Snels², volgens zijn zeggen geboren te Gilze, trouwde te Goirle op 19 februari 1786 met Anna Maria Smulders, aldaar gedoopt op 23 oktober 1755, dochter van Adriaan Smulders en van Hendrien van Besouw. Jan was landbouwer en overleed te Goirle 55 jaar oud op 6 september 1818. Zijn weduwe overleed aldaar een maand later, op 13 oktober 1818. Pas in 1824 werd hun nalatenschap door hun kinderen gedeeld.
- 2 Quirinus Snels, volgt onder II.
- 3 Anna Maria, gedoopt te Gilze op 1 juli 1755, waarschijnlijk jong overleden.
- 4 Andreas Snels³ werd gedoopt te Gilze op 8 november 1757, was landbouwer en trouwde te Goirle op 1 mei 1785 met Adriana Linkels. Deze dochter van Adriaan Linkels en Maria de Wijs is gedoopt te Lage Mierde op 18 september 1754. Zij overleed te Goirle op 9 maart 1838. Haar man stierf daar op 4 oktober 1827. Andreas, meestal Andries genoemd, woonde in 1788–1798 in Tilburg en verhuisde in 1801 met zijn gezin uit Goirle naar Hilvarenbeek om later weer terug te keren. Te Goirle bezat hij een boerderij aan 't Ven. Na zijn dood verkocht zijn weduwe voor f 407,55 het vee, boerengereedschappen en het meubilair.

II. QUIRINUS OF QUIRIJN SNELS⁴, gedoopt te Gilze op 22 juni 1753, trouwde te Goirle op 9 november 1788 met Anna Catharina Beeris, gedoopt te Tilburg op 26 oktober 1753, dochter van Hendrik Beeris en van Maria Oerlemans. Zij overleed te Goirle op 5 maart 1826. Na haar dood woonde Quirijn te Goirle in de Dorpsstraat en verklaarde hij samen met zijn zoon Peter dat Anna

2) GAT, R 456 f 103^v, 21 maart 1795; f 147^v, 1 december 1795. R 457, f 17^v, 2 februari 1796. R 459, f 72^v, 4 februari 1800. R 463, f 92^v, 7 april 1807. N 177, no 36, 12 juni 1824; no 69, t/m 71. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 2, 1 maart 1819; 9 maart 1819. De kinderen, die in 1824 overgingen tot de boedelscheiding, waren: Adrianus, wever en arbeider te Tilburg, Peter, landbouwer te Goirle, Hendrikus, linnenwever te Goirle, en Adriana, getrouwd met Hendrik van Osch, woonachtig te Goirle.

3) GAT, OAA no 139/140, 2 mei 1801. N 235, no 125, 22 december 1830. N 322, no 199, 30 juni 1855. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 20, 1 april 1828. Idem 48, 5 januari 1839. Idem 69, juni 1855. Hun kinderen waren Cornelis en Jan Baptist, landbouwers te Goirle, Adriana, getrouwd met de Goirlese landbouwer Jan van Boxtel, Peter, landbouwer te Tilburg, en Anna Maria, ook woonachtig in Tilburg en getrouwd met Petrus van Gorp.

4) GAT, R 459, ff 148^v-150^v, 4 november 1800. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 17, 4 september 1826. Idem 38, 7 mei 1834.

Catharina Beeris de onverdeelde helft van twee akkers en een weiland aan de Wijninxvoortsedijk als erfdeel had nagelaten. Landbouwer Quirijn Snels overleed te Goirle op 15 februari 1834, waar hij eigenaar was van de Bijlakker, de Molenakker en een perceel weiland genaamd de Dijkweg. Het echtpaar had slechts een zoon:

- 1 Petrus Snels, gedoopt te Goirle op 30 november 1794, genoemd naar zijn grootvader, die enkele weken tevoren overleden was. Hij volgt hieronder sub III.

III. PETER SNELS⁵ was linnenwever toen hij op 7 oktober 1826 te Goirle trouwde met Johanna Voskens, gedoopt te Tilburg op 28 februari 1799, dochter van Adriaan Voskens en Anna Catharina Oerlemans, landbouwers te Tilburg. In 1834 kocht Peter Snels op de openbare veiling van de goederen van de overleden kwezel Dorothea Smarius voor f 1140 haar huis met schuur en erf in de herdgang Kerk ter plaatse de Bergen en een perceel heide onder Hilvarenbeek aan het Varkensstraatje. Later werd hij door koop ook nog eigenaar van twee percelen akkerland aan de Boschkens. Enkele geldleningen waren nodig om deze aankopen te financieren: hij leende f 500 van de Goirlese bakker Jan Baptist Spapens en f 600 van de weduwe Kerstens uit Loon op Zand. Tijdens de Belgische opstand werd Peter bakker-winkelier van beroep en in 1844 was zijn vermogen zo gegroeid, dat hij dan voorkomt op de lijst van de vierentwintig hoogst aangeslagen personen te Goirle in de personele, patent- en grondbelasting. Zijn bezit nam vooral toe door de verkoop van het boerenbedrijf van zijn schoonouders te Tilburg voor f 5600 en doordat zijn vrouw een van de erfgenamen was van de Goirlese burgemeester Voskens, die zijn familie voor een waarde van f 4171,89 aan geld en goederen naliet.

In deze periode zou Peter ook deel gaan uitmaken van de dorpselite. Hij begon zijn bestuurlijke loopbaan als lid van het college van zettters en tegenschatter van de personele belasting. In 1851 werd hij lid van de gemeenteraad, wat hij zou blijven tot aan zijn overlijden te Goirle op 8 mei 1866. Na zijn dood, nog in 1866, richtte zijn vrouw met haar zonen Adriaan en Cornelis de firma Wed. P. Snels en Zonen op. De artikelen welke zij door thuiswevers lie-

5) GAT, N 241, no 39, 3 december 1841. N 237, no 192, 200, 3/24 december 1833 en 10 januari 1834. N 341, no 112, 1 mei 1868. N 345, no 37, 24 januari 1870. N 365, nrs 161 en 171, 26 september 1882. N 366, no 185, 6 oktober 1883; no 186, 6 oktober 1883; no 206, 13 november 1883. N 367, no 95, 7 juni 1884. N 372, nrs 122, 123, 13 mei 1889. N 513, no 5, 13 januari 1879. N 523, no 203, 19 augustus 1889. RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 79, 8 december 1866. Idem 81, 13 augustus 1868. Archief Provinciaal Bestuur no 4264, 26 februari 1844. Idem no 4265, 1844. N 1842-1895, dl 1846, no 94, 17 april 1848. Raadhuis Goirle, OAA no 4, f 33^v, 16 mei 1840; f 149^v, 31 januari 1857. No 49, f 46, 21 januari 1851; f 51^v, 20 november 1851. No 66, ongef., 13 maart 1846. No 320, gegevens betreffende de Goirlese gemeenteraad vanaf 1851. H.W. Janson, *Bijdrage tot de geschiedenis van Goirle* (Voorhout, 1953) 101.

ten vervaardigen waren wortel- en behangsellinnen. Zij overleed te Goirle op 1 maart 1868 als winkelierster. Haar nalatenschap bestond uit een huis met erf en tuin, drie percelen grond in de Boschkens, een perceel moeras en een perceel weiland ter plaatse Den Otter in het Leijdal. De waarde van de onroerende goederen was f 2500. De roerende goederen, bestaande uit huisraad, linnen en pellen, goud, zilver, bakkers- en fabrieksgereedschappen werden getaxeerd op een waarde van f 860 en aan contanten was f 840 aanwezig, zodat de waarde van de totale nalatenschap f 4200 bedroeg. De getrouwde dochter Anna Catharina Snels kreeg als haar aandeel het aanwezige contante geld. De rest van de goederen ging naar de ongetrouwde kinderen, Adriaan en Cornelis, linnenfabrikanten, Hendrik, bakker, en Johanna, zonder beroep. Deze ongetrouwde kinderen kochten na de dood van hun ouders, in 1868, nog een huis met erf, dat in 1879 gedeeltelijk geruild werd met het rooms-katholieke kerkbestuur van Goirle, en in 1870 een perceel hakhout in de Winkelhoeken. In 1882 volgde de koop van een perceel schaarbos onder Hilvarenbeek van de erfgenamen van Petrus van de Lisdonk en een jaar later werden zij eigenaar van een perceel hooiland in de Breedijken door koop van de erven Cornelia Anssems. Door het huwelijk van Cornelis Snels volgde in 1883 een boedelscheiding tussen de ongetrouwde kinderen, waarbij de waarde van de onroerende goederen, de roerende goederen en de fabrieks- en bakkersgereedschappen getaxeerd werd op een bedrag van f 4440. Hendrik, Johanna en Adriaan Snels behielden samen de onroerende goederen, met een waarde van f 3580, tegen een inbreng van f 250. Cornelis Snels kreeg de roerende goederen en de inbreng van f 250. Bovendien verkocht Cornelis voor f 140 aan zijn broers en zuster zijn kwart in een perceel hooiland en een perceel hakhout, welke niet bij de boedelscheiding waren betrokken. Door het huwelijk van Adriaan Snels in 1884 volgde opnieuw een scheiding, waarbij Hendrik en Johanna Snels de onroerende goederen kregen toegedeeld ter waarde van f 4240. Adriaan kreeg zijn aandeel in contanten, zijnde een bedrag van f 1436,67. Johanna en Hendrik Snels bleven ongehuwd en maakten in 1889 een testament, waarin zij elkaar tot enige en universele erfgenaam benoemden. Mocht een van beiden alsnog in het huwelijk treden, dan moest hij of zij f 1500 uitkeren aan Cornelis Snels, f 1500 aan Adriaan Snels en f 1500 aan Anna Catharina Snels. De kinderen van Peter Snels en Johanna Voskens waren:

- 1 Een te Goirle op 28 augustus 1827 levenloos geboren jongen.
- 2 Anna Catharina⁶ geboren te Goirle op 18 augustus 1828 en aldaar overleden op 2 oktober 1835.
- 3 Hendrikus Snels⁷ is geboren te Goirle op 20 september 1831, was bakker

6) RAH, Memories van Successie, kantoor Tilburg 42, 11 januari 1836.

7) GAT, N 367, no 102, 1 juli 1884. N 368, no 17, 30 januari 1885; no 57, 3 april 1885. N 477, no 383, 10 december 1894. N 1896-1905, no 32; nrs 165, 170, 28 april 1897. Raadhuis

van beroep en overleed te Goirle ongehuwd op 13 maart 1898. Samen met zijn zuster Johanna verkocht hij in 1884 een perceel hakhout in de Boschkens aan de Tilburgse bakker Norbert Smulders. In 1897 kochten zij voor f 535 een huis, bestaande uit twee woningen, van de heiligegeestarmen van Goirle. Zij leenden in 1885 f 600 aan Jan Huijsmans en f 600 aan Leonardus van Gils. Met zijn broers en zuster steunde Hendrik Snels de bouw van het liefdegesticht te Goirle door een gift van f 50. Ten slotte was hij lid van het burgerlijk armbestuur.

- 4 Johanna Snels, geboren te Goirle op 13 april 1834, overleed te Goirle ongehuwd en zonder beroep op 29 september 1909. Zij was lid van de Sint-Elisabethvereniging.
- 5 Anna Catharina Snels⁸, geboren te Goirle op 6 augustus 1839, trouwde aldaar op 11 mei 1868 met Cornelis van de Pol, wever en koster van de Sint-Jans-Onthoofding, geboren te Goirle op 16 september 1840 en aldaar overleden op 18 december 1916. Zijn ouders waren de linnenwever Adrianus van de Pol en Johanna Heestermans. Anna Catharina Snels overleed te Goirle op 15 oktober 1882. Het echtpaar bezat een huis aan de Kerkstraat te Goirle. Tot de roerende goederen behoorden twee weefgetouwen en er was een schuldvordering van f 275 ten laste van de wever Antonius van de Pol.
- 6 Adrianus Snels⁹ is geboren te Goirle op 3 juli 1841 en trouwde daar op 9 mei 1884 met Maria Catharina Brouwers.¹⁰ Zij was geboren te Goirle op 7 juni 1841 als dochter van de olieslager, landbouwer, herbergier en logementhouder Nicolaas Brouwers en van Johanna Cornelia Damen. Het bedrijf van Nicolaas Brouwers wordt in 1870 omschreven als „een ruim en zeer solide bouwhuis, bevattende verscheide boven- en benedenvertrekken, doelmatig ingericht voor eene herbergaffaire, die daarin sedert vele jaren met goed succes is uitgeoefend, met annex complete olieslagerij, stalling, schuur en verdere getimmerten, tuin en bleekveld, gelegen midden der welvarende gemeente Goirle aan de Dorpsstraat.” Mede door het aandeel van zijn vrouw in dit bedrijf was Adriaan Snels zeer kapitaalcrachtig en daarom bekend als geldschietster. In 1875 leende hij f 500

Goirle, OAA no 6, f 12, 17 oktober 1889. No 68, ongef., 24 januari 1884. Archief parochie Sint-Jans-Onthoofding Goirle. „Notulen”, f 100.

8) RAH, *Memories van Successie*, kantoor Tilburg 100, 13 maart 1883. J. van Gils, „De Goirlese takken van de familie Van de Pol”, *De Brabantse Leeuw*, XXXI (1982) 12.

9) GAT, N 452, no 254, 17 september 1875; no 331, 26 november 1875. N 461, nrs 235, 236, 6 oktober 1884. N 462, no 63, 2 maart 1885. N 475, no 341, 10 oktober 1893. N 545, no 72, 17 oktober 1892. N 1896–1905, dl 35, no 241, 17 juli 1899; no 260, 28 juli 1899. Dl 36, no 2, 1900. Dl 39, no 108, 7 april 1903; no 117, 15 april 1903; nrs 262, 280, 11/25 juli 1902. Raadhuis Goirle, OAA no 6, f 34, 5 november 1891. No 320, gegevens betreffende de Goirlese gemeenteraad vanaf 1851.

10) RAH, N 1842–1895, dl 2044, nrs 69, 70, 73, 11 juli 1870.

aan Jan Baptist van Boxtel en f 800 aan Jan van Erven, tien jaar later f 1200 aan Wilhelmina Roef, weduwe van Jan Baptist Appels, in 1892 f 2300 aan Francis Santeagoets, die later failliet zou gaan, en een jaar later f 3500 aan Antonie Boomaars. In 1900 volgde een lening van f 2300 aan Christiaan Spapens en ten slotte zou Cornelis van Gorp in 1903 f 3200 van Snels lenen. In het laatstgenoemde jaar kocht deze bovendien drie huizen met bouwland aan de Dorpsstraat voor f 700 van de weduwe Huijsmans-Snelders. Adriaan Snels was linnenfabrikant van beroep en werd in 1894 lid van de gemeenteraad als opvolger van de fabrikant Elias Peijnenborg. Hij bleef raadslid tot 23 juli 1903. Daarnaast was hij secretaris van het burgerlijk armbestuur. Zijn vrouw overleed te Goirle op 23 oktober 1903, haar man nalatende als enige erfgenaam volgens een testament uit 1884. Adriaan Snels overleed te Goirle op 17 december 1916. Het echtpaar bleef kinderloos.

7 Cornelis Snels, volgt onder IV op pagina 158.

IV. CORNELIS SNELS¹¹, linnenfabrikant, is geboren te Goirle op 6 januari 1844 en trouwde daar op 22 oktober 1883 met Johanna Klijs. Zij was geboren te Oosterhout op 12 juni 1851 als dochter van de landbouwers Pieter Klijs en Geertruida Driessen. In 1889 kocht Cornelis voor f 1860 een huis met erf en tuin te Goirle van Hendrik van Erven, in 1904 voor f 6300 een huis met schuur, bakkerij, erf en tuin aan de Kloosterstraat aldaar van de bakker Josephus Gerardus van Besouw. Voor de laatste aankoop leende hij f 7500 van de Tilburger Franciscus Hubertus Panhuijsen. Mogelijk door gebrek aan bouwruimte en conservatisme ging Cornelis Snels met zijn broer niet over tot het bouwen van een fabriek, maar bleef hij werken met thuiswevers. Toen in 1909 algemeen een begin gemaakt werd met het machinaal weven van behangsellinnen begon de firma Snels een groothandel in textielwaren. Pas in 1926 werd aan de Poppelseweg een fabriek gebouwd voor het fabriceren van matrasdekken en het machinaal weven van behangsellinnen. De directie bestond toen uit twee zonen van Cornelis Snels, met name Pierre en August Snels. Cornelis Snels overleed te Goirle op 5 juli 1929, zijn vrouw stierf aldaar op 24 februari 1918. Hun kinderen waren:

- 1 Johanna Catharina Geertruida Snels, geboren te Goirle op 18 december 1884 en aldaar getrouwd op 27 september 1910 met Johannes Cornelis Marie Raaijmakers, koekbakker, geboren en woonachtig te Etten-Leur, zoon van Pieter Marijnus Raaijmakers en Maria Dekkers. Johanna C.G. Snels overleed te Breda op 23 maart 1960 en werd begraven te Leur.
- 2 Petrus Wilhelmus Antonius Snels, fabrikant, geboren te Goirle op 8 juli

11) GAT, N 1896–1905, dl 41, no 132, 30 april 1904; no 134, 30 april 1904. Janson *Bijdrage tot de geschiedenis*, 101.

- 1886, overleed te Breda op 14 augustus 1969 en werd begraven te Goirle. Hij trouwde met Jeannette Adriana Verschuren, geboren te Princenhage op 19 november 1881, overleden te Tilburg op 16 december 1924 en begraven te Goirle. Haar ouders waren Hendrikus Verschuren en Maria Adriana Loomans. Pierre Snels hertrouwde met Aline Amalie Augusta Maria Scheuler.
- 3 Augustinus Adrianus Cornelis Snels, fabrikant, is geboren te Goirle op 5 januari 1888 en overleed te Tilburg op 27 augustus 1946. Hij was getrouwd met Lamberdina van Mook.
 - 4 Geertruida Cornelia Maria Snels, geboren te Goirle op 26 maart 1889, overleed te Tilburg op 19 september 1963 en werd begraven te Goirle. Zij trouwde te Goirle op 29 augustus 1916 Antonius Maria Benedictus van Croonenburg, boekhouder, geboren te Goirle op 11 juli 1887 en aldaar overleden op 19 november 1943. Zijn ouders waren Adrianus Bernardus van Croonenburg en Johann Maria de Visscher.
 - 5 Wilhelmina Maria Johanna, geboren te Goirle 24 juni 1891 en aldaar overleden op 15 januari 1892.
 - 6 Wilhelmus Josephus Vincentius Snels, geboren te Goirle op 17 juli 1893, trouwt te Tilburg op 13 juli met 1920 Maria Elisabeth Vlems, geboren te Tilburg op 18 juli 1890. Hij was vertegenwoordiger en overleed te Tilburg op 22 februari 1975.
 - 7 Catharina Maria Johanna Snels, geboren te Goirle op 10 juli 1895 en aldaar ongehuwd overleden op 28 mei 1983.

Begrafenisdrama te Lith in 1799

J.N. Leget en P.L. Leget-Kuijlen
Dr Hermanslaan 36, 5348 JK Oss

Door de Franse bezetting en het daaropvolgende Franse bewind onderging de samenleving in de voormalige generaliteitslanden een ingrijpende verandering. Ook de organisatie en taken van de schuttersgilden veranderden.

Een van de taken van de schuttersgilden was hun overledenen te begraven.

De officier van Groot Lith deelt op 28 december 1799 mede, dat er geen dekens van het Sint-Catharinagilde meer in functie zijn. Zodoende kunnen er geen begrafenissen van gildebreders of hun huisgenoten plaats hebben. Anna Bokke, de overleden huisvrouw van Pieter van der Sluis, kan hierdoor niet begraven worden. Daarop heeft de vorster van Groot Lith vier inwoners, –Lambertus Schouten, Adriaan van Vugt, Gijsbert Geert van Maeren en Lam-

bertus van Balgooijen–, aangewezen om de begrafenis te verzorgen, doch deze weigeren!

Inmiddels hebben reeds vijftien gildebroeders zich ten gemeentehuize voegd om te protesteren tegen de gang van zaken. Het gemeentebestuur vraagt aan het Departementaal Bestuur om instructie hoe te handelen. Hierop machtigt het Departementaal Bestuur de gemeente Groot Lith deze vier personen te verplichten de begrafenis te verrichten en, –bij volhardende weigering–, de begrafenis op hun kosten te laten uitvoeren.

Adriaan van Vugt en Lambertus van Balgooijen volharden in hun weigering; Schouten en Van Maeren hebben de begrafenis van Anna Bokke uitgevoerd. Na de begrafenis is Lambert van Balgooijen aangevallen door Gijs van den Bergh, die Lambert met een mes gestoken heeft in zijn kin en zijn zijde.

Voorts deelt de officier van Groot Lith op 1 december 1800 mede, dat, –om de rust te herstellen–, Gijs van den Bergh overgebracht zou moeten worden naar de Papenbril te 's-Hertogenbosch. Hierna deelt het Departementaal Bestuur op 5 januari 1800 mede, dat Van den Bergh door twintig soldaten naar de Papenbril gebracht zal worden.

Te Groot Lith zijn de laatst afgetreden dekens van het Sint-Catharinagilde: G. Dijkhoff en A. Bokke. Deze moeten, te samen met B.A. van Linden en R.G. van Heck, einde 1798 aangestelde deken van het gilde, twee nieuwe benoemen. Het Departementaal Bestuur adviseert het gemeentebestuur op 13 januari 1800 om de keuze te laten vallen op diegenen die nog niet met begraafstukken waren belast. Voorts zullen de maaltijden en verdere kosten, die door de dekens bij een begrafenis gedragen worden, afgeschaft worden, het gemeentebestuur heeft de taak toe te zien, dat alles goed verloopt. Zij hebben ernstig bezwaar tegen de resolutie van het Departementaal Bestuur en verzoeken om intrekking.

Het gemeentebestuur van Groot Lith deelt op 3 februari 1800 mede aan het Departementaal Bestuur, dat vernomen is dat B.A. van Linden en R.G. van Heck de post van deken van het Sint-Catharinagilde niet langer zullen waarnemen. Zij verzoeken nu instructie hoe te handelen bij het begraven van lijken van gildebroeders en hun huisgenoten. Het Departementaal Bestuur gaat hier verder niet op in: op 6 maart 1800 wordt de discussie over het begraven te Groot Lith gesloten!¹

1) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Bestuursarchieven van de Departementen van Bataafs Brabant 2210, f 1186. No 211, ff 15^v, 38, 79, 127^v, 172^v, 358.

Schoutens uit Halsteren en omgeving (1565–1825)

A.M. Bosters

Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg

Afkortingen

ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GABZ	Gemeentearchief Bergen op Zoom
GATM	Gemeentearchief Tholen te Sint-Maartensdijk
SAZ	Streekarchief Zevenbergen

De familie Schoutens komt in West-Brabant momenteel nog frekwent voor en kent vele nakomelingen. De oudst bekende stamvader is Huijbrecht Schoutens geweest, die omstreeks 1565 geboren zal zijn. De oudste generaties waren landbouwers te Halsteren en bezaten landerijen in de omliggende polders, zoals de Oud- en Nieuw-Beijmoerpolder. Tot ca. 1685 komen zij in de archieven slechts onder hun patroniem voor. Vanaf genoemd tijdstip komen zij voor met de achternaam Schouten, Schouters, Schouders en Schoutens. Vanuit Halsteren heeft de familie zich verspreid over de omgeving van West-Brabant, met name te Nieuw-Vossemeer en Steenberg, doch ook te Tholen.

De familie wordt in dit bestek tot omstreeks 1825 (zevende generatie) uitgewerkt. Aan de hand van de akten van de burgerlijke stand kunnen nakomelingen of geïnteresseerden gemakkelijk aansluiting op deze genealogie vinden.

I. HUIJBRECHT SCHOUTENS, geboren omstreeks 1565. Over hem zijn geen nadere gegevens bekend. Hij komt niet voor op de lijst van inwoners van Halsteren anno 1599.¹ Ook niet op de lijst uit hetzelfde jaar van de Noordgeest.² Ook in de beschikbare archivalia kon hij niet worden getraceerd. Dit rechtvaardigt de veronderstelling dat Huijbrecht Schoutens uit een ander regio dan Halsteren en Noordgeest afkomstig is; vanwaar is vooralsnog een vraagteken. Zijn zoon was:

I Dionisius Huijbrechts Schoutens, volgt onder II.

II. DIONISIUS HUIJBRECHTSEN SCHOUTENS, geboren omstreeks 1595, overleden in het jaar 1640. In 1625 wordt hij vermeld als pachter van de tienden van Nieuw-Beijmoer onder Halsteren.³ In de jaren 1633, 1637, 1638 en 1639 is hij bekend als schepen van Halsteren.⁴ Hij verkocht op 30 januari 1630 vier percelen zaailand gelegen aan de *Oostlantswech* in de Oud-Beijmoerpolder

1) A.M. Bosters, „Inwoners van Halsteren anno 1599”, *Genealogisch Tijdschrift voor Midden en West-Noord-Brabant*, XVI (1992), 255-257.

2) ARAG, Staten-Generaal 12548-105, f 25.

3) GABZ, Raad en Rekenkamer 972, f 6.

4) SAZ, Halsteren R 593, ff 33, 41.

aan Cornelis Janssen van der Heijden.⁵ Voor de som van 310 gulden kocht hij op 8 november 1633 drie percelen land met een huis gelegen te Halsteren van Jan Thomas Blockeel.⁶ Op 27 juni 1634 kocht hij van Cornelis Dignissen een 'hoefken', staande binnen Halsteren.⁷ Van Lenaert Cornelisse Wijngaertberg kocht hij op 21 februari 1636 een hoeve land met huizing, boomgaard, landen, gronden en toebehoren, 16 à 17 gemeten omvattend, gelegen te Halsteren in de *Rijckebuerte*.⁸ Op 11 maart 1636 kocht hij van Cornelis Moermans een perceel zaailand van 2 gemet in Oud Beijmoer.⁹ Op 17 december 1638 verscheen hij voor schout en schepenen van Halsteren als weduwnaar van Christyne Quirijnse Adriaenssen om de erfgoederen te verdelen na het overlijden van zijn vrouw. Hij deed dit in aanwezigheid van Lenaert Cornelissen Wijngaertberg als voogd en Cornelis Dignis als toeziend voogd over de zes onbejaarde weeskinderen.¹⁰ Daarbij werd overeengekomen dat Denis Huijbrechts Schouten voor hemzelf het huis, schuur met de hofstede en inboedel zou behouden en het land te Halsteren in de Rijkebuurt, alsook percelen land daarbij gelegen, *den Doren* en *den Loelenberg* genaamd. Tevens behield hij vele andere percelen zaai- en weiland, zowel te Halsteren als in de Oud- en Nieuw-Beijmoer. De zes weeskinderen kregen als erfdeel 18 gemeten land en het derde deel in een daarop staand huis, gelegen in de Ruberepolder, alsook land in Oud- en Nieuw-Beijmoer. Tevens kregen zij een huis met boomgaard en hofstede genaamd *den Uijl* met twee stukken land in de Rijkebuurt en percelen land aan de *Steenbergsche bane*, genaamd *den Vlassart* en *Schrijvers heijninge*. Verder kregen zij nog diverse percelen land te Halsteren met de namen *den Doren*, *de Keetheijninge*, *d'Oude Stede*, *Cappers stede*, *de Bertte* en slikken of verdrinken landen in de polder van Glimes en andere polders onder Halsteren. Denis Huijbrechts Schoutens moest beloven alle schulden van het sterfhuys op zich te nemen en de kinderen te onderhouden *van cost ende dranck, lijnen ende wollen, sieck ende gesont, te lieve ende te leede naer sijnen staet, ende de selve kinderen bequaem sijnde ter scholen houden gaen ende goede sorge dragen, dat de selve behoorlijck ende wel leeren lesen ende schrijven*. Ten slotte werd overeen gekomen dat Denis Huijbrechts de percelen land die de kinderen ten deel waren befallen nog een jaar lang kon blijven gebruiken zonder pacht daarvoor te betalen. Na zijn overlijden werden op 30 maart 1640 de goederen en boedel verdeeld tussen de weeskinderen en zijn weduwe Tanneke Jansen.¹¹ Hij was in eerste echt gehuwd geweest met Christina Quirijnen Adriaenssen. Uit dit huwelijk:

5) SAZ, Halsteren R 593, 22.

6) SAZ, Halsteren R 368, f 59.

7) SAZ, Halsteren R 368, f 89.

8) SAZ, Halsteren R 368, f 152.

9) SAZ, Halsteren R 368, f 152.

10) SAZ, Halsteren R 168, 226-229.

- 1 Soetjen Denissen Schoutens, geboren omstreeks 1620 en overleden in 1652. Na haar overlijden werd haar bezit, bestaande uit 18 gemeten en 128 roeden land in de Ruberepolder nabij de Kladde, verkocht. Haar broers Huijbrecht Denissen en Crijn Denissen, de laatste voor zichzelf en als voogd over zijn minderjarige broer Adriaens Denissen, samen met hun zwager Joan Adriaens Michielsens, gehuwd met Maria Denissen, verkochten het land in 1652 en 1653 aan Michiel Hackaert voor £ 26 per gemet.¹²
- 2 Hubertus Denissen Schoutens, volgt onder III-a op pagina 163.
- 3 Maria Denissen Schoutens, geboren omstreeks 1626, huwde op 5 augustus 1645 te Halsteren met Johan Adriaen Michielsens.
- 4 Quirinus Denissen Schoutens, volgt onder III-b op pagina 165.
- 5 Guilielmus, gedoopt te Halsteren op 30 januari 1633.
- 6 Adrianus Denissen volgt onder III-c.

Denijs Schoutens huwde in tweede echt met Tanneke Jans. Hieruit:

- 6 Dionisius, gedoopt op 24 januari 1640 te Halsteren.

III-a. HUBERTUS DENISSEN SCHOUTENS, geboren omstreeks 1625. Hij was landman te Halsteren. Op 3 juli 1659 bekende hij de som van 2092 carolus guldens schuldig te zijn aan joffer Hubertina Huijbrechts in verband met de koop van weiland en andere percelen land, enige jaren geleden van de schout Keuninck gekocht.¹³ Hij huwde met Joanna Mertens alias Melsen. Uit dit huwelijk:

- 1 Dionisius, gedoopt op 10 februari 1652 te Halsteren.
- 2 Maria, gedoopt op 24 december 1652 te Halsteren, jong gestorven.
- 3 Christina, gedoopt op 11 februari 1654 te Halsteren.
- 4 Melchior Huijbrecht Schoutens, volgt onder IV-a op pagina 163.
- 5 Maria, gedoopt op 18 september 1657 te Halsteren.
- 6 Petrus Huijbrechts Schouters, geboren omstreeks 1660. Deze huwde op 12 mei 1686 te Halsteren (ondertrouw op 27 april 1686) met Cornelia Gerritsen. Kinderen uit dit huwelijk zijn niet bekend.

IV-a. MELCHIOR HUIJBRECHTS SCHOUTENS, te Halsteren gedoopt op 1 augustus 1655, begraven op 4 november 1701 aldaar. Hij woonde op de Noordgeest, een buurschap tussen Bergen op Zoom en Halsteren. Een aantal keren leende hij sommen gelds aan Huijbrecht de Man.¹⁴ Hiertoe gerechtigd door de erfgenamen van zijn oom Adriaan Denissen Schoutens verkocht hij op 7 juli 1694

11) SAZ, Halsteren R 369, f 26.

12) SAZ, Steenberg R 1525, f 158/159, 14 december 1652 en 7 februari 1653.

13) SAZ, Halsteren R 593, f 101.

14) SAZ, Halsteren R 401, f 42, 1 juli 1689. R 402, f 11, 30 oktober 1693.

5 gemeten en 34 $\frac{1}{2}$ roeden land in de 's-Heer Boudewijnsolder aan Pieter van Outheusden te Tholen. Voor zichzelf verkocht hij terzelfder tijd aan dezelfde koper 2 gemeten en 192 roeden land, eveneens aldaar gelegen.¹⁵ Op 26 juli 1695 verkocht hij publiek aan de meest biedende de vruchten te velde staande op de hoeve van mr Alexander van Stapele, schout van de Noordgeest, gelegen onder Halsteren, namelijk een stuk koren op het land genaamd *de Geer*, een partij koren op *het velt bij 't driesken*, een partij op *de korte arckers* en *de Vane Bergh*, alsook het gewas op enige andere stukken korenveld.¹⁶ In het jaar 1697 was hij pachter van zaad-, koren- en hooitienden in 's-Heer Boudewijnsolder.¹⁷ Voor zijn huwelijk was hij vader van twee onwettige kinderen:

- 1 Hubertus Melsen Schoutens, gedoopt op 2 april 1680 te Halsteren, verwekt bij Joanna Jans. Hij werd begraven op 6 juli 1720 te Halsteren (Noordgeest).
- 2 Joannes Melsen, gedoopt op 16 december 1683 te Halsteren, verwekt bij Cornelia Cornelissen.

Melchior huwde op 12 mei 1687 te Halsteren (Noordgeest) met Cornelia Geertsen. Na zijn overlijden hertrouwde zij met Albertus Janssen van Zundert. Een tweetal keren leende zij geld (1000 en 400 gulden) van Sara de Pottre en Alexander Faure te Bergen op Zoom onder verband van haar hoeve in de Nieuw-Beijmoerpolder.¹⁸ Melchior's wettige kinderen voerden de achternaam Melsen:

- 3 Joanna Melsen, gedoopt te Halsteren (Noordgeest) op 8 juni 1687 en daar begraven op 14 maart 1720. Zij huwde op 25 december 1708 te Halsteren met Jacobus Jansse de Jong, vrijgezel van Zevenbergen.
- 4 Cornelia Melsen, geboren omstreeks 1688 te Noordgeest. Zij huwde op 28 juli 1709 te Halsteren met Jacob Jansse van Zoom, 'jongman', geboren onder Wouw.
- 5 Gerardus Melsen, geboren omstreeks 1690, begraven op 22 augustus 1759 te Halsteren. Hij was schepen van Noordgeest. Als zodanig bekende hij op 6 juni 1733 de som van 600 guldens schuldig te zijn aan de dames Tanna, Johanna en Pieterella Martman te Bergen op Zoom. Het bedrag had hij nodig voor de financiering van de hoeve met ca. 57 gemeten land van wijlen zijn moeder, gelegen in de Beijmoerpolder, die hij op dezelfde dag van de andere erfgenamen had gekocht.¹⁹ De hoeve verkocht hij op 2 december 1742 aan zijn schoonvader Jan Cornelissen Volkers.²⁰ Hij

15) SAZ, Halsteren R 402, f 41.

16) SAZ, Halsteren R 426.

17) GABZ, Archief Raad en Rekenkamer 869, 15 juli 1697.

18) SAZ, Halsteren R 559, f 47, 21 november 1714; f 74, 3 april 1718.

19) SAZ, Halsteren R 560, f 82 en 84.

huwde met Joanna Volckers, gedoopt te Halsteren op 8 september 1717, dochter van Jan Cornelissen Volkers en Cornelia Aertse Caerts. Uit dit huwelijk:

A Cornelius, gedoopt te Halsteren op 4 november 1741.

6 Cornelius Melsen, geboren omstreeks 1692, begraven te Halsteren (Noordgeest) op 29 juni 1763.

7 Christina Melsen, geboren omstreeks 1695.

III-b. CRIJN DENISSEN SCHOUTENS, geboren omstreeks 1628. Hij was landman en inwoner van Oud-Beijmoer. Hij bekende op 6 december 1659 de som van 315 carolusguldens schuldig te zijn aan Hubertina Huijbrechts onder verband van omtrent 7 gemeten wei- en zaailand in Nieuw-Beijmoer.²¹ Hij huwde met Maria Martens alias Melssen. Uit dit huwelijk:

1 Dionisius Crijnen Schoutens, volgt onder IV-b op pagina 165.

2 Maria Crijnen Schoutens, gedoopt op 28 januari 1651 te Halsteren. Zij huwde met Joos Pauwels.

3 Joannes, gedoopt op 22 juli 1652 te Halsteren.

4 Jacobus Crijnen Schoutens, gedoopt op 31 januari 1655 te Halsteren, begraven aldaar op 18 november 1703.

5 Laurentius, gedoopt op 30 december 1657 te Halsteren.

IV-b. DIONISIUS CRIJNEN SCHOUTENS, gedoopt te Halsteren op 1 september 1649, daar begraven op 10 april 1708. Hij was landman te Noordgeest. Op 28 december 1675 verscheen hij voor de schepenbank van Noordgeest, waarbij werd vastgesteld dat hij door bemiddeling van de schout van Stapele tot een akkoord was gekomen met een aantal andere inwoners van de Noordgeest betreffende enige ongezonde schapen, die hij toen recentelijk had gekocht. Hij moest beloven deze nog dezelfde dag of de volgende dag buiten het dorp te brengen en elders te besteden. Hij mocht geen nieuwe schapen binnen het dorp brengen dan nadat deze door twee onpartijdige lieden voor gezond waren gekeurd.²² Op 13 juni 1682 verkocht hij een stuk land aan Lambrecht van Esch, genaamd *de Groote Weij* en gelegen in Nieuw-Beijmoer.²³ Huijbrecht de Man leende hij de som van 355 carolusgulden.²⁴ Samen met zijn broer Jacobus Crijnen en zijn neef Mels Huijbrechts verkocht hij op 16 februari 1697 aan Cornelis van Bommel twee gemeten en $63\frac{1}{2}$ roeden land in 's-Heer Boudewijnsnyder.²⁵ Hij huwde op 1 juli 1674 te Halsteren (Noordgeest) met

20) SAZ, Halsteren R 561, f 46.

21) SAZ, Halsteren R 593, f 100.

22) SAZ, Halsteren R 556.

23) SAZ, Halsteren R 593, f 138.

24) SAZ, Halsteren R 402, f 57, 29 september 1694.

25) SAZ, Halsteren R 403, f 68/69.

Paulina Pieters Tholenaar. Als haar echtgenoot figureerde hij bij de verdeling van de goederen onder de kinderen en erfgenamen van Pieter Tholenaar.²⁶ Hij hertrouwde op 24 juli 1681 te Halsteren (Noordgeest) met Christijne Corijnsse Mastboom. Uit het eerste huwelijk:

- 1 Maria Schoutens, gedoopt te Halsteren (Noordgeest) op 30 oktober 1676, begraven te Halsteren op 18 december 1710. Zij huwde op 19 juli 1705 te Halsteren met Jan Jansse van Aert. Deze huurde in het jaar 1707 een hoeften in 't *Noordeijnde* van Halsteren.²⁷ In 1711 wordt hij als haar weduwnaar vermeld.²⁸

De nakinderen waren:

- 2 Elisabeth Schoutens, gedoopt te Halsteren (Noordgeest) op 17 juli 1684, begraven aldaar op 13 april 1730. Zij huwde op 7 februari 1706 te Halsteren met Stoffel Mighielsens Stadthouder, gedoopt op 17 juni 1681 te Halsteren, zoon van Michiel Marinusse Stadhouders en van Elisabetha Stoffels.
- 3 Quirinus Denijs Schouters, volgt onder V-a op pagina 167.
- 4 Hubertus Schoutens, gedoopt te Halsteren (Noordgeest) op 19 januari 1688, begraven te Steenberg op 8 juli 1718. Hij was daar kleermaker en tavernier van beroep geweest. Als zodanig maakte hij op 13 juni 1718 met zijn echtgenote zijn testament op de langstlevende voor al de roerende en onroerende goederen.²⁹ Hij trouwde op 7 januari 1717 te Steenberg met Katarina Kriekboom, weduwe van Michiel Anthonisse Boers. Uit dit huwelijk:
 - A Antonia, gedoopt te Steenberg op 5 september 1717.
- 5 Adrianus Dionijs Schoutens, volgt onder V-b.
- 6 Joanna Schoutens, gedoopt te Halsteren (Noordgeest) op 18 maart 1691. Zij huwde met Simon Janssen.
- 7 Petrus Dionissen Schoutens, volgt onder V-c.

Voor de verdeling van de erfenis van Johannes Crijnen verschenen in 1709 voor schepenen van Halsteren onder andere Stoffel Michielse Stadhouders, gehuwd met Lijsbeth Denijse, en Marijnus Machielse Stadhouders als man van Catharina Crijnsen Mastboom, weduwe van Denis Quirijnsen en moeder van de kinderen die Denis Quirijnsen bij haar had verwekt, namelijk Crijn, Huijbert, Adriaen, Janneken en Peter Denijssen. Ook verscheen Jan Janse van Aert uit naam van zijn echtgenote Maria Denisse. Verdeeld in zeven loten ontvingen de erfgenamen kapitaalgoederen.³⁰ Na het overlijden van Christina

26) SAZ, Halsteren R 593, los stuk d.d. 24-4-1675.

27) SAZ, Halsteren R 383, f 113.

28) SAZ, Halsteren R 384, f 11.

29) SAZ, N 7495, ongef.

30) SAZ, Halsteren R 406, 114, 14 mei 1709.

Mastboom verkochten haar tweede man, Marijnus Michielse Stadhouders, en haar kinderen Schoutens, met name Elisabeth, Crijn, Adriaen, Janneke en Pieter, een hoeve, bestaande uit een huis, schuur, wagenhuis, hof en erve met ca. 17 gemeten zaai- en weiland, gelegen in de Rijkebuurt onder Halsteren aan Marijnus Janssen Huijgen.³¹

V-a. QUIRINUS DENISSE SCHOUTENS, gedoopt te Halsteren op 15 maart 1686, begraven te Tholen op 27 september 1748. Hij woonde aan de Kaai te Tholen, achtereenvolgens in de huizen *Het Wapen van Zeeland* dat hij op 10 december 1720 kocht van de majoor Pieter van den Oever en het huis genaamd *Amsterdam*, dat hij op 10 april 1721 verkocht.³² In 1729 kocht hij van de schipper Gielis Stielman een huis bij de haven te Tholen op de hoek van de Bouwendamstraat.³³ In de stad Tholen kocht en verkocht hij gedurende de jaren 1724 tot 1741 diverse goederen.³⁴ Op 27 maart 1725 verkocht hij aan Adriaen van Sundert 8 gemeten land in Schakerloo voor 30 Vlaamse ponden.³⁵ Hij huwde op 29 september 1709 te Halsteren (ondertrouw op 7 september 1709 te Nieuw-Vossemeer) met Maria Claessen van Oolen, geboren in 1687 te Nieuw-Vossemeer, begraven te Tholen op 11 mei 1746, dochter van Nicolaus Janse van Oolen en van Adriaenken Marcelis Carpinck. Na het overlijden van Maria Claasse van Oolen werd de staat en inventaris van de boedel opgemaakt ten behoeve van haar kinderen Jan, Nicolaus, Christina en Maria Schoutens. Tot het bezit behoorde onder meer een huis en erf, zijnde een herberg, staande op de hoek van de Brugstraat en de haven te Tholen.³⁶ Uit dit huwelijk te Halsteren (Tholen) gedoopt:

- 1 Dionijsia, te Halsteren (Tholen) gedoopt op 13 april 1710, begraven te Tholen op 19 december 1712.
- 2 Maria Schoutens, te Halsteren (Tholen) gedoopt op 25 oktober 1711. Zij huwde op 13 december 1731 te Oudenbosch (ondertrouw op 12 december 1731 te Nieuw-Vossemeer) met Guilielmus Jansen.
- 3 Christina, te Halsteren (Tholen) gedoopt op 25 mei 1714, begraven op 4 september 1714 te Tholen.
- 4 Joannes Schoutens, volgt onder VI-a op pagina 168.
- 5 Nicolaa, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 6 augustus 1717, begraven te Tholen op 28 augustus 1717.

31) SAZ, Halsteren R. 430, ongef. 2 mei 1724.

32) GATM, Tholen R Lasonder 5184, f 3 en 7.

33) GATM, Tholen R Lasonder 5184, f 94, 31 mei 1729.

34) GATM, Tholen R Lasonder 5183, f 182. R 5184, ff 31, 53, 88, 168, 176. R 5185, ff 12, 18, 56, 57, 66.

35) GATM, Tholen R, Lasonder 5184, f 39.

36) GATM, Tholen, archief van de weeskamer 18, f 247.

- 6 Petrus, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 31 juli 1718, begraven te Tholen op 28 januari 1719.
- 7 Nicolaus Schoutens, volgt onder VI-b op pagina 169.
- 8 Petrus, te Halsteren (Tholen) gedoopt op 2 juli 1721, begraven te Tholen op 2 september 1721.
- 9 Jacobus, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 2 juli 1721, begraven te Tholen op 23 oktober 1721.
- 10 Christina Schoutens, te Halsteren (Tholen) gedoopt op 31 maart 1724, begraven op 30 december 1762 te Halsteren (Tholen). Zij huwde op 11 oktober 1741 te Tholen met Abraham Menu.³⁷ Deze werd te Halsteren (Bergen op Zoom) begraven op 11 februari 1777. Abraham Menu was brouwer en herbergier te Bergen op Zoom. Met Gerardus Pesch kocht hij op 24 februari 1758 de brouwerij genaamd *de Magdaleen*, gelegen in de Lieve Vrouwenstraat te Bergen op Zoom.³⁸ Deze brouwerij was een van de belangrijkste in de stad en omvatte meerdere panden.³⁹ In 1750 was Abraham Menu gildebestuurder te Bergen op Zoom.⁴⁰
- 11 Petronella, te Halsteren (Tholen) gedoopt op 5 oktober 1727, begraven te Tholen op 12 december 1727.

Quirinus Schoutens trouwde in tweede echt op 9 april 1747 te Halsteren met Amelberga Keste(r)mans. Zij kregen een zoon:

- 12 Jacobus, gedoopt te Halsteren op 9 juni 1748, begraven te Tholen op 27 september 1748.

VI-a. JAN KRIJNEN SCHOUTENS, gedoopt op 11 augustus 1715 te Halsteren (Tholen), overleden op 3 april 1756 te Steenberg. Op 3 maart 1749 kocht hij van zijn broer en zusters als mede-erfgenamen van hun vader Quirijn Schoutens een huis en erf in de stad Tholen, gestaan op het eind van de Schoolstraat tegen de *scheijduif* van de stadswallen voor de som van 24 ponden Vlaams.⁴¹ Jan Schoutens procureerde op 8 december 1753 Hendrick Schellinck om een bos van 14 gemeten, gedeeltelijk onder Halsteren en Steenberg gelegen, te verkopen.⁴² Hij huwde eerst met Anna Maria Fens en hertrouwde op 20 september 1748 te Steenberg (attestatie naar Middelburg) met Jakoba Kortie(n) van 's-Hertogenbosch. Hij huwde ten derden male op 16 juli 1750 te Oudenbosch met Cornelia van der Wielen, aldaar gedoopt op 3 juni 1723, dochter

37) A.R.M. Mommers, *Brabant van Generaliteitsland tot gewest* (2 dln; Utrecht 1953) II, 507.

38) GABZ, Stadsarchief 5085, ongefol.

39) W. van Hain en C. Vanwesenbeeck, *Gids voor oud Bergen op Zoom* (Antwerpen, 1983) 210-212.

40) J.W.M. Weijts, „Een vesting valt“, in: J.W.M. Weijts (red.), *West-Brabanders onder elkaar* (Roosendaal, 1982) 27.

41) GAIM, Tholen R Lasonder 5185, f 144 e.v.

42) SAZ, Halsteren R 412, f 50.

van Johan van der Wielen en Anna van der Enden. Voor de weeskamer van Steenberghe vertoonde Cornelia van der Wielen in 1756 het testament dat zij op 19 januari 1755 voor notaris Francois Clement had opgesteld en waarbij de beide echtelieden elkaar als langstlevende tot voogd en voogdes over hun samen verwekte kinderen en hun voorkinderen hadden aangesteld. Tot toezien voogd hadden zij Nicolaus Schoutens te Tholen aangewezen.⁴³ Uit het eerste huwelijk:

- 1 Maria, gedoopt te Steenberghe op 3 januari 1738.
- 2 Dijnphna, gedoopt te Steenberghe op 2 april 1739.
- 3 Adriana, gedoopt te Steenberghe op 1 oktober 1740.
- 4 Quirinus, gedoopt te Steenberghe op 17 maart 1742.
- 5 Guilielmus, gedoopt te Steenberghe op 21 februari 1744.
- 6 Isabella, gedoopt te Steenberghe op 21 maart 1746.

Uit het derde huwelijk:

- 7 Anna, gedoopt te Steenberghe op 3 september 1751.
- 8 Joannes, gedoopt te Steenberghe op 10 september 1753.
- 9 Nicolaus, gedoopt te Steenberghe op 15 november 1754.

VI-b. NICOLAUS SCHOUTENS, gedoopt op 12 december 1719 te Halsteren (Tholen), begraven te Tholen op 10 april 1763. Hij was herbergier en verkocht op 5 mei 1749 aan Adriaen Geubel voor 95 £ Vlaams zijn herberg in de stad Tholen, gestaan bij de Waterpoort.⁴⁴ De herberg staat afgebeeld op een oude tekening uit deze tijd van de hand van Cornelis Pronk (zie de afbeelding op p. 170⁴⁵).

De herberg bevatte ook een zogenaamde gijzelkamer. In 1751 werd hierin monsieur Witte Potappel enige tijd vastgehouden in verband met een betalingsverplichting van 725 gulden.⁴⁶ In de jaren 1751 tot 1760 kocht en verkocht Nicolaus diverse huizen en erven in de stad Tholen.⁴⁷ Op 28 mei 1757 verkocht hij aan Jacobus Stomp voor £ 16 Vlaams het huis en erf genaamd *den Boerendans*, gestaan aan het eind van de Oudelandse straat.⁴⁸ Nicolaus Schoutens wilde in 1760 nog een herberg te Bergen op Zoom in bedrijf nemen. Bekend is een rechtzaak tussen hem en Johannes Timmermans over het in huur nemen voor de tijd van drie jaren van de herberg genaamd *den Hollandschen Wagen*

43) SAZ, Steenberghe R 2248, f 173, 10 april 1756.

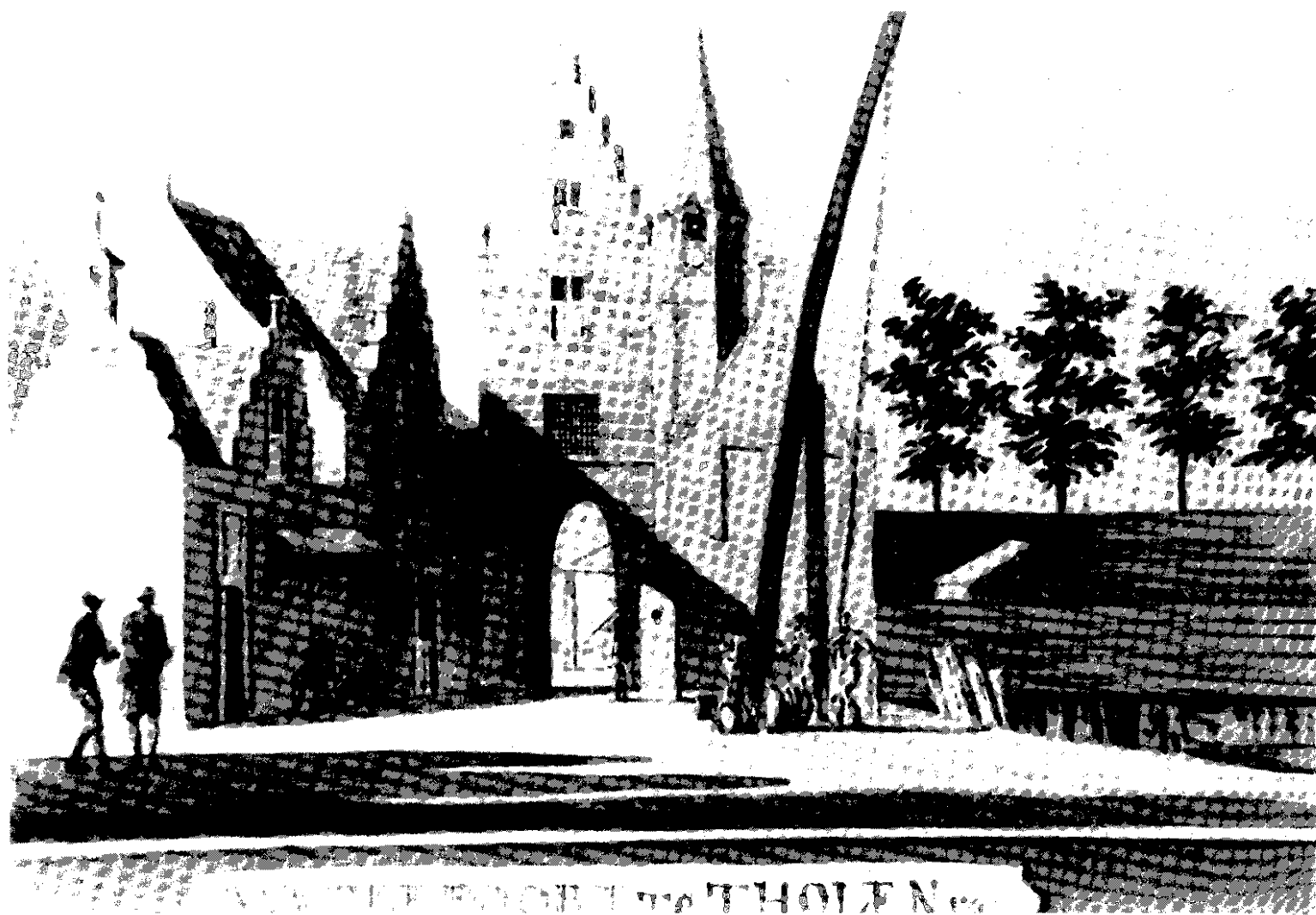
44) GATM, Tholen R, Lasonder 5185, f 158.

45) De Water- of Gevangenpoort te Tholen uit de stad gezien. Tekening van Cornelis Pronk, 1743. Het huis links met het uithangbord is de herberg van Nicolaus Schoutens Foto: Gemeentearchief Tholen.

46) GATM, Tholen R Lasonder 5180, ongef., 2 januari 1751.

47) GATM, Tholen R Lasonder 5185, ff 204, 205, 218, 251, 267. R 5186, ff 24, 36, 37, 69/70, 77, 104.

48) GATM, Tholen R Lasonder 5186, f 51.

VIEW OF THE FRONT OF THOLE N.

op de hoek van de Steenbergse straat. Met Johannes Timmermans was hij volgens getuigenverklaringen van Adriana Mulders, dienstmaagd bij zijn zwager Abraham Menu, en Aäron Elias tot een accoord gekomen betreffende de huur. Het contract werd echter niet geëffectueerd, omdat Johannes Timmermans op het laatste moment weigerde en zich had bedacht.⁴⁹ Hij huwde op 11 augustus 1742 te Steenberg met Anna van Herel, jonge dochter van Wouw, begraven te Tholen op 3 januari 1786. Uit dit huwelijk zijn geboren:⁵⁰

- 1 Maria, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 20 december 1742.
- 2 Dijnphna, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 4 februari 1744.
- 3 Christina, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 25 april 1745.
- 4 Joannes, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 4 maart 1751, begraven te Tholen op 20 juli 1752.
- 5 Joannes Schoutens, volgt onder VII-a op pagina 171.

VII-a. JOANNES SCHOUTENS, gedoopt op 26 januari 1753 te Halsteren (Tholen). Hij was landman onder Tholen en woonde binnen de stad, alwaar hij een logement had, genaamd *Het Wapen van Zeeland*, bestaande uit een huis, koetshuis, stalling en erf, gestaan aan de haven en de Bebouwendendam. Zijn weduwe verkocht na zijn overlijden dit huis.⁵¹ Hij kocht diverse huizen in de stad Tholen, te weten op 18 april 1781 een huisje aan de draaiboorn, op 13 november 1789 een huisje in de Bouwendam, op 18 april 1794 een huis op Molenvliet en op 6 maart 1797 een huis en erf aan de noordzijde van de Koornmarkt.⁵² Voorts bezat hij een aanzienlijke hoeveelheid landbouwgrond, want zijn weduwe Anna de Jong verkocht na zijn dood op 13 september 1805 3 gemeten 292 roeden land in de Dalemse polder, 4 gemeten 281 roeden in de polder van Schakerloo, 6 gemeten 66 roeden eveneens in de polder van Schakerloo en 7 gemeten 239 roeden in de polder van de vijftienhonderd gemeten.⁵³ In eerste echt trouwde hij met Petronilla Lenaart, die werd begraven te Tholen op 15 december 1784. Hij hertrouwde met Anna de Jong uit Bergen op Zoom. Uit het eerste huwelijk:

- 1 Anna Maria, gedoopt op 26 maart 1783 te Halsteren (Tholen), begraven te Tholen op 7 april 1783.

Uit het tweede huwelijk:⁵⁴

- 2 Anna Gertrudis, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 14 maart 1788, begraven te Tholen op 29 augustus 1788.

49) GABZ, Archief van de Griffie, procesdossier 494, mei-juli 1760.

50) Overige kinderen van Nicolaus Schoutens werden te Tholen begraven op 25 april 1748 en 7 februari 1750.

51) GATM, Tholen R Lasonder 5188, f 95, 12 augustus 1803.

52) GATM, Tholen R Lasonder 5187, f 51, 145, 243, 5188, f 16.

53) GATM, Tholen R Lasonder 5186, f 142, 143, 144.

54) Op 21 juni 1793 werd te Tholen nog een kind van Jan Schoutens begraven.

- 3 Christina, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 28 april 1791.
- 4 Joannes Petrus, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 8 september 1791.
- 5 Nicolaus Wilhelmus, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 2 november 1792.
- 6 Jacoba Maria, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 24 februari 1794.
- 7 Joanna Petronella, gedoopt te Halsteren (Tholen) op 31 oktober 1795.
- 8 Catharina Joanna, gedoopt te Tholen op 21 april 1798.

(Wordt vervolgd)

Schampers

Drs G.J.A. Schampers
Bazuinlaan 14, 5402 PC Uden

Afkortingen

ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAHM	Gemeentearchief Helmond
OAA	Oud Administratief Archief
SAE	Streekarchief Eindhoven

De Naam

„Niet schamper over Schampers” was ooit een kop in het *Brabants Dagblad* boven een artikel over gemeentelijke herindeling. De vriendelijke woordspeling geeft geen indicatie van de herkomst van de naam. De schrijfwijze ‘Scampaerts’, tot in de zeventiende eeuw veelal door elkaar met ‘Schampers’ gebruikt, biedt meer houvast. In de Helmondse schepenprotocollen wordt Campers en Campaerts ook Van de Camp genoemd.¹ De naam Kampers komt in Helmond nog steeds voor, maar tussen de families Kampers en Schampers bestaat geen relatie. Van den Camp = Camparts, met een genitief-s aan de voorkant en de achterkant, zou de herkomst bepaald kunnen zijn.

De spreiding

Uit de resultaten van de volkstelling 1947 bleek dat er in dat jaar honderdzesenvijftig personen in Nederland de naam Schampers droegen. Dit aantal is te verdelen in een groep, veruit de grootste, die haar oorsprong had in Stratum. De andere kwam uit Noord-Limburg, met uitschieters naar het Duitse grensgebied en het Land van Cuijk. In Noord-Brabant kwam de naam Schampers honderdeen maal voor, waarvan tweeënvijftig maal in Eindhoven, zeventien keer in Luijksgestel en acht keer in Helmond. In Limburg leefden dertig personen met de naam Schampers, van wie er vijftien in Tegelen woonden. Voorts negen in Zuid-Holland, zes in Gelderland, vijf in Noord-Holland, vier

1) GAHM, R 226, f 69. R 228, f 450, 13 september 1509. R 230 f 92, 4 november 1535.

in Overijssel en een in Utrecht. De sinds 1947 steeds toegenomen mobiliteit heeft voor een grotere spreiding gezorgd, maar de zwaartepunten zijn gelijk gebleven.

In vroeger tijden was de spreiding relatief groter. In een akte van 12 februari 1240 wordt een Henricus Scampart genoemd in verband met goederen van de hertog van Brabant te Westmalle.² Een schepenbrief van Ginneken van 27 januari 1510 noemt Johanna Gherijt Scampaertsdochter, weduwe van Wouter Scoendonc, en Lijsbet Gherijt Scampaertsdochter, gehuwd met Claes Jacopszoen.³ In de zestiende eeuw leefde in Zeddam een Derick Schampfers, gehuwd met Berndtken, die grond hadden in de buurtschap Kylre, kerspel Zeddam.⁴

In de achttiende eeuw was er in Meschede (Westfalen) een pastoor Arnold Schampers, als zodanig benoemd op 26 oktober 1707, die op 7 maart 1723 aartsbisschoppelijke commissaris werd. Hij was geboren in Geijsteren op 23 mei 1676 als zoon van Hendrick Willem Schampers en Elisabeth Jansen. In die tijd had het bisdom Roermond geen eigen seminarie. Studenten moesten naar het seminarie te Keulen en werden later wel geplaatst in het aartsbisdom.

In de Bossche schepenprotocollen komen vele akten voor, betrekking hebbende op goederen in de stad Den Bosch en in vele dorpen in de Kempen: Aalst, Waalre, Valkenswaard, Bergeijk, Westerhoven, Riethoven, Diessen en Udenhout, in welke akten de naam Schampers voorkomt. Het lijkt niet te boud te veronderstellen dat alle personen met de naam Schampers in de Kempen uiteindelijk tot één stam behoren. Gezien het ontstaan van de naam Schampers moet eenzelfde oorsprong elders bij een totaal andere familie niet uitgesloten worden.

Het huis de Schampert

De eerste vermelding van dit huis vonden we op 4 januari 1625 bij de verdeling van de erfenis van Geraert Hendricx van Lieveendael. Hendrick Peters Verbeeck, gehuwd met Barbara, dochter van Geraert Hendricx van Lieveendael, kocht het huis 'de Schampert' uit de boedel. Hun dochter Perijn huwde met Roeloff Houbraken. Zij waren de volgende eigenaars. Perijn overleed voor 19 juli 1683 en Roeloff voor 1695, toen zijn kinderen Hendrick en Marie bij hun tante Marie Houbraken inwoonden. Het huis 'de Schampert' kwam in bezit van Hendrick Houbraken, die bij overlijden minderjarige kinderen naliet.

Hun voogden, heer Peter Borghouts en Godefridus Cools, verhuurden in

2) P.J. Goetschalckx en B. van Doninck, *Oorkondenboek der Abdij van St. Bernardus aan de Schelde*, dl I (1926) no 32.

3) G.C.A. Juten, *Het klooster Vredenburg te Boeimeer* (Bergen op Zoom, 1910).

4) Archief Huis Bergh te 's-Heerenberg, regest nummer 2749, januari 1555 na *Sancti Paulus dach conversionis*.

1728 'de Schampert' aan Arnoldus Verheyen te Stratum.⁵ Het werd omschreven als *seeckere welgelege erve, bestaande in huysinge, brouwerije, schuer, stallinge, hoff, boomgaert, aangelah, groes, way en saylande met sijn op en dependentie van dien, groot tesamen omtrent drie à vierendartigh loopensaet oft soo groot en kleyn tselven onder de heerlichheijt Stratum gestaan en gelegen is, genaamd de Schampert, den huerder alles wel aangewezen en bekend zijnde*. De huurtermijn werd gesteld op zes jaar en *hoff, boomgaert, groes, waylanden* mochten half maart in gebruik worden genomen, het woonhuis met de bierbrouwerij, schuur en stal met Pasen en het zaailand na de oogst, behalve 5 à 6 lopense met rogge ingezaaid land. De verhuurder zou het huis c.a. goed gerepareerd opleveren met de glazen, vloer, deuren, dak en vensters in goede staat van onderhoud. De huurder moest de bouwvakkers helpen met dakbedekkings- en timmerwerkzaamheden en zou het afval genieten. In geval van hagelschade zou de huurder moderatie, kwijschelding of vergoeding genieten. De pacht bedroeg per jaar 110 gulden los en vrij geld. Arnoldus Verheyen kon niet schrijven, maar tekende met een fors kruis.

Op 7 juni 1736 verkochten heer Rudolphus Houbraken en Adrianus Houbraken aan Bastiaen Jonckers 'den Schampert', die dan wordt omschreven als een huizing, stalling, schuur en brouwhuis, groot omtrent 1 lopense 15 roe, dan bewoond door Hendrick Vlemmings. Daarbij behoorden de volgende percelen boerenland: de aangelaag van Dielis Claessen, 1 lopense 9 roe groot, met uitzondering van drie eiken; de dries gekomen van Willem Goords naast het verbrande huis, 2 lopense 33 roe groot gelegen naast Peter Borghouts met aan een eind Leendert Daams en de kinderen van Michiel Princen; een akker genaamd *Cornelis Hoevenakker*, 2 lopense 43 roe groot en belast met een rente van 10 vaten rogge ten gunste van de Lieve-Vrouwebroederschap te Eindhoven, 2 stuivers jaarlijks aan het huis van Oranje uit de dries van Willem Goords, 2 penningen 's jaars aan de rentmeester van de geestelijke goederen in zake het klooster van Hooidonk. De koopsom inclusief de slagen bedroeg f 557:0:0.⁶

Op 11 maart 1769 vond de verdeling van de nalatenschap van wijlen Bastiaen Jonckers plaats. De erfgenamen waren Johannes Gruythuisen, gehuwd met Anna Maria Jonckers, Adriana Jonckers, meerderjarige jongedochter, Jan Willem Hoppe, weduwnaar van Johanna Catrina Jonckers, mede voor zijn twee minderjarige kinderen. Jan Willem Hoppe kreeg 'de Schampert' toebedeeld, waarvoor hij 200 gulden in de boedel moest inbrengen.⁷

5) SAE, N 1258, 23 januari 1728.

6) SAE, Stratum R 438, f 57^v. R 347, f 5.

7) SAE, Stratum R 431, f 5.

Schampers en Van (de) Lievendael te Stratum

De voornaamste bronnen van dit onderzoek zijn de rechterlijke en administratieve archieven van Eindhoven en van de dorpen Gestel, Strijp en Stratum, die gezamenlijk een schepenbank hadden, waarin drie schepenen uit Gestel, twee uit Strijp en twee uit Stratum zitting hadden. Inwoners uit die dorpen konden hun akten ook voor schepenen in Eindhoven laten verlijden, maar zullen dat in veel gevallen niet gedaan hebben. Doordat de protocollen van de drie zogenaamde Prinsendorpen over de zeventiende eeuw gedeeltelijk en voordien vrijwel geheel verloren zijn gegaan, blijven we nagenoeg aangewezen op de Eindhovense protocollen, die slechts sporadische informatie leveren uit die dorpen, in vele gevallen alleen aanpalingen van gronden. Bovendien werden in kleine gemeenschappen als Gestel, Strijp en Stratum, waar iedereen iedereen kende, met weglating van de geslachtsnaam veel patroniemen gebruikt.

Uit een visitatie namens de bisschop van 23 juli 1615 blijkt, dat Stratum toen honderdtachtig communicanten telde.⁸ In 1690 was dat aantal fors teruggelopen. Volgens de hoofdgeldlijst van 1690 waren er vijfenzestig gezinnen met honderdachtenvijftig personen, van wie drieëntachtig boven de 16 jaar en vijfenzeventig jonger dan 16 jaar.⁹ De omstandigheden waren in die periode zeer moeilijk voor de bevolking van Eindhoven en omgeving.

In 1543 werd de stad geplunderd. In 1554 was er een grote stadsbrand. In 1577 volgde de inname door Immerzeel, waarna de stad tot 1648 elf maal van bezetting wisselde. In 1578 werd er weer geplunderd. Op 11 februari 1579 speelde zich de slag op de Stratumse hei af, waarvan zonder twijfel in Stratum iets te merken moet zijn geweest. In 1581 werden de dorpen in de omgeving van Eindhoven verwoest. In 1583 bleken nog veertig van de vierhonderdvijftig huizen van Eindhoven bewoonbaar te zijn. In 1600 waren er muitende soldaten in de stad. In 1629 werd de stad Staats en in 1630 werd er weer geplunderd. In 1633 waren er Zweden en daarna Spanjaarden. In 1633 en 1636 heerste er pest, ook in Stratum.¹⁰ Was de situatie in Eindhoven vaak rampzalig, in de nabij gelegen, onbeschermden dorpen zal de toestand minstens zo erg zijn geweest. Dit heeft tot verarming geleid, wat in het vervolg van dit artikel ook zal blijken. Deze verarming heeft zich ook uitgestrekt tot de archieven.

Een bijzondere complicatie is, dat de namen Scamparts en Van (de) Lievendael door elkaar gebruikt werden. Oorzaak zal zijn geweest het bezit van de goedjes Schampert en Lievendael, beiden gelegen aan de noord-oostzijde

8) L.H.C. Schutjes, *Geschiedenis van het bisdom 's Hertogenbosch* (5 dln; Sint-Michielsgestel, 1870-1876) V, 694.

9) SAE, OAA Stratum, AA-340, hoofdgeldlijsten 1689/90 e.v.

10) Deze gegevens zijn ontleend aan een scriptie van J.W.M. Peijnenburg (thans dr J.W.M. Peijnenburg, archivaris van het bisdom 's-Hertogenbosch), in typeschrift aanwezig in de bibliotheek van het museum voor religieuze kunst te Uden.

van Stratum, nabij de Burg en de Poeiers, de laatste tegen de grens van Tongelre gelegen, nu nabij de Geldropseweg ongeveer waar het gebouw met de showroom van de DAF staat. Tussen dit punt, de Burg en de Stratumse kerk moeten beide goedjes gelegen hebben. Door deze factoren, vooral door het ontbreken van archivalia, draagt de genealogie in de zestiende en vroegzeventiende eeuw een deels hypothetisch karakter. Dat wil zeggen dat de samenhang niet wordt afgeleid uit met akten gestaafd bewijs, maar uit gebrek aan andere mogelijkheden, zij het met een grote graad van waarschijnlijkheid.

De stamboom

HENDRICK JANSE SCAMPARTS was de eerste die we aantreffen. Hij was bierbrouwer en werd wegens achterstallig gruitgeld voor de Raad van Brabant gedaagd. Op 4 oktober 1532 oorkondten schepenen van Gestel (Strijp en Stratum) dat Hendrick Janse Scamparts, Aert Peters Bijntkens en Jan Peters van Vloten afzagen van oppositie en het achterstallige gruitgeld zouden betalen aan Hendrick Hannesz., gruitmeester te Gestel.¹¹ Hij is overleden voor 1550, want bij de verkoop van de helft van *de Willichacker* te Stratum door Frans Stevenszoon en zijn vrouw Hillegont dochter wijlen Jacob Reepmakers aan zijn zwager Henrick Jacop Reepmakers, die daardoor de gehele akker kreeg, werden als aanpalende eigenaren de kinderen Henrick Scamparts vermeld¹²; zo ook in 1554 bij verkoop van een beemd op *de Svarttenberch* naast de *kijnderen Henrick Janssen alias Scamparts*.¹³

Ook GERAERT HENRIJCK SCAMPARTS had eigendommen te Stratum en ook hij is overleden voor 1554. Hij was waarschijnlijk een zoon van de voorgaande, maar daarvoor bestaat geen bewijs. Zijn kinderen worden genoemd in een Eindhovense schepenaakte van 1 maart 1554 als belendende eigenaren en heten:¹⁴

- 1 Nylas Geraert Scamparts, die we in de registers van Eindhoven en Stratum niet meer tegenkomen.
- 2 Geraert Geraert Scamparts, volgt onder I-b.

I-a. HENRICK JANS VAN LIEVENDAEL, mogelijk een kleinzoon van Henrick Janse Scamparts, was vermoedelijk evenals deze bierbrouwer. Hij was schepen van Stratum in 1566. Hij was getrouwd met Jenneke, dochter van Peter Ariëns Plattijnhouwers, schepen van Eindhoven in 1576–1579, en van Heijlwech Wouter Nyklaesdochter (van den Nieuwenhuijsen). Deze Peter Ariëns Plattijnhouwers testeerde op 13 augustus 1541¹⁵, waarbij hij 3 gulden reser-

11) ARAG, Nassause Domeinraad, inv. Drossaers, regest 1634.

12) SAE, Eindhoven R 1548, f 99^v, 3 juli 1550.

13) SAE, Eindhoven R 1548, f 271, 14 maart 1554.

14) SAE, Eindhoven R 1548, f 268^v.

15) SAE, Eindhoven R 1547, f 41^v.

veerde voor zijn sepultuur, 3 gulden voor Elske de zuster van zijn vrouw in het klooster te Achel en 100 gulden vooraf voor zijn dochters Hilleke en Lijske. Voorts bepaalde hij dat zijn kleinzoon bij Henrick van Lievendael in zijn moeders plaats zou treden. Op 12 augustus 1542 had de boedelscheiding plaats, waarbij Lijske niet meer voorkwam, wel Frans en Hillegont, de kinderen, en Jan, de minderjarige zoon van Henrick Jansz van Lievendael en wijlen Jenneke¹⁶, die dus in 1542 al was overleden. Vermoedelijk is Henrick Jansz van Lievendael hertrouwd en had hij in het tweede huwelijk twee zonen: Henrick en Geraert. Hij was vruchtgebruiker van een huis en hof, groot $\frac{1}{2}$ lopense¹⁷ aan de Regtestraat te Stratum¹⁸ met diverse percelen land. Op 6 mei 1574 werd hij lid van een college van goede mannen in zake een doodslag.¹⁹ Hij verkocht een hofstad te Eindhoven aan Henrick Henricx van Oirschot op 14 oktober 1589.²⁰

Zijn zegel bevindt zich in het Algemeen Rijksarchief in Den Haag.²¹

Het bestaat uit een randschrift dat grotendeels verloren is gegaan en een middendeel, waarin een schild beladen met een klaverblad.²² Een andere beschrijving van het zegel: „drie bollen driehoeksgewijs geplaatst elkaar rakend”, –achten wij, gesteund door de heren J.Th.M. Melssen en J.M.J.F.A. Sluijters, onjuist. De heer L.G. van Dijk heeft kennelijk het steeltje in het schild niet gezien of niet weten te interpreteren. Gezien de opvatting van dr Smit is dit zelfs meer dan een sprekend wapen, het is een teken van recht. Smit, destijds rijksarchivaris in Noord-Brabant, schreef

16) SAE, Eindhoven R 1547, f 77^v.

17) Een lopenzaad is een oude oppervlaktemaat van ongeveer eenzesde hectare.

18) J.Th.M. Melssen, *Kohieren van de honderdste penning van Gestel, Strijp, Stratum en Meerveldhoven en extracten uit het kohier van Oerle, 1569–1571* (Eindhoven, 1978) 89.

19) SAE, Eindhoven R 1549, 2e deel, f 57^v.

20) SAE, Eindhoven R 1550, f 128^v.

21) ARAG, Nassause Domeinraad, inv. Drossaers 460, regist 1917.

22) L.G. van Dijk, „Gewapend Eindhoven. Familiewapens van Eindhovenaren of aanwezig in het gemeente-archief te Eindhoven”, *De Brabantse Leeuw*, XXI (1972) 45.

over het molenijzer en het klaverblad als tekens van recht. Het eerste zag hij als teken van het bedrijf van de maalterij opschuiven naar dat van de mouterij en eventueel van het bierbrouwen. Het klaverblad begeleidt volgens hem vaak het molenijzer. Daaruit leidt hij af dat het drieklaverbladteken in zeker verband staat met het molenijzer en dus met het malen van graan. Een andere verklaring acht hij, dat het ook met de maatkan of -pot in verband kan staan. Om die reden houdt hij het drieklaverbladteken voor een teken van brouwrecht.²³

Uit het eerste huwelijk stamt een zoon:

- 1 Jan Henricx van Lievendael, volgt onder II-a hierna.

Uit het tweede huwelijk:

- 2 Henrick Henricx van Lievendael, volgt onder II-b op pagina 179.
- 3 Geraert Henricx van Lievendael, volgt onder II-c op pagina 179.

Onder voorbehoud:

- 4 Peter Henrick Schampers, die op 16 juni 1656 onwillig was een verklaring onder ede af te leggen bij de drossaard in een zaak tegen Willem Goord Schampers²⁴, zou een zoon kunnen zijn geweest. Hij wordt ook genoemd Peter Henricx van den Schampart.²⁵

II-a. JAN HENRICK VAN LIEVENDAEL, minderjarig in 1540, erfde van zijn moederlijke grootvader een beemd te Blaarthem. Hij trouwde met Merike Anthonis Mathijssen, die voor 1572 overleed. Haar broer Jacob testeerde op 11 december 1572 en benoemde tot zijn erfgenamen de wettige kinderen van zijn overleden zuster Mariken en Jan van Lievendael, zijn nog levende zuster en broers Janneke, Jasper en Aert, de wettige kinderen van Anthonis Thonis Mathijssen en de kinderen van Theunken en Frans Henrick Everts.²⁶ Jan Henrick transporteerde op 12 juli 1574 een erfrente van $1\frac{1}{2}$ gulden uit een beemd te Stratum aan Willem van Luijtelaer. Op 7 januari 1575 verkocht hij een beemd aan Joost Luycasse, die er op 20 april 1575 een kwijting voor kreeg.²⁷ Hij was eigenaar van een huis en hof, groot *X roijen* en gelegen aan het Moleneind te Stratum met $\frac{1}{2}$ lopen groes aan de *Spiersack* en bouwland, *geheijden den Kerckecker* en groot 2 lopen.²⁸ Jan had kinderen, maar alleen Wouter Jansen van de Lievendael kan als zijn vermoedelijke zoon worden geïdentificeerd.²⁹

23) J.P.W.A. Smit, *De Brabantsche beelden en teekens van recht* ('s-Gravenhage, 1957) 236-239.

24) SAE, Stratum R 6, f 280^v.

25) SAE, Stratum R 6, f 272^v.

26) SAE, Eindhoven R 1549, 2e deel, f 34^v.

27) SAE, Eindhoven R 1549, ff 60^v, 71^v en 77^v.

28) Melssen, *Kohieren van de honderdste penning*, 90.

29) SAE, Eindhoven R 1550, f 132, 1590.

II-b. HENRICK HENRICKX VAN LIEVENDAEL accordeerde op 24 oktober 1598 met Peter Strijbosch³⁰, rentmeester van de Tafel van de Heilige Geest te Eindhoven, over een erfpacht van 5 vaten rogge, die negen jaar lang niet voldaan was. Hij beloofde drie jaar achterstand te betalen.³¹ Hendrick verkocht in 1600 een heiveld in de Roest te Stratum aan Abraham Jasper Meyerts.³² In 1605 beleende hij een akkertje aan Peter Willems van Rijthoven³³ en hij ging in hetzelfde jaar een erfmingeling aan met Jan Diercx, waardoor hij een stuk land verwierf naast dat van zijn broer Geraert³⁴

Henrick was twee maal getrouwd, de eerste keer met Luytgardt³⁵, de tweede keer met N.N. Uit het eerste huwelijk had hij een dochter Henricxken, die trouwde met Adriaen Peter Witrijts³⁶ te Gestel en samen met hem op 28 maart 1606 haar ouderlijke erfdeel verkocht aan Mathijs Willems van Taterbeeck. De kinderen uit het tweede huwelijk waren op 30 maart 1606 nog minderjarig. Hun voogden, Geraert Hendricx van Lievendael en Frans Jansen van de Leur, en Adriaen Peters (Witrijts) verkochten een dries op de Lievendael te Stratum aan Mathijs Willems van Taterbeeck.³⁷ Anneke, een van de kinderen, gehuwd met Jan Goerts, ging in 1615 samen met de voogd van de andere kinderen een erfmingeling aan met Willem Reynders.³⁸ Kinderen uit het eerste huwelijk:

- 1 Hendricxke Henricxs van Lievendael trouwde met Adriaan Peter Witrijts te Gestel.

In het tweede huwelijk werden verschillende kinderen geboren, van wie bekend is:

- 2 Anneke Henricxs van Lievendael trouwde Jan Goerts.

II-c. GERAERT HENRICKX VAN LIEVENDAEL, bierbrouwer, geboren ± 1553, schepen van Stratum in 1601–1603.³⁹ Hij zegelde als Henrick Janssen van Lievendael.⁴⁰ Hij leende op 7 augustus 1594 28 gulden van Marcelis Dircx.⁴¹

30) Peter Strijbosch was omstreeks 1600 stadhouder in het kwartier van Kempenland. Hij trachtte een aantal door de oorlog achterstallige pachten alsnog te innen. Zie over hem J.P.M. Strijbosch, „Strijbosch, enkele aantekeningen”, in: J.P.M. Strijbosch, A.Th. Winnubst en P.J.M. Wuisman (red.), *In de permatatie* (Z.pl., 1982) 113. In het boek van de hertogcijnsen kunnen we veel oninbare posten constateren (ARAG, Nassause Domeinraad, inv. Drossaers 2407).

31) SAE, Eindhoven R 1579, f 121.

32) SAE, Eindhoven R 1579, f 169^v, 10 februari 1600.

33) SAE, Eindhoven R 1581, f 1, 5 januari 1605.

34) SAE, Eindhoven R 1581, f 21, 25 juni 1605.

35) SAE, Eindhoven R 1581, f 73^v.

36) SAE, Eindhoven R 1581, f 72^v.

37) SAE, Eindhoven R 1581, f 73^v.

38) SAE, Eindhoven R 1581, f 32^v, 23 maart 1615.

39) SAE, N 21, mei 1603.

40) SAE, Eindhoven, charterverzameling nummer 84, 14 december 1601.

41) SAE, Eindhoven R 1579, 2e deel, f 72^v.

Meermalen trad hij op voor het corpus van Stratum.⁴² Samen met Hendrick Gerrits als man van Geertruijt Willem Gordsen accordeerde hij met de rentmeester van de Heilige Geest. Zij waren tesamen, –Geraert en Geertruijt–, een erfpacht van een mud rogge jaarlijks schuldig en hadden een achterstand van zes jaar. Zij kwamen in 1598 overeen dat zij vier jaar achterstand zouden betalen.⁴³ Deze gezamenlijke schuld duidt op verwantschap, mogelijk zwagerschap. Op 7 april 1607 kocht Geraert een akker op *den Svarittenberch* te Stratum van Wouter van de Dooleggen.⁴⁴ Hij trad enkele malen als getuige op in zake een kwestie tussen Gerit Schampers en Peter Strijbosch, de laatste in zijn kwaliteit van gemachtigde van Geraert van den Berghe te 's-Hertogenbosch.⁴⁵ Op 29 oktober 1612 droeg hij *den Willichacker* en *den Laeracker* over aan zijn zoon Claes.⁴⁶ Hij was eigenaar van het huis 'de Schampert' te Stratum. Zijn erfenis werd gedeeld op 4 januari 1625 voor notaris Van Gerwen te Eindhoven.⁴⁷ Hij bleek tweemaal gehuwd te zijn geweest. Zijn tweede vrouw kan een dochter van Willem Goyarts zijn geweest. Hij was samen met Geertruy Willem Goyarts een erfpacht van een mud rogge en 7 stuivers jaarlijks schuldig aan de Tafel van de Heilige Geest van Eindhoven, ieder voor de helft. Willem Goyarts had deze erfpacht voor schepenen van Eindhoven op 16 juni 1589 gevestigd.⁴⁸ Uit het eerste huwelijk stamde:

- 1 Anneke Geraerts van Lievendael trouwde met Mathijs Thielens, bij wie zijn een zoon kreeg, Jan, die in 1642 een geschil had met de erven van Wouter van Dooleggen.⁴⁹ Zij hertrouwde met Jacob Wouters van de Dooleggen, schepen van Stratum in 1634 en 1636⁵⁰, weduwnaar van Hilleke Elias in 1633.⁵¹ Zij erfde van haar ouders de helft van de akker geheten de *Seven Lopensaet* te Stratum naast de kerk en Lambert Jansen en Elisabeth Michielsens, het middelste derdedeel van de *Buskensakker* naast Geraert Geraerts en aan de andere zijde de kinderen van Henrick Geraerts, de helft van een groes geheten de *Vorste Poeiers*, strekkende van de straat tot aan de gracht.

Uit het tweede huwelijk:

- 2 Niclaes Geraerts van de Lievendael, volgt onder III op pagina 181.
- 3 Willemke Geraerts van Lievendael was in 1636 weduwe van Jacob Ja-

42) SAE, Eindhoven R 1579, ff 3, 43^v, 69^v.

43) SAE, Eindhoven R 1579, f 98^v, 16 mei 1598.

44) SAE, Eindhoven R 1580, f 150.

45) SAE, Eindhoven N 1213, no 25; no 72, en 16 mei 1610.

46) SAE, Eindhoven R 1582, f 273.

47) SAE, Eindhoven N 1213.

48) SAE, Eindhoven R 1579, f 98.

49) SAE, Stratum R 425, f 75, 28 januari 1642.

50) SAE, Eindhoven R 1587, f 94.

51) SAE, Eindhoven R 1586, f 230.

cob Kynts.⁵² Zij erfden van haar ouders gronden te Stratum, te weten eenderde van de *Buskensakker* naast Goyart Geraerts, den *Willichacker* naast Willem Reynders en het groesveld *Teulkens Poeyers* naast Henrick Tieleman en Jan Diericx. Hun kinderen deelden op 5 december 1647 de erfenis.⁵³

- a Henricxken Jacob Kynts, geboren in 1623. Voor 1647 trouwde zij met Willem Goyarts Schampers, lakenbereider.
 - b Marijke Jacob Kynts, die voor 1647 trouwde met Gijsbert Jan Gijsberts.
 - c Lijske Jacob Kynts, die voor 1647 trouwde met Antoni Jacob Wichen, wildverkoper te Eindhoven⁵⁴
 - d Gerrit Jacob Kynts, minderjarig in 1647. Zijn voogd was Claes Geraerts van de Lievendael.⁵⁵ Hij overleed te Kampen voor 27 juli 1666.⁵⁶
- 4 Barbara Geraerts van Lievendael, overleden voor 5 mei 1640⁵⁷, trouwde met Hendrick Peters Verbeeck. Zij erfden te Stratum van haar ouders *de Looacker*, de *Langenacker*, een stuk groes in de *Voorste Poeyers*. Zij kochten uit de boedel het huis 'de Schampert'.⁵⁸ De kinderen waren:
- a Perijn Hendricks Verbeeck huwde met Roeloff Houbraken, vermeld als weduwnaar op 19 juli 1683.⁵⁹ Hun kinderen Hendrick en Marie woonden in 1695 bij hun tante Marie Houbraken.⁶⁰ Perijn maakte op 6 oktober 1664 haar testament⁶¹, waarbij zij aan twee kinderen van Willem Goorts (Schampers), haar petekinderen, elk 25 gulden vermaakte.
 - b Berbel Hendricks Verbeeck, die ongehuwd bleef.
 - c Merike Hendricks Verbeeck.

III. NICLAES GERAERTS VAN (DEN) LIEVENDAEL, ook Schampers genoemd, borgemeester van Stratum in 1640.⁶² Hij erfde te Stratum:

- de helft van de akker *Zeven Lopensaet*, dit deel grenzend aan het eigendom van IJken Verbracken;
- eenderde in de *Buskensacker*;

52) SAE, Eindhoven R 1587, f 167^v.

53) SAE, Stratum R 426, f 36.

54) Melssen, *Kohieren van de honderdste penning*, 180.

55) SAE, Stratum R 426, f 36

56) SAE, Eindhoven N 1219, no 55.

57) SAE, Stratum R 327, f 41^v.

58) SAE, Eindhoven N 1213, 4 januari 1625.

59) SAE, Eindhoven N 1233, no 88.

60) SAE, OAA Stratum, AA-445.

61) SAE, Eindhoven N 1218, no 85a.

62) SAE, Eindhoven R 1588, f 45^v.

- twee stukken groes, geheten *den Goorten of Cleijnen Weterberch*, gelegen naast Elisabeth Michiels en aan de andere zijde Jan Anthonis.

Niclaes had de *Willichacker* en de *Laeracker* van zijn vader verkregen, die zich de tocht er van had voorbehouden. Deze akkers werden in 1615 uitgewonnen door Willem Reijnders (Poolen) bij gebrek aan betaling van 160 gulden en 10 stuivers; Willem verkocht ze aan Geraert Reijnders.⁶³ Zij werden blijkbaar weer terugverworven, want zij behoorden tot de nalatenschap van Geraert Henricx van Lievendael. In 1625 leende Niclaes weer 28 gulden van Willem Reijnders Poolen.⁶⁴ Hij kocht in 1635 akkerland te Stratum van Jenneke van Mispelen, echtgenote van mr Rogier Cox, secretaris van Riethoven c.a., en weduwe van Peter van Rijthoven, met overname van een erfrente ten behoeve van de Heilige Geest.⁶⁵ Met wie Niclaes getrouwd was, is onbekend. Hij had een zoon:

- 1 Dielis Claessen van de Lievendael alias Schampers was ongehuwd. In 1665–1667 was hij armmeester⁶⁶, in 1674 borgemeester van Stratum.⁶⁷ Hij verkocht in 1660 een akker te Tongelre, die werd genaast door Peter Henricx Verbeek⁶⁸. Deze akker stond in 1649 in het verpondingsregister van Tongelre op naam van *Niclaes Schampers tot Stratum*.⁶⁹ Hij verpachtte in 1666 grond te Stratum naast 'de Schampert' aan Aardt Jan Vos.⁷⁰ Dielis testeerde op 11 augustus 1676, ziek te bed liggend.⁷¹ Na zijn overlijden moesten uit de boedel worden betaald: een legaat van 130 gulden aan Roeloff Houbraken, zijn *behout neve*; 56 gulden 17 stuivers wegens voorgeschoten geld, 120 gulden wegens achterstallige huur en 100 gulden als legaat aan Peter Adriaans, zijn knecht en neef (waarschijnlijk de zoon van Adriaen Peters Witrijts en Henrick Henricx van Lievendael); 200 gulden aan Willemijn dochter van Willem Goords (Schampers), zijn peetdochter; 100 gulden aan haar zuster Aldegonda; 100 gulden aan Goord Aert Goords, zijn *vuntpeter*. Na betaling van deze legaten moest de rest verdeeld worden onder zijn neven en nichten, te weten zijn vaders- en moedersbroeders- en zusterskinderen en bij hun aflijvigheid hun kindskinderen.

63) SAE., Eindhoven R 1583, f 40^v, 17 juli 1615.

64) SAE., Eindhoven R 1585, f 10, 19 juli 1625.

65) SAE., Eindhoven R 1587, f 78^v, 12 oktober 1635.

66) SAE., Eindhoven N 1231, no 44.

67) SAE., Eindhoven R 1597, f 14.

68) SAE., Eindhoven R 1592, f 152^v, 10 augustus 1660; 8 maart 1661.

69) SAE., OAA Tongelre, AA-105.

70) SAE., Eindhoven N 1219, no 6, 14 januari 1666.

71) SAE., Eindhoven N 1237, no 88.

Behalve de hier vermelde Van (de) Lievendaels vinden we nog de volgende:

- Aert en Reijm van Lievendael, wellicht broers, vermeld in een Stratumse transportakte van 3 januari 1574⁷² als gezamenlijke eigenaars van een belendend perceel.
- In het hertogijnsboek wordt onder de 'dode posten' vermeld: drie kinderen van Aert Dirks van Liefdael in de Biest.⁷³
- Ida Aerts van Lievendael, weduwe van Geraert Henricx van Riel, had een dochter die in 1638 wordt vermeld met haar man Peter Anthonius.⁷⁴
- Joost Laureijnse van Lievendael, gehuwd met Elisabeth, dochter van Jan Diercx van Zon en Henrixke, was voor een vierde kindsportie eigenaar van een huis te Woensel, welk deel hij op 1 december 1617 overdroeg aan zijn schoonvader Jan Diercx van Zon. Henrixke bezat de tocht van het huis, dat dus wel uit haar familie afkomstig was.⁷⁵
- Op 23 april 1718 trouwde voor de dominee te Waalre Willem Freis Schampers, geboren te Stratum en woonachtig te Waalre, met Hendrica Marcelis Vogels, geboren te Gestel en woonachtig te Waalre. In de hoofdgeldlijsten van Stratum vinden we deze Willem Freissen niet terug. Hij zal dus ouder dan 30 jaar zijn geweest, aangezien de oudste hoofdgeldlijst van 1689 is. Behalve in deze gevallen komt de naam Laurentius niet in de familie van Lievendael-Schampers voor.

72) SAE, Eindhoven R 1549, f 51.

73) ARAG, Nassause Domeinraad, inv. Hingman 2407, post 127.

74) SAE, Stratum R 425, f 9, 1 april 1638.

75) SAE, Eindhoven R 1583, f 153.

(Wordt vervolgd)

Uit de comme

Indices op de schepenprotocollen van Helmond door Simon van Wetten, Kruis-eind 22, 5421 ND Gemert, tel.: 04923-64471

Simon van Wetten te Gemert indiceert op een zeer volledige wijze de schepenprotocollen van Helmond. Hij is begonnen met R 228 (anno 1500 e.v.) en is van plan door te gaan tot ongeveer 1680. Dat jaar is als slot gekozen, omdat er sinds 1650 voor Helmond een goede aansluiting bestaat op de doop-, trouw- en begraafboeken en na 1680 op die van de omliggende dorpen, waarvan veel transacties te Helmond zijn gesloten. Bovendien hebben de schepenprotocollen na 1680 eigentijdse indices op voornaam. Omdat veel genealogen en andere archiefonderzoekers juist de eerste helft van de zeventiende eeuw zien als de 'moeilijke' periode met veel 'vastlopers' in hun onderzoek, heeft Van Wetten tevens een begin gemaakt met de indicering van de protocollen uit die periode.

Thans zijn de volgende delen voltooid: R 228-229 (1500-1520), R 230-241 (1525-1589) en R 254-261 (1622-1632). R 228-229 is uitverkocht. Als er voldoende nabestellingen zijn, komt er een herdruk.

Het deel over de protocollen R 262-265 (1630-1633) ligt momenteel bij de drukker en het deel over R 242-243 (1590-1596) is in bewerking en volgt spoedig.

Aan de indices liggen door Van Wetten gemaakte transcripties van de akten ten grondslag. Geïnteresseerden kunnen in de indices zoeken op familienaam, op voornaam, op aanspreektitels en beroepen, op echtgenoten en weduwen, op patroniemen, op straatnamen en Helmondse toponiemen, en op plaatsnamen.

De delen zijn verkrijgbaar tegen de kostprijs (dus hoe meer intekenaars, hoe goedkoper), dat is ongeveer f 10 per deel en wat meer als het om extra dikke afleveringen gaat.

De transcripties zijn ter inzage op het gemeentearchief te Helmond en het streekarchief te Deurne. Als service aan de abonnees op de serie verstrekt Simon van Wetten tegen de kostprijs copieën van de transcripties.

Het filmproject van Oisterwijk: Noordbrabantse fondsen uit het rijksarchief te Brussel

In opdracht van het streekarchief van Oisterwijk worden te Brussel op het algemeen rijksarchief fondsen betreffende Noord-Brabant gefilmd. Verschillende gemeente- en streekarchieven hebben kopieën van de gefilmde archiefstukken die voor de betreffende streek op plaats van belang zijn. Het rijksarchief te 's-Hertogenbosch beschikt over duplicaten van alle Oisterwijkse films. Thans zijn de volgende films beschikbaar.

Rekenkamer

135 Oorkondenregister, 1477-1494

136 Oorkondenregister 1494-1514

542 Leenregister, getiteld *Leenboec des hertoigdoms van Brabant ende Lymburg*, bekend als het *Latynsboeck*, aangelegd in 1312¹

543 Leenregister van Brabant, geheten *Spechtboeck*, aangelegd in 1374

547 Register met zestiende-eeuwse afschriften van opgaven ('aveux et dénombrements') van lenen in de meierij van Den Bosch, 1440

12990-13002 Rekeningen van de hoogschout van Den Bosch, 1404-1615 (met enige verificatiestukken en enkele lancunes)

13003-13014 Rekeningen van de laagschout van Den Bosch, 1404-1615 (met enige verificatiestukken en enkele lancunes)

13015 Rekening van de schout van Breda, 1582-1583

13016-13021 Rekeningen van de kwartierschout van Kempenland, 1464-1638 (met enige verificatiestukken en enkele lancunes)

13022-13023 Rekeningen van de kwartierschout van Maasland, 1429-1559 (met enige verificatiestukken en enkele lancunes)

¹) Gepubliceerd door L. Galesloot, *Le livre des feudataires de Jean III, duc de Brabant* (Bruxelles, 1865).

- 13024-13027** Rekeningen van de kwartierschout van Oisterwijk, 1429–1572 (met enige verificatiestukken en enkele lancunes)
- 13028-13031** Rekeningen van de kwartierschout van Peelland, 1467–1623 (met enige verificatiestukken en enkele lancunes)
- 28594** Rekening van de ontvangsten van de oorlogslasten in het kwartier van Antwerpen, 8 november 1594 – 7 november 1595
- 44608** Rekening van het zegelrecht over legitimaties en schikkingen in het hertogdom Brabant, 1594–1607
- 45007** Cijnsboek van Bladel en Mol, aangelegd in 1472
- 45038** Cijnsboek van de meierij van Den Boseh, aangelegd rond 1339.² Hierin komen de cijnskringen aan bod van Oirschot, Vught, Esch, Son, Stiphout, Lieshout, Aarle, Bakel, Deurne, Vlieden, Someren, Lierop, Sint-Oedenrode, Liempde, Nuenen, Tongelre, Erp, Veghel, Schijndel, Middelrode, Sint-Michielsgestel, Stratum, Strijp, Oerle, Eersel, Lommel, Hooge en Lage Mierde, Oost- en Middelbeers, Vessem, Wintelre, Gunterslaar, Oss, Nistelrode, Heeze, Orthen, Helmond, Eindhoven, Hilvarenbeek, Helvoirt, Oisterwijk, Tilburg en Den Dungen.³
- 45040** Cijnsboek van het kwartier van Kempenland, ± 1380: Strijp, Stratum, Oerle, Eersel, Lommel, Vessem, Wintelre, Oost- en Middelbeers en Oirschot.
- 45041** Cijnsboek van het kwartier van Kempenland, 1394: Strijp, Stratum, Oerle, Eersel, Lommel, Vessem, Wintelre, Oost- en Middelbeers en Oirschot.
- 45042** Cijnsboek van Oirschot, 1450
- 45043** Cijnsboek van het kwartier van Kempenland, 1429: Strijp, Stratum, Oerle, Eersel, Lommel, Vessem, Wintelre, Oost- en Middelbeers, Oirschot en Gunterslaar.
- 45044** Cijnsboek van het kwartier van Kempenland, 1448: Strijp, Stratum, Oerle, Eersel, Lommel, Vessem, Wintelre, Oost- en Middelbeers en Oirschot.
- 45045** Cijnsboek van het kwartier van Kempenland, 1448: Strijp, Stratum, Oerle, Eersel, Lommel, Vessem, Wintelre, Oost- en Middelbeers en Oirschot.
- 45046** Cijnsboek van Oirschot, 1450
- 45047** Cijnsboek van Eersel en Bergeijk, 1497
- 45048** Cijnsboek van Lommel, 1497
- 45049** Cijnsboek van Oirschot, 1497
- 45050** Cijnsboek van Strijp, Stratum, Oerle, Vessem, Wintelre en Oost- en Middelbeers, 1497
- 45051** Cijnsboek van Oirschot, 1520
- 45052** Cijnsboek van Bergeijk, 1521
- 45053** Cijnsboek van Eersel, 1521
- 45054** Cijnsboek van Strijp, Stratum en Oerle, 1521
- 45055** Cijnsboek van Lommel, 1522
- 45056** Cijnsboek van Vessem, Wintelre en Oost- en Middelbeers, 1522
- 45057** Cijnsboek van Bergeijk, tegen 1639

2) De foliozijden 91-96* betreffen een afzonderlijk, op een later tijdstip bij dit cijnsregister gebonden katern met de rekening van de hertogelijke rentmeester in het kwartier van Den Bosch, ongeveer 1339.

3) Van dit register berust een fotocopie op het Rijksarchief te 's-Hertogenbosch, Schaduwarechief 114.01, nummer 290.

- 45058 Cijnsboek van Eersel, tegen 1639
- 45059 Cijnsboek van Lommel, tegen 1639
- 45060 Cijnsboek van Oirschot, tegen 1639
- 45061 Cijnsboek van Vessem, Wintelre en Oost- en Middelbeers, tegen 1639
- 45062 Cijnsboek van Bladel, tegen 1660, bijgebouden tot 1671
- 45063 Cijnsboek van Oss, Orthen, Den Dungen, Heesch en Nistelrode, 1380
- 45064 Cijnsboek van Oss, Nistelrode, Heesch, Orthen en Den Dungen, 1448
- 45065 Cijnsboek van Oss, Nistelrode, Heesch, Orthen en Den Dungen, 1450
- 45066 Cijnsboek van Oss, Nistelrode, Heesch, Orthen en Den Dungen, 1499
- 45067 Cijnsboek van Orthen, 1520
- 45068 Cijnsboek van Oss, Nistelrode, Heesch, Orthen en Den Dungen, 1534
- 45069 Cijnsboek van Orthen en Den Dungen, tegen 1639
- 45070 Cijnsboek van Oss en Heesch, tegen 1639
- 45071 Cijnsboek van Schijndel, Berlicum, Rosmalen, Heesch en Orthen, tegen 1639
- 45072 Cijnsboek van Hooge en Lage Mierde, Hilvarenbeek, Diessen, Riel en Westelbeers, Helvoirt, Oisterwijk, Tilburg en Goirle, 1380
- 45073 Cijnsboek van Helvoirt, Oisterwijk, Hooge en Lage Mierde, Hilvarenbeek, Diessen, Riel en Westelbeers, 1448
- 45075 Cijnsboek van Helvoirt, Oisterwijk, Hooge en Lage Mierde, Hilvarenbeek, Diessen, Riel en Westelbeers, 1499
- 45076 Cijnsboek van Helvoirt, Oisterwijk, Hooge en Lage Mierde, Hilvarenbeek, Diessen, Riel en Westelbeers, 1499
- 45077 Cijnsboek van Helvoirt en Oisterwijk, 1522
- 45078 Cijnsboek van Hooge en Lage Mierde en Hilvarenbeek, Diessen, Riel en Westelbeers, 1522
- 45079 Cijnsboek van Hilvarenbeek, tweede helft van de zestiende eeuw⁴
- 45080 Cijnsboek van Hilvarenbeek, Diessen en Westelbeers, laatste kwart van de zestiende eeuw, getiteld *Chijnsboek vande nijeuwe vercochte erven, vercocht tot Hilvarenbeek, Diessen ende Westelberse*
- 45081 Cijnsboek van Hilvarenbeek, Diessen en Westelbeers, tegen 1639
- 45082 Cijnsboek van Hilvarenbeek, Diessen en Westelbeers, tegen 1639
- 45083 Cijnsboek van Hooge en Lage Mierde, tegen 1639
- 45084 Register van de nieuwe cijnzen uit in de zestiende eeuw verkochte landerijen in het kwartier van Oisterwijk, met name te Haaren
- 45085 Cijnsboek van Oisterwijk, Haaren, Heukelom en Esch, tegen 1640
- 45086 Cijnsboek van het kwartier van Peelland, 1380: Vught, Esch, Sint-Michiels-gestel, Liempde, Son, Stiphout, Aarle, Bakel, Deurne, Vlierden, Someren, Lierop, Tongelre, Nuenen, Veghel, Schijndel, Middelrode, Sint-Oedenrode en Helmond
- 45087 Cijnsboek van het kwartier van Peelland, 1418: Vught, Esch, Sint-Michiels-gestel, Son, Stiphout, Liesbout, Aarle, Bakel, Deurne, Vlierden, Someren, Lierop, Tongelre, Nuenen, Erp, Veghel, Middelrode, Sint-Oedenrode en Eerschoot
- 45088 Cijnsboek van het kwartier van Peelland, 1448: Vught, Esch, Sint-Michiels-

4) Aangelegd omstreeks 1557 - Leo Adriaenssen.

- gestel, Son, Stiphout, Lieshout, Aarle, Bakel, Deurne, Vlierden, Someren, Lierop, Tongelre, Nuenen, Erp, Veghel, Middelrode, Sint-Oedenrode en Eerschot
- 45089** Cijnsboek van het kwartier van Peelland, 1450: Vught, Esch, Sint-Michiels-gestel, Son, Stiphout, Lieshout, Aarle, Bakel, Deurne, Vlierden, Someren, Lierop, Tongelre, Nuenen, Erp, Veghel, Middelrode, Sint-Oedenrode en Eerschot
- 45092** Cijnsboek van Someren, Lierop, Tongelre, Nuenen, Erp, Veghel, Sint-Oedenrode en Liempde, 1542
- 45093** Cijnsboek van Vught, Esch en Sint-Michielsgestel, 1543
- 45094** Cijnsboek van Son, Lieshout en Vlierden, 1543
- 45095** Cijnsboek van Aarle, Helmond, Helvoirt, Vught en Sint-Michielsgestel, tegen 1639
- 45096** Cijnsboek van Mierlo, tegen 1639
- 45097** Cijnsboek van Someren, Nuenen, Lierop en Erp, tegen 1639
- 45098** Cijnsboek van Son, Strijp, Lieshout, Bakel, Deurne en Vlierden, tegen 1639
- 45099** Cijnsboek van Veghel en Sint-Oedenrode, tegen 1639
- 45100** Cijnsboek van Tongelre, 1640
- 45565** Cijnsboek van Kasterlee, Lichtaart, Bladel, Herenthout en Wiekevorst, 1443
- 48605** Rekening van de laagshout van Den Bosch, 1528
- 48606** Rekening van de hoogshout van Den Bosch, 1544–1545
- 48607-48608** Rekeningen van de laagshout van Den Bosch, 1588–1589 en 1599–1600
- 48609-48610** Rekeningen van de kwartiershout van Kempenland, 1490 en 1491–1490
- 48612** Rekening van de nabestaanden van de kwartiershout van Oisterwijk, 1622–1626
- 48613** Rekening van de kwartiershout van Peelland, 1392
- 50849** Rekening van de cijzen te Bergeijk die door de oorlogsomstandigheden niet konden worden geïnd, 1585
- 50850** Legger van de cijzen te Bergeijk, 1627–1628
- 50851** Staat van de opbrengsten van de lijf- en losrenten die de stad 's-Hertogenbosch in 1478–1543 heeft verkocht ter betaling van de bedden en de oorlogslasten
- 50863** Legger van de cijzen van Erp, Lieshout, Someren, Son en Veghel, 1628–1629
- 50876** Legger van de cijzen van Lommel, 1628
- 50882** Lijst van de cijzen te Oirschot, 1627–1629
- 51671** Stukken in zake de verpanding en verkoop heerlijkheden, cijzen en rechten in de meierij van Den Bosch, behorende tot de hertogelijke domeinen, 1561
- 51672** Leggers van de cijzen te Nistelrode en Den Dungen, 1628⁵
- 51673** Kohier met achterstallige cijzen in de heerlijkheid Boxtel, 1576–1579
- 51674** Legger van de cijzen te Lierop, 1628–1629
- 51675** Zeventiende-eeuwse kopie van het cijnsboek van Rixtel, aangelegd in 1594

(Wordt vervolgd)

5) De eerste folio's van het tweede katern bevatten ook aantekeningen over cijnsgoederen te Woensel, Nederwetten, Berlicum en Schijndel.

Uit de boekenkist

Jan Veekens, Cor Verberk en Akki Holla, (red.), *Regesten op het Vredege-recht, Kanton Ravenstein, 1811 t/m 1838* (Oss, 1994). Na storting van f 38 op girorekening nummer 2508135 ten name van J. Veekens te Oss wordt het toegezonden.

Voor de vrederechter van Ravenstein verschenen inwoners van Berchem, Demen, Dennenburg, Deursen, Dieden, Haren, Herpen, Huisseling, Langel, Macharen, Megen, Neerloon, Oijen, Ravenstein, Schaijk en Teeffelen. Zij konden er terecht voor hun kleine civiele en criminele rechtzaken.

De regesten zijn voorzien van een informatieve inleiding en het onontbeerlijke register.

Vragenrubriek

VRAGEN

BERTENS

Te Tilburg trouwde op 24 april 1780 Michiel Joseph van Vught met Josina Bertens uit Enschoot. Zij wordt ook Francina genoemd. Als patroniem wordt Cornelis en Jan gezien, maar misschien was haar tweede naam Cornelia. In 1783 was Antonia Bertens de doopmoeder van een van haar kinderen. Wie waren de ouders (en verdere familie) van Sientje Bertens?

PIJNAPPELS

Bartel Jan Pijnappels, geboren rond 1630, woonde te Schijndel met zijn vrouw Lysken Dielis Smits. Een tijdgenoot en bijna naamgenoot, Bartel Gerit Pijnappels, woonde in 1672 te Sint-Michielsgestel. Waren zij familie van elkaar? Is er ook verwantschap met de Bossche familie Pijnappels?

HEESAKKER

Wie kan mij informeren omtrent de naam Heesakker of Heesacker(s)? Waar komt deze naam vandaan en wanneer is deze ontstaan? Onlangs ontdekte ik in Sint-Michielsgestel bij een groot landhuis aan de Nieuwstraat 70 bij de ingang links en rechts twee zuilen, waarop staat: HAESI - AGER. Ik neem aan dat dit de Latijnse naam voor Heesakker is. Alle berichten hieromtrent zie ik met veel belangstelling tegemoet.

VAN MOLL

In het *Nederland's Patriciaat* uit 1960 wordt een deel van de familie Van Moll behandeld (p. 272-283), die het volgende wapen droeg: „in rood een zilveren kruis, vergezeld van twintig gouden blokjes, vijf in elk kwartier (2-1-2). Helmtaken: een uitkomende rood geklede man, het hoofd gedekt door een zilveren kap. Dekkleden: zilver en rood.” De stamboom Van Moll verscheen uitgebreider in het *Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie*. XIII (1969).

De vraag betreft het wapen. Door wie werd het voor het eerst gedragen en sinds wanneer? Wordt dit wapen thans nog gevoerd? Wat is de betekenis er van? Wie kan mij

helpen aan een fotokopie of afdruk van de afbeelding?

VAN BOMMEL

Maria van Bommel, die op 29 november 1705 te Tilburg trouwde met Marten Jan Mutsaerts, was volgens de huwelijksakte ongeveer geboren in 1680 en een dochter van Adriaen van Bommel te Drunen. Wie weet meer over haar ouders en afkomst?

VAN DE VEN

Te Son trouwde op 15 december 1697 Adriaen Jans van de Ven. Hoewel er in die tijd verschillende mannen met de naam Jan van de Ven te Son worden vermeld, kon zijn vader niet worden vastgesteld. Wie weet er meer?

VAN ROOIJ

Jan Peter Bastiaens van Rooij en Anneke Jansen waren de ouders van Willem van Rooij, die op 10 juli 1714 te Nuland werd gedoopt. Gezocht: verdere voorouders van Willem.

ANTWOORDEN

HESELMANS (*De Brabantse Leeuw* 1994/1)

Afkortingen

GAH	Gemeentearchief 's-Hertogenbosch
GAT	Gemeentearchief Tilburg
OAA	Oud Administratief Archief
RAA	Rijksarchief Antwerpen
SAA	Stadsarchief Antwerpen
SAOW	Streekarchief Oisterwijk

I. HENRICK BARTHOLOMEUS HESSELMANS was vermoedelijk afkomstig van Oirschot en vestigde zich door huwelijk met Marie Adriaen Otten¹ te Hilvarenbeek. Van zijn schoonouders Adriaen Claes Otten, prokureur, en Geertruyt de Bye erfde hij het huis *het Gulden Cruijs* op de hoek van de Paardenstraat en de huidige Vrijthof. Hij vestigde er een bierbrouwerij en werd ook wel Brouwers genoemd.² Zijn weduwe kocht in 1612 ook het buurpand.³ In 1634 gaf zij de tocht in deze huizen *aende gemeyn merckt, aldaer tusschen de Peirdtstraet daer de beke tusschen beyde loopt*, aan haar zonen Adriaen en Gerit.⁴ De kinderen uit dit huwelijk waren:⁵

1 Adriaen Henrick Hesselmanns alias Otten, volgt onder II op pagina 191.

2 Geraert Henrick Hesselmanns⁶, winkelier, tollenaar en voerman te Hilva-

1) SAOW, Hilvarenbeek R 37, ff 107^v en 108, 5 december 1605.

2) SAOW, Hilvarenbeek R 33, f 99, 30 april 1593.

3) SAOW, Hilvarenbeek R 36, f 121, 29 april 1604, R 40, f 106, 5 maart 1612.

4) SAOW, Hilvarenbeek R 49, f 6^v, 1 maart 1634.

5) SAOW, Hilvarenbeek R 45, f 366, 19 november 1627.

6) SAOW, Hilvarenbeek R 51, f 250, 21 oktober 1645. L.F.W. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de*

renbeek, bezat samen met zijn broer Adriaen *het Gulden Cruys*, elk voor een helft.⁷ Hij was gehuwd met Heyltgen Jan Thielmans⁸, dochter van de leerlooier Jan Diercx Thielmans en van de pastoorsdochter Neeltgen heer Joost Laukens. Uit dit huwelijk zijn minstens twee dochters geboren:

- A Henricxken Geraert Hesselmans trouwde met Michiel Ghijsbrechts van den Nieuwenhuysen⁹ (1620–1688), herbergier, winkelier en bierhrouwer op *de Clossenborch* in de Hilvarenbeekse Koestraat. Op het erf van dit huis was de schuurkerk gevestigd. Hij was zoon van mr Ghijsbrecht van den Nieuwenhuysen, notaris, en van Cathalijn Lambrechts Fabri en hertrouwde in 1662 met Elysabeth Jan Middegaels.
- B Jan Gerarts Hesselmans is op 3 september 1636 te Hilvarenbeek gedoopt. Hoewel hij invalide was en op twee krukken liep, schoot hij zich koning van het Sint-Jorisgilde van de kruisboog. Mogelijk trouwde hij met Maria van Raeck.¹⁰
- C Marie Geraert Hesselmans (1638–1669) trouwde met Aert Middegaels¹¹ (1632–1705), voerman van Antwerpen op Den Bosch, zoon van Jan Servaes Middegaels de oude, bakker, en van Cathalyne Sgrooten. Hij hertrouwde in 1670 met Adriaentje Jan Merten Schellekens.
- 3 Peter Henrick Hesselmans trouwde met Heylwich Henricx Moonen¹², hoedenmaakster, dochter van Henrick Cornelis Moonen, vettewariër in *de Valck* bij de kerk, en van Truijcken mr Jan Aelbrechts van Aenschot. Hij bezweek aan de pestillencie van 1625–1626 en in 1627 bleken ook al zijn kinderen (Adriaen, Geraert en Henricxken) *naerde aflyvicheyt vanden selven Peteren hunnen vadere verstorven*.¹³ De weduwe hertrouwde met Adriaen Willem Adriaenssen van Oirschot en Marten Cornelis Marten Boschmans alias Moonen.
- 4 Bartholomeus Henricx Hesselmans stierf op 3 september 1625 te Hilvarenbeek aan de pest en werd vier dagen later gevolgd door zijn vrouw

hertog en onder de generaliteit. Sociale en economische geschiedenis van een Kempens dorp tussen 1400 en 1800 (Hilvarenbeek, 1987) 101, 343, L.F.W. Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes. Genealogie van het geslacht Van den Nieuwenhuysen 1400–1800* ('s-Hertogenbosch, 1988) 542, n. 1656.

7) SAOW, Hilvarenbeek R 1510, f 370, 13 september 1633.

8) SAOW, Hilvarenbeek R 48, f 181, 9 april 1633, R 71, f 177, 17 maart 1695.

9) Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 223, 224, 343, 346.

10) RAA, Poppel Gemeentearchief 40, ongef., 15 april 1694: haar kinderen met hun vader Jan Hesselmans.

11) L.F.W. Adriaenssen, „Middegaels te Hilvarenbeek”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIII (1984) 141, 142. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 77, 91, 108, 127.

12) L. Adriaenssen, „Elf generaties Moonen. Namen, data, anekdotes”, *De Brabantse Leeuw*, XIX, XX (1970, 1971) XX, 38.

13) SAOW, Hilvarenbeek R 45, f 366, 19 november 1627.

Marie Adriaen Schilders, terwijl ook hun vier kinderen omkwamen.¹⁴ Marie was een dochter van Adriaen Servaes Schilders en Catharina Dielis Verschuieren, die in de Gelderstraat woonden.

II. ADRIAEN HENRICK HESSELMANS ALIAS OTTEN¹⁵ was leerlooier en schoenmaker in *den Ouden Trapman* aan de Varkensmarkt te Hilvarenbeek en qualitate qua broeder van het gilde van Crispijn en Crispinianus. In 1651 was hij borgemeester van Hilvarenbeek. Hij was getrouwd met Mayken Wouter Thielen van den Berche¹⁶, dochter van Wouter Jacob Thielen van den Berch en Aleyt mr Henrick Boudewijns, die te Diessen op het Hooghuis woonden. Hun kinderen deelden in 1677 de nalatenschap.¹⁷

- 1 Wouter Adriaen Hesselmans, volgt onder III op pagina 192.
- 2 Bartholomeus Hesselmans is te Hilvarenbeek gedoopt op 5 maart 1643 en vestigde zich als kuiper te Antwerpen, waar hij in 1671 het poorterschap verwierf.¹⁸ Hij trouwde met Adriaentje Zoetendaels, maar hun huwelijk bleef kinderloos.¹⁹
- 3 Aleyt Adriaen Hesselmans.
- 4 Cathelyn Adriaen Hesselmans, te Hilvarenbeek gedoopt op 31 mei 1635, trouwde met Adriaen Cornelis Roymans. Zij testeerden in 1688 ten gunste van hun kinderen Hendrick, Maria (gebrekkig), Jenneken, Peter, François, Peeternelle, Adriaen en Geerardus.²⁰
- 5 Margrieta Adriaen Hesselmans, gehuwd met Herman Anthonis van Poppel.²¹ Herman, schoenmaker, was een zoon van de gareelmaker Anthonis Sebastiaenssen van Poppel alias Grelen en van Mayken Jan Jan Merten Schellekens.
- 6 Maeyken Adriaen Hesselmans alias Otten trouwde met Jan Bartels Lemmens van Tulder²², molenaar te Roversloot op de grens van Poppel en Hilvarenbeek, zoon van de molenaar en bierbrouwer Bartholomeus mr Jan Lemmens van Tulder en van Geertruijt Wouter Peter Wouters.

14) Raadhuis Hilvarenbeek, OAA 4284, kerkrekening 1624–1625.

15) GAH, R 1537, f 622, 27 augustus 1626. Adriaenssen, *Hilvarenbeek onder de hertog*, 42, 43.

16) Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 333.

17) SAOW, Hilvarenbeek R 68, f 39, 1 juni 1677.

18) SAA, Vierschaar 157, 17 april 1671.

19) GAT, R 469, f 13v, 12 oktober 1700. N 68, no 129, 4 maart 1719.

20) GAH, N 2864, f 107, 10 mei 1688. Gerit Roymans was kuiper op de Varkensmarkt te Hilvarenbeek (Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 472).

21) Adriaenssen, *Non omnia possumus omnes*, 395.

22) L.F.W. Adriaenssen, „Van Gijssel. Vijfveertig molenaars”, *De Brabantse Leeuw*, XVIII (1969) 100.

III. WOUTER ADRIAEN HESSELMANS trouwde te Hilvarenbeek op 28 december 1666 met Adriaentje Adriaens van Dun alias Adriaentje Adriaen Cornelis van Poppel, weduwe van Jan Jansen Diepenbroeck.

- 1 Adriaen Wouter Hesselmans trouwde te Hilvarenbeek op 21 februari 1700 met Maria Hendricks de Crom.
- 2 Geraert Wouter Hesselmans, volgt onder IV.
- 3 Margaretha, te Hilvarenbeek gedoopt op 2 oktober 1675.
- 4 Joanna, te Hilvarenbeek gedoopt op 23 juni 1678.

IV. GERAERT WOUTER HESSELMANS is op 6 augustus 1673 te Hilvarenbeek gedoopt en trouwde daar op 20 november 1703 met Henrica Peeter Martens, ook Henrica Jan Martens genoemd. Kinderen:

- 1 Walterus, te Hilvarenbeek gedoopt in mei 1710.
- 2 Johannes, te Hilvarenbeek gedoopt op 25 januari 1713.
- 3 Johannes, te Hilvarenbeek gedoopt in februari 1715.
- 4 Martinus, te Hilvarenbeek gedoopt op 21 februari 1718.
- 5 Maria, te Hilvarenbeek gedoopt in augustus 1721.
- 6 Jenneke Gerard Hesselmans werd op 26 september 1724 te Hilvarenbeek gedoopt en trouwde daar op 25 februari 1753 met Laurens Pijnenborghs. Deze zoon van Jan Anthonis Pijnenborghs en Joanna Maria Laurens Bruers was te Hilvarenbeek gedoopt op 15 oktober 1727 en stierf voor 1766. Hun kinderen en verdere nakomelingen worden besproken in het boek van C.H.J. van den Brekel, *Kroniek van de geslachten Pijnenburg en Van den Brekel 1290–1990*, (2 dln; Nuenen, 1993) I, p. 291 e.v.

L.F.W. Adriaenssen en J.G.N.M. van der Zanden

Mededelingen

Alle jaargangen te koop

De weduwe van een overleden abonnee van *De Brabantse Leeuw* biedt alle jaargangen van dit tijdschrift tot en met vorig jaar te koop aan. Te bevragen bij redactielid A.J.A. van Loon, per adres gemeentearchief Tilburg, tel. 013-428811.

Familieboek Trompenaars

Van de hand van Leo Adriaenssen verscheen vier jaar geleden een omvangrijk boek (384 bladzijden) over bovengenoemde familie. Deze woonde in de omgeving van Herentals, in de omgeving van Sint-Truiden en in de meierij van Den Bosch vooral te Hilvarenbeek en Tilburg. Van het boek zijn nog enkele exemplaren te koop voor f50, inclusief portokosten. Over te maken op postrekening 11.92.421 of bankrekening 45.73.82.654 t.n.v. L.W. Trompenaars te Amsterdam.

Driemaandelijkse tijdschrift van de Sectie voor Geslacht-, Naam- en Wapenkunde van Het Noordbrabants Genootschap. Redactie: drs L.F.W. Adriaenssen, voorzitter, mr G. Berkelmans, dr ir C.H.J. van den Brekel, L.F.P.M. de Brouwer, A.J.A. van Loon, J.W.M. Weijts en ir J.G.N.M. van der Zanden. Redactie- en administratie-adres: Postbus 1104, 5200 BD 's-Hertogenbosch. tel. 073-139484.

Abonnementen per jaargang: binnenland f 39,50; buitenland f 42,50 inclusief porti. Men wordt verzocht te betalen via een toe te zenden acceptgirokaart. Opzeggingen alleen schriftelijk mogelijk voor 1 december.

JAARGANG 43

— no 4 —

1994

Schoutens uit Halsteren en omgeving (1565–1825)

A.M. Bosters

Koningin Julianalaan 339, 2273 JJ Voorburg

Afkortingen

ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GABZ	Gemeentearchief Bergen op Zoom
GATM	Gemeentearchief Tholen te Sint-Maartensdijk
SAZ	Streekarchief Zevenbergen

(Vervolg van p. 172)

V-b. ADRIANUS SCHOUTENS, gedoopt op 1 augustus 1689 te Halsteren. Hij was arbeider in de Auvergne-polder. In het jaar 1726 getuigde hij, dat de stiefdochter van Cornelia Vennen de bulhond van Huijbrecht Goortsen zodanig opstookte, dat deze een koebeest verscheidene beten had toegebracht.⁵⁵ In het jaar 1730 is hij getuige bij de affaire van de mishandeling (moord?) van Jan Jansse Oostdijk, die op een boerenkar uit Bergen op Zoom meereed door de Beijmoerpolder en tijdens welke rit Oostdijk tegen de grond werd gegooid en met een mes gestoken.⁵⁶ In 1733 en 1738 had hij een aantal percelen dijk en gors van de Auvergnepolder in pacht.⁵⁷ Op 12 mei 1742 kocht hij via notaris A. Baks voor f 1250:0:0 een perceel zaailand, zijnde de helft of het grootste gedeelte van het zogenaamde *Zaalmakersblok*, gelegen onder de Noordgeest.⁵⁸ In het jaar 1751 is hij poorter en burger van Bergen op Zoom. Hij verklaarde toen Pieter Loos, landman in het Westland van Steenberg, tot voogd en Gerardus Mels, landman onder de Noordgeest, tot toeziend voogd aan te stellen over zijn na te laten minderjarige erfgenamen.⁵⁹ Wonend te Bergen op Zoom verklaarde hij op 14 maart 1753 een gedeelte van het voornoemde

55) SAZ, Halsteren R 639.

56) SAZ, Halsteren R 611.

57) GABZ, Archief Raad en Rekenkamer 865, 12 maart 1733 en 28 februari 1738.

58) SAZ, Halsteren, R 561, f 45.

59) GABZ, N 670, f 7, 25 januari 1751.

Zaalmakersblok in cijns en eeuwighdurende erfpacht te hebben gegeven aan Dirk van Houten, commies van de Grote Brabantse Landtol.⁶⁰ Het *Zaalmakersblok*, gelegen tussen *het Groene Wout* en *het Blecken Doosje*, verkocht hij op 13 mei 1760 aan Pieter Meeussen voor de som van 1300 gulden.⁶¹ In het jaar 1755 had hij nog 14 gemeten en 250 $\frac{1}{2}$ roeden land in huur, gelegen in 's-Heer-Boudewijnsnyder.⁶² Hij huwde op 27 september 1716 te Halsteren (Auvergnepolder) met Elisabeth van Schil, gedoopt op 21 juni 1698 te Halsteren, dochter van Antonius Antonisse van Schil en van Gertrudis Willemse Geerincx. Op 6 januari 1732 hertrouwde hij te Halsteren met Geertruid Cornelisse van Steenpael, gedoopt op 6 oktober 1699 te Roosendaal, dochter van Cornelis van Steenpael en Maria Peterse. Uit het eerste huwelijk:

- 1 Digna, geboren op 14 oktober 1717 te Halsteren (Auvergnepolder).
- 2 Anthonis, geboren op 2 oktober 1721 te Halsteren (Auvergnepolder).

V-c. PETRUS DENISSE SCHOUTENS, gedoopt op 11 maart 1693 te Halsteren (Noordgeest), begraven op 24 juni 1744 te Halsteren, is in het jaar 1726 bekend als schepen van Halsteren.⁶³ Hij huwde op 18 januari 1724 te Halsteren met Joanna de Koninck. Uit dit huwelijk werden geboren:

- 1 Christina, te Halsteren gedoopt op 30 december 1724, jong gestorven.
- 2 Dijnphna, te Halsteren gedoopt op 22 januari 1726.
- 3 Dionisius, te Halsteren gedoopt op 1 oktober 1727, jong gestorven.
- 4 Christina, te Halsteren gedoopt op 1 november 1729, jong gestorven.
- 5 Dionisius, te Halsteren gedoopt op 1 november 1729.
- 6 Egidius, te Halsteren gedoopt op 1 november 1729.
- 7 Elisabeth, te Halsteren gedoopt op 24 december 1730.
- 8 Maria Schoutens is te Halsteren gedoopt op 19 januari 1732 en werd begraven op 12 december 1760 te Halsteren, waar zij op 8 mei 1757 gehuwd was met Georgius Croonen, jongman van Essen. Georgius Croonen hertrouwde op 1 mei 1763 te Bergen op Zoom met Joanna Donné. Hij werd op 15 december 1784 te Halsteren begraven.
- 9 Christina Schoutens, te Halsteren gedoopt op 9 januari 1735. Zij huwde daar op 29 januari 1759 met Joannes Coeck, jongman van Zevenbergen. Zij lieten te Halsteren negen kinderen dopen.

III-c. ADRIAEN DENISSEN SCHOUTENS, gedoopt te Halsteren op 8 september 1634. Hij was landman aldaar. Op 3 juli 1659, 6 december 1659 en 1 oktober 1661 bekende hij 200 gulden en 300 gulden schuldig te zijn aan Hubertina Huijbrechts, weduwe van Harmanus Coenraets, onder verband van

60) SAZ, Halsteren R 561, f 108.

61) SAZ, Halsteren R 561, f 150.

62) GABZ, Archief Raad en Rekenkamer 865, 3 mei 1755.

63) GABZ, Archief Raad en Rekenkamer 412.

land in Nieuw-Beijmoer.⁶⁴ De gezamenlijke erfgenamen van wijlen Adriaen Denissen verkochten op 15 juli 1694 twee gemeten en 144 roeden land gelegen in 's-Heer-Boudewijnsnyder.⁶⁵ Hij huwde op 17 mei 1659 te Halsteren met Adriana Cornelisse Blockeel, jongedochter van de Noordgeest. Uit dit huwelijk:

- 1 Cornelis Schoutens, volgt onder IV-c op pagina 195.
- 2 Christina Schoutens, geboren omstreeks 1662. Zij huwde op 3 april 1687 te Steenberghe met Jan Andriessen van Innevelt, gedoopt op 17 maart 1657 te Halsteren, zoon van Andries Janssen van Innevelt en van Cornelia Albrechts.⁶⁶
- 3 Dionisius Schoutens, volgt onder IV-d op pagina 205.
- 4 Jenneke Adriaens Schoutens, geboren omstreeks 1669. Zij huwde met Jacob van der Heijden. Janneke is in het jaar 1716 overleden bij Elders Route, een kleine versterking zuidwestelijk van Steenberghe. Zij had toen vier kinderen. Op 5 september 1716 hertrouwde Jacob van der Heijden te Steenberghe met Maria Cornelis van de Polder, jongedochter, geboren te Roosendaal.
- 5 Willem Adriaanse Schoutens, geboren omstreeks 1670. Hij huwde als jongman van Halsteren op 26 mei 1692 te Bergen op Zoom met Anneken Jans de Clerck, jongedochter, wonend onder de Poortertj. Kinderen uit hun huwelijk zijn niet bekend.
- 6 Quirinus Schoutens, volgt onder IV-e op pagina 208.

IV-c. CORNELIUS ADRIAENSE SCHOUTENS, geboren omstreeks 1660 te Halsteren. Hij was landman in de Oude Heijje-polder onder Steenberghe. Na het overlijden van de vrouw van zijn tweede huwelijk, Anneke Jans de Klerck, werd de staat en inventaris van de boedel opgemaakt. Er is dan sprake van drie kinderen: Adriaen, Peter en Jan. Na aftrek van de schulden resteerde de som van 1953 gulden en 14 stuivers. Cornelis kon in het bezit van de boedel blijven onder de voorwaarde dat hij beloofde zijn kinderen op te voeden en hen op 18-jarige leeftijd een uitzet van 500 gulden uit te keren.⁶⁷ Als weduwnaar van Maria Anthonis Huijsmans toonde hij voor de weeskamer van Oud- en Nieuw-Vossemeer zijn testament in zake de voogdij over zijn bij haar verwekte kind.⁶⁸ Van Leendert de Mans kocht hij op 3 oktober 1708 2 gemeten en 234 roeden land in de Oud-Glimespolder.⁶⁹ Van Nicolaas Colen, secretaris

64) SAZ, Halsteren R 593, f 99 en 102.

65) SAZ, Halsteren R 402, f 40.

66) A.M. Bosters, „De familie van Innevelde uit Brabants Westhoek”, *De Brabantse Leeuw*, XL (1990), 106.

67) GATM, Oud- en Nieuw-Vossemeer R Lasonder 2246, 16 juni 1703.

68) GATM, Oud- en Nieuw-Vossemeer R Lasonder 2246, 21 juni 1704.

69) SAZ, Halsteren R 406, f 90-91.

van Vossemeer en gemachtigde van Maria Vay, huurde hij in 1714 4 gemeten en 141 roeden land in de Oude Heije-polder.⁷⁰ Op 2 februari 1718 verklaarde hij *uyt ene puere affectie ende liefde* zijn kinderen, van wie Anneke Jans de Clercq en Marijken Brouwers de moeders waren, geld te willen geven, namelijk 400 gulden aan Pieter en 200 gulden aan Adriaen, Maria, Johanna en Adriana.⁷¹

Hij huwde op 15 oktober 1690 te Steenberg en met Janneken Rommense Molenaar, gedoopt op 19 april 1662 te Hoeven, dochter van Rombout Adams Molenaar en van Adriana Jans. Op 10 mei 1692 hertrouwde hij te Steenberg en met Anneken Janse de Clercq. Hij huwde in derde echt op 21 juli 1703 te Steenberg en met Marijken Anthonisse Huijsman, weduwe van Jan Petersen van Hof. Zijn vierde huwelijk sloot hij op 27 december 1704 te Steenberg en met Martijntje Jans Brouwert. Op 5 februari 1718 trouwde hij te Steenberg en ten vijfden male met Pieternella van der Westen, gedoopt op 25 mei 1693 te Oud-Gastel, dochter van Marinus Fransse van der Westen en van Maria Andriessen. Uit het tweede huwelijk werden geboren:⁷²

1 Adriaen Schoutens, volgt onder V-d op pagina 197.

2 Pieter Schoutens, gedoopt te Steenberg en op 29 januari 1696. Als jongman van 22 jaar, wonend bij zijn vader, verklaarde hij deze tot enige erfgenaam van zijn goederen.⁷³ Hij huwde op 8 februari 1733 te Steenberg en met Maria Thijssen Bitterhoeck, dochter van Mathijs Bitterhoeck en Cornelia Marijnissen van Gorp alias Hijoep, weduwe van Cornelis Geertse Baks. Uit dit huwelijk:

A Cornelius, gedoopt op 27 oktober 1735 te Steenberg en.

3 Dingena, gedoopt te Steenberg en op 6 januari 1699, jong gestorven.

4 Jan, gedoopt te Steenberg en op 19 mei 1701.

Uit het derde huwelijk:

5 Adriana, gedoopt te Steenberg en op 12 mei 1704.

Uit het vierde huwelijk:

6 Maria, gedoopt te Steenberg en op 5 januari 1706.

7 Joanna Schoutens, gedoopt te Steenberg en op 19 september 1708. Zij trouwde met met Pieter de Brant en hertrouwde op 11 februari 1730 te Steenberg en met Adrianus van Doormael, jongman van Oudenbosch.⁷⁴

8 Adriana Schoutens, gedoopt te Steenberg en op 30 december 1711, over-

70) SAZ, Steenberg en N 7493, 20 april 1714.

71) SAZ, Steenberg en N 7495.

72) Op 2 december 1719 werd te Steenberg en een kind van Cornelis Schoutens begraven.

73) SAZ, Steenberg en N 7495, 22 maart 1718.

74) A.R.M. Mommers, *Brabant van Generaliteitsland tot gewest. Bestuursinrichting en gezagsuitoefening in en over de landen en steden van Staats-Brabant en Batafs Brabant 14 September 1629 – 1 Maart 1796* (2 dln; Utrecht, 1953) II, 369.

leden op 16 januari 1757 in de Nieuwe-Heijepolder.⁷⁵ Zij huwde op 4 juli 1729 te Steenberg en met Pieter Hertog⁷⁶, jongman van Gastel, gedoopt te Oud-Gastel op 10 februari 1703, overleden op 16 mei 1740 op de dijk bij het *Nassau veldeken* bij het buurtschap Notendaal, zoon van Cornelis Pitsers Hertogh en van Maria Stoffelen van den Dries. Na zijn overlijden werd de staat van de boedel opgemaakt.⁷⁷ Adriana hertrouwde op 21 januari 1742 te Steenberg en met Antonius Mathijse de Wit, gedoopt op 13 februari 1700 te Steenberg en, zoon van Mathijs Antonisse de Wit en van Anna Willemse van Ackeren.

Uit het vijfde huwelijk:

8 Dionisius, gedoopt te Steenberg en op 1 november 1718.

9 Maria, gedoopt te Steenberg en op 19 januari 1720.

10 Cornelius, gedoopt te Steenberg en op 19 maart 1721.

V-d. ADRIAEN CORNELISSE SCHOUTENS, ook Schouders, gedoopt Steenberg en 7 oktober 1694, begraven aldaar 1 april 1741. Als echtgenoot van de oudste dochter van Adriaan Vastesager en geassisteerd met Cornelis Schoutens, zijn vader, kwam hij in 1718 met Jan Vastesager als voogd over de minderjarige wezen van Adriaan Vastesager tot een kaveling en deling van de hofstede en land en, nagelaten bij het overlijden van Adriaan Vastesager. De hofstede en land en die waren gelegen in de polders van Nieuw-Vossemeer, Boerengors en Heerenpolder omvatten in het geheel 95 gemeten en 103 roeden.⁷⁸ Adriaan Schoutens was later voogd over de weeskinderen van Adriaan Vastesager. In die hoedanigheid verkocht hij de hofstede van de wezen, onder Nieuw-Vossemeer gelegen, aan de landmeter Adriaen van der Schoor.⁷⁹ Hij huwde op 11 oktober 1716 te Nieuw-Vossemeer met Adriaentje Vastesager, gedoopt op 10 september 1696 te Halsteren (Nieuw-Vossemeer), dochter van Adriaen Jansse Vastesager en Joanna Mertens Vos. Uit dit huwelijk:

1 Anna, gedoopt te Steenberg en op 6 augustus 1717.

2 Adrianus, gedoopt te Steenberg en op 26 januari 1719, jong gestorven.

3 Joanna, gedoopt te Steenberg en op 26 januari 1722.

4 Dionisius, gedoopt te Steenberg en op 23 augustus 1728.

5 Cornelia, gedoopt te Steenberg en op 23 augustus 1728.

75) SAZ, Steenberg en R 2249, f 5.

76) J.M.W. Hopstaken, „Die men noemde Hertog”, *De Brabantse Leeuw*, XXXIX (1990), 220.

77) SAZ, Steenberg en R 2248, f 21, 18 juni 1740.

78) GATM, Oud- en Nieuw-Vossemeer R, Lasonder 5506, f 255, 21 april 1718.

79) GATM, Oud- en Nieuw Vossemeer R, Lasonder 5560, ff 183 en 195, 16 januari 1722.

Adriaen Cornelisse Schoutens huwde in twee echt op 2 april 1729 te Steenberg en met Adriana van Oorschot. Hij trouwde ten derden male op 29 april 1730 te Steenberg en met Anneken Hendriks Adriaensen, jonge dochter van Steenberg en. Uit het laatste huwelijk:

- 6 Cornelius Schoutens, volgt hierna onder VI-c.
- 7 Adrianus Schoutens, volgt onder VI-d op pagina 202.
- 8 Marinus, gedoopt Steenberg en 17 december 1736.
- 9 Anna, gedoopt te Steenberg en op 9 juli 1739.
- 10 Dionisius Schoutens, volgt onder VI-e op pagina 203.

Het Waterhuisje langs het Lange Water in de Auvergnepolder onder Halsteren.
Fragment van een kaart van de rivier de Eendracht en de landen tussen Steenberg en Tholen. D.W.C. Hattinga, 1748. (ARAG, OSK B35-III.)

VI-c. CORNELIUS ADRIAENSE SCHOUTENS is gedoopt op 11 augustus 1732 te Steenberg en werd op 19 augustus 1793 te Nieuw-Vossemeer begraven. Hij was schepen van de Auvergnepolder gedurende de jaren 1760–1780. Op 4 juni 1757 kocht hij van Catharina de Haan, weduwe van Johan de Bruijn, het zogeheten *Waterhuisje* aan het Lange Water in de Auvergnepolder voor de som 1200 gulden. Hij woonde toen nog in De Heen. Het *Waterhuisje* is een

herberg geweest en werd tevens als rechthuis gebruikt door de schepenen van de Auvergnepolder.⁸⁰ Na het overlijden van zijn eerste echtgenote, Adriana Maes, vond de regeling van de voogdij over zijn drie minderjarige kinderen plaats en moesten zijn bezittingen, waaronder het *Waterhuisje*, worden getaxeerd. Cornelis Schoutens bleef bewoner en eigenaar van het *Waterhuisje* tot 15 oktober 1781, toen hij het verkocht aan Johannes Eestermans te Zevenbergen. Nog lang nadien bleef het als *Waterhuisje Schoutens* bekend. Cornelis Schoutens had het ruim vierëntwintig jaar bewoond. Op 19 november 1768 leende hij de som van 1800 gulden van Isabella Christina van Eersel, weduwe van Adriaan Ooninx, waarvoor zich Cornelia Dekkers tot borg stelde. Op 2 december 1769 was de som voldaan.⁸¹ Als landman in de Auvergnepolder kocht hij op 9 oktober 1780 een hofstede, bestaande uit huis, schuur en verdere 'timmerage' met 152 gemeten en 115½ roeden land, gelegen onder de Heense Molen in de Nieuw-Vossemeerse polder.⁸² Hij trouwde op 25 april 1756 te Steenbergen met Adriana Maes, gedoopt op 14 februari 1732 te Halsteren, begraven aldaar op 21 november 1766, dochter van Joannes Maes en Anna Volckers. Hij hertrouwde op 17 mei 1767 te Halsteren met Margaritha Jacobs, gedoopt te Ginneken op 3 december 1747, dochter van Cornelius Peters Jacobs en van Petronella Peters Deckers. Uit het eerste huwelijk:

- 1 Anna, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 29 oktober 1758, jong gestorven.
- 2 Joannes Schoutens, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 5 maart 1760, overleden op 26 mei 1827 te Nieuw-Vossemeer. Hij huwde op 8 september 1794 te Halsteren met Maria Catharina de Wit, gedoopt op 28 december 1766 te Oud- en Nieuw-Gastel (Dinteloord), overleden op 6 september 1850 te Nieuw-Vossemeer, dochter van Willem de Wit en van Catharina Bogaard (Bogers). Hun kinderen:
 - A Cornelius Schoutens, gedoopt 3 op mei 1796 te Nieuw-Vossemeer, aldaar ongehuwd overleden op 19 maart 1870.
 - B Maria Catharina Schoutens, gedoopt op 7 april 1799 te Nieuw-Vossemeer, overleden aldaar op 29 maart 1862. Zij huwde op 14 mei 1829 te Nieuw-Vossemeer met Petrus Martelmans, gedoopt op 21 december 1790 te Halsteren (Nieuw-Vossemeer), zoon van Joannis Martelmans en van Dorothea Smits.
 - C Adriana, gedoopt op 21 juli 1803 te Nieuw-Vossemeer, begraven aldaar op 5 januari 1807.

80) H. Levelt, „Bijdrage tot de geschiedenis van de gemeente en over het gemeentebestuur van den Auvergne-polder onder Halsteren bij Bergen op Zoom”, *Sinte Geertruydsbronnen*, XI (1934), 55. R.J.C. Akkermans, „Het Waterhuisje”, *Jaarboek van de Heemkundekring „Halchterth”*, V (1991) 4-29.

81) GABZ, N 687, 42.

82) GATM, Oud- en Nieuw Vossemeer R Lasonder 5508, f 351.

- 3 Anna Schoutens, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 24 oktober 1763, overleden op 4 april 1833 te Nieuw-Vossemeer. Zij huwde op 24 juli 1785 te Nieuw-Vossemeer met Adriaan van Hoof (van Hove), geboren onder Nieuw-Vossemeer, gedoopt op 14 augustus 1764 te Halsteren, overleden op 19 januari 1848 te Nieuw-Vossemeer, zoon van Laurens van Hoof en van Maria Adriaanse.
- 4 Cornelius, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 5 mei 1765, jong gestorven.

Uit het tweede huwelijk:

- 5 Adrianus, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 16 februari 1769.
- 6 Petronilla Schoutens, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 13 juni 1770, begraven te Nieuw-Vossemeer op 19 april 1799. Zij huwde op 8 maart 1789 te Nieuw-Vossemeer met Jan van Hoof (van Hove), gedoopt te Halsteren op 29 augustus 1752, zoon van Laurens van Hoof en van Maria Adriaanse.
- 7 Henrica, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 11 januari 1772, begraven te Halsteren op 2 juli 1777.
- 8 Cornelius, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 17 mei 1774, jong gestorven.
- 9 Maria, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 6 maart 1775.
- 10 Cornelia, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 6 maart 1775.
- 11 Margarita, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 24 mei 1777.
- 12 Henrica Martina, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 11 november 1778.
- 13 Adrianus, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 11 november 1778, jong gestorven.
- 14 Henricus Schoutens, volgt onder VII-b op pagina 201.
- 15 Adrianus, gedoopt te Halsteren (Auvergnepolder) op 12 februari 1781, jong gestorven.
- 16 Adriana, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 6 juli 1782.
- 17 Adrianus, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 3 oktober 1783, jong gestorven.
- 18 Cornelius Schoutens, 1785, volgt onder VII-c op pagina 201.
- 19 Adrianus, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 1 januari 1786, jong gestorven.
- 20 Adriana, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 29 mei 1787.
- 21 Adrianus, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 19 september 1788.
- 22 Petrus, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 17 maart 1790.

VII-b. HENRICUS SCHOUTENS is gedoopt op 27 december 1779 te Halsteren (Auvergnepolder). Hij huwde op 24 januari 1801 te Steenberg en met Maria Catharina Laanen, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 14 januari 1784, dochter van Theodoor Lanen en van Janna Lodiers.⁸³ Uit dit huwelijk:

- 1 Joanna, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 21 april 1802.
- 2 Petrus Cornelius, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 16 december 1803, overleden te Steenberg en op 12 september 1811.
- 3 Cornelius, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 23 februari 1807.
- 4 Petrus Cornelis Johannes, geboren te Steenberg en op 22 juli 1812.
- 5 Theodorus, geboren te Steenberg en op 15 november 1814.
- 6 Margaretha Adriana, geboren te Steenberg en op 24 januari 1817.
- 7 Karel Jan, geboren te Steenberg en op 14 maart 1822.
- 8 Hendrik, geboren te Steenberg en op 18 maart 1820, overleden aldaar op 28 juni 1825.
- 9 Hendrik, geboren te Steenberg en op 25 juni 1826, overleden aldaar op 31 juli 1826.
- 10 Lodewijk Andries, geboren te Steenberg en op 13 maart 1825, overleden aldaar op 11 september 1827.

VII-c. CORNELIUS SCHOUTENS, gedoopt op 3 januari 1785 te Halsteren (Nieuw-Vossemeer), overleden te Nieuw-Vossemeer op 21 april 1857. Hij huwde op 13 oktober 1805 aldaar met Petronella Martelmans, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 9 juli 1785, overleden te Nieuw-Vossemeer op 3 december 1861, dochter van Joannes Martelmans en Dorothea Smits. Uit dit huwelijk:

- 1 Joannes, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 18 november 1805.
- 2 Cornelius, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 7 februari 1807, overleden aldaar op 28 juni 1811.
- 3 Margaretha Maria, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 9 januari 1810.
- 4 Joanna Schoutens, geboren te Nieuw-Vossemeer op 25 april 1813. Zij huwde op 24 december 1835 te Nieuw-Vossemeer met Francois Jansen, geboren aldaar op 8 december 1812, zoon van Adriaan Jansen en Apolonia Bogaard.
- 5 Dorothea Adriana Schoutens, geboren te Nieuw-Vossemeer op 28 mei 1817, overleden aldaar op 1 januari 1854. Zij huwde op 5 november 1841 te Nieuw-Vossemeer met Laurens Buijsen, daar geboren op 15 januari 1814, leerlooier, zoon van Adriaan Buijsen en van Johanna van Innevelt.⁸⁴
- 6 Maria Adriana, geboren te Nieuw-Vossemeer op 16 mei 1819.
- 7 Kornelis Adrianus, geboren te Nieuw-Vossemeer op 3 juni 1824.

83) A.W.E. Dek, *De geslachten Laane, Laanen en Lanen* (Wassenaar, 1970) 21.

84) Bosters, „De familie van Innevelt”, 110.

VI-d. ADRIAEN SCHOUTENS, gedoopt te Steenberg en op 1 maart 1734. Hij trouwde daar op 14 januari 1758 met Johanna Luijks, gedoopt te Steenberg en op 7 februari 1735, overleden in november 1759, dochter van Adrianus Luijks en van Elisabeth van Wesel. Op 5 juli 1760 hertrouwde hij te Halsteren met Anna Govaerts, aldaar gedoopt op 30 mei 1736, dochter van Godefridus Cornelisse Govaerts en Adriana van Nieuwland. Adriaen huwde op 26 juni 1768 te Halsteren ten derden male met Maria de Poter, gedoopt te Wouw op 29 maart 1738, dochter van Joannes de Pooter en van Cornelia de Backer. De echtelieden hebben elkaar testamentair als langstlevende tot voogd over hun kinderen benoemd.⁸⁵ Uit het eerste bed:

- 1 Elisabetha, gedoopt te Halsteren (Westland) op 2 november 1759, begraven op 10 maart 1768 te Halsteren.

Uit het tweede bed:

- 2 Adrianus Schouters, volgt onder VII-d.
- 3 Adriana, gedoopt te Halsteren (Westland) op 1 december 1766, overleden op 26 en begraven op 28 januari 1786 aldaar.

Uit het laatste bed:

- 4 Joannes, gedoopt te Halsteren (Westland) op 28 oktober 1768.
- 5 Anna, gedoopt te Halsteren (Westland) op 6 april 1770.
- 6 Cornelius Schoutens, gedoopt te Halsteren (Westland) op 4 oktober 1771, begraven op 27 maart 1805 te Halsteren. Hij huwde daar op 9 oktober 1803 met Elisabetha Volkens, gedoopt op 8 mei 1783 te Halsteren, dochter van Joannes Volkens en van Elisabeth Korst. Hieruit:
 - A Maria Elisabeth, gedoopt op 30 september 1804 te Halsteren.
- 7 Petrus, gedoopt te Halsteren (Westland) op 9 maart 1773.
- 8 Maria, gedoopt te Halsteren (Westland) op 21 september 1774.
- 9 Petronilla, gedoopt te Halsteren (Westland) op 3 juni 1776

VII-d. ADRIANUS SCHOUTENS, gedoopt te Halsteren op 4 april 1763. Hij huwde op 6 augustus 1797 te Halsteren met Laurentia Claessen, gedoopt op 28 september 1770 te Halsteren, dochter van Joannes Baptista Claesen en van Petronilla Verbeeck. Uit dit huwelijk:

- 1 Adrianus, gedoopt te Halsteren op 29 september 1799.
- 2 Joannes, gedoopt te Halsteren op 11 augustus 1801, overleden op 19 en daar begraven op 21 augustus 1801.
- 3 Joannes, gedoopt te Halsteren op 2 september 1802.
- 4 Cornelius, gedoopt te Halsteren op 17 maart 1805, jong gestorven.
- 5 Cornelius, gedoopt te Halsteren op 1 april 1806.
- 6 Anna Maria, gedoopt te Halsteren op 4 maart 1809.

85) SAZ, Steenberg en 2250, ongef., 16 juni 1787.

VI-e. DENIS ADRIAENSE SCHOUTENS is gedoopt op 11 oktober 1740 te Steenberg en op 11 mei 1797 begraven te Nieuw-Vossemeer. Hij woonde onder Nieuw-Vossemeer. Op 13 september 1771 kocht hij van Huijbrecht Leijdek- kers voor £ 156 een huis, schuur en erf, gestaan onder de Rubeerdijk in de Mattemburgerpolder met 4 gemeten en 148 roeden land.⁸⁶ Na zijn overlij- den werd op 29 mei 1797 de inventaris en staat van de boedel opgemaakt, waarbij het vermelde huis in de Mattemburgerpolder werd genoteerd. Er is dan sprake van zeven kinderen, te weten Adriaan (meerderjarig), Antony en Pieter (20 jaar oud), Anna Maria (10 jaar) en nog drie minderjarige kinderen.⁸⁷ De hoeve werd verkocht aan Jacobus Roeijers, alleenwonend onder Nieuw- Vossemeer; het land werd verkocht aan Laurens Hubregts.⁸⁸ Denis huwde op 28 april 1771 te Halsteren met Catharina Cremers, gedoopt op 23 oktober 1746 te Halsteren (Nieuw-Vossemeer), dochter van Antonius Creiners en van Cornelia Maartense Luijckx. Uit dit huwelijk:⁸⁹

- 1 Adrianus, gedoopt te Steenberg op 14 juni 1771, jong gestorven.
- 2 Adriaan Schoutens, gedoopt op 20 september 1772 te Halsteren (Nieuw- Vossemeer), kocht in 1796 een huis en een schuurtje in de Agterweg te Nieuw-Vossemeer.⁹⁰ Hij huwde op 5 juni 1796 te Nieuw-Vossemeer met Cornelia IJzermans, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 18 april 1774, dochter van Anthony IJzermans uit De Heen en Maria Huismans uit Kruisland. Uit hun huwelijk werden geboren:
 - A Maria Catharina, gedoopt op 26 januari 1798 te Nieuw-Vossemeer.
 - B Antonius, gedoopt op 20 maart 1799 te Nieuw-Vossemeer, jong ge- storven.
 - C Dionisius, gedoopt op 22 november 1800 te Nieuw-Vossemeer.
 - D Antonius, gedoopt op 10 januari 1803 te Nieuw-Vossemeer, jong gestorven.
 - E Antonius, gedoopt op 12 maart 1804 te Nieuw-Vossemeer.
 - F Antonia, gedoopt op 13 maart 1806 te Nieuw-Vossemeer.
 - G Carolina, gedoopt in maart 1809 te Nieuw-Vossemeer.
- 3 Antonius Schoutens, gedoopt op 8 maart 1774 te Halsteren (Nieuw- Vossemeer), arbeider. Hij huwde op 18 april 1803 te Nieuw-Vossemeer met Joanna Huijge, die daar werd begraven op 25 september 1804. Zij was eerder getruwd geweest met Willem van Loenhout. Antonius her- trouwde op 11 mei 1805 te Nieuw-Vossemeer met Petronella van Wezel,

86) GATM, Oud- en Nieuw Vossemeer R Lasonder 5508, f 49.

87) GATM, Oud- en Nieuw Vossemeer R Lasonder 5598 X, f 63 e.v.

88) GATM, Oud- en Nieuw Vossemeer R Lasonder 5508A, f 166-172, 28 juli 1797 en 29 september 1797.

89) Kinderen van Denis Schoutens werden te Nieuw-Vossemeer begraven op 30 juli 1777, 4 januari 1780, 19 juli 1782 en 25 maart 1804.

90) GATM, Oud- en Nieuw-Vossemeer R, Lasonder 5508A, f 137, 8 juni 1796.

gedoopt op 4 november 1777 te Halsteren, begraven op 29 juli 1807 te Nieuw-Vossemeer, dochter van Petrus van Wezel en van Maria van Zomeren (Somers). Hij huwde ten slotte op 28 januari 1815 te Steenberg en met Maria Elisabeth Delwarel, daar gedoopt op 8 juli 1789, dochter van Leonardus Delwarel en Elisabeth van Gaans. Uit het eerste huwelijk:

- A Adriana, gedoopt op 6 september 1804 te Nieuw-Vossemeer, begraven aldaar op 16 maart 1805.

Uit het tweede huwelijk:

- B Petrus, gedoopt op 6 januari 1806 te Nieuw-Vossemeer, jong gestorven.
- C Petrus, gedoopt op 10 juli 1807 te Nieuw-Vossemeer.

Uit het derde huwelijk:

- D Elisabeth, geboren op 26 augustus 1815 te Steenberg en.
 - E Dionisius, geboren op 12 september 1818 te Steenberg en.
 - F Maria Catharina, geboren op 7 december 1821 te Halsteren.
- 4 Petrus Schoutens, gedoopt op 3 september 1775 te Halsteren (Nieuw-Vossemeer), overleden op 22 februari 1830 te Nieuw-Vossemeer, kocht in 1798 van Jacobus Anthonisse de Wit een huis, schuurtje en een cijnsbaar erf staande bij de molen van Nieuw-Vossemeer voor de som van 647 gulden.⁹¹ Hij huwde op 3 september 1797 te Nieuw-Vossemeer met Carolina IJzermans, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 22 oktober 1777, dochter van Antonius IJzermans en Maria Huismans. Uit dit huwelijk:
- A Maria, gedoopt te Steenberg en op 11 augustus 1798.
 - B Joannes, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 19 september 1799.
 - C Antonius, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 23 november 1801, jong gestorven.
 - D Maria Catharina, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 20 december 1802.
 - E Antonius, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 3 februari 1805.
 - F Dionysius, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 7 augustus 1807, overleden aldaar op 9 augustus 1814.
 - G Cornelia, gedoopt te Nieuw-Vossemeer op 31 juli 1810.
- 5 Joannes, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 5 januari 1777, jong gestorven.
- 6 Joannes, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 11 augustus 1778.
- 7 Anna, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 1 december 1779, jong gestorven.
- 8 Anna, gedoopt te Halsteren (Coevering) op 24 mei 1781.

91) GATM, Oud- en Nieuw-Vossemeer R, Lasonder 5508A, f 226, 5 december 1798.

- 9 Cornelius, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 29 december 1782.
- 10 Anna Maria, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 25 oktober 1785.
- 11 Cornelia, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 24 november 1786, begraven te Nieuw-Vossemeer op 26 mei 1787.

IV-d. DIONISIUS ADRIAENSE SCHOUTERS, landman in de Oude Heije-polder, is geboren omstreeks 1665 en begraven op 20 februari 1717 te Steenberg. Hij was voogd over de drie onmondige kinderen van Jacobus Jansse van der Heijden, verwekt bij Eva Jansse van Oolen.⁹² Wonend in *Heenoord* kocht hij op 10 februari 1703 een huisje en een schuurtje in De Heen van Willem van Stel voor de som van 275 gulden. Dit huisje verkocht hij op 19 februari 1709 met 31 roeden land aan Hendrik Loosen.⁹³ Op 8 augustus 1709 kocht hij van Cornelis Willemen een hoeve, bestaande uit een huis en een schuur en 66 gemeten land in de polder van De Heen voor de som van 9600 gulden.⁹⁴ Hiervoor ging hij een tweetal geldleningen aan, namelijk een van 3000 gulden bij Gevaert Kerdijs te Zevenbergen en een van 1000 gulden bij Marinus Engelen; zijn broer Cornelis en zijn zwager Antony van Gils te Prinsenland stonden voor hem borg.⁹⁵ In het jaar 1710 kocht hij nog meer land in de Heense polder, onder andere gelegen bij de molen.⁹⁶ Op 6 december 1709 en 28 januari 1710 maakten Denis Adriaanse Schouters en Marija van Gils hun testament op de langstlevende.⁹⁷ Na het overlijden van Denis' vrouw Marijken Janse van Giels werd de staat van de boedel opgemaakt. Na aftrek van de schulden resteerde de som van 13.000 gulden, waarvan Denis de ene helft kreeg en zijn kinderen de andere helft. Er werd tot een accoord gekomen, dat Denis Schoutens in het volle bezit van de boedel kon blijven onder de verplichting de schulden op zich te nemen en de drie kinderen Johanna, Adriana en Cornelia op te voeden en op hun achttiende jaar de som van 5500 gulden uit te reiken.⁹⁸ Na zijn overlijden was zijn broer Cornelis voogd over de twee weeskinderen van Maria van Giels, met name Adriana en Cornelia. Deze kinderen kwamen vanaf 1718 bij hem in de kost. Over de jaren 1718–1729 werden rekeningen van uitgaven gemaakt, zoals voor kleding, klompen, muilen en schoenen, kleermakersloon, medicijnen, winkelwaren etc., doch ook voor geleverd goud, zilver en *koralen* en *zaije stof*

92) SAZ, Steenberg N 7488, f 5, 7 januari 1704.

93) SAZ, Steenberg R 1540, f 102. R 1541, f 159.

94) SAZ, Steenberg, R 1541, f 186.

95) SAZ, Steenberg N 7490, f 278 en 280, 18 oktober 1709.

96) SAZ, Steenberg R 1541, f 270/271, 13 november 1710.

97) SAZ, Steenberg N 7490, f 302. N 7491, f 5.

98) SAZ, Steenberg R 2247, f 12, 5 juli 1712.

en *damast cattoen*.⁹⁹ Met Cornelia Goortsen Vooghtden, zijn derde echtgenote, testeerde hij op 30 juli 1715.¹⁰⁰ Cornelis Adriaense Schoutens, zijn broer, was ook voogd over het nagelaten weeskind van Cornelia Goortsen Voogden, met name Adriaen Schoutens. Jan van der Heijden, met wie Cornelia Goortsen Voogden inmiddels was hertrouwd, bleef na het overlijden van Cornelia in het volle bezit van de boedel onder de verplichting het weeskind Adriaen Schoutens op te voeden en op zijn achttiende jaar de som van 700 gulden uit te keren. Het weeskind zelf bleef in het volle bezit van de helft van de hoeve en landerijen in de polder van de Heen.¹⁰¹

De Heense molen met de oude molenaarswoning te Nieuw-Vossemeer.

Denis Schoutens huwde op 20 oktober 1691 te Nieuw-Vossemeer met Dingetje Willems Crujdecoeck, weduwe van Anthony Gijsbrecht Dongenaer en dochter van Willem Claessen Crujdecoeck en van Cornelia Adriaens. Hij hertrouwde met Marijke Jansse van Gils, die overleed in de polder van de Heen. Op 19 februari 1713 sloot hij te Steenberg en een derde huwelijk met

99) SAZ, Steenberg en R 2586, R 2592.

100) SAZ, Steenberg en N 7493, ongefol.

101) SAZ, Steenberg en R 2247, f 49/50, 2 juli 1718.

Cornelia Goverts Voogden, overleden in 1718 in de polder van de Heen. Uit het tweede huwelijk werden geboren:

- 1 Adriana, gedoopt te Steenberg en op 27 december 1706, jong gestorven.
- 2 Joanna, gedoopt te Steenberg en op 26 januari 1708, begraven op 31 december 1716 te Steenberg en.
- 3 Adriana, gedoopt te Steenberg en op 6 juli 1709.
- 4 Adrianus, gedoopt te Steenberg en op 26 maart 1711, jong gestorven.
- 5 Cornelia Schoutens, gedoopt te Steenberg en op 28 maart 1712, begraven op 10 januari 1749 te Nieuw-Vossemeer. Zij huwde op 3 februari 1732 te Nieuw-Vossemeer met Jacobus van Boxtel, molenaar op de Heense molen onder Nieuw-Vossemeer. Op 31 januari 1734 hertrouwde zij te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) met Lambertus Vergroesen, gedoopt op 31 mei 1713 te Groot Zundert, zoon van Adrianus Hendriks Vergroesen en Gertrudis Lambrechts Vergouwen. Lambertus was eveneens molenaar op de Heense molen. Na het overlijden van Cornelia Denisse Schoutens werd een inventaris van de goederen gemaakt. Hiertoe behoorde het bezit van de helft van de korenwindmolen van Nieuw-Vossemeer.¹⁰²

Uit het derde huwelijk:

- 6 Adrianus Schoutens, volgt onder V-e.

V-e. ADRIANUS SCHOUTENS, gedoopt op 30 juli 1715 te Steenberg en. Hij huwde op 12 augustus 1742 te Steenberg en met Petronilla van Helmont, gedoopt op 26 januari 1721 te Halsteren (Nieuw-Vossemeer), dochter van Theodorus Wouterse van Helmont en van Anna Christiaense Bijlaers (Beijers). Op 9 juni 1754 hertrouwde hij te Essen met Petronilla Roecken, aldaar gedoopt op 10 maart 1721, dochter van Govaert Stevens Roecken en van Adriana Cornelisse Sebastiaensen.¹⁰³ Uit de eerste echt werden geboren:

- 1 Adriana, gedoopt op 21 juli 1743 te Halsteren (Nieuw-Vossemeer).
- 2 Cornelius, gedoopt op 7 september 1745 te Steenberg en.
- 3 Theodorus, gedoopt op 11 februari 1747 te Steenberg en.
- 4 Adrianus Schoutens, gedoopt op 4 februari 1749 te Steenberg en, huwde op 7 juni 1778 te Halsteren met Petronella Verbeek, weduwe van Jan Baptist Klaessen. Hun kinderen waren:
 - A Anna, gedoopt te Halsteren op 15 juni 1779.
 - B Adriana, gedoopt te Halsteren op 21 juli 1782.
 - C Cornelia, gedoopt te Halsteren op 21 maart 1785.
 - D Adriana, gedoopt te Halsteren op 6 juli 1787.
- 5 Anna, gedoopt op 1 december 1750 te Steenberg en.

102) GATM, Oud- en Nieuw Vossemeer R, Lasonder 5593, f 206, 9 december 1749.

103) F. Buijsen, *Genealogie Roecken* (Essen, 1992). F. Buijsen, *Janssen - Simons - Antonissen - Sebastiaensen* (Essen, 1990).

Uit het tweede huwelijk:

- 6 Dionisius, gedoopt op 15 juli 1755 te Steenberg.
- 7 Adriana, gedoopt op 16 augustus 1757 te Steenberg.
- 8 Petrus, gedoopt op 17 februari 1761 te Steenberg.

IV-e. KRIJN ADRIAENSE SCHOUTENS, gedoopt op 10 september 1673 te Halsteren (Oude Heije), begraven op 26 maart 1710 te Halsteren. Hij was bouwman onder Nieuw-Vossemeer. Als zodanig verkocht hij in 1708 aan Anthony van Alphen, schepen der stad Zierikzee, een aantal paarden, vier melkkoeien en landbouwgereedschap.¹⁰⁴ In 1707 verkocht hij aan Corstiaen Andriessse Verbeeck $\pm 1\frac{1}{2}$ gemet land in het Oude Land onder Steenberg.¹⁰⁵ Hij huwde te Halsteren op 24 oktober 1706 met Maria Andriessse Verbeeck (van der Beeck), dochter van Andries Christiaense Verbeeck en van Joanna Claessen Laenen, weduwe van Jan Janssen Wevers. Maria Verbeeck hertrouwde op 10 augustus 1710 te Nieuw-Vossemeer met Antony Cremers, jongman, geboren te Stabroek. Uit dit huwelijk:

- 1 Adrianus, gedoopt te Halsteren (Nieuw-Vossemeer) op 8 oktober 1707, jong gestorven
- 2 Jan, geboren omstreeks 1708. Na het overlijden van Quirinus Schoutens werd voor de weduwe de staat en inventaris van de goederen opgemaakt. Samen met Cornelis Schoutens als oom van de wezen werd overeengekomen dat de weduwe in het volle bezit van de boedel zou blijven onder de verplichting om haar kind Jan Krijnen Schoutens op te voeden en te alimenteren.¹⁰⁶

104) GATM, Oud- en Nieuw-Vossemeer R, Lasonder 5506, f 78, 26 april 1708.

105) SAZ, Steenberg R 1541, f 35, 5 januari 1707.

106) GATM, Oud- en Nieuw-Vossemeer R, Lasonder 5589, f 161, 28 juli 1710.

Nijver en notabel Goirle

Van den Heuvel

J. van Gils

Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek

Afkortingen

GAT	Gemeentearchief Tilburg
RAH	Rijksarchief 's-Hertogenbosch

De familie Van den Heuvel kwam pas laat in de negentiende eeuw naar Goirle, maar maakte daar direct deel uit van de dorpselite, daar het hoofd van het gezin

gemeente-arts werd van het dorp. Door huwelijken parenteerde deze familie zich aan de geslachten Van Besouw en De Visscher.

I. JOHANNES DOMINICUS VAN DEN HEUVEL¹ werd geboren te Ravenstein op 12 maart 1818 als zoon van boekhandelaar Ferdinandus van den Heuvel en Maria van der Meulen. Van den Heuvel studeerde af te Leiden als plattelandsheel- en -vroedmeester en kwam als vrijgezel naar Hilvarenbeek, waar hij zich vestigde in de Paardenstraat. Te Turnhout trouwde hij op 4 augustus 1849 met Anna Emiliana Tubbax, geboren te Westmeerbeek, een dorpie aan de Grote Nete, op 22 mei 1828 als dochter van koopman Johannes Tubbax en van Petronella Pieren. Door zijn ouders werd bij notariële akte toestemming gegeven tot dit huwelijk. Datzelfde jaar werd Johannes Dominicus mede-oprichter van de afdeling Tilburg van de Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst, welke tot spreuk koos „Medicinae et Amicitiae”. Enkele jaren later verhuisde hij met zijn gezin naar de Koestraat in Hilvarenbeek en werd hij betrokken bij een herberggruzie. De ruzie ontstond in de kroeg van Martien van de Poel tussen Van den Heuvel en Franciscus Carolus Desidarius Verlinden, student in de heekunde. Redetwistend verlieten de heren de herberg en volgens de getuigen rolden zij weldra vechtend over de straat, tot Van den Heuvel riep: „*Helpt mij, hij bijt mij de vingers af.*” Verlinden blijkt de voorste- en middelvinger van de linkerhand van Van den Heuvel in zijn mond te hebben en hij wil niet loslaten, tot dat Jan Leijten hem de mond openbreekt en het slachtoffer ontzet. Volgens de getuigen was *de voorste vinger* bijna doorgebeten. Van den Heuvel werd door de rechtbank vrijgesproken, maar Verlinden kreeg een maand hechtenis en een geldboete van f 8. Bovendien moest hij de procedurekosten ad f 13,47 dragen. Mogelijk speelde bij de ruzie het karakter van Van den Heuvel een rol. Een kleindochter van hem noemt *bonpapa* bekwaam en menslievend, maar ook strikt rechtvaardig en kortaan-

1) GAT, N 521, no 210, 1 augustus 1887; nrs 299 en 300, 23 december 1887. N 524, no 86, 13 mei 1890; no 167, 19 juli 1890. RAH, N 1842–1895 no 1873, no 89, 4 juni 1887; no 99, 24 mei 1886. Memories van Successie, kantoor Tilburg 115, 4 juni 1890. Raadhuis Goirle, OAA 68, 16 juni 1893, no 6, f 12', 28 november 1889. Idem 275, 1890. Idem 825, register grafrechten algemene begraafplaats 1875–1896. Raadhuis Hilvarenbeek, Bevolkingsregister 1830–1860, deel A-D, 49/142. GAT, Archief van de afdeling Tilburg van de (Koninklijke) Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst, inv. nrs 3–46. Collectie Heemkundekring Ioannes Goropius Becanus te Hilvarenbeek, brief d.d. 29 oktober 1958 van Johanna Mes-van Besouw aan de Goirlese arts Leeuwenberg. Idem, brief d.d. 25 oktober 1958 van E.P.M. Strijbol-van den Heuvel te Antwerpen aan de Hilvarenbeekse arts H.A.M. Ruhe. J. van Gils, „De nalatenschap van Johannes Dominicus van den Heuvel, van 1847 tot 1858 geneesheer te Hilvarenbeek”, in: *Nieuwsbrief van de heemkundige kring 'Ioannes Goropius Becanus'* no 7, januari 1984, 61–63. v. R., „Domien van den Heuvel in Goirle”, *Goirles Belang* 1969. „Te paard vanuit Baarle-Nassau naar patiënten in dertien dorpen”, *Nieuwsblad Cirkel* d.d. 20 september 1963. „Van toeten en blazen, uit het archief van de harmonie”, serie in het nieuwsblad *Goirles Belang* 1988–1990. *Koninklijke Harmonie Oefening en Uitspanning* (Goirle 1878–1978), ongef.

gebonden. Zijn collega Govaerts uit Baarle-Nassau omschreef hem als een temperamentvol iemand.

Op 2 april 1858 verhuisde de dokter met zijn vrouw en vijf kinderen, die allen in Hilvarenbeek geboren waren, naar Baarle-Nassau, waar hij een huis kocht, dat in 1890 door zijn erfgenamen voor f 3500 verkocht werd aan Adriaan Francis Henri de Kuiper, directeur van de Zuidhollandse Glasblazerij te Rotterdam. Woonachtig in Baarle-Nassau strekte de praktijk van Van den Heuvel zich uit over dertien dorpen, waaronder Weelde, Ravels, Poppel, Merksplas, Meerle, Chaam, Ulicoten, Baarle-Hertog en -Nassau, Alphen, Riel en Goirle. Hij bezocht deze plaatsen te paard. Als hij bijvoorbeeld in Alphen was, dan werden de inwoners van Riel gewaarschuwd dat de dokter op komst was. Op een verzamelpunt kon de arts geraadpleegd worden of konden afspraken gemaakt worden voor een huisbezoek. In de Beekse en Baarlese tijd rekende hij 30 cent per visite.

Van den Heuvel was al ruim zestig jaar oud, toen hij in Baarle-Nassau bezoek kreeg van de Goirlese burgemeester Van Enschoot en wethouder Gerard

van Besouw, die hem verzochten zich als gemeente-arts in Goirle te vestigen. Zijn Goirlese collega, J. Huijsmans, die sinds 1873 ter plaatse de geneeskunde uitoefende voor een jaarwedde van f 600, was namelijk naar Poeldijk vertrokken en de snel groeiende industrieplaats had behoefte aan een geneesheer. Het gemeentebestuur bood zelfs aan om een nieuwe woning te bouwen op de plaats van het oude doktershuis, die zonder kosten betrokken kon worden. Van den Heuvel accepteerde het aanbod en in juli 1881 vertrok hij met zijn gezin naar Goirle, waar hij voorlopig ging wonen bij gemeentesecretaris Piet van Gorp, om daarna zijn intrek te nemen in

het nieuw gebouwde herenhuis aan de Kerkstraat.

In Goirle werd hij niet alleen bekend als geneesheer, maar ook als geldschietster. Verder was hij lid van de Sint-Vincentiusvereniging, van de derde orde van de Heilige Franciscus en van de fanfare 'Oefening en Uitspanning', waarvan hij in de jaren 1888-1889 secretaris werd. In die hoedanigheid was

hij, ondanks zijn hoge jaren, een onvermoeid administrateur, gezien zijn gedetailleerde notulen, vaak met versregels doorweven, zoals bijvoorbeeld op 26 augustus 1888, toen ter gelegenheid van de verjaardag van de president van de fanfare, J.C. van de Lisdonk, een nieuw vaandel werd aangeboden. Van den Heuvel schreef toen het volgende gedicht: „Hoezee, ontrolt uw vaan, gij fiere Phoebuszonen / Van Goirle's Muzenberg, heft vrij een feestlied aan / Op dezen blijden dag en laat die jubelklanken / In welgevoeld accoord door uwe zalen gaan.”

Met ingang van 1 januari 1890 vroeg hij aan het gemeentebestuur om eervol ontslag uit hoofde zich niet meer in staat te vinden zijn beroep uit te oefenen. Dit ontslag werd hem verleend en nog datzelfde jaar overleed hij te Goirle op 30 april aan *chronische bronchitis*. In de notulen van 'Oefening en Uitspanning' werd het volgende in memoriam geschreven: *In leven geneesheer onzer gemeente, heeft hij, zoolang zijne krachten en hooge jaren toelieten, zijn leven geheel gewijd aan de lijdende menscheid. Hij bestede zijne edele gaven en zijne rijke kennis zonder onderscheid aan armen en rijken; ja de tranen in de oogen van den armen waren hem meer waard dan de goudgift van den meer gegoeden. Zijne hulp en deelneming bij den armen verhief de wegwijnende hoop en goot door zijne kunst nieuwe kracht in de aderen. Daarom wordt zijn heengaan door elkeen betreurd. Daarom vonden de treurtonen der fanfare, die hem op plechtige wijze de laatste eer bewees, weerklink in de harten der aanwezigen, welke hem kerk- en grafwaarts vergezelden.*

Na zijn overlijden verliet zijn familie de dokterswoning en ontstond in Goirle de zogenaamde dokterskwesie. Volgens een mutueel testament, gemaakt in 1887, werden zijn kinderen ieder voor een tiende deel erfgenaam van zijn nagelaten goederen. Zijn vrouw behield het vruchtgebruik. Om de waarde van zijn bezittingen te bepalen werd de hulp van Cornelis Rens ingeroepen, die eerst werd beëdigd door de Tilburgse kantonrechter. Rens kwam uit op een saldo van f 26.134,33, waarvan f 327,74 moest worden afgetrokken wegens schulden, f 12,74 voor door Rens geleverde sigaren in het jaar 1890, f 315 voor de begrafenis kosten tot en met het eerste jaargetijde en f 37,50 voor de aankoop van een graf op de algemene begraafplaats. Van de zuivere nalatenschap bestond f 19.840 uit leningen, die via verschillende notarissen waren uitgezet. Verder was er een schuldvordering van f 600, van diverse personen, het beroep van den overledene betreffende. De goeioheid van deze schuldenaren is echter twijfelachtig. De inboedel vertegenwoordigde een waarde van f 1584,90 en hiertoe behoorde *eener apotheek met flesschen, potten, schalen, gewicht, vijzels en nog enige zaken*, een partij wijn, een fotoalbum, een zinken badkuip en een brandkast. De vrouw van Van den Heuvel, Anna Emiliana Tubbax, overleed te Goirle op 3 mei 1907. Haar kinderen bij Johannes Domincius van den Heuvel waren:

- 1 Anna Maria Petronella van den Heuvel, geboren te Hilvarenbeek op 29 november 1850 overleden te Antwerpen op 29 mei 1931. Zij trouwde te Baarle-Nassau op 28 augustus 1876 met Jacques van Dun, geboren te Meerle op 14 december 1832, zoon van de kleermaker Petrus van Dun en van Wilhelmina Lindeloof. Hij was weduwnaar van Elena Johanna Mertens, griffier en ridder in de Belgische orde van de Kroon. Als griffier woonde hij te Halle en Sint-Joost-ten-Noode. Hij overleed te Antwerpen op 25 augustus 1912 en werd begraven in het familiegraf te Deurne.
- 2 Jan Baptist Ferdinandus van den Heuvel² is geboren te Hilvarenbeek op 29 februari 1852 en overleden te Loon op Zand op 2 mei 1921. Hij trouwde aldaar op 26 juli 1880 met Johanna Elisabeth Verster, geboren te Loon op Zand op 6 februari 1848 en aldaar overleden op 6 april 1927. Haar ouders waren de leerlooier Eugenius Josephus Verster en Johanna van Amelsvoord. Van den Heuvel was te Loon op Zand leerlooier, raadslid en kerkmeester.
- 3 Elisabeth Maria Louisa van den Heuvel, geboren te Hilvarenbeek op 31 augustus 1853, overleed te Goirle op 26 mei 1913. Zij was lid van de derde orde van de Heilige Franciscus en van de Mariavereniging en presidente van de Sint-Elisabethvereniging, ook genaamd de *Vereeniging Charitas*. Zij trouwde te Goirle op 13 september 1886 met de fabrikant Jan Baptist Maria van Besouw, geboren te Goirle op 4 oktober 1861, zoon van fabrikant-wethouder Gerardus van Besouw en van Johanna van de Lisdonk. Hij overleed te Goirle op 26 augustus 1939 als weduwnaar van Elisabeth Maria Louisa van den Heuvel en echtgenoot van Johanna Maria Vromans.
- 4 Florant Marie Joseph van den Heuvel, geboren te Hilvarenbeek op 11 september 1855, werd priester gewijd te Mechelen op 20 september 1879. Hij was als leraar verbonden aan het O.L.V.-gesticht te Vilvoorde en van 1884 tot 1904 onderpastoor van de Sint-Augustinusparochie te Antwerpen. Vanaf 1904 was hij bestuurder van het Sint-Carolusoudemannenhuis in genoemde stad, waar hij op 23 januari 1931 overleed.
- 5 Eugenia Johanna Helena, geboren te Hilvarenbeek op 25 september 1857 overleden te Baarle-Nassau op 15 december 1859.
- 6 Anna Henrica Virginia van den Heuvel, geboren te Baarle-Nassau op 3 juli 1859, trouwde met Frans Holthof, drukker te Antwerpen. Zij overleed te Antwerpen op 26 april 1933.
- 7 Emilius Henricus Andreas van den Heuvel, geboren te Baarle-Nassau op 20 januari 1861, trad in de orde der minderbroeders-capucijnen op 29

2) RAH, N 1842–1895 no 1874, no 194, 31 december 1888; no 43, 6 april 1889. Idem 1875, no 94, 20 juni 1891; no 3, 3 september 1892. Idem 1876, no 7, 24 januari 1893. GAT, N 1896–1905 no 36, no 54, 19 februari 1900.

september 1884 en werd op 31 mei 1890 priester gewijd. Hij overleed in het klooster te Handel op 10 oktober 1893. Zijn kloosternaam was pater Antoninus.

- 8 Maria Antonia Brigitta van den Heuvel, geboren te Baarle-Nassau op 5 april 1862, trouwde te Goirle op 27 april 1885 met de molenaar Gerardus Benedictus de Visscher, geboren te Goirle op 7 november 1856, zoon van Benedictus de Visscher, molenaar, en van Catharina van Besouw.
- 9 Emiliana Petronella Maria van den Heuvel³ is geboren te Baarle-Nassau op 14 augustus 1863 en overleed te Antwerpen in 1965, 102 jaar oud. Zij werd te Antwerpen huishoudster bij haar broer Florant en leerde daar Emiel Strijbol kennen, musicus en organist van de Sint-Antoniuskkerk in die stad, met wie zij in het huwelijk trad.
- 10 Josephus Franciscus Ludovicus, geboren te Baarle-Nassau op 23 februari 1865 en aldaar overleden op 21 maart 1865.
- 11 Een op 27 augustus 1866 te Baarle-Nassau levenloos geboren meisje.
- 12 Sylvia Adelaida Florentina van den Heuvel, geboren te Baarle-Nassau op 23 augustus 1867, lid van de derde orde van de Heilige Franciscus, overleed ongehuwd te Antwerpen op 4 maart 1918. Zij werd begraven te Deurne bij Antwerpen.
- 13 Anna Elisabeth Cornelia, geboren te Baarle-Nassau op 19 juli 1870.

3) „Te paard vanuit Baarle-Nassau naar patiënten”.

Schampers

Drs G.J.A. Schampers
Irenestraat 42, 5401 GC Uden

(Vervolg van p. 183)

Afkortingen

ARAG	Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage
GAH	Gemeentearchief db
GAHM	Gemeentearchief Helmond
OAA	Oud Administratief Archief
SAE	Streekarchief Eindhoven

Van Geraert Henrijck Scamparts (zie p. 176) zijn twee zonen vermeld: Ny-claes en Geraert. In een akte van 1 maart 1554 worden zij als aanpalende eigenaren genoemd⁷⁶ en in een akte van 1591 wordt melding gemaakt van een oudere akte de dato 11 januari 1562, waarin sprake is van een erfenis

76) SAE, Eindhoven R 1548, f 268^v.

van de kinderen van wijlen Gerart Scamperts, ook als aanpalend eigendom.⁷⁷ Er is geen enkele indicatie voor de leeftijd van Claes en Geraert, daar hun eigendom lang onverdeeld gebleven kan zijn. In het kohier van de honderdste penning van Stratum van 1569–1571 komt Nicolaes Geraerts niet voor. Zijn eigendom is dan kennelijk al verdeeld. Er komt ook geen Claeszoon in voor, wel vinden we Willem Geraerts, Goyart Geraerts en Geraert Geraerts Schampers. De vermelde Geraert Geraerts Schampers was omstreeks 1540 geboren, zoals in het vervolg zal blijken. We menen dat Claes en Geraert, zonen van Geraert Henrick Schamparts, tot een oudere generatie behoren dan de drie belastingplichtigen in dit Stratumse kohier. Claes zou dan vermoedelijk zonder mannelijke nazaten overleden zijn en Geraert zou de vader zijn geweest van de drie in het kohier genoemden. Door gebrek aan archiefmateriaal kan noch de juistheid noch de onjuistheid van deze veronderstelling worden bewezen, wel kunnen we spreken van een grote waarschijnlijkheid.

I-b. GERAERT GERAERTS SCHAMPERS had dus vermoedelijk drie zonen:

- 1 Willem Geraerts Schampers woonde in de Bieststraat te Stratum op een goed, dat hij huurde van de kinderen van van Jan Joosten. Het wordt omschreven als huis en hof met $2\frac{1}{2}$ lopenzaad land en de jaarlijkse huur bedroeg 4 gulden.⁷⁸ Van hem is verder niets bekend.
- 2 Goyart Geraerts Schampers, volgt onder II-d.
- 3 Geraert Geraerts Schampers, volgt onder II-e op pagina 221.

II-d. GOYART GERAERT SCHAMPERS was eigenaar van een huis in de Regtestraat te Stratum, dat stond naast het huis 'de Schampert', groot $\frac{1}{2}$ lopenzaad met 2 lopenzaad groes in *de Biest*, 2 lopenzaad groes in *de Alverdonc* en 4 lopenzaad gelegen in *de Loe*.⁷⁹ Op 5 juni 1598 ging hij een overeenkomst aan met Peter Strijbosch, rentmeester van de Tafel van de Heilige Geest te Eindhoven. Hij was vijf jaar achter met het betalen van *thiendaelff* ($9\frac{1}{2}$) vat rogge uit een meerdere rente van 19 vaten rogge (de helft dus). Hij zou twee jaar lang 7 stuivers per vat betalen, het derde jaar 6 vaten en de rest vol.⁸⁰ De andere helft van deze erfpacht van 19 vaten rogge per jaar moet worden betaald door Geraert Geraert Schampers. Op 25 juni 1629 vereffende hij schulden en vorderingen met schepenen van Stratum.⁸¹ Goyart was schepenen in 1622, 1624 en 1625.⁸² Kort voor zijn dood procedeerde hij tegen Marcelis

77) SAE, Eindhoven R 1579, dl II, f 16^v.

78) J.Th.M. Melssen, *Kohieren van de honderdste penning van Gestel, Strijp, Stratum en Meerveldhoven en extracten uit het kohier van Oerle, 1569-1571* (Eindhoven, 1978) 83.

79) Melssen, *Kohieren van de honderdste penning*, 89.

80) SAE, Eindhoven R 1579, f 125.

81) SAE, Gestel, Strijp en Stratum R 121.

82) SAE, Eindhoven R 1580, f 147, R 1584, ff 112, 174^v en 168^v.

Bartholomeus, evenals hij te Stratum woonachtig, waarbij hij stelde te goeder naam en faam bekend te staan en verscheidene eerlijke officiën te hebben bekleed, –borgemeester, bedezetter en schepen te zijn geweest. Niettemin had Marcelis hem beschuldigd van het stichten van een brand die tussen 12 en 13 juni 1630 omtrent 10 à 11 uur ontstond. Marcelis moest *amende honorable* doen.⁸³ Goyart Schampers trouwde voor 15 december 1600 met Margriet, dochter van Willem van Taterbeeck en Catharina van Strijp. Zij verklaarde in een notariële akte van 4 juli 1601⁸⁴ 23 jaar oud en de *huijsvrouw van Goert Geraert van Lievendael* te zijn. Goyart wordt overigens steeds Goyaert Geraerts genoemd, al dan niet met toevoeging van de familienaam Schampers. Margriet kwam uit een aanzienlijke en welgestelde familie, die woonde op de Burg te Stratum, het aanzienlijkste huis ter plaatse. Op 17 januari 1592 verkochten Peter Strijbosch en Willem Janse van Loon als gemachtigd door mr Gerard van den Bergh te 's-Hertogenbosch een erf te Stratum, opgewonnen door gebrek aan betaling van 4 gulden jaarlijks gedurende negen jaar.⁸⁵ Indien hier niet het huis van Goord Gerits bedoeld is, heeft zich met zijn eigendom iets soortgelijks afgespeeld. Op 21 mei 1603 verklaren namelijk getuigen, onder wie *Geraert Henricx Lievendael, out omtrent vijftich jaeren*, en *Geraert Gerits, out omtrent 60 jaeren*, dat Peter Strijbosch stenen en materialen van het erfoed van Goert Gerits had laten afvoeren. Ook Christina huisvrouw van Niclaes Franssen, oud omtrent 48 jaren en eertijds dienstbode bij Peter Strijbosch, had er goede kennis van. De stenen waren afgevoerd naar Eindhoven.⁸⁶ Op 26 mei 1610⁸⁷ verklaarden Gerit Henricx van Lievendael, oud ± 67 jaar, –dit scheelt tien jaar met een eerdere vermelding, hij zal dus tussen 1547 en 1559 geboren zijn–, en Geraert Geraerts, oud ± 70 jaar, beide wonende te Stratum, dat zij er goede kennis van hadden dat een hofstad en erfenis van Goert Gerit Schampers opgewonnen was voor een rente-achterstand van 6 gulden jaarlijks, dat Peter Strijbosch, gemachtigd door mr Gerardt van den Berge, de hofstad uit kracht van evictie had verhuurd, de stenen van huis en fundament had verkocht en had laten vervoeren naar Henrick van Oudenhoven, zijn zwager te Eindhoven. Door de afbraak werd het huis zodanig beschadigd, dat het niet meer zou kunnen worden gerepareerd voor de som van 200 gulden. Of deze verklaringen tot een juridische actie hebben geleid, is niet bekend. Goerd Gerits verkocht achtereenvolgens diverse erfrenten, leende geld en sukkelde achteruit. Op 24 december 1629 trad hij voor het laatst op, toen hij 150 gulden leende van Adam Willem Boons als voogd van de

83) SAE, Gestel e.a. R 133.

84) SAE, N 1213, no 3.

85) SAE, Eindhoven R 1579, dl II, f 20^v.

86) SAE, N 1213, no 25.

87) SAE, N 1213, 72.

kinderen van Willem Varis. Voor deze schuld werd op 30 juli 1641 kwijting verleend aan Margriet weduwe van Goert Gerits.⁸⁸ Op 5 augustus 1631 leende Margriet, weduwe van Goyart Gerits, geassisteerd door Willem Franssen en Geraert Goorts haar zoon, met haar zuster en haar kinderen 200 gulden van Jan Peeter van Luytelaer.⁸⁹ Zij leende op 5 januari 1643 300 gulden van Willem Jansen van Mierlo te Aalst.⁹⁰ Margriet verkocht nadien goederen en erfrenten, procedeerde veelvuldig, onder meer nog in 1648 met de kinderen van wijlen haar zuster Elisabeth van Taterbeeck en Willem Michiels.⁹¹ Op 10 november 1648 trad zij op, toen zij met haar zoon Willem een weiveld verkocht aan Aert Peters van Stratum.⁹² Volgens haar testament van 16 oktober 1645 was haar zoon Willem universeel erfgenaam.⁹³ Op 20 juni 1650 deelden Margriet en haar zoon een nalatenschap te Sint-Oedenrode van joffer Judith van Amelrooij met de erven van Michiel Michiels en Elisabeth van Taterbeeck en de erven van Mathijs van Taterbeeck (onder hen Henrick Gillis, gehuwd met Judith Mathijss van Taterbeeck).⁹⁴ Op 23 december 1644 renuncieerde Margriet (deed zij afstand van het vruchtgebruik) van haar goederen, onder meer van een huis naast Henrick Peeters Verbeeck ter plaatse *in de Schampert*. Zij heeft dan een machtiging van haar zoon Willem, die deze voor schepenen van Antwerpen heeft verleend op 26 november 1644.⁹⁵ De verhouding tussen Margriet en haar zoon Willem en diens vrouw was slecht. Zij heeft na de thuiskomst van Willem uit Antwerpen bij hem ingewoond ($\pm$ 1655), maar dat was geen succes. Willem was vastgenomen omdat hij zijn moeder gevangen had gehouden, volgens haar zeggen had hij haar geslagen en gestoten, honger, kommer en gebrek laten lijden en haar verschoning van lijnwaad onthouden. Hij had haar toegewenst dat zij met vier paarden uit elkaar getrokken zou worden en daarna verbrand. Harske, de vrouw van Willem, ontkende dit alles. Op vragen dienaangaande verklaarde zij er geen kennis van te hebben dat Willem op het Steen te Antwerpen gevangen had gezeten. Het proces tegen Willem diende onder meer op 27 september 1655.⁹⁶ Op 28 januari 1656 stond Margriet onder curatele. Haar curator, Gijsbert Niclaessen, verkocht toen een stuk land, omdat zij geen cent meer had.⁹⁷

Kinderen van Goyart en Margriet waren:

- 1 Geraert Goordts Schampers, die in 1631 meerderjarig was. Hij werd toen

88) SAE, Eindhoven R 1585, f 215^v.

89) SAE, Eindhoven R 1586, f 57.

90) SAE, Eindhoven R 1588, f 283.

91) SAE, Eindhoven R 1589, f 307.

92) SAE, Eindhoven R 1589, f 314^v.

93) SAE, Eindhoven R 1589, f 76^v.

94) SAE, Eindhoven R 1590, f 88^v.

95) SAE, Eindhoven R 462.

96) SAE, Eindhoven R 35.

gemachtigd door zijn moeder, die zich sterk maakte voor haar minderjarige kinderen, om afstand te doen van hun aandeel in de tocht van $\frac{1}{4}$ in de tienden van Heesch. Blote eigenaren waren Margriet en Elisabeth haar zuster, weduwe van Michiel Michiels, en hun beider kinderen. Het aandeel was via hun moeder Catharina van Strijp afkomstig van jonker Everard van Amelrooij, hun overgrootvader. De akte werd gepasseerd voor schepenen te 's-Hertogenbosch op 9 maart 1634.⁹⁸ Van Gerard is nadien niets meer vernomen, evenmin van de minderjarige kinderen, behalve Willem. De pest te Stratum in 1633 en 1636 was misschien de oorzaak.

2 Willem Goords Schampers, volgt onder III-b.

III-b. WILLEM GOORDS SCHAMPERS, wollenlakenbereider⁹⁹, overleden voor 1689, burgemeester en bedezetter van Stratum in 1642 en 1650.¹⁰⁰ Hij woonde, vermoedelijk in 1642–1650, in Antwerpen. Hij lijkt al in 1650 terug te zijn, maar woonde zeker in 1651 en 1652 in Eindhoven en in 1655 in Stratum. Hij trouwde drie maal. Zijn eerste (onbekende) vrouw stierf te Antwerpen, evenals de tweede, wiens naam evenmin is overgeleverd. Haerske Jacobs Kijnts, dochter van Jacop Jacopse Kijnts en van Willemke Geraert Henrickx van Lievendael, werd zijn derde vrouw. Hun testament geeft blijk van de drie huwelijken; het werd verleden op 30 juni 1667¹⁰¹ en had de volgende inhoud: de langstlevende zal erven. De zoon uit het eerste huwelijk had volgens de weesmeesters van Antwerpen 72 gulden te vorderen, maar heeft die rijkelijk gehad wegens gemaakte kosten om hem een ambacht te leren. Peter Goyarts uit het tweede huwelijk had eveneens volgens de weesmeesters van Antwerpen 50 gulden tegoed, die hij ook al heeft genoten. De kinderen uit het derde huwelijk zouden hun moeders erfdeel vooraf krijgen, daarna wordt gedeeld. Haerske was weduwe in 1689. Zij had toen een dries bij 'de Schampert' in gebruik en moest hertogcijs betalen voor goederen in *de Schaerlack* en *de Roest*.¹⁰² Zij verviel in armoede en werd in de periode 1696–1698 door de armentafel ondersteund.¹⁰³ Uit het eerste huwelijk van Willem Goords stamde:

- 1 Een zoon.

Uit het tweede huwelijk:

- 2 Peter Goyarts, die vermoedelijk een zoon Gerrit had, geboren in 1702, die van 1716–1730 te Veldhoven woonde en in 1738 te Zandvliet bij Antwerpen.¹⁰⁴

97) SAE, Stratum R 310, f 274.

98) GAH, R 1511, f 202.

99) SAE, Eindhoven R 1590, f 242 en f 218.

100) SAE, Gestel e.a. R 210, f 275.

101) SAE, N 1219, no 169.

102) ARAG, Nassaue Domeinraad 2406, f 154 e.a.

103) SAE, OAA Stratum AA-543.

Uit het derde huwelijk:

- 3 Goord Willem Goord Schampers, volgt onder IV-a op pagina 219.
- 4 Catharina Willem Schampers, gedoopt te Eindhoven op 22 september 1652. Peter en meter waren Gerard Jacops (Kijnts) en Joanna van Taterbeeck, weduwe van Marcellus Herinx.
- 5 Gerard Willem Schampers, geboren in 1653 of 1654. Op 9 november 1668 moest hij zich verweren tegen beschuldiging van overtreding van de plakaten. Zijn vader ontkende dat Gerard maar 11 of 12 jaar oud zou zijn, zei dat hij zelfs 15 of 16 was.¹⁰⁵ In 1679 hadden Gerard en Goord Schampers de *Loyerstiend* te Stratum gepacht. Hierna ontstond een geschil. Anneke Aerts, 25 jaar, Marie Goords, 17 jaar, en Luycas Aerts, 17 jaar oud, hadden de schoven gebonden en verklaarden dat de tienders op Bartholomeusdag (23 augustus) waren geweest om te zeggen dat zij de gerst zouden komen tienden. Zij zijn evenwel niet gekomen, hebben het koren drie dagen laten staan en toen begon het te regenen. Getuigen hebben gezien dat er nadien getiend was, er waren sporen van een kar en een paard.¹⁰⁶ In datzelfde jaar werd Gerard voor het gerecht gedaagd omdat hij Ariaan van Stratum had aangevallen. Zijn moeder had ruzie met Ariaan over een schaap, dat hij voor zich uit droeg. Gerard had een stok naar hem gegooid, een zware vork genomen en hem daarmee aangevallen.¹⁰⁷ De agressie in dit gezin was wellicht een reactie op hun maatschappelijke achteruitgang.
- 6 Willemijn Willem Schampers is geboren ± 1655. Zij was het petekind van Dielis Claes van Lievendael, die haar een legaat naliet van 200 gulden. Haar moeder hoorde op een avond iemand op het veld roepen en dacht dat het haar zoon Goord was. Willemijn ging er met haar moeder en haar broer Gerard naar toe. Zij vonden Jan Everts, die door Peter de vorster en zijn assistenten was vastgebonden, waarna zij hem hadden laten liggen. Willemijn was toen 18 jaar oud.¹⁰⁸ Zij had vermoedelijk een natuurlijke dochter: Jenneke dochter Willemijn Willem Goords, die trouwde met Hendrik Willems, wonende te Strijp. Zij hadden daar een huis, hof en aanglag aan 't Ven. Zij lieten vier kinderen en drie kindskinderen achter, die op 13 september 1781 de erfenis deelden.¹⁰⁹
- 7 Allegonda Willem Schampers, die een legaat van 100 gulden van Dielis Claes van Lievendael kreeg. Perijn, de dochter van Henrick Peters Verbeeck, gehuwd met Roeloff Houbraken, vermaakte aan twee kinderen van

104) SAO, Veldhoven R 41, f 71.

105) SAE, Gestel e.a. R 9, 9 november 1668.

106) SAE, N 1233, no 36, 17 oktober 1681.

107) SAE, Gestel e.a. R 38.

108) SAE, N 1222, no 158, 13 januari 1673.

109) ARAG, Nassause Domeinraad 2407, f 46^b.

Willem Goords, namelijk haar petekinderen, ieder 25 gulden. Wie deze twee waren, is niet duidelijk.¹¹⁰

- 8 Margriet Willem Schampers, die alleen in de hoofdgeldlijsten wordt genoemd. Volgens een verklaring bij de evictierekeningen van 19 december 1710 heeft Willem Goords drie kinderen nagelaten. Daarbij waren in ieder geval Goord, Willemijn en Margriet.

IV-a. GOORD WILLEM GOORD SCHAMPERS, geboren ± 1651, overleden voor 1711, trouwde met Anneke.¹¹¹ Hij heeft de lasten van de nalatenschap van zijn ouders moeten dragen en werd in de periode van 1695–1697 door de armen-tafel ondersteund.¹¹² Hij heeft waarschijnlijk zijn hele leven onder druk van schuldeisers gestaan. In 1682 werd hij door Jan Claessen van Roy gesommeerd 20 gulden te betalen onder dreiging van parate executie.¹¹³ Hij bezat weliswaar een huis en hof te Stratum ter grootte van 5 lopenzaad, de *Schalckacker* van 4 lopenzaad, een dries ter plaatse genaamd 'de Schampert' en een dries genaamd *de Biest*, maar tegenover dit bezit stonden veel schulden. Een obligatie van Johan Stapparts werd afgelost, maar er waren achterstallige dorpslasten gedurende vele jaren. Hendrick Houbraken, koopman en oud-borgemeester van Stratum, had met Peter Hendrick Verbeecq en zijn zuster (in 1711!) een vordering van 150 gulden, daterend van 25 november 1657. Sinjeur Arnoldus van Rijsingen vorderde namens Anthony Gruythuijsen een tegoed van 120 gulden, zelfs daterend van 8 april 1653, en Gerard van de Renne presenteerde namens Willem Faessen te Stratum een rekening voor aan Willem Goords en zijn vrouw geleverde winkelwaar van 35 gulden en 14 stuivers. Bij executie, vermoedelijk direct na zijn dood begonnen, leverde de boedel 898 gulden op na aftrek van onkosten. Het executieproces was aangespannen op 19 december 1710 door Simon Swinkels te Hintham en Goord Smulders, raad van Eindhoven, als voogden van de doofstomme Wilhelmus Volders op basis van vorderingen van Adriaen de Bever, stiefvader van Willem Volders. Op 22 juni 1711 werd het proces afgesloten. De twee kinderen ontvingen per saldo nog 50 gulden.¹¹⁴

1 Willem Goords Schampers, volgt onder V-a op pagina 220.

2 Mary Goords Schampers, die op 14 oktober 1714 voor de predikant van Eindhoven trouwde met Jacobus Janse van der Bijl, jongman van Oerle. Hij overleed te Oerle 16 september 1726. Er werden daar kinderen van hen gedoopt.

110) SAE, N 1218, no 85a, 6 oktober 1664.

111) SAE, OAA Stratum AA-340, hoofdgeldlijst van 1695.

112) SAE, OAA Stratum AA-471.

113) SAE, Gestel e.a. R 256.

114) SAE, Eindhoven R 462.

V-a. WILLEM GOORDS SCHAMPERS, meerderjarig in 1710, overleden te Zeelst 5 december 1731. Daar was hij op 4 mei 1721 getrouwd met Geertruij Willem Lodewijcks, weduwe van Peter Vaers. Zij overleed te Zeelst 5 april 1763. Op 28 november 1732 was zij te Veldhoven hertrouwd met Thomas Wijck, weduwnaar van Margriet Driessen. Uit het huwelijk van Willem en Geertruij werden de volgende kinderen geboren, van wie waarschijnlijk alleen de jongste Godefridus volwassen werd:

- 1 Godefridus, gedoopt te Zeelst 21 juli 1721.
- 2 Arnoldus, te Zeelst gedoopt op 21 juni 1723.
- 3 Godefridus, tweelingbroer van de vorige. Hij volgt onder VI-a.
- 4 Arnoldus, gedoopt te Zeelst op 10 februari 1725.
- 5 Anthonis, tweelingbroer van de vorige.

VI-a. GOORD SCHAMPERS (Godefridus), de vermoedelijke zoon van Willem Goord Schampers en Geertruij Willem Lodewijcks, emigreerde naar Schotland.¹¹⁵ Hij woonde te Edinburgh, waar hij werkzaam was als rietmakersbaas, wat wil zeggen dat hij de kammen maakte voor de weefgetouwen, waardoor de scheringdraden lopen, rieten genaamd. Hij was getrouwd met Johanna Broen (Brown?), overleden voor 1762, bij wie hij een dochter kreeg, Magdalena. Op 29 juni 1764 verklaarde Catharina van Mersch te Zeelst, huisvrouw van Geerit van Helmont, voor schepenen aldaar, dat ongeveer twee jaar geleden Magdalena met haar grootmoeder Geertruij Wijks (= Lodewijcks) samen voor *plaisir tot bezoek van de comparante* naar Zeelst zijn gekomen. Catharina was de *muij* (tante) van Magdalena. Kort voor de voorgenomen terugkeer naar Edinburgh kwam Geertruij Wijks te overlijden (5 april 1763) en zij werd te Zeelst begraven. Sindsdien had Catharina Mersch zich belast met het onderhoud van Magdalena, zonder dat vader Goord Schampers enige informatie had gevraagd. Catharina is zich *seer wel bewust, dat het gemelte kint zijn moeder overleden is, en mogelijk uijt dien hoofde uijt sijns vaders harte verbannen*. Zij trachtte nu Magdalena naar Schotland terug te sturen.¹¹⁵ Schepenen verzochten autoriteiten om Magdalena te laten passeren en desnoods de benodigde onderstand te bieden en beloofden in voorkomende gevallen *reciproquelijk* te handelen. Met name werd de hulp ingeroepen van *eenen seekeren heer N. Kraffert* te Rotterdam.¹¹⁵ De repatriëringspoging is kennelijk mislukt, want Magdalena overleed te Meerveldhoven in 1790. Een onderzoek naar Goord en zijn gezin in de microfiches van de doop- en trouwboeken bij de Scottish Genealogy Society leverde geen resultaat op. Wellicht komt er een reactie op mijn vraag in het tijdschrift van deze Society.

- 1 Magdalena Schampers, geboren ± 1752 te Edinburgh, overleden te Meerveldhoven op 27 april 1790.

¹¹⁵) SAO, Veldhoven R 45, f 80^v.

II-e. GERAERT GERAERT SCHAMPERS (de oude), geboren ± 1540, gequalificeerde van Stratum in 1596 en 1597¹¹⁶, burgemeester in 1607.¹¹⁷ Hij woonde in de Rechtestraat te Stratum, waar hij eigenaar was van een huis en hof groot $\frac{1}{2}$ lopenzaad, alsmede van 3 lopenzaad groes in de Bieststraat, 1 lopenzaad teulland in *de Hovelecker* en een lopenzaad in *de Loe*.⁷⁹ Hij was evenals zijn broer Goyart Geraerts Schampers $9\frac{1}{2}$ vat rogge jaarlijks, –de helft van een erfpacht van 19 vat–, schuldig aan de Tafel van de Heilige Geest van Eindhoven. Hij had een achterstand van vijf jaar en accordeerde in 1598 met de rentmeester dat hij twee jaar lang 7 stuivers voor elk vat zou betalen, het derde jaar 6 vaten en de rest het volle pond, zoals ook gold voor Goyart.¹¹⁸ Geraert was voogd van het minderjarige kind van Hendrick Cornelisse in 1593.¹¹⁹ Hij machtigde op 8 april 1610 zijn zoon Geraert om een erfmingeling aan te gaan met Peter van Espe, waarbij een erf te Stratum aan deze werd overgedragen tegen een stuk grond in de nieuwe Roest en een weiveld in de Poeiers.¹²⁰ Geraert werd hierbij ‘de oude’ genoemd. De laatste keer is dat het geval in een akte van 19 september 1618, als Jan Diercx te Riel verklaart hem 75 gulden schuldig te zijn.¹²¹ Geraert de oude was mogelijk gehuwd met Angela, dochter van Gerard Wolters van der Molen.¹²² De naam van zijn vrouw is niet met zekerheid bekend. Hun kinderen waren:

- 1 Henrick Geraerts Schampers, volgt onder III-c op pagina 222.
- 2 Geraert Geraerts, volgt onder III-d op pagina 222.
- 3 Anthonis Geraerts Schampers te Woensel, overleden voor 1630, leende enkele malen geld aan Aert Janse Verbraecken, onder andere op 4 januari 1610¹²³, 2 april 1613¹²⁴ en 13 januari 1615.¹²⁵ Hij was getrouwd met Marike Willems, die geassisteerd door haar broer Andries Willems op 9 november 1632 een obligatie opdroeg aan Geraert Geraerts te Stratum. Evert Thielen, getrouwd met Marike Jans Verbraecken, was haar volgens die obligatie van 27 juli 1621 (voor schepenen van Eindhoven) 50 gulden schuldig.¹²⁶ Zij renuncieerde op 9 november 1632 van de tocht in de achtergelaten goederen van haar man zaliger ten behoeve van diens broer Geraert Geraerts.¹²⁷ Het huwelijk was kinderloos.

116) SAE, Eindhoven R 1579, ff 3 en 43^v.

117) SAE, Eindhoven R 1581, f 145.

118) SAE, Eindhoven R 1579, f 93, 5 juni 1598.

119) SAE, Eindhoven R 1579, dl II, f 50.

120) SAE, Eindhoven 1582, ff 101^v en 102.

121) SAE, Eindhoven 1583, f 172.

122) ARAG, Nassaue Domeinraad 2405, f 84^v.

123) SAE, Eindhoven 1582, f 70.

124) SAE, Eindhoven 1582, f 300.

125) SAE, Eindhoven 1583, f 24.

126) SAE, Eindhoven 1586, f 127.

127) SAE, Eindhoven 1586, f 127.

III-c. HENRICK GERAERTS zou smid van beroep zijn geweest, zijn zoon wordt immers Smits genoemd. Hij stierf voor 1631. In 1603 trad hij op namens het corpus van Stratum.¹²⁸ Een jaar later verkocht hij teulland te Stratum, genaamd *de Weyenberch*, aan Peter Willems van Rijthoven. Vermeld werd dat hij in Stratum was geboren.¹²⁹ Bij dezelfde gelegenheid droeg hij het akkerland *de Grote Acker* te Stratum over aan Geraert Gerits de Jonge, welke akker gelegen was naast een eigendom van Geraert Gerits de oude.¹³⁰ Henrick trouwde na 1598 met Geertken¹³¹, ook Geritken¹³² en Geertruij, dochter van Willem Goyarts (de scheper).¹³³ Zij was met Geraert Henricx van Lievendael, ieder voor de helft, een mud rogge jaarlijks schuldig aan de Tafel van de Heilige Geest te Eindhoven. Er was in 1598 zes jaar niet betaald en zij moesten in vier jaar het achterstel afbetalen.¹³⁴ Ook bij de heilige-geesttafel van Stratum hadden zij schuld, namelijk een mud rogge en 7 stuivers jaarlijks, die Willem Goyarts, wonende in de Poeiers te Stratum, op 16 juni 1589 voor schepenen van Eindhoven gevestigd had. Geertruyt was hiervan op 29 oktober 1637 de helft verschuldigd en Willemke Jacop Jacop Kynts' vrouw en Niclaes Geraerts van Lievendael de andere helft.¹³⁵ Henrick en Geertken hadden drie kinderen:

- 1 Claes Henrick Gerits alias Smits, die op 12 februari 1642 *de Voortacker* te Stratum in de Poeiers opdroeg aan zijn oom Geraert Geraerts.¹³⁶
- 2 Engelke Henrick Schampers, wellicht genoemd naar haar grootmoeder.
- 3 Jenneke Henrick Schampers. Deze twee dochters verzochten op 23 oktober 1637 samen met hun moeder aan schepenen van Stratum om Jan Aerts van Aelst en Geraert Geraerts aan te stellen als hun voogden.¹³⁷

III-d. GERAERT GERAERTS SCHAMPERS DE JONGE was heilige-geestmeester van Stratum in 1624¹³⁸ en 1643¹³⁹, kerkmeester in 1628¹⁴⁰ en schepen in 1630¹⁴¹, 1633 en 1639.¹⁴² Een processtuk in zake een vordering van schepenen ter grootte van 33 gulden op Willem Michiels werd door hem eigenhandig

128) SAE, Eindhoven 1580, f 134, 4 november 1603.

129) SAE, Eindhoven 1581, f 176, 8 oktober 1604.

130) SAE, Eindhoven R 1581, f 176.

131) SAE, Gestel e.a. R 4, 23 oktober 1637.

132) SAE, Eindhoven R 1585, f 312^v.

133) SAE, Eindhoven R 1579, f 98.

134) SAE, Eindhoven R 1579, f 98, 16 juni 1598.

135) SAE, Eindhoven R 1587, f 110.

136) SAE, Gestel e.a. R 425, f 74.

137) SAE, Gestel e.a. R 425, f 307.

138) SAE, Eindhoven R 1584, f 240^v.

139) SAE, Gestel e.a. R 425, f 83^v.

140) SAE, Eindhoven R 1585, f 170.

141) SAE, Eindhoven R 1585, f 252^v.

142) SAE, Gestel e.a. R 4, f 24^v.

geschreven.¹⁴³ Hij kocht op 23 januari 1641 van Geraert Beeckmans een akker naast zijn eigen land, naast Henrick Gerits, Claes Gerits en Jan Wouters.¹⁴⁴ Op 12 februari 1642 kocht hij *de Voirtacker* te Stratum van zijn neef Claes Henrick Gerits.¹⁴⁵ Hij had drie zonen:

- 1 Geraert Geraert Schampers. Zijn zoon Henrick Geraert Schampers, volgt onder V-b.
- 2 Goort Geraert Schampers. Zijn zoon Goord Goord Schampers, volgt onder V-c.
- 3 Claes Geraert Schampers. Zijn zoon Hendrick Claessen Schampers, volgt onder V-d.

Het bestaan van deze zonen blijkt uit het gegeven dat Niclaes Gerart Schampers op 12 februari 1642 (dezelfde dag dat zijn vader *het Voirtackerke* verkreeg van zijn neef Claes Hendrick alias Smits) een groesveld opdroeg in de Poeiers te Stratum en een eveneens in de Poeiers gelegen weiveld aan zijn twee broers Geraert en Goort.¹⁴⁶ Op 28 december 1651 droeg hij *het Voirtackerke* in erfmingeling op aan Jan Mathijssen te Stratum.¹⁴⁷ Op 18 januari 1647 was Claes Gerits Schampers schepen van Stratum.¹⁴⁸ Het is soms niet duidelijk of in de protocollen Niclaes Geraert Schampers dan wel Claes Geraert van Lievendael bedoeld wordt. Zij leven gelijktijdig en overlijden klaarblijkelijk kort na elkaar. Op 28 mei 1653 wordt land vermeld te Stratum naast *weduwe oft kynderen wijlen Claes Gerard Schamparts*.¹⁴⁹ Op 22 april 1653 is sprake van een perceel naast *weduwe Niclaes Gerarts van Lievendael*. Op 28 december 1651 wordt Niclaes Gerarts van Lievendael in zijn recht gesteld in een kwestie van Willem Goyarts (Schampers) tegen Jan Mathijssen over het gebruik van een akker.¹⁵⁰ Op 25 februari 1654 laat Anthony Wichen door de vorster Aert Janssen beslag leggen op de goederen van Niclaes Gerits en Ariaen Gorts, onderhuurder en knecht van wijlen Claes Gerarts.¹⁵¹ Op 21 mei 1659 wordt een heiveld te Stratum verkocht, gelegen naast *weduwe oft kynde* van wijlen Claes Geraert Schampers.¹⁵² Claes Gerarts van Lievendael had een kind, zijn zoon Dielis, die in 1665–1667 armmeester van Stratum was. Hij kan derhalve moeilijk *het kynde* uit 1659 zijn. De in 1653 en 1659 genoemde weduwe moet dus de vrouw van de hier bedoelde Niclaes Geraert Schampers zijn geweest,

143) SAE, Gestel e.a. R 176.

144) SAE, Eindhoven R 1588, f 89^v.

145) SAE, Gestel e.a. R 425, f 74.

146) SAE, Gestel e.a. R 425, f 74.

147) SAE, Gestel e.a. R 426, f 139.

148) SAE, Gestel e.a. R 6, f 56.

149) SAE, Gestel e.a. R 426, f 190^v.

150) SAE, Gestel e.a. R 6, f 155.

151) SAE, Gestel e.a. R 6, f 220^v.

152) SAE, Gestel e.a. R 470, 21 mei 1659.

niet de moeder van Dielis. Het ontbreken van dorpsarchieven van Stratum uit de tweede helft van de zeventiende eeuw veroorzaakt uiteraard problemen. In de nog bewaard gebleven hoofdgeldlijsten¹⁵³ komen verscheidene personen onder patroniërm voor, die in de achttiende eeuw Schampers bleken te heten. Vergelijking van twee er van levert het volgende overzicht op. De hoofdgeldlijst van 1689–1690:

- Weduwe Willem Goords, 3 personen boven 16 jaar.
- Goord Willems, 2 personen boven 16 jaar, 1 onder 16 jaar.
- Hendrick Geraerts, 2 personen boven 16 jaar, 5 onder.
- Goord Goords, schepen, 3 personen boven 16 jaar, 6 jonger.

De hoofdgeldlijst van 1694:

- Haerske Willem Goorts en Margriet de dochter.
- Goort Willem Goorts, gehuwd met Anneke Goorts. Willem, Mari en Goort de kinderen.
- Hendrick Geraerts, gehuwd met Judith Bartholomeus. Geraert, Bartel en Perijn.
- Goort Goorts, schepen, gehuwd met Haerske Janssen. Mari, Goort, Jenneke, Mari, Hendrick, Elske, Jan en Geraert de kinderen.
- Hendrick Claessen, gehuwd met Mechel Joosten.

Haerske Willem Goords was de weduwe van Willem Goords Schampers. Goord Willem Goords was haar zoon; hij was gehuwd met Anneken. Blijven over Hendrick Geraerts, Goord Goorts en Hendrick Claessen, die we zien als zonen van de broers Geraert, Goort en Claes. In Hendrick Claessen herkennen we *het kynde* van Claes Geraert Schampers.

Niettegenstaande de schaarste van de gegevens moet het binnen een kleine gemeenschap als Stratum mogelijk zijn via correcte interpretatie van patroniërm en toenamen te komen tot een samenhangend geheel van gezinnen en personen; een reconstructie die de toets der kritiek kan doorstaan. Wij menen in deze opzet te zijn geslaagd en vervolgen met de descendenten van de drie gebroeders Geraert, Goort en Claes.

153) SAE, OAA Stratum AA-340.

(Wordt vervolgd)

Schele trouwt melaatse

Jan Jansse Lelijvelt alias Scheel Jentje uit Oss trouwde 19 jaar oud in 1717 met de bedelares Geertruij Teunis de Lasaris. Zij waren zwervers en verdienden wat met zingen. In 1723 werden zij veroordeeld tot een strenge geseling en voor het leven verbannen uit het ambt Tussen Maas en Waal. (Rijksarchief Arnhem, Rechterlijk archief Tussen Maas en Waal, criminele processen 5/3-III).

Een geslacht Smulders (Smeulders)

† J.A.M. Smulders

Koningsvaren 4, 5062 JA Oisterwijk

(Vervolg van p. 138)

Afkortingen

GAT Gemeentearchief Tilburg

XV-h. LAURENS SMULDERS, linnenwever, is gedoopt te Tilburg op 5 maart 1784 en aldaar overleden op 20 augustus 1832. Hij trouwde te Tilburg op 13 juli 1807 met Anna Maria de Bont, die daar was gedoopt op 5 december 1784 als dochter van Theodorus de Bont en Gertrudis van de Ven. Kinderen uit dit huwelijk zijn:⁶¹

- 1 Joannes, te Tilburg gedoopt op 23 mei 1808.
- 2 Dorothea Smulders, gedoopt te Tilburg op 21 november 1809, trouwde daar op 2 juli 1835 met de spinder Gerardus van den Heuvel en stierf te Breda op 25 december 1887. Haar man is te Tilburg geboren op 7 juli 1811 en overleed op 1 oktober 1870 aldaar.
- 3 Cornelis Smulders is op 19 oktober 1812 te Tilburg geboren, trouwde aldaar op 4 juni 1835 met Johanna van Belkom (Tilburg, 30 maart 1813 – 17 oktober 1882) en is er overleden op 7 juli 1886. Hun kinderen waren:
 - A Laurens Smulders, slager, is te Tilburg geboren op 2 januari 1837, trouwde daar op 6 december 1860 met Agnes van Beers en stierf er op 12 maart 1917. Agnes is te Tilburg op 13 april 1837 geboren en overleed op 17 maart 1917 aldaar. Zij had tien kinderen gekregen, van wie er zes volwassen werden.
 - B Arnolda Smulders, te Tilburg geboren op 20 juli 1840, trouwde daar op 22 september 1864 met Peter van de Wouw, weduwnaar van Wilhelmina Robben, geboren te Tilburg op 2 maart 1838 en aldaar op 29 december 1904 overleden.
 - C Johanna Smulders, geboren te Tilburg op 4 februari 1845, aldaar overleden op 24 oktober 1919, trouwde te Tilburg op 17 oktober 1867 met Hendrikus Vos, wever, die daar was geboren op 3 januari 1844.
 - D Anna Maria Smulders is te Tilburg op 2 november 1852 geboren en stierf aldaar op 23 maart 1929. Haar eerste man werd (Tilburg, 28 januari 1875) Franciscus Hendriks, geboren te Oirschot op 3 januari 1854. Te Tilburg hertrouwde zij op 9 november 1892 met Gijsbertus

61) Er waren nog vier kinderen, die allen in hun eerste of tweede levensjaar overleden zijn.

Spijkers, weduwnaar van Cornelia Pijnenburg, geboren te Tilburg op 8 maart 1851.

- 4 Anna Maria, te Tilburg geboren op 28 februari 1814.
- 5 Hendrik Smulders, te Tilburg geboren op 24 januari 1817 en aldaar overleden op 7 juni 1855. Hij was gehuwd met Allegonda Hesmans, geboren te Udenhout op 7 juni 1821, overleden te Tilburg op 16 mei 1868. Op 10 juni 1858 hertrouwde zij te Tilburg met Johannes Leemans, die daar is geboren op 8 september 1818 en er op 23 oktober 1866 is overleden. Uit haar eerste huwelijk stammen:
 - A Pieter Joannes is te Udenhout geboren op 26 april 1848, werd erkend bij het huwelijk van zijn moeder en stierf te Tilburg op 19 augustus 1848.
 - B Elisabeth Smulders is te Drunen geboren op 27 mei 1850 en trouwde te Tilburg op 13 februari 1873 met Johan Caspar Neeb. Op 24 mei 1881 hertrouwde zij aldaar met Martinus van Eijk.
 - C Gerardus Smulders, te Tilburg geboren op 20 april 1854 en op 23 juli 1873 aldaar overleden.
- 6 Petronella, te Tilburg geboren op 22 februari 1824.
- 7 Nicolaas, te Tilburg geboren op 25 april 1827.

XV-i. ANTONIJ SMULDERS is te Tilburg gedoopt op 8 januari 1792 en stierf daar op 6 mei 1863. Hij was linnenwever geweest. Op 7 september 1814 was hij te Tilburg getrouwd met Mechelina Evers, gedoopt te Deurne en Liessel op 28 maart 1789 als dochter van Antonius Evers en Maria de Lauw. Te Oisterwijk is zij overleden op 3 januari 1877. Hun kinderen waren:

- 1 Johannes, geboren te Tilburg op 20 juli 1815 en daar overleden op 29 juli 1815.
- 2 Antonij Smulders, metselaar, is op 25 juli 1816 te Oisterwijk geboren en stierf daar op 31 mei 1894. Hij trouwde te Udenhout op 26 april 1843 met Maria Vercammen, die aldaar is geboren op 6 oktober 1815 en op 27 maart 1895 te Oisterwijk stierf. Hun kinderen waren:
 - A Francis Smulders, aannemer, is op 1 juli 1844 geboren te Oisterwijk, waar hij op 4 november 1869 trouwde met Maria Catharina Verhoeven, die aldaar was geboren op 17 december 1847 en er op 26 augustus 1926 stierf. Francis overleed te Merksem (België) op 17 december 1918. In dit huwelijk zijn elf kinderen geboren.
 - B Adriana, geboren te Oisterwijk op 5 januari 1846.
 - C Johannes Martinus Smulders, schoenmaker, geboren te Oisterwijk op 5 november 1847, aldaar overleden op 9 mei 1879.
 - D Hendrikus Smulders, metselaar, geboren te Oisterwijk op 12 augustus 1849, aldaar overleden op 16 april 1868.

- E Bartholomeus, te Oisterwijk geboren op 8 maart 1852.
- F Antonia, te Oisterwijk geboren op 2 juli 1855.
- G Cornelis, te Oisterwijk geboren op 18 maart 1855.
- H Antonia, te Oisterwijk geboren op 19 februari 1857.
- 3 Maria Smulders, te Tilburg geboren op 19 augustus 1818, aldaar overleden op 21 februari 1879.
- 4 Hendrikus Smulders, stukadoor, is te Oisterwijk geboren op 26 februari 1820, trouwde te Tilburg op 23 april 1846 met Anna Catharina van Dijk en stierf aldaar op 20 oktober 1878. Zijn vrouw is op 15 mei 1819 te Tilburg geboren. Haar kinderen zijn:
 - A Wilhelmina Smulders is op 7 november 1841 te Tilburg geboren en werd bij het huwelijk van haar moeder in 1846 erkend. Zij trouwde te Tilburg op 11 mei 1871 met Antonie Zebregs, timmerman, en stierf aldaar op 8 maart 1878. Antonie is te Alphen en Riel geboren op 8 december 1845 en hertrouwde met Hendrika Hobbelen.
 - B Wilhelmus Antonius, te Oisterwijk geboren op 3 november 1846, overleden te Tilburg op 18 november 1848.
 - C Cornelis Martinus, te Tilburg geboren op 16 november 1849, daar overleden op 25 mei 1855.
 - D Maria Mechelina Smulders, te Tilburg geboren op 25 september 1851, trouwde daar op 8 februari 1877 met Wilhelmus Meijs, bakker, geboren te Oisterwijk op 18 november 1847, daar weduwnaar geworden op 14 april 1924 en er overleden op 16 december 1926.
 - E Anna Cornelia, te Tilburg geboren op 5 april 1854.
 - F Anna Cornelia Smulders, te Tilburg geboren op 5 januari 1856, aldaar overleden op 11 maart 1873.
 - G Martinus Cornelis Smulders, stukadoor, is op 27 juni 1857 te Tilburg geboren en stierf aldaar op 23 oktober 1893. Te Breda trouwde hij op 5 juli 1883 met Sophia Helena Geertruida Hartmans uit Rotterdam. Nadat zij te Breda was overleden op 16 februari 1885 hertrouwde haar weduwnaar te Vught op 14 mei 1889 met Anna Maria Scheffers, aldaar geboren op 9 december 1855 en overleden te Tilburg op 27 april 1923. Uit het eerste huwelijk werd een zoon geboren, uit het tweede twee dochters en een zoon.
 - H Cornelis Hendrikus Smulders, geboren te Tilburg op 2 juni 1859, overleden te Oisterwijk op 13 mei 1935, trouwde met Elisabeth Maria Spijkermans, weduwe van Bernardus Josephus Smits, geboren te Tull en 't Waal op 2 februari 1853, overleden te 's-Gravenhage op 4 maart 1934.
 - I Josephus, te Tilburg geboren op 9 april 1862.
 - J Elisabeth Maria, te Oisterwijk geboren op 23 september 1865.

- 5 Cornelia Smulders, te Tilburg geboren op 18 maart 1822, overleden aldaar op 25 maart 1891. Te 's-Hertogenbosch trouwde zij op 3 november 1849 met Petrus van Greunsven, gedoopt te Nuland op 26 augustus 1807, overleden te Tilburg op 11 mei 1865.
- 6 Klazina Smulders is op 30 november 1823 geboren te Oisterwijk en stierf te Rosmalen op 19 maart 1880.
- 7 Johannes, te Oisterwijk geboren op 7 december 1825, daar overleden op 11 februari 1826.
- 8 Johanna Smulders, geboren te Oisterwijk op 2 januari 1827, overleden te Tilburg op 23 mei 1903. Zij trouwde met Cornelis Bernardus Simon Boelens, schoenmaker, geboren te 's-Hertogenbosch op 22 februari 1827.
- 9 Elizabeth Smulders werd te Oisterwijk geboren op 7 december 1828 en overleed te Tilburg op 13 december 1909.
- 10 Thomas Smulders is op 21 december 1830 te Oisterwijk geboren. In 1879 wordt hij gezien als vleeshouwer.

XI-l. ADRIAEN JAN SMULDERS⁶² is op 13 maart 1660 te Tilburg gedoopt en trouwde daar op 28 januari 1680 met Anneke Jan Janse van Beurden, geboren omstreeks 1655. Op 18 augustus 1686 hertrouwde hij te Tilburg met Marij Willems van Lissem, dochter van Willem Jan Jans van Lissum en van Cornelia Anthonis Aert Leppers. Adriaens kinderen verkochten in 1710 een woning te Korvel onder Tilburg.⁶³ Die uit het eerste huwelijk zijn:

- 1 Jan, te Tilburg gedoopt op 1 februari 1681.
- 2 Huijbert, te Tilburg gedoopt op 21 maart 1685.

Kinderen uit het tweede huwelijk:

- 3 Cornelia Adriaen Smulders, gedoopt te Tilburg op 16 januari 1689, trouwde daar op 11 november 1709 met Jan Gerit Stevens de Beer de jonge, weduwnaar van Pieterneel Jaspers.
- 4 Norbert Adriaen Smulders⁶⁴ is op 27 juli 1691 te Tilburg gedoopt. Bij een onbekende vrouw was hij vader van:
 - A Johannes Norbert Smulders, soldaat onder de *compagnie van den heer major van Volbergen te Bergen op Zoom in garnisoen liggend, geboortich van Merckxplaets*, trouwde te Tilburg op 12 februari 1741 met Johanna Jan de Jong. Voor schepenen van Brecht machtigde hij in 1741 mede namens zijn vrouw zijn vader Norbartus in zake de verkoop van *seecker huijs cum annexis, gestaen ende gelegen tot Tilborg aande Reijt, genaamt het Krevekeur*.

62) GAT, R 382, f 44^v, 5 augustus 1690. R 430, f 11^v, 11 oktober 1709. R 480, f 25^v, 28 oktober 1769. R 634, ongef., 5 december 1768.

63) GAT, R 430, f 30^v, 24 februari 1710.

64) GAT, R 435, f 225, 25 maart 1741. R 475, f 70, 21 maart 1741.

- 5 Angela, te Tilburg gedoopt op 6 november 1693.
- 6 Anna Maria, te Tilburg gedoopt op 14 december 1695.
- 7 Adriana Maria, te Tilburg op 9 april 1706 gedoopt.

X-j. LAMBERT ADRIAEN DENIS SMULDERS⁶⁵, geboren omstreeks 1632 en begraven te Tilburg op 14 februari 1684, trouwde daar op 3 januari 1657 met Mechtelken Adriaen Mutsaerts, dochter van Adriaen Adriaen Cornelis Mutsaerts alias Eulings en van Peerken Peter Cornelis Henrick Beren Munster. Hij kocht in 1678 voor f 140:0:0 anderhalve lopense akkerland *ter plaetse genaemt de Locht*. Uit dit huwelijk:

- 1 Adriana, te Tilburg gedoopt op 2 april 1658.
- 2 Adriaen Lambert Smulders, volgt onder XI-m.
- 3 Marie Lambert Smulders is op 17 augustus 1661 te Tilburg gedoopt en trouwde daar op 23 april 1690 met Hendrick Jan van Asten.
- 4 Petronilla, te Tilburg gedoopt op 10 december 1663.
- 5 Denijs Lambert Smulders⁶⁶ werd op 24 maart 1669 te Tilburg gedoopt, trouwde aldaar op 24 april 1701 met Jenneken Claessen en is er begraven op 12 november 1727. Zijn vrouw, dochter van Niclaes Cornelis Claessen (ook Cleijssen) en van Maria Aert Bosmans, is te Tilburg gedoopt op 2 september 1675 en werd daar begraven op 12 november 1763. Hun kinderen waren:
 - A Anna Maria Denijs Smulders, gedoopt te Tilburg op 17 september 1705, trouwde daar op 20 mei 1736 met Adriaan Francis van Berkel.
 - B Clasijn Denijs Smulders, gedoopt te Tilburg op 5 november 1707, trouwde aldaar op 23 april 1741 met Jan Laurens van de Kuris.
 - C Adriana Maria Denijs Smulders, te Tilburg gedoopt op 12 juli 1710, daar begraven op 9 juli 1731.
 - D Mechelina Denijs Smulders, gedoopt te Tilburg op 30 januari 1713, trouwde aldaar op 4 november 1742 met Nicolaas Jan Cleijssen.
 - E Maria Denijs Smulders, op 16 november 1715 te Tilburg gedoopt, is daar op 12 september 1751 getrouwd met Huijbert van Dal, weduwnaar van Johanna Peter Klijse.

(Wordt vervolgd)

65) GAT, R 366, f 223^v, 9 december 1660. R 368, f 294, 31 december 1665. R 375, f 22, 14 januari 1678. R 426, f 227, 26 juli 1695. R 470, f 1, 10 januari 1713. N 50, no 38, 23 december 1704.

66) GAT, R 435, f 35^v, 9 december 1738. R 477, f 212, 4 oktober 1753. R 479, f 93^v, 10 december 1763. R 483, f 47^v, 21 april 1781. R 490, f 33, 27 augustus 1792. N 69, no 197, 15 augustus 1722. N 77, f 201, 1 november 1747. N 79, f 262, 25 november 1754. N 80, f 160, 13 juni 1756. N 93, f 110, 22 januari 1767. N 112, no 473, 1 november 1787. N 114, no 549, 31 januari 1789. N 116, no 92, 24 mei 1791. N 141, no 8, 14 april 1792. N 142, no 2, 25 februari 1793.

Enkele reis naar de hemel

De genealogische betekenis van het bidprentje

L.F.W. Adriaenssen

Van der Hoopstraat 85-3, 1051 VD Amsterdam

Het bidprentje is een reisdocument. Of de houder van het ticket werkelijk toegang krijgt tot de hemel, is wel de zorg, maar niet de verantwoordelijkheid van de uitgever. Het bevat in elk geval genoeg aanbevelingen om te kunnen dienen als sauvegarde en is bovendien een waardebond, want je weet maar nooit hoeveel nabestaanden bidden voor een behouden hemelvaart, vaak in de verwachting daarvoor een aflaat te verdienen.

Het bidprentje kun op verschillende manieren worden bekeken: volkskundig, verzameltechnisch en kunsthistorisch. De verzameltechniek wordt beoefend in de albums en kaartenbakken van de liefhebbers en op de ruilbeurzen. Rond bepaalde thema's, –naar regio's of plaatsen, periodes, beroepen of groepen (bijvoorbeeld religieuzen, zouaven, notabelen), kinderen, doodsomstandigheden (bijvoorbeeld oorlog¹, ongelukken), bijzondere namen of afbeeldingen–, zijn ettelijke collecties opgebouwd. Kunst- of cultuurhistorici spitsen hun aandacht vooral toe op één kant van het prentje: het plaatje. Thema's, portretten, stijlen en symbolen zijn hun onderwerpen. Maar de laatste tijd groeit de belangstelling voor het volkskundige aspect van het bidprentje. Zo constateerde onlangs A. van der Zeijden aan de hand van de teksten een ontwikkeling in de houding jegens de dood en de verwerking van de rouw.²

In dit artikel bespreek ik het informatiegehalte van het bidprentje en de ontwikkeling daarvan. Als voorbeeld gebruik ik de Noordbrabantse familie Donkers (Donckers). In zeventien verzamelingen trof ik 2191 bidprentjes, die 1293 personen betreffen. In een bijlage geef ik een overzicht van de spreiding en geschiedenis van de families Donkers.

1. *Korte geschiedenis van het bidprentje*

Het bidprentje of doodsprentje is ontstaan uit het devotieprentje. Dat was een briefje van ongeveer hetzelfde formaat als het bidprentje met daarop een afbeelding (vaak een beeltenis van een heilige) en een tekst. Karel Van den Bergh noemt ze liever 'gebedsprentjes'.³ In de eerste helft van de zeventiende

1) Te Diksmuide verscheen in 1992 van de hand van L. Ervinck een *Rouwprentjesalbum van Vlaamse Oostfrontiers*.

2) A. van der Zeijden, „Gevoelsuitingen op Brabantse bidprentjes”, *Brabants Heem*, XLV (1993).

3) K. Van den Bergh, *Bidprentjes in de Zuidelijke Nederlanden* (Brussel, 1975) 1.

eeuw moet het bidprentje zijn ontstaan door de beschrijving (of het bedrukken) van de blanco achterzijde van het devotieprentje bij gelegenheid van een sterfgeval of een uitvaart.

De oudste exemplaren stammen uit het milieu van de rooms-katholieke geestelijke dochters of klopjes te Haarlem in de tweede helft van de zeventiende eeuw. Tot rond 1730 domineerden de handgeschreven prentjes, die bovendien bijna alleen betrekking hadden op geestelijken. Later, met de komst van het gedrukte prentje, werden ook leken herdacht. Amsterdam was tot 1790 het absolute centrum van deze nieuwe mode, rond 1800 werden ook bidprentjes gedrukt door *J. Coppens & Zoon, Boekdrukkers op de Markt te 's Bosch*, en vervolgens verschenen ze in de dorpen en de andere steden in Noord-Brabant. Daarna volgde de doorbraak, zowel in de provincie als in het buitenland, waar het typisch Nederlandse verschijnsel van het bidprentje ingang vond. Door de verbetering van de druktechniek was het na 1850 voor iedereen betaalbaar.

2. De teksten

De pragmatische betekenis van het bidprentje was aanvankelijk het gebed voor het zieleheil van de dode. Na de tweede wereldoorlog werd het „bid voor de ziel van” allengs vervangen door een „ter nagedachtenis aan”: het bidprentje evolueerde tot gedachtenisprentje, dat niet langer de conditie van de overledene in het hiernamaals centraal stelde, maar de herinnering en de rouwverwerking van de nabestaanden.

Ook toonaard en boodschap van de teksten veranderden. In de vorige en de eerste helft van deze eeuw bestond de boodschap uit drie onderdelen: de aanhef („bid voor”), de persoonsgegevens en de in-memoriامتkst. De aanhef zette de toon, de persoonsgegevens vertelden om wie het ging en de nadruk van de tekst lag op het ‘in memoriam’. Dat bestond vaak uit een reeks citaten uit de bijbel en van kerkvaders.

De parochiegeestelijke, koster, grafmaker en drukker hadden een grote inbreng in de samenstelling van de teksten, zeker bij analfabeten en laag-schoolden. Er waren citatenboekjes in de handel, waaruit de auteurs konden putten. Uit een arsenaal van spreuken, frasen en formuleringen konden teksten worden geselecteerd die leken te passen bij de dode en de collage daarvan vormde het ‘in memoriam’.

Veel gebruikt was de *Verzameling van teksten uit de H. Schrift en de H. Vaders ter vervaardiging van bidprentjes voor de overledenen* van de hand van de jezuïet R.J. Pierik (Amsterdam, 1875), waarvan in 1928 een derde druk verscheen. Pierik noemt als functie van het bidprentje niet alleen het

gebed voor het vergeven van de zonden van de overledene, maar ook de herinnering. „Hoeveel toch zegt soms niet eene hartverscheurende klagte in den mond van een overleden vriend gelegd, —eene passende lofspraak, die ons, achterblijvenden, de deugden der betreurden herinnert—, eene treffende les, ons in een paar woorden van een dierbaren vader of eene teerbeminde moeder, als uit de plaats der zuivering, ja, maar toch van den zekeren weg tot een zalig leven, krachtadig ingescherpt!” (blz. IV).

De lezer wordt geacht tot de „minder geoefenden” te behoren en wordt aangeraden de teksten zorgvuldig te lezen en dan pas een keuze te maken. Zelf mag

men voor een gebed „o Heer!”, „mijn God!” of een andere verzuchting invoegen. Bij raadgevingen en lessen passen „mijn zoon!”, „mijne echtgenoot”, „mijne vrienden”. Voor in de verzameling staat een inhoudsopgave, waarmee men kan kiezen uit verschillende soorten doden: een vader of moeder, een echtgenoot en vader, een echtgenote en moeder, kinderen en jonge lieden, een jonge dochter, bejaarden en grijsaards, priesters en kloosterlingen, personen die veel geleden hebben, liefderijken en milddadigen, plotseling afgestorvenen, dienaars van Maria, armen in het bijzonder, vrienden en meer algemene teksten. Daarna volgt het alfabetische register van zaken die de nabestaanden zouden willen bespreken,

te beginnen met *aalmoes, aandenken, aangenaamheid, ademtocht, armoede, barmhartigheid* en eindigend met *zuiverheid*.

De zo tot stand gekomen teksten op bidprentjes suggereren uitspraken te doen over de dode en leggen zelfs woorden in diens mond, maar kunnen als biografisch materiaal niet letterlijk worden genomen. Zoals Jean Pirotte in

Bid voor de Ziel van Zaliger,
HENRICUS DONKERS,
 geboren te VELDHOFEN den 14 April 1816 en
 aldaar overleden den 19 Januari 1888;
 en voor de ziel van deszelfs Huisvrouw
MARIA CORNELIA VAN DOMMELEN,
 geboren te VELDHOFEN den 25 Januari 1829 en
 aldaar overleden den 30 September 1873.

Een rechtvaardige, al wordt hij door den dood
 verrast, zal in ruste zijn Sap: IV, 7.

Verhevene woorden maken den mensch niet
 heilig en rechtvaardig, maar een deugdzam le-
 ven maakt hem aan God aangenaam en die zich
 over den armen erbarmt zal gelukkig zijn.
 Th. à K. lib I, Cap. I, Prov. XIV, 21.

[Kinderen] wij bidden u door onzen Heer Je-
 sus Christus en door de liefde des H. Geestes,
 dat gij ons door uwe gebeden bij God te hulp
 komt. Ad. Rom. XV, 30.

Zoet hart van Maria wees onze toevlucht.
 [300 dagen afaat.]

R. I. P.

Gedrukt bij Van Rooij & Co., Eindhoven.

zijn boek toont⁴, vertolkte de bidprentjestekst van ouds vooral het wereldbeeld van de spraakmakende sociale groeperingen, in casu de geestelijkheid. In het kader daarvan schetste men niet de **reële**, maar de **gewenste** deugdzaamheid en vroomheid van de dode persoon.

Na 1945 en vooral na de wederopbouwperiode en de 'culturele revolutie'⁵ (popmuziek, seksuele bevrijding), werd de tekst persoonlijker door de minder clichématige wijze waarop het leven van de overledene wordt getypeerd. Voortaan werden het karakter en de deugden meer naar het leven geschetst, het sterfbed kwam nadrukkelijker ter sprake en de aandacht voor de nabestaanden (hun rouwverwerking) groeide. In de jaren zestig gloort op het bidprentje een emotionele emancipatie. En van achter de christen trad de persoon naar voren.

De oude gemeenschappen over deugdzaamheid maakten plaats voor realistische teksten, waardoor een structuurverandering zichtbaar wordt in de karakterbeschrijvingen van de dode. Tot ver na het midden van deze eeuw wordt vaak gezegd: „Hij was eenvoudig en oprecht” (A.H. Donkers te Teteringen, 1889–1958), „Eenvoud en oprechtheid waren bij haar de voornaamste karaktertrekken” (Ali Donkers te 's-Hertogenbosch, 1903–1973), „Hij was diepgelovig, eenvoudig en oprecht” (Franciscus Donkers uit Nuenen, 1876–1958). Later kan men ook lezen: „Kalm en rustig was Vader, evenwichtig en altijd met goede zin, een man die nooit haast kende, maar steeds tijd had voor iedereen. Ongelofelijk soms!” (Franciscus Donkers uit Mierlo, 1897–1978). En over Ties Donkers te Helmond (1910–1981) lezen we: „Hij was ook iemand, die voor zijn mening uitkwam. Als hij iemand niet mocht, zou hij het wel zeggen.”

Ook meer wereldse zaken als beroep en liefhebberijen hebben een plaats in de tekst gekregen. Vooral het sterven is een belangrijk element geworden. Het traditionele lijden, dat dwangmatig gepaard ging aan lijdzaamheid, heeft plaatsgemaakt voor ziektebeeld, diagnose en ziektegeschiedenis, waarbij eenzaamheid en pijn niet meer altijd even geduldig worden gedragen.

3. Het biografische en genealogische gehalte van de teksten

In de materiële gegevens⁶ op het bidprentje staat het sterven centraal. Vermeld wordt de dag en meestal de plaats van overlijden. Met de ontwikkeling van de

4) J. Pirotte, *Images des vivants et des morts. La vision du monde propagée par l'imagerie de dévotion dans le Namurois, 1840–1965* (Louvain, 1965).

5) Pirotte, *Images des vivants*, XVIII, noemt het sluitingsjaar 1965 van het Vaticaans concilie als waterscheiding tussen de domeinen van de zuiver kerkelijk en meer werelds geïnspireerde tekstredacties van de bidprentjes.

6) Van den Bergh, *Bidprentjes*, deel IV.

gezondheidszorg en de groei van het aantal gezondheidsinrichtingen nemen ook de vermeldingen toe van de gasthuizen, sanatoria en ziekenhuizen waarin de laatste dagen aanbreken. Ook wordt vaak de plaats van de teraardebestelling genoemd. Die kan een indicatie zijn voor de woonplaats; het stoffelijke overschot van wie in het ziekenhuis te 's-Hertogenbosch of Helmond stierf werd gewoonlijk teruggebracht naar huis, bijvoorbeeld Someren of Uden, om te worden begraven.

Verreweg de meeste prentjes geven de geboorteplaats en -datum. De exemplaren uit de eerste helft van de vorige eeuw volstaan vaak met alleen de leeftijd, die wel erg nauwkeurig kan zijn uitgedrukt in de aantallen levensjaren, -maanden en -dagen. Is de dode getrouwd, dan wordt de partner genoemd en soms worden ook diens geboorte- en sterfdata vermeld. In uitzonderlijke gevallen krijgen ook de namen van de ouders een plaats, met name bij overleden kinderen.

De aanloop tot de dood en de voorbereiding daarop nemen een belangrijk deel van de teksten in beslag: het ziekbed, de eventuele hospitalisering, het lijden, het heilig oliesel en de laatste adem. Naar mate de teksten minder formalistisch worden, neemt het informatiegehalte van het bidprentje toe: er wordt onderscheiden tussen een plotselinge dood en een langdurig ziekbed, tussen de bloei van het leven en de hoge ouderdom, tussen het „noodlottige ongeval” en een slepende kwaal. Johannes Donkers te Boekel (1840–1907) stierf nog „door verval van krachten (...) in goeden ouderdom, zijnde uitgeleefd.” De aandacht voor de doodsoorzaak is op het nieuwere doodsprentje vaak uitgekristalliseerd tot een samenvatting van de medische diagnose en een journalistieke beschrijving van het ongeluk. Martinus Donkers uit Nuenen (1910–1974) stierf na een hartaanval onderweg naar het ziekenhuis, Mien Donkers uit Gemert (1919–1990) „ging voor een onderzoek naar het ziekenhuis en is daar zonder afscheid plotseling overleden” en Annelies Manders te Deurne (1959–1983) verongelukte na twee jaar huwelijk met Jos Donkers: „Lieve Jos, jij kon ook niet weten dat mijn knipperlichten de laatste groet aan jou was.”

De stijlevolutie van het bidprentje kan ook worden getoond aan het thema leed op het sterfbed. Jacobus Donkers te Zeelst (1826–1907) zegt: „En toen de benauwdheden mij overvielen heb ik den naam des Heeren aangeroepen. De smarten en ziekten met geduld verdragen voltrekken de kroon, ons door God weggelegd in den Hemel.” P.J. Donkers te Aarle-Rixtel (1808–1885) vraagt zich af: „Waarom was de pijn onafgebroken, en mijne kwaal ongeneesbaar?”, en antwoordt: „Omdat gij Gode aangenaam waart, moest het lijden u

beproeven: God kastijdt hem, dien Hij bemint.” Gerardus Donkers te Strijp (1815–1877): „Waarom was mijne pijn zoo langdurig? Waarom mijne ziekte zonder hulp? Omdat Gij, o Heer, gehandeld hebt volgens uwen wil.” Ook Catharina Donkers (1842–1907) had een zwaar levenseinde, waarvoor Job wordt geciteerd: „Ik heb ijdele maanden gehad en smartvolle nachten geteld. Mijne smart heeft mij geheel verdrukt, en al mijne ledematen zijn vernietigd.” Zoals blijkt uit de antwoorden op de vragen naar het waarom van de pijn was het absoluut niet de bedoeling te klagen, maar werd aangegeven wat de zin was van het leed.

Tegenwoordig is klagen gelukkig toegestaan. Johanna Donkers te Boekel (1895–1990) is na haar beenamputatie met Kerstmis 1988 niet meer zonder pijn geweest, Anna Donkers te Boekel (1917–1990) was sinds haar oogoperatie in 1975 gehandicapt. De vraag die de overleden vrachtrijder Antoon Donkers (1947–1992) stelde, –„Waaraan heb ik het toch te danken, dat juist ik die ziekte moest krijgen?”–, is niet meer kategorisch gericht op de heilzaamheid van het leed, maar een uitdrukking van vertwijfeling en verdriet. Janus Donkers uit Boekel (1921–1980) „gaf het niet gauw op als hij iets wilde bereiken. Hij was sterke man, die een karwei meestal wel wist te klaren. Zo was hij ook tijdens zijn lange, moeilijke ziekte, die zijn krachten langzaam afbraken. Lang heeft hij tegenstand geboden en voor zijn leven gestreden, maar uiteindelijk moest hij het opgeven. Hij was een dappere zieke die zolang mogelijk moed wist te houden. (...) Maar toen hij voelde dat er geen beterschap meer in zou zitten, heeft hij er zich bij neer gelegd en zo rustig mogelijk afgewacht hoe het einde zou komen, bewust tot bijna in zijn laatste moeilijke ogenblikken. Zo is zijn dood eigenlijk ook als een bevrijding gekomen voor hem dat hij nu voor altijd mag rusten van zijn werk.” De dood leek ook een uitkomst voor Rinus Donkers uit Empel (1904–1972), die jaren geleden door een ongeluk zijn geestelijke vermogens had verloren, en voor Antoinetta Donkers (1888–1980), die was opgenomen in een verpleeghuis te Schaijk: „Hier kon zij echter Uden en de boerderij niet vergeten. Gelukkig vond zij hier een vriendin uit Huize Sint Jan. Met haar of alleen wandelde zij door de gangen; ging wat rusten op de bank om naar de vogeltjes te kijken en genoot dan van een lekker kopje koffie.”

Opvallend weinig expliciet zijn veel teksten over de oorlogsslachtoffers, het vermoeden van (zelf)censuur rijst bij lezing daarvan. Franz Bernhard Donkers te Nijmegen (°1930) werd in 1943 „weggenomen uit ’t midden van de boze wereld”. Zuster Dymphna Donkers uit Zevenbergen (°1892) „gaf haar ziel tijdens het bombardement van 5 Nov. 1944 te Venlo in gehoorzaamheid aan

haar Schepper”, Johanna Donkers te Gerwen (°1898) stierf „ten gevolge van een noodlottig oorlogsongeval”, Hendrikus van Kessel (gehuwd met J.A.A. Donkers) is eind oktober 1944 te Geertruidenberg „gevalln als slachtoffer van den oorlog.” Specifieker is het verhaal van W.A. Donkers uit Eindhoven (1914–1943), die in een gevangenkamp in Thailand stierf: „Door den vijand genomen, moest hij zwaren ondragelijken arbeid verrichten, die zijn gestel ondermijnde; en zoo bracht hij het offer van zijn leven op het altaar des vaderlands.” En over Johannes Donkers uit Son (1925–1949): „In October 1946 vertrok hij als soldaat naar Indonesië om daar zijn plicht jegens het Vaderland te vervullen. Op de late avond van Zondag 26 Juni 1949 ontvingen wij het droevig bericht dat hij zijn jong leven gegeven had voor het Vaderland tijdens de uitvoering van zijn militaire plicht in Indonesië.”

De nabestaanden worden in de oudere prentjes over het graf heen gemaand niet bij de pakken neer te zitten, elkaar te steunen, een voorbeeld te nemen aan de overledene en voor hem of haar te bidden. Voor het gebed kunnen vaak aflaten worden verdiend. Henricus Donkers te Zijtaart (1801–1886) zegt: „Kinderen, bemint elkander met broederlijke liefde en helpt mij door uwe gebeden tot God.” Simon Donkers (1810–1887) te Woensel: „Dierbare Kinderen, luisterd naar uwen Vader; dient den Heer met oprechtheid, en zoekt te doen wat Hem behagelijk is. Beveelt uwe Kinderen de rechtvaardigheid te oefenen, aalmoezen te geven, God indachtig te zijn, en Hem ten allen tijde in oprechtheid en uit al hunne macht te loven.” Ook zijn collega’s van de broederschap moedigt hij aan: „Mannen Broeders! eert allen, eert elkander en hebt de Broederschap van J.M.J. lief.” Tot wederzijdse steun roept Gustaaf Donckers uit Kieldrecht (1860–1942) op: „**Mijn beminde kinderen**, blijf in eendracht en liefde elkander tot steun in deze liefdelooze wereld.” Het was oorlog...

Met name wordt een appèl gedaan op de religieuze kinderen, broers, zusters, ooms, tantes, neven, nichten en aangetrouwden om te bemiddelen met de hemel. De genealoog kan daardoor kennis nemen van de geestelijke stand van een of meer bloedverwanten. Johannes Donkers te Gerwen (1863–1933): „Gij allen, mijn dierbaren, helpt mij door uw gebeden tot God, bijzonder gij, Eerw. Dochter, wees mij in uw kloosterlijke eenzaamheid indachtig.” Zijn dorpsgenote M.J. Donkers (1909–1933) vroeg: „En gij, Eerw. Heerbroer en neven, weest mij aan ’t Altaar des Heeren indachtig, en gij, Eerw. nichten, bidt voor mij in uwe heilige afzondering.”

Het bidprentje biedt behalve strikt genealogische gegevens ook wel informatie over de plaats die de dode in de maatschappij innam. Omdat het een bij uitstek katholiek document is⁷, domineert tot rond 1950 de vermelding van het lidmaatschap van een of meer religieuze verenigingen. Soms is het bidprentje voorbedrukt met het kruis van J.M.J. De ouderen krijgen de eervolle vermelding (gouden of diamanten) 'jubilaris' te zijn van bijvoorbeeld 'den congregatie van O.L.V. onder den titel harer Visitatie', en vooral van de '(aartsbroederschap van de) Heilige Familie J.M.J.' Ook wie prefect of processiemeester was, wordt met de vermelding daarvan geëerd.

In Noord-Brabant wordt op het bidprentje van voor de culturele revolutie volstaan met de opsomming van de devote lidmaatschappen. Zo ook in België, dat evenwel een eigen bidprentjescultuur had en heeft. Gelijkgeschakeld met de broederschap van de heilige familie, de erewacht van het heilig hart, de wekelijkse kruisweg en de christelijke lering worden bij de zuiderburen de schuttergilden, de kristene vrouwenbonden, de verenigingen van oudstrijders, krijgsgevangenen, oorlogsweduwen en -invaliden, de bond der christelijke gepensioneerden, terwijl de kleintjes lid zijn van de heilige kindsheid (Johnny Celina Donckers te Essen, 1954–1957, en Lieveke Donckers te Zoersel, 1979–1979).

Het georganiseerde devotieleven speelde in de vorige en de eerste helft van deze eeuw een grote rol bij de vrijetijdsbesteding. Met het verlopen van de lekencongregaties, broederschappen en bedevaartverenigingen neemt op de bidprentjes het aantal vermeldingen toe van de meer profane liefhebberijen, variërend van biljarten tot bijenteelt en van lekker eten tot heemkunde. Menigeen houdt van zingen of de fanfare. Tuinieren, knutselen en houtdraaien, snoepen, sigaren en borrels, televisie kijken, paarden houden en -sport, kaarten, volksdansen, wandelen en fietsen, lotto, motorcrossen, de hond Blacky, kanariepietjes, opera en marsmuziek. De kerk is geweken voor de gezelligheid.

Antoon Donkers te Gerwen (1947–1992), vrachtwagenchauffeur, had een paar paarden en was een enthousiaste supporter van de voetbalclub R.K.G.S.V. Jan Donkers (1942–1987), metselaar te Lieshout, hield van zijn auto. Van Theo Donkers te Sint-Michielsgestel (1920–1992), secretaris van de duivenmelkersvereniging *P.V. de Zwaluw*, zegt het doodsprentje: „God heeft nu zijn geliefde vredesduif zelf geklokt in Zijn Vaderhuis.” Theo Donkers te Helmond (1917–1987) „hoorde graag het zingen van zijn kanarie en anders zong hij zelf maar of hij gaf zich helemaal over aan het biljart.” Over Henri Donkers te Vught

7) Het 'bid voor de ziel' heeft geen zin voor christenen die in de predestinatie geloven.

(1902–1988): „Zijn grote belangstelling ging uit naar de historie en de gilden van zijn geboorteplaats, waarover hij veel heeft gepubliceerd.” Frans Louwers (1911–1986), landbouwer te Deurne en gehuwd met Gerarda Donkers, hield van de natuur en „vooral de bijen waren zijn lust en zijn leven. Daar was hij altijd mee bezig. Op weg naar een collega-imker kwam aan zijn leven plotseling een einde.” Ook Eligius Donkers uit Horssen (1909–1982) ging strijdend ten onder: „Zijn grootste hobby was zijn paard en wagen. Helaas werd juist deze hobby de aanleiding voor zijn, naar menselijke berekening, betrekkelijk te vroege dood.”

Bijna alle hobby's werden door mannen beoefend. Leen Verstappen (1924–1979), vrouw van Jan Donkers te Someren, was een uitzondering: „Het was voor haar nog een geweldige belevenis, dat ze een week voor haar overlijden nog de toneeluitvoering van de gouden KVO mocht meemaken. Ze had zelf zo dikwijls op het toneel gestaan...”

Veel minder dan over de vrije tijd gaat het over de arbeidstijd en in dat geval lijkt het vrijwilligerswerk een grotere plaats in te nemen dan de loonarbeid of vrije kostwinning. Met de vermelding van kerkmeesterschap, armmeeesterschap, gemeenteraadslidmaatschap, wethouderschap, bestuursfuncties in boerenbond, waterschap en kruisverenigingen nadert de bidprentjstekst de aanduiding van het beroep van de dode. Van ouds lijkt op het bidprentje de vermelding van het beroep te zijn voorbehouden aan burgemeesters, artsen, notarissen, geestelijken en andere notabelen. Voor de andere beroepsgroepen wordt vaak volstaan met de vermelding hard te hebben gewerkt of er wordt gezwezen.

De langzame kentering in deze zwijgzaamheid is nog van jonge datum en thans komen met name de landbouwers goed uit de verf.⁸ Aan het bidprentje is zichtbaar dat de boer is geëmancipeerd tot agrariër. Is op de oudere bidprentjes nog wel eens een citaat uit het boek Job opgenomen over het karige en zware bestaan van de bouwman, in de tweede helft van onze eeuw werpen de landbouwkundige vernieuwingen vruchten af die op de bidprentjes leiden tot trots en tevredenheid. De overige beroepsgroepen komen nog weinig aan bod: af en toe een middenstander, zelden een arbeider. De arbeid komt vaker ter sprake bij de karakteromschrijving van de gestorvene, als arbeidszaamheid.

Antoon Donkers te Gerwen (1907–1960) is de eerste van de familie aan wiens boerenbestaan op het bidprentje wordt gerefereerd: „Tesamen met zijn

8) Van den Bergh signaleerde nog in 1975, dat het bij uitstek de landbouwers waren wier beroep nooit wordt vermeld (*Bidprentjes*, 71).

goede vrouw heeft hij een mooie boerderij opgebouwd op zijn geliefd Rul-
len. (...) Buiten zijn eigen werk op de boerderij, ging Antoon ook nog voor
andere boeren werken en reed voor verschillende jaren de melkkar. Hij was
meer dan 25 jaren lid van het bestuur van de N.C.B.”⁹ Willibrordus Donkers
(1885–1972) was een ontginningsboer in de Peel: „Op 27 april 1950 trok
hij met zijn gezin naar Elsendorp waar ze wederom een boerderij betrokken.”
Andere ontginningen vonden plaats te Diessen en Moergestel, waar boeren uit
Oosterhout neerstreken. Over Piet Donkers (1905–1986) zegt zijn bidprentje:
„Het leven van deze man wordt getekend door een onverwoestbare werklust en
doorzettingsvermogen, gebaseerd op een onwrikbaar vertrouwen op de Heer.
Indertijd, komend vanuit het vruchtbare en vetkluivige westen van Brabant
en dus eigenlijk verwend door de natuur, vestigde hij zich voor het winnen
van het dagelijkse brood, in het zanderige Midden-Brabant, waar slechts met
hard werken de kost te verdienen viel.” C.A. Donkers (1910–1989) werd vee-
boer: „Als hij maar kon werken, dan ging het goed. Bijna vijftig jaar geleden
kwam hij van Oosterhout naar Moergestel en begon daar een boerderij op
natte woeste grond. Een primitief gedoe in het begin, maar met des te meer
vreugde kon hij later genieten van een goed lopende boerderij.” Een andere
nieuwigheid was het bedrijf van Jan Donkers te Boekel (1932–1989), die een
championkwekerij begon.

Het boerenleven was hard, vooral in de Peel, zoals de kinderen van Wilhel-
mus Donkers te Handel (1899–1982) op het bidprentje schreven: „’s-Morgens-
vroeg trok je de Peel in, wij zagen het krommen van je rug.” Over Jan Donkers
te Rijen (1908–1989) heet het: „Opgroeiend in zijn ouderlijke woning stond
ook voor hem de toekomst vast. Voorbestemd om een mensenleven lang in de
aarde te wroeten totdat dezelfde aarde zich over hem ontfermt.” De overgang
naar de moderne bedrijfsvoering wordt weerspiegeld op het doodsprentje van
Jan Donkers te Someren (1923–1992): „Als oudste uit een gezin van 9 kin-
deren, werd ons paps geboren. Er moest hard gewerkt worden, dus de school
duurde maar kort, en je moest met de paarden het land bewerken. Na je trou-
wen heb je dan ook opa’s bedrijf overgenomen. (...) Je was een strenge vader
die met harde hand regeerde. (...) Op het bedrijf was veel werk en ook moest
je veel vergaderen, want je zat in veel besturen, kortom in je leven was je al-
tijd onderweg.” De technische ontwikkelingen werden ook gevolgd door Wim
Donkers te Diessen (1942–1984): „Hij hield van zijn werk en van zijn vee. Hij
had ook een goede kijk op het weer en gevoel voor omgaan met machines.”
De landbouw was beter gaan lonen, zoals Antoinetta Donkers (1888–1980)

9) Nederlandse Christelijke Boerenbond.

merkte: „Het was goed toeven op de boerderij met haar broer en zus te Uden. Er moest hard worden gewerkt. Maar de mooie natuur, de dieren en de rust van het platteland maakten toch het leven aangenaam.”

In een andere omgeving boerden Adrianus en Grad Donkers. Over Adrianus te Dinteloord (1909–1988): „Levend in de polder, was hij vertrouwd met het land. Hij werkte er hard om de klei door de weerbarstigheid heen om te vormen tot vruchtbaarheid en dienstbaarheid.” Grad Donkers (1912–1985) woonde in het land van Maas en Waal. „Tijdens de watersnood van 1926 was Grad van Appeltern naar Batenburg gekomen. (...) Het boerenbedrijf heeft hem altijd na aan het hart gelegen; niet om een grote veehouderij of groenten- en fruitteelt op te zetten, maar wel om een bedrijfje –oude– stijl te runnen en daarmee ook wat handel te drijven. Hij hield van de levende have, paarden, ponys en koeien, die hij in de koude jaargetijde onderbracht in de stallingen achter zijn woning, terwijl hij ze in de lente en zomer dagelijks bezocht en verzorgde in de weilanden waar ze dan verbleven.”

Bij de productie horen handel en bestuur. Johannes Donkers (1905–1978), wethouder van Erp en bestuurder bij de N.C.B., bedankt zijn broer: „Dorus, veel heb ik aan jou te danken. Door jouw inzet voor het bedrijf heb ik mij vrij kunnen maken voor anderen.” Martinus Donkers uit Nuenen (1910–1974) „was een gezellige mens. Doordat hij vroeger veel gehandeld had en verder heel zijn leven door steeds vee- en paardenmarkten bezocht kende hij veel mensen. (...) Hij was met hart en ziel boer.” Jan Hagelaars te Mariahout (1927–1975), gehuwd met J.M. Donkers, was „opgegroeid in een boerengezin, waarvan vader ook zo graag handelde, ging (...) al op jeugdige leeftijd mee naar de markt en leerde er van zijn vader een eerlijk en vakbekwaam handelaar worden. Sindsdien heeft hij geregeld vele markten bezocht, vooral de veemarkten van den Bosch en Nijmegen. Hij handelde in allerlei soorten van dieren: paarden, koeien, kalveren, varkens, schapen en geiten.”

Het boerenbestaan is volgens het bidprentje aantrekkelijk geworden en het afscheid van de boerderij viel dan ook zwaar. Hendricus Donkers te Boekel (1922–1991) werkte buitenshuis, want met zijn kleine boerderij kon hij zijn gezin tot zijn spijt niet onderhouden. Voor Henricus Donkers uit Leende (1916–1986) was zelfs dat niet weggelegd: „Eerst na werktijd en later na zijn pensionering was er zijn moestuin en zijn kleinvee. Alles wat hij als kind leerde op de boerderij wist hij samen met mama tot uitdrukking te brengen. Voldoening schonk het hem, zijn schoonzoons en kleinkinderen te leren zaaien, oogsten en met kippen omgaan.” En dan kwam het einde. Simon Donkers te Woensel (1882–1979) hield tot zijn dood belangstelling „voor

de gang van zaken op het boerenwerk en voor allerlei gebeurtenissen en ontwikkelingen in de grote wereld” en Theodorus Donkers te Uden (1885–1973) „ging er trots op, dat een van zijn zonen zijn levenswerk, de boerderij op de Hoogstraat ging voortzetten.” Willem Donkers te Aarle-Rixtel (1890–1987) vroeg nog enkele dagen voor zijn dood of de maïs al goed gegroeid was. J.M. Donkers te Veghel (1907–1992), „boer in hart en nieren”, nam op weg naar het ziekenhuis afscheid van zijn boerderij.

Met name op het bidprentje van de landbouwers wordt veel aandacht besteed aan de kostwinning. Daardoor zijn juist hun prentjes het sterkst geprofaniseerd.

Slechts bij uitzondering is sprake van een korte biografie, een schets van een leven. Het bestek van het bidprentje is daarvoor misschien te klein, want er is ook behoefte een portret van de dode te tekenen. Bovendien signaleerde Ruhe:¹⁰ „Van vrij veel mensen die onopvallend hadden geleefd, was het natuurlijk moeilijk om een verhaal te maken.” Toch wordt het af en toe geprobeerd, maar in de meeste gevallen komt de nadruk te liggen op de laatste jaren en dagen. Zodoende wordt de lezer geïnformeerd over het leven tijdens het pensioen, de verhuizingen naar kinderen, bejaarden- en verpleeghuizen en gezondheid en ziekte tijdens de ouderdom.

Tamelijk volledig is het leven van C.J.M. Donker uit Gennep (1886–1943) geschetst, directeur van de *N.V. Donker's Handelmaatschappij*: „De liefdevolle zorg voor zijn gezin groeide in verhouding tot de vele en grote gevaren, welke hem en de zijnen in deze oorlogsjaren omringden. (...) Met schrandere voorzichtigheid bouwde deze koopman onvermoeid zijn zaken uit, waarbij hij de eenvoud niet verloor, zoodat ook de eeuwige dingen niet aan zijn aandacht ontsnapten. Zijn zin voor de werkelijkheid wees hem op den ernst der ziekte. Als altijd fortuinlijk in zijn berekening sloot hij den laatsten gelukkigen koop en werd hij de man van de parabel, ‘die den schat van het hemelrijk verborgen weet in een akker. Hij ging, verkocht alles en kocht dien akker’. De boeken, die hij zoo mooi vond, St. Augustinus’ *Belijdenissen* en de *Navolging van Christus* vergezelden hem naar het ziekenhuis.” Ook voor Johannes Donkers te Boekel (1898–1980) werd geprobeerd een evenwichtige biografie te geven: „In 1928 begon hij samen met zijn vrouw een eigen boerenbedrijf. Daar hebben ze samen hard gewerkt. Hun huwelijk schonk hun 12 kinderen. (...) Gedurende 29 jaren heeft hij met moeder op zijn bedrijf gewerkt. Toen verlieten zij het om van hun welverdiende rust te genieten. Zij woonden nog

10) H.A.M. Ruhe, „Over allen die in het kistje liggen”, *Brabants Heem*, XIX (1967) 139.

11 jaar in een door hun nieuw gebouwd huis, waarna zij naar een bejaardenwoning gingen. De laatste 12 jaar woonden zij daar tevreden en gelukkig. Hij was nog altijd actief door het rondbrengen van 'De Knollentuin' en 'Boekels weekblad'."

Niet altijd was het leven even geslaagd als beide vorige bidprentjes doen voorkomen. P.J.J. Donckers te Den Bosch (1894–1945) was een zorgenkind: „Zijn moeder, die hem zooveele jaren met innige liefde verzorgde, en nog zoo kort geleden van hem heenging, heeft hem niet langer kunnen missen en daarom God gevraagd hem weg te nemen uit het lijden van deze aarde. Vele jaren ging hij gebukt onder den bijna ondragelijken last van een ongeneeslijke ziekte, die zijn vreugde vergalde, zijn jonge krachten verlamde, en z'n jeugd zoo vroeg deed verwelken. Met geduld en onderwerping heeft hij zijn kruis gedragen. (...) Zijn vagevuur heeft hij op aarde reeds gehad, en daarom zal God hem aanstonds hebben toegelaten tot de aanschouwing van Zijn eeuwige schoonheid en goedheid."

Het meest informatief zijn de bidprentjes over de geestelijken. Hun carrières sporen dan ook het meest met het katholieke karakter van het bidprentje. Over het algemeen wordt nauwgezet de loopbaan gevolgd: de data van professie, intrede, gelofte en priesterwijding, de standplaatsen van de pastoors en missionarissen, de beroepen van de nonnen in onderwijs, verpleging en huishouding, de promoties tot deken, overste en bisschop. Bij uitstek worden bovendien de katholieke kwaliteiten van de overledenen uit de doeken gedaan. Maar ook het bidprentje van de religieus is gemoderniseerd, zij het niet geheel geprofaniseerd, dat laat de levensloop van de religieus nu eenmaal niet toe.

Achternijftig bidprentjes betreffen een religieuze Donkers (onder hen twee Donckers): veertig vrouwen en achttien mannen. Van de laatsten waren er tien lid van een kloosterorde. Vier seculieren werkten als pastoor of kapelaan in een Noordbrabantse parochie. Een van hen was W.A. Donkers uit Gerwen (1904–1970), pastoor te Deurne: „achter zijn vaak aarzelende houding en zijn moeilijk gevormde zinnen ging zorg schuil om het goede te kiezen en niemand te kwetsen." Jozef-Jaak Donckers uit Hoogstraten (1891–1940) stichtte de nieuwe parochie van Haacht-Statie en een meisjesschool; „als vluchteling in Frankrijk, niettegenstaande zijn afnemende krachten, bewees hij nog dagelijks dienst als aalmoezenier aan de vluchtelingen." Willibrordus Donkers uit Uden (1873–1954) was pastoor in Engeland en werd deken van het district Wath-Upn-Deane.

Van de kloosterheren werd Jacques Donkers uit Boekel (1893–1988), kruis-

heer, uitgezonden naar Nieuw-Guinea, waar hij in 1924–1971 werkte. In India werkte Canisius Donkers uit Heeswijk (1917–1991), norbertijn van Berne; hij deed in Shampura veel voor wezen en blinden en bouwde een kerk in Kurela. De jezuïet Lambertus Donkers uit Ravenstein (1874–1910) stierf op Flores in Oost-Indië. Door zijn overlijden liep hij broeder Willebrord Donkers uit Uden (1890–1966) mis, die meer dan een halve eeuw op de Kleine Soenda-eilanden werkte. De carmeliet Alexander Donkers uit Veldhoven (1864–1926) werkte „in de Amerikaansche Missie”.

Ook de zusters gingen naar verre landen. Anastasa Donkers uit Den Hout (1889–1925) werkte in Suriname. Jeanne d’Arc Donkers uit Boekel (1891–1989) „ging in 1920 als pionierster met enkele medezusters naar Curaçao, waar zij zich bijna veertig jaar inzette voor opvoeding en onderwijs van de jeugd.” Ook Herminia Donkers uit Teteringen (1909–1976) en Marie Xaveria Donkers uit Boekel (1899–1978) werkten op Curaçao. Jezualda Donkers uit Boekel (1896–1985) ging als verpleegster naar Java en richtte daar het ziekenhuis *Rumah Sakit Katolik ‘St. Vincentius a Paolo’* op, dat zij lange tijd bestuurde.

Andere nonnen werkten in onderwijs en ziekenzorg of bleven in het klooster, soms als overste zoals Adriënne Marie Donkers uit Baardwijk (1882–1958) en Marie-Agnes Donkers uit Chaam (1890–1973), soms als werkzuster, zoals Rogatiana Donkers uit Wanroij (1893–1984): „In het bescheiden kloosterarchief van het huis te Reusel staat in 1920 opgetekend, dat Zuster Rogatiana voor het werk in de tuin naar Reusel kwam.”

Na het tweede Vaticaans concilie is er veel in de kerk gebeurd. De franciscanes Harlindis Donkers uit Boekel (1904–1978) was echter niet zo ingenomen met de veranderingen in het kloosterleven. En over Jan Donkers uit Gerwen (1910–1972), pastoor van Wanroij, heet het: „Bezorgd is hij geweest voor de vele veranderingen in de Kerk. In zijn hart was hij conservatief.” Ook niet alle leken waren van de vernieuwingen gediend. J.M. Donkers uit Teteringen (1908–1977) „hield van de oude Latijnse kerkzang en van de kerk en het geloof zoals die vroeger waren.”

Veel bidprentjes stippen aan dat de nonnen Jezus’ bruiden waren. Over „Zuster Maria Anna van de Orde van O.L. Vrouw van de Berg Carmel, Gouden Jubilaires, in de wereld Maria Donkers” uit Gemert (1867–1948): „In eenvoud des harten heeft zij zich ruim vijftig jaar verloochend, al die tijd met Jezus het kruis gedragen, en de ellende van haar hoge leeftijd getorst, zó heeft zij de Meester gevolgd!” Het doodsprentje van Dorothea Donckers uit Verrebroek (1890–1921), lid van de Vincentiuscongregatie, maakt op literaire wijze de verhouding met Jezus erg duidelijk: „’t Was in den nacht vóór St-

Vincentiusfeest. De kapel stond in haar beste gewaad en 's morgens zouden weer vurige gebeden voor onze duurzame zieke ten Hemel stijgen. Zij had een pleuris opgedaan bij hare tochten door de brandende hitte, naar de school van Vrouweneeckhoek. 'Wekt toch den waarden vader of ik sterf zonder HH. Rechten', smachtte de kranke rond middernacht. En de priester kwam en zag versted de plotselinge vorderingen der overweldigende kwaal. 'Kind lief, zei hij, de Bruidegom wenkt u en zal niet lang meer uitblijven.' Kalm en gelaten ontving zij 't hartbrekend bericht en de HH. Rechten, bracht edelmoedig 't offer van haar jeugdige leven, vroeg enkel vader en moeder te troosten en met Jezus in haar hart, omringd van biddende oversten en medezusters, stierf zij zachtjes, terwijl de stadsbeiaard het tweede uurdeuntje van Sint-Vincentiusfeest speelde. Als een dief in den nacht kwam Jezus hare schoone ziel halen."

Op de achterkant van het bidprentje staat soms het portret. Evenals bij de schets van het leven is er vaak gekozen voor de laatste dagen, dus voor het uiterlijk van de dode kort voor het laatste ziekbed, meestal op hoge leeftijd. Fraai zijn de boerinnen met poffermutsen en de mannen met boerenpetten. Voorts geven priesters in vol ornaat, militairen of andere geüniformeerden en kinderen mooi illustratiemateriaal voor de genealoog.

4. *Deugden en karakter*

Van de doden niets dan goeds en daarom wordt een groot deel van de ruimte gebruikt om deugden en positieve karaktertrekken van de gestorven verwant te belichten. Meestal is het eerder een opsomming schetsen van enkele gewenste eigenschappen van een katholiek dan een portret naar het leven. Wat voor man of vrouw het werkelijk was, horen we niet vaak.

In de quasi-karakterschetsen wordt vooral aandacht hesteed aan geloof, gezin, arbeid en ascese.

Het geloof, de liefde tot God en de vroomheid worden vaak aangehaald als voorbeeldige eigenschappen van de dode. Soms blijkt het dagelijkse kerkbezoek voor de bejaarde aspirant-dode een belangrijk houvast in het naflakerende leven te zijn geweest. Ook wordt melding gemaakt van bijzondere devoties, zoals bedevaarten naar Kevelaer, Onze Lieve Vrouw te Handel of Lourdes, en van persoonlijke heiligen en helden van het geloof, zoals Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand (Sint-Janskathedraal te Den Bosch), Sint Sebastiaan, de zalige zuster Blandine of Peerke Donders.

Een meer apostolische kant van het geloofsleven is de naastenliefde, in het bijzonder de zorg voor armen, misdeelden, zieken en wezen. Met name

Linksboven: Anna Maria Donkers uit Gerwen (1848–1927). Rechtsboven: Clasi-na Donkers te Heeswijk (1871–1932). Linksonder: Petronella Donkers te Veghel (1857–1941). Middenonder: Anna Cornelia Donkers uit Zundert (1834–1920). Rechtsonder: Petronella Donkers uit Veldhoven (1839–1928).

leden van de midden- en hogere klassen deden aan liefdadigheid en hun nabestaanden wilden dat via het doodsprentje de wereld laten weten. Bij P.J. Donkers (1808–1885) leest men: „Met welk een vertrouwen verschijnt men voor het Opperwezen, als men aalmoezen heeft gedaan! Tob. IV. 12. (...) Met veel bezorgdheid stond hij aan het hoofd (der Gemeente). Rom. XII. 8.” Hij was burgemeester van Aarle-Rixtel. Van H.G.J. Donkers (1880–1931) wordt gezegd: „Hij deelde naar zijn vermogen eenieder van zijne goederen mede. De hongerigen heeft hij gespijzigd en aan de behoeftigen kleederen verschaft”, en meteen wordt uitgelegd waarom: „De aalmoes is het, die van zonden reinigt, barmhartigheid en het eeuwig leven verwerft. (...) Ten slotte verzoek ik de gebeden van mijne vele bloedverwanten, vrienden en van al mijn personeel.” En zijn broer J.H. Donkers (1890–1933): „Gelukkig hij, die een open oog heeft voor den arme en den behoeftige: ten kwaden dage zal de Heer hem redden.” De laatsten waren schoenfabrikanten te Baardwijk. Hun vader Otto Donkers (1851–1905) „stelde zijne handen met beleid te werk, hij voelde en zag dat zijn handel goed was, en werkte door tot in de nacht. – Voor de armen was hij een vader.” Het beroep van deze fabrikanten wordt op de bidprentjes niet vermeld en evenmin hoe rijk zij werden van de arbeid van hun personeel; er wordt alleen gezegd hoe goed zij waren voor de minderbedeelden.

Tot zover de zuiver geestelijke waarden. Onder het uitspansel van het hemelgewelf heeft de mens echter andere zorgen, die vooral zijn verbonden met het gezinsleven van alledag. De huisman moet zijn gezin leiden en door zware arbeid onderhouden. De huisvrouw moet de man dienen. De kinderen moeten gehoorzamen. Thema's die op het bidprentje terugkomen.

„Hij beminde den arbeid en was bezorgd voor zijne Kinderen”, heette het bij Arnoldus Donkers te Pinsenland (1798–1878). En Theodorus Donkers te Den Dungen (1849–1917) „bestuurde met zorg zijn huisgezin, voedde zijne kinderen op in de tucht des Heeren, en gedroeg zich onberispelijk.” De meest karakteristieke beschrijving van de huisvader op het bidprentje luidt „eenvoudig en altijd werkzaam” (Theodorus Donkers te Heeswijk, 1870–1961). De eenvoud wijst op materiële armoede en op de deugdzame afwendings van de zondige verlokkingen van de wereld, maar er zijn ook eenvoudigen van geest, zoals Henricus Donkers te Uden (1898–1975): „Als een eenvoudige ziel heeft hij zijn leven geleefd. Hij was niet rijkelijk begiftigd met talenten. Met kinderlijke eenvoud heeft hij zijn leven lang zijn medemens geholpen, altijd met een glimlach op zijn gezicht. Voor de kleinste attentie was hij dankbaar en dat maakte hem zo gelukkig. Altijd is hij aangewezen geweest op anderen.”

Het gezin, christelijke hoeksteen van de maatschappij, is in de bidprentjestekst belangrijk. De onontbindbaarheid van het huwelijk wordt vaak onderstreept door te vermelden hoe lang de dode is getrouwd geweest, 40, 50, 60 jaar. De getrouwde vrouw neemt in alle teksten een minder belangrijke plaats in dan de man, –dat overeenkomstig haar positie in gezin en samenleving. Zij heeft geen carrière, dus geen beroepstrots. Zij heeft geen vrije tijd en geniet geen pensioen, dus heeft zij geen hobby's. Onverbloemd wordt de katholieke gezinsideologie van ondergeschiktheid van de echtgenote op de bidprentjes vertolkt: „In alle eenvoud en bescheidenheid heeft zij geleefd. (...) Zij was een vrouw van weinig woorden, die trouw was in het vervullen van haar plichten” (Mechelina Donkers te Veghel, 1872–1965). Van de vrouw van Nicolaas Donkers uit Oosterhout (1877–1957) heet het: „Een beste vrouw is zij, die alles is voor haar man, die niet voor zich zelf leeft, maar die leeft voor het welzijn van haar man, haar gezin en al haar kinderen.” Over Sophia H. Donkers uit Breda (1894–1963): „een deugdzame vrouw is het sieraad van haar huis.” Johanna Donkers te Zesgehuchten (1887–1918): „Zij was eene zorgvuldige vrouw, zij bestuurde haar huisgezin met omzichtigheid en vlijt, en maakte het geluk uit van haar man.” Over Antonetta Donkers te Gemert (1830–1882): „Eene naastige vrouw is de kroon haars mans.” Christina Donkers uit Gerwen (1852–1927): „Eene goede vrouw is een goed deel; zij wordt als erfenis gegeven der godvreezenden aan den man voor zijne goede werken; hetzij hij rijk, hetzij hij arm is, zijn hart is gelukkig.” In korte trekken wordt de zin van het leven van de huisvrouw beschreven op het bidprentje van Maria Catharina Donkers uit Hooge Mierde (1842–1879): „Zij eerde hare ouders, beminde haar man, bestuurde het huisgezin en heeft zich zelve onberispelijk gedragen.”

De alleenstaande vrouw had andere kwaliteiten. Zij werkte en maakte zich verdienstelijk voor kerk en samenleving. „Haar leven was een dienen van God en ook de evenmens in nood wist zij te helpen”, wordt van Hanneke Donkers uit Woensel (1883–1966) gezegd. Elisabeth Maria Donkers te Leende (1898–1964) heeft 40 jaar lang „met grote zorg en toewijding haar heer en meester gediend.” De seksuele onthouding van de vrouw wordt geprezen als ware het een vrije keuze voor deugdzaamheid: „Ik heb nooit eenigen omgang gehad met degenen die de vermaken der wereld beminnen, ik ben nooit in gezelschap geweest met lichtzinnigen”, wordt Anna Cornelia Donkers uit Essen (1897–1926) in de mond gelegd.

Arbeidzaamheid en nederigheid worden na gelovigheid en vroomheid wel het meest genoemd als positieve eigenschappen. „Eenvoud sierde zijn voor-

beeldig leven en blijmoedig heeft hij gearbeid, zolang hij werken kon" (J.C. Donkers te Goirle, 1878–1951).

Werk en afzien hebben met elkaar te maken: „De hoop op de beloning verzacht den arbeid" (Catharina Donkers te Veldhoven, ongehuwd, 1834–1904). In het hiernamaals wacht de beloning voor het aardse leed, maar dat moet met berusting en lijdzaamheid worden aanvaard, zeker niet met opstandige onvrede. Het aardse leed, dat is de armoede, het harde werk, de ziekte en de dood. „Zalig zij, die geduldig lijden" (C.W. Donkers uit Chaam, 1876–1946).

In het beklemmende milieu van rooms masochisme werkt de tekst van Antonius Donkers te Eindhoven (1907–1966) verademend: „Hij kende zijn werk, maar evenzeer zijn ontspanning. Hij wist dat de Christen niet alleen tot de lasten, maar ook tot de lusten van het leven geboren is."

Evenals de levensbeschrijving is de karakterschets van de overledene in de loop der decennia veranderd. Terwijl voorheen werd gerept van een noodzakelijke loutering, wagen tegenwoordig sommige nabestaanden het voorzichtig de reële tekortkomingen aan te stippen. Echt negatieve karaktertrekken worden niet vrijgegeven, eerder moeilijke eigenschappen. Zo had Harrie Donkers uit Bakel (1913–1984) een gesloten karakter, was Willem Donkers te Aarle-Rixtel (1890–1987) een beetje heetgebakerd maar gelukkig verstandig en had Toon Donkers te Bakel (1911–1992) tijd nodig om aan „iets vreemds of aparts" te wennen. Over het algemeen blijft het adagio 'Over de doden niets dan goed' in stand. „Hij was een schoone mens", heet het van Hein Donkers te Uden (1893–1973), „Jan was een goed mens" over Jan Donkers uit Veldhoven (1923–1985), „Hij was n'en wijze mens, die als ge daarom vroeg 'oe goede raad wist te schaften'" over Dorus Donkers te Uden (1896–1976). Het kon tot voordeel strekken van de oude, liefst Brabantse stempel te zijn: „'Opa Donkers' was een gelovig man uit een degelijk Brabant's geslacht" (Petrus Donkers te Bakel, 1877–1967). Over Tonna Donkers te Veghel (1833–1973) zegt haar doodsprentje: „Zij was een echte Brabantse vrouw van de echte oude gezonde stempel." Ook nonnen kunnen echte Brabanders zijn: zuster Maria Severa Donkers uit Boekel (1910–1991) was als huishoudster op de pastorie van Gassel „gastvrouw voor iedereen die in die bloeiende parochiegemeenschap met de pastorie te maken had of met pastorale werkzaamheden; allemaal werden ze door haar met Meierijse hartelijkheid ontvangen." Te Gerwen woonde Johannes Donkers (1863–1939): „Hij was een rechtschapen man, vol geloof en met hart en ziel gehecht aan de vrome gebruiken zijner voor-

vaderen." Theodorus Donkers te Uden (1882–1964) was „een rechtschapen en rechtvaardig man, die vasthield aan goede oude tradities, dagelijks de H. Mis bijwoonde en zijn rozenkrans bad. (...) Hij is de laatste van een in Uden wonende zeer godsdienstig en sterk geslacht."

5. De verzamelingen

Ik heb wel de belangrijkste, maar lang niet alle verzamelingen geraadpleegd of vermeld. De laatste tijd zijn er veel heemkundekringen mee begonnen¹¹ en ook de streek- en gemeentearchieven tonen steeds meer belangstelling.

Omdat de grootste Brabantse familie Donkers uit Veghel stamt, heb ik op het streekarchief aldaar de bidprentjesverzameling geraadpleegd. Deze omvat slechts een kaartenbak vol, naar schatting duizend stuks, en zeven ervan betroffen de familie Donkers. Pastoor Antoon Donkers te Linden is een voorbeeld van een verzamelaar binnen familiekring. Hij beschikt over 104 bidprentjes en rouwbrieven van zijn verwanten.

Alle hieronder vermelde verzamelaars bedank ik voor hun medewerking. Allen houden zich aanbevolen voor aanvullingen.

Achter de naam van de door mij geraadpleegde verzamelaar of verzameling staat het aantal familieleden Donkers van wie een prentje werd aangetroffen.

1. **Jef van Gils te Hilvarenbeek** 12 bidprentjes
Hij heeft ± 14.000 bidprentjes, die vooral mensen uit Goirle en Hilvarenbeek betreffen. *J. van Gils, Doelenstraat 68, 5081 CM Hilvarenbeek.*

2. **Hans Sluijters te Uden**¹² 121 bidprentjes
Sluijters heeft een verzameling van 150.000 exemplaren, niet alleen bidprentjes, maar ook vormsel-, communie-, wijdings-, professie- en herdenkingsprentjes. Het accent ligt op de streek waar hij woont. *J.M.J.F.A. Sluijters, Irenestraat 9, 5401 CJ Uden, tel. 04132-66148.*

3. **Streekarchief Peelland te Deurne** 87 bidprentjes
De verzameling bestaat uit ongeveer 19.000 prentjes, vooral afkomstig uit het werkgebied van het streekarchivariaat: de gemeenten Aarle-Rixtel, Asten, Bakel en Milheeze, Beek en Donk, Deurne, Lieshout, Mierlo en Someren. Aanvullingen uit de regio, maar ook uit andere delen van de provincie en uit Limburg, zijn van harte welkom. Sinds kort is het hele bestand opgenomen in een geautomatiseerd systeem. Daardoor kunnen de bidprentjes per computer

11) Een ouder voorbeeld is Onsenoord: J. Kasteel, „Bidprentjes”, *Met Gansen Trou*, XIV (1964) 225-232.

12) J. Wouters, „Devotie in 150.000 prentjes. Udenaar Hans Sluijters heeft unieke verzameling”, *Brabants Dagblad*, 17 december 1983, 25.

worden opgezocht. Een bijkomend groot voordeel is, dat daardoor ook de aangetrouwden kunnen worden teruggevonden. *Streekarchivariaat Peelland, Martinetstraat 2, Postbus 3, 5750 AA Deurne. Contactpersoon: J.A.T. Bakens.*

4. Centraal Bureau voor Genealogie te 's-Gravenhage 293 bidprentjes
De basis van de verzameling is de tussen 1956 en 1960 verworven collectie van 300.000 bidprentjes van de Amsterdamse handelaar in antiquarische boeken en prenten L.J. Bisterbosch. Door aanvullingen is zij uitgegroeid tot 600.000 stuks. *Centraal Bureau voor Genealogie, Prins Willem Alexanderhof 22, 2595 BE 's-Gravenhage. Tel.: 070-3814651.*

5. Achelse Kluis 367 bidprentjes en 33 rouwbrieven
De verzameling omvat thans meer dan 1.000.000 bidprentjes en ongeveer 100.000 rouwbrieven. Het oudste doodsprentje is van 1708. Pater Domien de Jong is rond 1950 begonnen met de collectie. Op maandag en woensdag tussen 10 en 12 en tussen 2 en 5 uur kunt u een telefonische afspraak maken voor een bezoek aan de verzameling in de Kluis. U kunt ook schrijven: *Achelse Kluis, Abdyweg 50, Borkel en Schaft.*

6. Jos van Dijk te Boekel 132 bidprentjes en 96 overigen
De heer Van Dijk verzamelt geboortekaartjes, huwelijkskaarten, jubileumkaarten, overlijdensadvertenties, rouwbrieven en bidprentjes. Hij heeft zijn collectie ondergebracht in een *Archief voor familie-onderzoek*. Daar vinden ook zijn ansichtkaarten en knipsels e.d. van de gemeenten Boekel en omstreken onderdak. Als lid van de heemkundekring in Boekel begon hij ongeveer tien jaar geleden zijn stamboom te onderzoeken. Sindsdien spaart hij, voornamelijk om anderen met hun stamboomonderzoek te kunnen helpen. De verzameling bestaat uit meer dan 150.000 bidprentjes, 140.000 overlijdensadvertenties en meer dan 10.000 rouwbrieven. Alles is alfabetisch gerangschikt en door het bezoeken van ruilbeurzen vult Van Dijk de verzameling nog steeds aan. *Jos van Dijk, Vinkenlaan 3, 5427 VA Boekel. Tel.: 04922-2948.*

7. Rien Zijlmans te Waalwijk 79 bidprentjes
In vergelijking met andere verzamelaars noemt hij zich maar een amateur, maar toch heeft hij zo'n kleine 60.000 bidprentjes. Deze heeft hij in de computer geregistreerd. Het voordeel daarvan, is dat hij ook de aangetrouwden kan oproepen. Het is zijn ervaring dat steeds meer beginnende genealogen een beroep doen op zijn verzameling. *Rien Zijlmans, Thorbeckelaan 28, 5142 CG Waalwijk. Tel.: 04160-33275.*

8. Breda's Museum 83 bidprentjes
Het museum beschikt over een collectie van ongeveer 100.000 bidprentjes.

Na afspraak kan deze worden geraadpleegd. *Breda's Museum, Grote Markt 19, Breda. Tel.: 076-223110.*

9. J. de Cloet te Eindhoven 32 bidprentjes

Pater De Cloet heeft een collectie van ongeveer 40.000 prentjes. Hij werkte voorheen in Friesland en te Culemborg, wat de samenstelling van zijn verzameling heeft beïnvloed. Deze is gespecialiseerd in Friesland en bijzondere namen. Bovendien heeft De Cloet een collectie devotieprentjes op velerlei religieus terrein. *J. de Cloet o.s.a., Augustijnendreef 15, 5611 CS Eindhoven. Tel.: 040-449515.*

10. Bisschoppelijk archief 's-Hertogenbosch 264 bidprentjes

De bidprentjes uit de eigen collectie en die van wijlen pater Gooren zouden tot zo'n miljoen belopen, maar er zijn erg veel dubbelen meegeteld. *Bisschoppelijk archief, Lange Putstraat 40, 5211 KN 's-Hertogenbosch. Telefonisch afspreken: 073-125488.*

11. L.W. Trompenaars te Amsterdam 460 bidprentjes

Dit is de grootste collectie. De basis werd in 1983 gelegd door de overname van de verzameling (300.000 stuks) van L. de Vries te Maastricht. In zijn beroepspraktijk (huisarts), door contacten met kloosters en door het bezoeken van ruilbeurzen is de collectie aangegroeid tot 900.000. De nadruk ligt op Zuid-Nederland. *L.W. Trompenaars, Bredeweg 30, 1098 BR Amsterdam. Tel.: 020-6651140.*

12. J.G. de Haan te Drunen 25 bidprentjes

Hij heeft ongeveer 50.000 bidprentjes uit Noord-Brabant, vooral uit de Langstraat. Zijn verzameling is tot stand gekomen door schenkingen en ruilen en groeit nog steeds. *J.G. den Haan, Schubertstraat 24, 5151 LE Drunen.*

13. Streekarchief Kempenland te Eindhoven 73 bidprentjes

De collectie bidprentjes te Eindhoven berustte aanvankelijk in het Museum Kempenland en is afkomstig van de Stichting Brabants Heem. Deze zou uit 80.000 exemplaren hebben bestaan, maar bij de overdracht uit het museum lijkt het aantal te zijn geslonken. De oorsprong van de verzameling ligt in de Belgische Kempen. Zij is via Bergen op Zoom (uitbreiding) terecht gekomen te Eindhoven-Bergeijk, waar zij van 5000 tot 80.000 stuks is uitgegroeid. Rond 1970 zijn ongeveer 5000 bidprentjes geschonken aan pater Dagobert Gooren, wiens grote collectie thans is ondergebracht op het bisschoppelijke archief in Den Bosch. De bidprentjesverzameling kan niet vrij worden geraadpleegd in de studiezaal; wel kan de belangstellende er informatie of kopieën van krijgen. Sinds 1988 bouwt het streekarchief aan een collectie 'familieberichten': advertenties, bidprentjes (thans 13.010 stuks), trouw- en rouwbrieven, herden-

kingsprentjes en -kaartjes. Kopieën daarvan kunnen worden geraadpleegd in de studiezaal. *Streekarchief Eindhoven, Stadhuisplein 1, Postbus 90150, 5600 RB Eindhoven. Tel.: 040-387908.*

14. Heemkundekring 'De Kommanderij' te Gemert 63 bidprentjes

Hoeveel bidprentjes de collectie telt, weet men niet zeker; men denkt meer dan 100.000. Vooral Gemertse exemplaren worden verzameld, maar ook uit plaatsen in omgeving. De dubbeln worden ingeruild tegen prentjes uit Gemert. *Contactpersoon: Dien Scheepers-van Kessel, Virmuntstraat 14, 5421 BW Gemert.*

15. Cor Verberk te Oploo 110 bidprentjes

Hij beschikt over 60.000 bidprentjes, vooral uit de naaste omgeving: de landen van Cuyk en van Ravenstein en de kop van Limburg. Alle dubbele exemplaren gaan naar andere verzamelingen. Hij heeft principiële bezwaren tegen ruilbeurzen, want daar worden de prentjes tegen soms veel geld verkocht. „De een zijn dood mag niet de ander zijn brood zijn.” *Cor Verberk, Van Steenhuijsstraat 39, 5841 AG Oploo.*

6. Conclusies

Het bidprentje kan een rijke bron zijn voor de genealoog, maar moet voorzichtig worden gebruikt. Voorop staat, dat de overlijdensdata altijd juist zijn, behoudens een enkele drukfout. Als overlijdensplaats wordt soms de woonplaats gegeven in plaats van de stad waar de laatste adem werd uitgeblazen in een ziekenhuis. Zoals mijn moeder nog steeds haar verjaardag viert op haar doopdag, zo worden ook op bidprentjes deze twee begindata van leven en katholiciteit nogal eens verwisseld.

Lang niet altijd is de spelling correct. De Nederlandse Donkers heet op Belgische bidprentjes al gauw Donckers, maar ook de Bosschenaar P.J.J. Donkers (1894–1945) kreeg een c toegevoegd. De vrouw van Hendrikus Donkers te Teteringen (1890–1943) heet op zijn prentje Claasen en op haar eigen Claassen. Ook de voornaam kan afwijken van wat is geregistreerd bij de burgerlijke stand. Zo kwam Josina Donkers uit Eerde (1881–1927) op haar prentje terecht als Niclazina, wat een idee geeft van haar roepnaam. Willebrordus Donkers te Uden (1842–1885) was volgens zijn doodsprentje gehuwd met Theodora van Son, die volgens haar eigen prentje Van Zon heette en was geboren op 6 juli 1845, in feite haar drie dagen later vallende doopdag. Deze Willebrordus wordt op de bidprentjes van twee van zijn kinderen Wilhelmus genoemd.

Ook voorzichtigheid is geboden met de interpretatie van de teksten. Het is lang niet altijd zeker of deze een concrete toespeling op het leven van de

dode geven. „Zalig de armen van geest, want hunner is het Rijk der hemelen”, heet het bij M.J. Donkers te Boekel (1920–1939). Zij was waarschijnlijk zwakbegaafd. Dat geldt ook voor Henricus Donkers uit Uden (1898–1975), die „een eenvoudige ziel” wordt genoemd. Petronella J. Donkers te Bergharen (1871–1896) verlangde „om met Jezus haren Bruidegom (...) vereenigd te zijn”, maar dat wil niet zeggen dat zij non of novice was; zij was maagd. Bij W.J.P. Donkers uit Princenhage (1932–1959) wordt stof tot mijmeren aange-reikt: „Beminde echtgenote: angstig starend in de helle vuurgloed, was mijn laatste levensdaad een poging om u te ontrukken aan de dood.” „Ik heb nooit eenigen omgang gehad met degenen die de vermaken der wereld beminnen, en ben nooit in gezelschap geweest met lichtzinnigen”, is een opmerking over Anna Cornelia Donkers te Essen (1897–1926). Zij stierf ongehuwd, maar lijkt gezien de tekst ook haar maagdelijkheid te hebben bewaard. Willem Donkers te Den Dungen „zat vol humor en grappen. Wist men dit niet, dan beoordeelde men hem verkeerd.” Hoezo? Waren zijn grollen te plat? En wat te denken van P.F. Donkers uit Strijp (1901–1960), die „na vele omzwervingen” eindelijk rust vond. Was hij een zwerver? Zijn bidprentje zegt: „Wij geloven vast dat God goed voor hem zal zijn.” Doelt dat op vergeving van zijn misdrijven? En over Joanna Donkers te Ravels (1866–1948) ten slotte lijkt een vergoelijken-de opmerking te worden gemaakt, die aanleiding kan geven tot speculaties: „Onder een ietwat ruwe uiterlijke doening huisde een dóórgoed hart en een diepgelovige ziel.”

De bidprentjes, vooral de moderne, leveren allerhande biografisch materiaal aan. Zelfmoord als doodsoorzaak wordt niet meer altijd verzwegen. Toch zijn het taalgebruik nog vaak zo verhullend en de verstrekte inlichtingen zo fragmentarisch, dat alleen de naaste omgeving van de gestorvene te tekst kan interpreteren.

Bijlage. De Brabantse families Donkers

In Noord-Brabant verschijnen in de middeleeuwen verschillende families Donkers, waarvan de onderlinge bloedverwantschap allerm minst zeker is, maar door de zeldzaamheid van de naam zeer goed mogelijk. De belangrijkste stammen zijn die in de baronie van Breda en in de kwartieren van Oisterwijk en Peelland van de meierij van Den Bosch.

In de baronie zegelde in 1436 Willem Doncker als schepen van Terheijden (0 bidprentjes), was in 1585 Reynier de Doncker vorster van Oosterhout (51) en wordt minstens sinds 1575 een familie Donckers gezien te Zundert (20). In de zeventiende eeuw en later wonen naamdragers te Princenhage

(10), Ginneken (0), Teteringen (30) en Breda (24). Ook in het markizaat van Bergen op Zoom woonden minstens sedert de tweede helft van de zestiende eeuw Donckersen.

Van veel oudere datum zijn de archivalia die ons inlichten over de meierijs familie(s) Donckers. Te Hilvarenbeek streek tegen 1450 een familie neer, die achttiende-eeuwse takken te Weelde en Oirschot-Best opleverde. De herkomst is niet bekend, maar kan zowel worden gezocht in Peelland als in de Antwerpse Kempen, vanwaar de valkeniersfamilie Doncker stamde, waarvan leden het later brachten tot graven Doncker T'Serroeloffs.

Verreweg de grootste familie Donkers stamt uit Veghel (59 bidprentjes), waar de oudste bekende stamvader omstreeks 1270 moet zijn geboren. Nazaten wonen tot de dag van vandaag te Veghel, maar grote takken zijn uitgegroeid te Boekel (117), Erp (18), Uden (55) en Veldhoven (61) en in de meeste plaatsen van oostelijk Noord-Brabant wonen thans familieleden.

Nog niet alle dragers van de naam Donkers kunnen worden herleid tot een van de drie Noordbrabantse families (Veghel, Hilvarenbeek, baronie van Breda). Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of er meer stammen zijn. Te Woensel (48 bidprentjes) bijvoorbeeld vestigde zich een tak uit de Veghelse familie, maar arriveerde rond 1800 ook een Donkers wiens grootvader uit Tongelre kwam en die een groot nageslacht heeft. Ook van de door Swane in dit tijdschrift beschreven molenaarsfamilie Donkers¹³ is de herkomst nog niet bekend; er stamt een Udense tak van af, die daar nu al twee eeuwen lang naast de uit Veghel afkomstige tak leeft.

In de late middeleeuwen worden ten slotte nog enkele families Donckers aangetroffen in Maasland en Kempenland, van wie noch bekend is of er nakomelingen van leven, noch of zij in oudere generaties kunnen worden aangesloten aan de Peellandse familie. Eventuele koppelingen aan andere families Donckers zouden moeten plaatsvinden voor 1340, de tijd dat de middeleeuwen voor de genealoog erg donker worden.

In de huidige Oostbrabantse en Westbrabantse familie(s) Donkers overheerst sterk de boerenafkomst. In Oost-Brabant vallen daarbij de pioniers van de Peelontginningen op. Aan hen verwant zijn fabrieksarbeiders, kleine neringdoenden, ambtenaren en middenstanders, maar ook emigranten in Canada.

Uit Ravenstein (21 bidprentjes) stamt een tak van schoenfabrikanten (Baardwijk, Waalwijk) en bankiers (Amsterdam), uit Veghel een tak van ar-

13) J.A.W. Swane, „Mulders in Brabant IV. Donckers of Thielmans”, *De Brabantse Leeuw*, X (1961).

chitecten en ingenieurs (Den Bosch, Helmond). Daardoor zijn alle sociale lagen in de familie Donkers vertegenwoordigd. Dat is ook te zien aan hun bidprentjes.

Uit de comme

Index op de memories van successie van Tilburg, 1818-1857, rijksarchief 's-Hertogenbosch.

De memories van het kanton Tilburg over de periode 1818-1857 zijn geïndiceerd op achternaam. U kunt ze op film raadplegen op studiezaal 1 van het rijksarchief te 's-Hertogenbosch. Tot het kanton Tilburg behoren de plaatsen Berkel, Dongen, Enschoot, Goirle, Heukelom, Oisterwijk, Tilburg en Udenhout. De index is geplaatst in de aanvraagruimte, achter in studiezaal 1.

Het filmproject van Oisterwijk: Noordbrabantse fondsen uit het rijksarchief te Brussel (Vervolg van p. 187.)

Rekenkamer – rolrekeningen

2654-2661 Rolrekeningen van de kwartierschout van Kempenland, 1392-1403 (met enkele lancunes)

2693-2700 Rolrekeningen van de kwartierschout van Maasland, 1392-1404 (met enkele lancunes)

2749 Rolrekening van de rentmeester in het kwartier van Oisterwijk, 1399

2750-2756 Rolrekeningen van de kwartierschout van Oisterwijk, 1399-1403

2757-2761 Rolrekeningen van de kwartierschout van Peelland, 1400-1403

2779-2821, 3015-1, 3015-2 Rolrekeningen van de hoogschout van stad en meierij van Den Bosch, de laagschout van Den Bosch en de kwartierschout van Kempenland, Peelland, Oisterwijk en Maasland, 1368-1369, 1383-1404 (met enkele lancunes)¹

Leenhof van Brabant

Van de inventarisnummers 2 (met index), 4, 9, 11, 15, 27, 30, 99 en anderen berusten fotocopieën in het schaduwichief van het rijksarchief te 's-Hertogenbosch (fonds 114.01). Nummer 1, het leenregister van 1312-1350, is gepubliceerd door L. Galesloot, *Le livre des feudataires de Jean III, duc de Brabant* (Bruxelles, 1865).

3 Index op het leenregister van 1350-1370 (achttiende eeuws)

5 Register van omstreden lenen, laatste kwart veertiende eeuw

13 Leenboek van Brabant, 1440, bijgehouden tot eind vijftiende eeuw

20 Leenregister van het kwartier van Den Bosch, 1500-1647

32 Aangiften van leengoederen, zestiende eeuw

35 Leenregister van het kwartier van Den Bosch, begin zeventiende eeuw

43, 44 Leenregisters van het kwartier van Den Bosch, zeventiende eeuw

103 Aangiften van leengoederen, 1554-1672

¹) Een aantal inventarisnummers bevat alleen de rekeningen van de hoogschout of de laagschout of van hen beiden. Nummers 2804, 2807, 2812 en 2819 zijn rekeningen van de kwartierschout van Oisterwijk.

Vragenrubriek

VRAGEN

VERSTIJNEN - VAN DER BORCHT

Baltus Anthonis Verstijnen (Stijnen) trouwde te Oisterwijk op 1 juni 1631 met Lucia van der Borch. Gezocht wordt Lucia's afkomst. Mogelijk heette haar vader Gerardus of Servatius.

ANTWOORDEN

PIJNAPPELS (*De Brabantse Leeuw* 1994/3)

Willem, Lenaert, Jenneken (gehuwd met Servaes Jan Schoenmakers) en Marijken, kinderen van wijlen Jacop Roelof Tielemans bij Aeltgen Maes Peeters, en de kinderen van wijlen hun broer Thomas Jacop Roelofs (met name Peeter en Aeltgen, gehuwd met Mathijs Claes Weijgergancx) en Bartholomeus, zoon van Jan Bartholomeussen Pijnappels en Geertruyt Jacop Roelofs, delen in 1647 de erfenis van hun (groot)ouders Jacop en Aeltgen. (Streekarchief Vught, Schijndel R 74, f 150, 16 november 1647).

F. van Gemert, De Koppele 521, 5632 LR Eindhoven

HEESAKKER (*De Brabantse Leeuw* 1994/3)

Het toponiem Heesakker komt voor in Haaren, Sint-Michielsgestel, Erp, Budel en Neerpelt (B). In Asten is een Heesakkerweg, in Eindhoven (voor de grenscorrectie in Son) een Heesterakker en een Heesakkerstraat (voorheen gemeente Strijp). In het gehucht De Hees onder Eersel liggen de Heessche Akkers.

Louis Bressers, Waterhoenhof 2, 5672 VH Nuenen

Nycholaus de Hesackre, Metta soror, Zeguigis de Hesackre (Nycolaus van Hesackre en zijn zus Metta, Zeguigis van Hesackre) en vele anderen zijn in 1307 gerechtigd in de gemene weiden van Budel. Hetzelfde geldt voor *Albertus de Hesackre*, die echter geen recht heeft op het opgaande hout.¹

Hertog Jan gaf in 1311 aan de goede lieden van Sint-Oedenrode gemene gronden uit, die onder andere lopen van de windmolen naar de rechte straat op Schijndel en langs de bodem van Elde en tot *Hesacker* (in latere afschriften van dit document 'Heesakker' en 'Heesackere') en van *Hesacker* tot Sint-Oedenrode.²

Te Oirschot lag in 1471 e.v. de tiende van *de Heeselacker*.³ Voorts was er een *Heesecker* te Woensel⁴, te Haaren een toponiem *aen den Heesecker*⁵ en te Breugel in het Stokland twee percelen geheten *de Heesakkers*.⁶

1) H.P.H. Camps, *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312. I. De meierij van 's-Hertogenbosch (met de heerlijkheid Gemert)* (2 stukken; 's-Gravenhage, 1979) II, 888-889.

2) Camps, *Oorkondenboek*, II, 1039.

3) J.Th. de Raadt, „Eenige oorspronkelijke aantekeningen over het geslacht Van Vlierden”, *Algemeen Nederlandsch Familieblad*, III (1886).

4) Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage, Nassause Domeinraad 2435, 23 november 1700; 14 november 1724.

5) *De Brabantse Leeuw*, XI (1962) 13.

6) Rijksarchief 's-Hertogenbosch, Son en Breugel R 26, f 95, 23 mei 1744.

Leo Adriaenssen

18-11-26.
STREEKARCHIEF
HET KWARTIER
VAN OISTERWIJK

de brabantse leeuw

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE SECTIE
VOOR
GESLACHT-, NAAM- EN WAPENKUNDE VAN HET
NOORDBRABANTS GENOOTSCHAP

REGISTER JAARGANG 43

1994

HET NOORDBRABANTS GENOOTSCHAP
's-HERTOGENBOSCH

Inhoudsopgave

L.F.W. ADRIAENSSEN, De erfgenamen van heer Ghijsel Back	
§ 19. Van Someren	14
§ 20. Van Deurne	293
§ 21. Van Bree, Van Hedel en De Heusch	139
L.F.W. ADRIAENSSEN, De oude Horevorts was een hele Jan. Naschrift over de 112-jarige	152
L.F.W. ADRIAENSSEN, Een Waalwijkse Mongool	126
L.F.W. ADRIAENSSEN, Enkele reis naar de hemel. De genealogische betekenis van het bidprentje	230
A.M. BOSTERS, Van Indevelde, Van Innevelt. De oudste generaties (± 1325–1525)	82
A.M. BOSTERS, Schoutens uit Halsteren en omgeving (1565–1825) ... 161, 193	
G. BERKELMANS, Nogmaals Van Rund	103
M.J.H. VAN DOOREMOLEN, Tegenbosch (Strijp)	25
J. VAN GILS, Nijver en notabel Goirle	
Van de Lisdonk	1
De Visscher	119
Snels	153
Van den Heuvel	208
J. VAN GILS, Hupse mannen en zemelknopers. Burgemeesters in het arrondissement Eindhoven rond 1814	41
J.N. LEGET EN P.L. LEGET-KUIJLEN, Begrafenisdrama te Lith in 1799	159
P.L. LEGET-KUIJLEN EN J.N. LEGET, Vernieuwde en verder geampli- eerde geslachtsboom Cuijlen uit Bladel	53, 70
J.TH.M. MELSSSEN, Een onbekend wapen van Lage Mierde?	118
A.W.J. VAN MERENDONK, Was de 112-jarige de 90 al gepasseerd?	149
G.J.A. SCHAMPERS, Schampers	172, 213
H.J.J.N. SMULDERS, Het raadsel van Maria Constance	65
J.A.M. SMULDERS, Een geslacht Smulders (Smeulders) ...	46, 77, 129, 225

SPROKKELINGEN

Een ongewenst kind?	24
Dood van een vitrioldrinker	40
Het oudste slot van Tilburg	76
Zottin verkracht	102
Schele trouwt melaatse	224

UIT DE BOEKENKIST	62, 126, 188
-------------------------	--------------

UIT DE COMME	63, 127, 183, 255
--------------------	-------------------

MEDEDELINGEN

Aan de lezers	65
Bidprentjes Achelse Kluis	128

VRAGEN

Bertens	188
Van Bommel	189
Van Druten	64
Van Hapert	63
Heesakker	188
Hesselmans	64
Jan Jansen uit Oosterhout	128
Van Loosbroek-van Grinsven	64
Van Moll	188
Pijnappels	188
Van Rooij	189
Van Uden	128
Van de Ven	189
Verstijnen-van der Borch	256
De Visser-de Croon	64
Van de Vorst-Peters	64
Van Werden-van Dael	63

ANTWOORDEN

Van Druten	128
Heesakker	256
Hesselmans	189
Pijnappels	256
Van Hulst	64

Naamregister

Aalst, van: 133. Aenschot, van: 190. Aerle, van: 24. Aert, van: 166. Aarts, Aerts(sen): 10, 11, 28, 33, 34, 55, 71–73, 88, 112, 218. Abeelen, van: 78. Abrahams: 73. Adams: 47. Ader: 122, 123, 130. Adriaans(e), Adriaens(s)(en): 35, 132, 151, 162, 198, 200, 206. Adriani: 152. Aguirre, d': 56. Ackeren, van: 197. Axelle, van: 83. Albrechts: 195. Alewijns: 2. Alphen, van: 208. Altena, van: 79. Amelrooij, van: 217. Amelsvoord, van: 212. Andriessen: 196. A(e)ngevaer(en): 36. Ans(s)ems, Ancems): 4, 110–113, 156. Anthonis, Atthonius: 28, 38, 182, 183. Appels: 132, 158. Arnts: 142. Asten, van: 61, 229

Back, Baks: 24, 98, 102, 111–113, 115, 139, 141, 193, 196. Bakens: 250. Bakers: 42. Backer, de: 202. Balgooijen, van: 160. Bartholomeus: 214, 224. Basiant: 61. Bastiaenen: 132. Bau: 87, 88. Beek, van: 7. Beels: 39. Beer, de: 114, 121, 138, 228. Beckhoven, van: 12. Beckers, 's: 85, 115. Beers, van: 121, 225. Beert(h)en, van der: 139, 141. Beerthens: 112. Beijaert: 84. Beijers: 207. Beijnen: 41. Beijnsens: 39. Beke, van der: 17. Beks: 131. Belchicius: 20. Belkom, van: 225. Belmakers: 149. Beren: 229. Berg(e), Bergh(e), Berch(e), van den: 3, 18, 59, 160, 180, 191, 215. Ber(c)kel, van: 133, 229. Berckhuysen, van: 18. Beeris, Berys (van Oerle): 111, 113, 154, 155. Bertens: 135, 137, 188. Besouw, van: 5, 8–13, 122, 124, 158, 209, 210, 212, 213. Beurden, van: 49, 52, 78, 228. Beurghoudts: 33. Bever, de: 219. Bevers: 140. Bichelaar, van den: 122. Bierens: 28, 35, 36, 38. Biese, de: 31. Bijlaers: 207. Bye, de: 189. Bijl, van der: 219. Bijnen: 31. Bijntkens: 176. Bilderdijk: 140. Bisterbosch: 249. Bitterhoeck: 196. Blaert, van den: 63. Bladel, van: 5. Blockeel: 162, 195. Blomjous: 78. Blomme: 119. Blondeaux: 78. Bode: 86. Boeckx: 70. Boelens: 41, 228. Boers: 166. Boes: 15. Bogaard, Bogaer(t)s: 29, 31, 38, 124, 199, 201. Bogaart, van den: 130. Bogers: 199. Bokke: 159, 160. Bocckho(e)ren: 32. Boxtel, van: 3, 35, 154, 207. Bolcx: 144. Bollaert: 87. Boomaars: 124, 158. Bommel, van: 44, 165, 189. Boonenbergh: 52. Boons: 215. Bont, de: 11, 133, 225. Borch, van der: 256. Borckx: 2. Borghouts, Borchouts: 35, 38, 39, 173, 174. Bosch, van den: 144. Boset: 4. Bosmans: 229. Bossche, van den: 57. Botermans: 125. Bots: 45. Boudens: 82. Boudewijns: 191. Bouw: 87. Brabers: 81. Brande, van den: 73. Brant, de: 196. Brede, van: 139–141. Bree, van: 139–143. Breynen: 63. Brenders: 2, 7. Broeck, van den: 29, 36, 37, 39, 59, 86, 147. Broeckx: 14. Broeren: 132. Brok, Brock(en): 3, 81, 112, 134. Brothes: 142. Brouwer, d(i)e: 125, 137, 141. Brouwers: 121, 157, 196. Bruers: 122, 192. Bruers: 7. Bruijn(e), de: 83, 198. Bruynebaerts: 134. Brunnen: 61. Brussel, van: 75. Buijsen: 201. Bue(c)kentop: 56, 75. Buenere, de: 85. Busio: 1

Clement: 169. Constance: 65–67, 70

Dael, van: 63, 64. Daams: 174. Daendels: 25, 35. Dal, van: 229. Dale, van den: 86. Daemans: 83. Damen: 8, 48, 157. Dames: 146. Daneels: 106. Danen: 25. Daniels: 25–27, 29, 49. Danckers: 73. Das: 61. Deckers, Dekkers: 38, 69, 158, 199. Delwarel: 204. Denijs(sen): 133, 166. Denisse(n): 129, 130, 163, 166, 195. Deurne, van: 93–102. Dielis: 40, 55. Diepenbroeck: 192. Diessen, van: 130, 153,

154. Dignis(sen): 162. Dijk(c)k, van (den): 110, 136, 147, 227, 250. Dijkhoff: 160. Dir(c)k(s), Diert(i)c(x): 26, 30, 36, 37, 52, 61, 63, 179, 181, 221. Dirven: 95. Dispa: 122. Dooleggen, van de: 180. Dommelen, van: 232. Donders: 244. Dongenaer: 206. Dongen, van: 134. Donck, van der: 94. Donkers: 101, 116, 130, 233–249, 252–255. Don(c)ker (de): 241, 253. Don(c)kers: 230. Doncker T'Serroeloffs: 254. Donné: 194. Doormael, van: 196. Doerne, van: 93, 141. Dremmen, van: 41. Dreverman: 42. Driessen: 32, 158, 220. Dries, van den: 138, 197. Druten, van: 64, 128. Dueren, van: 93. Duijvekam: 136. Dungen, van den: 116. Dun, van: 11, 136, 192, 212

Eelkens: 19, 22, 23. Eersel, van: 107, 199. Eersel, van: 199. Eertwegh, van den: 42. Eestermans: 199. Eijk, van: 6, 226. Eyndt, van den: 146. Eijsermans: 3, 6, 11. Eijs, van: 151. Elias: 171, 180. Elissen: 7. Elst, van der: 87. Emans: 52. Emberts: 151. Emmen: 49, 51. Endenpoel, van den: 145. Enden, van der: 169. Engelen (van): 80, 205. Ennetten, van: 63. Enschoot, van: 8, 210. Eras: 138. Erven, van: 5, 78, 120, 121, 158. Esch, van: 137. Eulings: 229. Everaerts: 15. Ever(t)s: 178, 218, 226

Fabri(j): 61, 71, 190. Faessen: 29, 30, 219. Faure: 164. Felbiers: 58. Fens: 168. Flaes, van der: 120. France: 98. Vrancken: 46. Vranx: 148. Frans(s)en: 26, 44, 216. Vreijssen, Freissen: 3, 183. Frencken: 123

Gaans, van: 204. Gheens: 88. Ghele, van: 85. Geloven, van: 11, 134. Gemert, van: 63, 64, 137. Gennip, van: 8. Ge(e)ra(e)rts: 29, 64, 180, 181, 194, 215, 221, 222. Gerardi: 76. Geerinx: 194. Ger(r)its(en): 34, 40, 163, 180, 215, 216, 223. Gertrudi: 152. Gerwen, van: 31, 180. Gestel, van: 2, 111. Gestel, van: 67–70. Geubel: 169. Geverts: 32. Giel(l)en: 106, 107, 109–111, 115. Gielis: 128. Giels, van: 205. Gierl, van: 111. Gijben: 112. Gijsberts: 181. Gillis: 216. G(h)ijls(e), van: 11, 78, 94, 95, 98, 107, 157, 205, 206, 249. Glorius: 138. Goyarts: 180, 217, 222. Gommaers: 85. Goorts(en), Goords, Goerts: 174, 179, 181, 182, 193, 216–219, 224, 251. Gooswini: 152. Gorems: 48. Gorkom, van: 4. Gorp, van: 2, 4, 7, 8, 123, 154, 158, 196, 210. Gorter, de: 85. Gorts, Gordsen: 180, 223. Gouw, van der: 138. Gova(e)rts: 8, 21, 202, 210. Graven: 131. Grelen: 191. Greunsven, van: 228. Grinsven, van: 64. Groelst: 85. Groot, de: 8, 124. Gruyter, de: 145. Gruythuijsen, Gruythuisen: 174, 219. Guilielmi: 152. Gunterslaer, van: 143. Gurp, van: 134

Haan, de: 198, 251. Hagelaars: 240. Hackens: 51. Halle, van: 86. Handrix: 105. Hanecop: 94. Hanskens: 24. Hapert, van: 63. Hartmans: 227. Havermans: 98. Hedel, van: 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148. Heenvliet, van: 89. Hees, van: 129, 130. Heesakker(s): 188, 256. Heyblom: 77. Heijde(n), van de(r): 9, 31, 38, 42, 43, 61, 126, 162, 195, 205. Heijkants: 134. Heynsdael, van: 147. Heijst (Heyst), van: 4, 51, 106, 108–110, 138. Heck, van: 160. Heelen, van: 147. Helfteren, van: 3. Helmont, van: 71, 72, 220. Helse(l)mans: 72, 189–192. Hendricx: 26. Hen(d)ricx, Hendriks: 3, 30, 34, 48, 73, 77, 97, 130, 225. Herel, van: 171. Heeren: 131, 137. Herinx: 218. Hermans: 15, 106–109. Herpen, van: 116. Hertog: 197. Hertogen, 's: 87. Hertroijs: 43. Herzele (Hersele), van: 148. Hesackre, van: 256. Hesmans: 226. Hesselmans: 64, 189–192. Hest, van: 4, 50, 52, 135. Heurn, van: 99. Heusch (Huesch), de: 146, 147. Heusch de la Zangrye, de: 147. Heuvel, van den: 50, 125, 140, 208–213,

225. Hijcoep: 196. Hicxpors: 47. Hirtum, van: 13. Hirzel de Rontem: 44. Hobbelen: 227. Hoeck, Hoick: 111. Hoede, van den: 83. Hoefmans: 120, 122. Hoeck, van den: 16. Hoeke: 149. Hoesch, die: 146. Hoevel, van den: 102, 140. Hoevel, van den: 140. Hoeven, van der: 84. Hoevenaars: 4. Hoeveneers: 135. Hof, van: 196. Hogendorp, van: 119, 120, 122. Hoogenhuijsen: 60. Hoilten, van: 98. Holleman: 43. Hollen: 78. Hoof, van: 200. Hoppe: 174. Hordijk: 44. Horevoirt, Horvorts: 149, 151, 152. Horssen, van: 102. Houben: 81. Houbraken, Haubracken: 116, 173, 174, 181, 182, 218, 219. Houtappel: 112. Houte(n), van: 23, 194. Hout, van den: 78. Hovelmans: 54. Hove, van: 200. Hubregts: 203. Huijberts, Huijbrechts: 36, 106, 163, 165, 194. Huygen, Huijge(n): 133, 167, 203. Huijcklom, van: 133. Hui(j)sman(s): 7, 157, 195, 196, 203, 204, 210. Hulsell, van: 102. Hulst, van: 64, 131. Hulten, van: 52. Hustaert: 87. Hutte(n): 3, 132, 135

Iersel, van: 5, 6, 106, 129, 138. IJzermans: 203, 204. IJzermans: 204. Illem d': 56. Indeveld, van: 82–92. Innevelt, van: 82, 195, 201. Iwens: 29, 35

Jacobs, Jacops: 35, 75, 112, 133, 173, 199, 218. Jacot: 44. Jans(s), Jans(s)en: 11, 15, 25, 26, 31, 33–35, 37–39, 61, 73, 102, 106, 107, 110, 113, 125, 128, 131, 133, 134, 151, 162–164, 167, 173, 180, 189, 196, 201, 223. Jaspers: 228. Jellis: 128. Joachims: 29. Jochems: 33. Jong (Jonge, Jonghe), de: 2, 3, 11, 47–49, 81, 121, 138, 164, 171, 222, 229, 250. Jonckers: 174. Joosten: 28, 35, 128, 153, 214, 224. Jorisse: 145. Yueten: 88, 89

Caerts: 165. Calson: 13. Caluwaert(s): 83, 84, 86, 89. Camp, van de: 172. Campenhout, van: 86. Kampers, Campers, Camparts, Campaerts: 172. Cantelbergh: 63. Carpinck: 167. Casens: 57. Cats, van: 91. Keijser (Keijzer), de: 55, 56, 75. Kelders: 17–19. Celen, Cheelen: 60, 128, 142. Kelen, van der: 40. Kemenade, van: 43. Cempen, van: 74. Kerdiers: 205. Ker(c)khof(f), van de(n): 40, 110. Kerstens: 125, 155. Kessel, van: 236. Keste(r)mans: 168. Ketelaer(s), Ketelaars: 52, 77, 120. Kets, van: 91. Keuninck: 163. Kijnts, Kynts: 181, 217, 218, 222. Ki(e)vits: 50, 38, 64, 145, 148. Claes, Claes(s)en, Klaazen, Klaessen, Claassens: 28, 42, 56, 57, 78, 129, 133, 174, 202, 207, 224, 229. Kleybergh, Cleyberg: 134. Klijs, Cleijssen: 158, 229. Clerck (Klerck, Clercq), de: 195, 196. Clocq: 50. Cloet, de: 251. Cnapen: 141. Coeberch: 64. Coeck: 194. Coeckenberge, van: 24. Coelen, van: 146. Coeman: 89. Coenraets: 194. Coert, de: 33. Coijen,ter: 54. Kok, de: 4. Cox: 182. Kolen, Colen: 14, 15, 49, 51, 93, 98, 100, 102, 195. Koninck, de: 194. Cools: 52, 173. Coppens: 88, 231. Cops: 57. Koremans, Coremans: 5, 13, 80. Cornelis, Cornelisse(n): 15, 38, 114, 115, 164, 221. Corput, van den: 98. Korst: 202. Corstiaens: 30. Cort, de: 54. Korthout: 81. Kortie(n): 168. Coster, de: 87. Cauwlandts: 150. Couweleers, Cauwelaers, Kaulaar, Coulers: 150, 153. Kouwenbergh, Kouwenberg(h): 3, 40, 132. Kraffert: 220. Cremers: 203, 208. Kriekboom: 166. Krijnen, Crijnen: 9, 165, 166. Crilla(e)rts: 47, 119. Crols: 142. Crom, de: 192. Croonen: 194. Croonenburg, van: 6, 12, 124, 125, 159. Croock: 102. Croon, de: 64. Kroost: 148. Cruesink: 84. Crujdecoeck: 206. Cruijnighe, van: 83. Kruijssen, Cruijs(s)en: 121, 136. Cuijl: 53. Cuijlen: 53–62, 70–76. Cuijlits: 54, 74. Kui(j)per, de: 44. Cullaerts: 73. Kuris, van de: 229

Laet, de: 79. Lambrechts: 128. Lammers: 131. Laanen, Laenen: 201, 208. Langen, den: 47. Lantfort, van: 56. Lathouwer, de: 148. Laukens: 190. Laure, de: 95. Laureyss(en), Laurysen, Laurei(j)s(sen): 6, 52, 66, 67, 69, 73, 110–114. Laureinssen: 115. Leemans: 13, 226. Leemputte, van den: 99, 100. Leeuw (de): 114, 126. Leeuwenberg: 209. Leeuwen, van: 98. Leijdekkers: 203. Leijdsdonk, van de: 4. Leijten: 209. Lelijveld: 224. Leenaars: 5. Lenaart: 171. Leppens: 61. Leppers: 228. Leur, van de: 179. Leuwen, van: 4. Liefdael, van: 183. Lier (Lyere), van: 49, 88. Lievendael, van (den): 173, 175–177, 178–183, 215, 217, 218, 222, 223. Lindeloof: 212. Linden, van: 160. Linkels: 154. Lyndt, van: 88. Lisdonk, van de: 114, 156, 211, 212. Lissem, van: 228. Lith, Lyth, van: 140. Lits, van: 140. Lobri: 29. Lodewijcks: 220. Lodiers: 201. Loenhout, van: 203. Loijens: 72. Londerss, van: 85. Looijmans: 13, 95, 96. Loomans: 159. Loon, van: 2, 106, 116, 215. Loos: 193. Loos, de: 79. Loosbroeck, van: 64. Loo, van den (van der): 48, 132. Louw (Lauw), de: 116, 135, 226. Louwers: 238. Lucas(s): 28, 108. Luycasse: 178. Luijs, Luijckx: 202, 203. Luijelaer, van: 178. Lunden: 58

Maas, Maes: 10, 36, 37, 199. Maerselaer: 99. Maat, van der: 14. Mallants: 99, 100. Man, de: 163, 165. Manders: 234. Marcelis(sen): 8. Maeren (Maaren), van: 121, 159, 160. Marcus: 82. Marmol, del: 58. Martelmans: 199, 201. Martens: 28, 34, 39, 48, 85, 97, 130, 165, 192. Martman: 164. Mascardus: 20. Mase, van der: 108. Mastboom: 166, 167. Matteus, Mat(t)heussen: 27, 151. Mathie: 152. Mat(t)hijse(n), Matthyssen: 50, 151–153, 178, 223. Matten: 87. Mazelende: 83. Medegaals: 137. Meermans: 135. Meeussen: 107, 194. Meijer, de: 79. Meyerts: 179. Meynaerts: 153. Meynaerts: 77. Meijs: 227. Me(e)lis: 7, 135. Mels: 193. Mels(sen): 163–165. Mercelis: 90. Merlaer (Merlair), van: 23, 98, 101–102. Merode, van: 76. Mersch (van): 220. Mertens: 55, 85, 163, 212. Mes: 209. Metsius: 17. Meulders: 11. Meulen, van der: 209. Meuren(s): 60, 61, 73. Michiels(s)(en): 28, 103, 104, 109, 116, 163, 182, 216, 217, 223. Middegaels: 190. Mieren, van: 33. Mierlo, van: 216. Mijnaars: 7, 8. Mijs: 54, 59. Minoretti: 24. Mispelen, van: 182. Moermans: 162. Moescops: 57, 78. Moll, van: 188. Molder, de: 132. Molemans: 43. Molenaar: 196. Molen, van der: 221. Mollen: 60, 71–73. Momboirs: 51. Mook, van: 159. Moonen: 46, 61, 72, 73, 125, 190. Moosdijk, van de: 31. Mosmans: 101. Muys (de): 141. Mulders: 124, 171. Munster: 229. Musch: 86. Mutsaers: 120. Mutsaer(t)s, Mutzaerts: 7, 19, 20, 22, 112, 189, 229

Naaijkens, Naijkens: 122, 123. Nademaels: 37. Nassau, Frederik Hendrik van: 118. Nebu: 168. Neeb: 226. Netten: 67. Niclaessen: 216. Nicolai: 56. Niesten: 134. Nieuwenhuijs(en), van de(n): 26, 176, 190. Nieuwland, van: 202. Nijssen: 78. Naulants: 151. Nouwen: 142

Oerlemans: 50, 154, 155. Oerle, van: 111, 123. Oever, van den: 167. Ockers: 96. Oliviers: 116. Oolen, van: 167, 205. Oonincx: 199. Oorschot (Oirschot), van: 50, 177, 190, 198. Oostdijk: 193. Oosterhout, van: 128. Ophuijsen: 153. Oranje, Maurits van: 118. Orthen, van: 79. Osch, van: 7, 148, 149, 154. Otten(s): 15, 113, 189, 191. Oudenhoven, van: 215. Outers, van: 96. Outheusden, van: 164. Overbeek, van: 3, 137

Panhuijsen: 158. Pas, van de: 51. Pasternaken: 87. Pauli: 152. Paulus: 59. Pauwels: 55, 165. Paz: 75. Peels: 45. Peer, van: 40. Peynenburg, Peijnenborg(h): 12, 64, 120, 124, 158. Perck, van: 84. Pesch: 168. Pe(e)ters, Peterse(n): 34, 35, 38, 64, 73, 105, 107–109, 131, 133, 140, 151, 194, 256. Phavelstich: 134. Philipsen: 7. Picori: 51. Pieren: 209. Pierik: 231. Piers: 48. Pieters: 91, 92. Piggen: 94. Pijnappel(s): 64, 188, 256. Pijnenburg, Pijnenborghs: 192, 226. Pirotte: 233. Plattijnhouwers: 176. Poel, van de(n): 59, 111, 209. Polder, van de: 195. Pol, van de: 1, 4, 157. Poolen: 182. Poppel, van: 59, 151, 191, 192. Poter, de: 202. Pottere, de: 164. Princen, Prinsen: 1, 71, 121, 174. Pronk: 169. Puijenbroek: 9. Put, van de: 61

Quaerre: 84

Ra(a)ijmakers: 37, 158. Raeck, van: 190. Raet, de: 112. Raudan: 122. Ravels, van: 123, 125. Reepmakers: 176. Reimerswael, van: 91. Reynders, Reijnders: 179, 181, 182. Reynen, Reijnen: 46, 109, 112, 132. Reyns: 78. Reysen: 24. Rembouts: 149. Remmens: 145, 149. Renne, van de: 219. Rens: 6, 125, 211. Reusel, van: 136. Riel, van: 124, 136, 149, 183. Rijmerswale, van: 92. Rijn, van: 78. Rijsbosch: 151. Rijsingen, van: 219. Rijswijck, van: 58. Rijt, van der: 85. Rijthoven, van: 179, 222. Robbe(n): 136, 225. Roef: 158. Roeijers: 203. Roecken: 207. Roelofs: 256. Roessel, van: 130. Roessel, van: 124. Ro(o)ij (Roy), de: 7, 51, 103, 109, 118, 120, 129, 130. Ro(o)ij (Roy), van: 4, 34, 44, 46, 189, 219. Rooijakkers: 122. Rooijmans, Roymans: 73, 191. Roos: 74. Roose: 55, 56, 74, 75. Rossel: 81. Rovers: 25. Ruijen: 54. Ruijs: 79. Ruysseiners: 94. Ruijter, de: 30. Ruijtermans: 30. Rullen, van der: 15. Rund, van: 103–118

Sanders: 108. Santegoets: 158. Santen, van: 93. Sbrouwers: 111. Schaepsmeeders: 78. Schamparts: 213, 214. Schampers: 172–183, 213–224. Scheffers: 16, 17, 227. Scheijven: 132. Schellekens: 65, 66, 130, 190, 191. Schellens: 45. Schellinck: 168. Schelvergem, van: 76. Schepers: 31, 34. Scheepers-van Kessel: 252. Scepers: 111. Schermers: 86. Scheuler: 159. Schil, van: 194. Schilders: 190. Schoeffe: 16. Schoenmakers: 256. Schoock: 98, 100, 101. Schoockius: 101. Scoendonck: 173. Schoor, van der: 197. Schoot, van de(r): 33, 64, 122. Schouders: 161. Schouten: 159, 161. Schoutens: 161–172, 193–208. Schouters: 161. Schulerus: 97. Schults: 136. Schutjens: 46. Schutter, de: 61. Schuurmans: 51. Sebastiaens(en): 49, 207. Zebregs: 227. Zegers, Segers: 30, 50, 112. Zeynsen: 139. Senders: 46. Servaes(n): 30. Sgrooten: 190. Sijmons: 132. Simons: 48. Sittekoorn: 37. Sleens: 87. Sleenws: 89. Sluijters: 249. Sluis, van der: 159. Smarius: 155. Smeulders: 46, 129. Smits: 54, 80, 130, 188, 199, 201, 223, 227. Smolders: 73, 77, 141. Smulders: 40, 46–53, 62, 66, 77–82, 129–138, 154, 157, 219, 225–229. Snelders: 158. Snelle(n): 18, 21, 93, 94, 124. Snels: 153–159. Someren (Zomeren, Zoemeren), van: 15–24, 44, 100, 102, 204. Somers: 44, 78, 204. Zon (Son), van: 130, 183. Spaendoncks: 61. Spaendonck, van: 107. Spapen(s): 1, 3, 6, 113, 124, 155, 158. Spijckermans: 227. Spijckers: 4, 5, 226. Spoor: 42. Spoormans: 60, 61, 70, 71. Spoorenberg: 45. Staak, van der: 1. Stadeacker, van den: 15. Stad(t)houder: 166, 167. Staassens, Staessen(s): 30, 38, 39. Stalpers: 9. Stapele, van: 164. Stapparts: 219. Steenpaal, van: 194. Steijnemolen, van: 85. Stel, van: 205. Sterts: 114. Steuvers: 129. Stevens: 35, 176. Stielman:

167. Stijnen: 256. Stoffels: 35, 166. Stoffens: 35. Stomp: 169. Stoope: 154. Storms: 153. Strat(h)en, van der: 14, 15, 102. Stratum, van: 216, 218. Strijbol: 209, 213. Strijbosch: 179, 180, 214. Strijp, van: 215. Sverwers: 83. Swagemakers: 132. Swane: 45. Swinkels: 131, 219

Taterbeeck, van: 179, 215, 216, 218. Tats: 133. Teeuwenbossche: 27. Tegenbosch: 25–40, 43. T(h)eunis: 151, 224. Tevenbosch: 26, 27. Tevenbosch: 27. Thiele: 83. Tyelen, van: 89. Thielens: 72, 180. T(h)ielmans: 190, 256. T(h)ijssen: 28, 149–151. Tilburg, van: 130. Timmerman(s): 7, 79, 169, 171. Tholenaar: 166. Tooten: 106. Trompenaars: 251. Truijdens: 73. Truijt: 55. Tubbax: 125, 209, 211. T(h)ulden, (van): 22, 100. Tulder, van: 150, 151, 153, 191.

Uden, van: 128. Uitregt, van: 32. Utregt, van: 32

Vaers: 220. Vaerwel: 84. Varis: 215. Vastes(a)e)ger: 197. Vastezage: 197. Veders: 33, 34. Vekemans: 7, 11, 119, 120. Veken: 35. Vekene, van den: 88. Velde(n), van de(r): 6, 58, 85. Veltackers: 30. Venmans: 136. Vennen: 193. Venrooij, van: 119, 120. Ven, van de: 42, 189, 225. Verbaten: 32. Verbee(c)k (Verbeecq): 98, 173, 181, 182, 202, 207, 208, 216, 218, 219. Verberk: 252. Verbouten: 32. Verbracken: 181. Verbunt(h): 49, 133. Verdussen: 128. Vergouwen: 207. Vergroesen: 207. Verheggen: 54, 59, 61. Verheyden: 50, 174. Verhoeven: 11, 57, 226. Verhof: 121, 122, 124. Vercammen: 226. Vercuijlen: 20. Verlinden: 45, 298. Vermetten: 136, 150, 153. Vermeulen: 75, 76. Verpannen: 71. Verraecken: 221. Verrijt: 52. Verschu(e)ren: 51, 109–111, 116, 159. Verstappen: 238. Verster: 212. Verstijnen: 256. Verveken: 35. Vervloet: 75. Verwers: 48. Vet, de: 77. Veters: 34. Vinkx: 120. Viss(ch)er, de: 62, 64, 86, 119–126, 159, 209, 213. Vissers: 40. Vlaest, van der: 83. Vlemmings: 174. Vlems: 159. Vlijmen, van: 133. Vloten, van: 176. Vogels: 183. Volbergen, van: 228. Volders: 219. Vol(c)kers: 164, 165, 199, 202. Voocht, de: 43. Voog(h)den: 206, 207. Voort, van der: 6. Vorst, van de: 64. Vos (de): 51, 89, 182, 197, 225. Vosters: 13, 14, 155, 156. Vriens: 28. Vries, de: 5, 73, 251. Vriesen: 142. Vromans: 5, 212. Vught, van: 159, 188

Wachtelaers: 60. Wachtmans: 95. Wanda: 37. Water, van den: 147. Waterbeecq: 70. Weijgerancx: 256. Wellens: 79. Werd, de: 124. Werden, van: 63. Wesel (Wezel), van: 202–204. Wetsen, van der: 196. Wevers: 208. Wichen: 181, 223. Wiel, van de: 21. Wiele(n), van der (den): 147, 168, 169. Wijck: 220. Wyck, van: 147. Wijnan(d)s: 43, 61. Wijngaertberg: 162. Wijs(e), de: 94, 96, 154. Wilde, de: 72. Willems: 3, 23, 28, 33, 61, 113, 115, 133, 218, 221. Wit, de: 44, 46, 197, 199, 204. Witloex: 77, 130. Witrijts: 179, 182. Witte Potappel: 169. Wittock van Landeghem: 13. Wolputte, van: 76. Wouters: 26–28, 35, 36, 52, 85, 109, 150, 191, 223. Wouw, van de: 225

Zande, Sande(n), van de (den, der): 4, 29, 32, 40, 41, 46, 109, 112, 137. Zandt, van den: 112. Zijlmans: 250. Zoetendaels: 191. Zoom, van: 164. Sundert (Zundert), van: 164, 167